

**T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

RABİA SERTTAŞ

İZMİR-2022

T.C.

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

RABİA SERTTAŞ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. ELİF KORAP ÖZEL

İZMİR-2022

YEMİN METNİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma**" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10.01.2022

Rabia SERTTAş

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE’DE VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Rabia SERTTAŞ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Medya ve İletişim Çalışmaları Anabilim Dalı

Enformasyonun dağıtımı ve kamuoyunun bilgilenmesi misyonunu üstlenen gazetecilik alanının dijital dönüşümlerden etkilenmemesi imkansızdır. Verinin hacminin giderek büyümesi ile verilerin bireyleri etkileme ve yönlendirme açısından kullanılabilmesi de kolaylaşmıştır. Bu sayede gazetecilik alanında da veriler daha değerli hale gelmiş ve veri gazeteciliği pratiği ortaya çıkmıştır.

Veri gazeteciliğinin yayın kuruluşlarının haber odalarında giderek yaygınlaşması, veri gazeteciliğine bilimsel yönelimi de artırmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de iletişim fakültelerinin müfredatlarında veri gazeteciliği derslerine de yer vermeye başlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda bu tezde Türkiye’de gazetecilik ve ilgili bölümlerdeki veri gazeteciliği eğitiminin mevcut durumunu saptamak amaçlanmıştır. Veri gazeteciliği eğitimindeki temel eğilimler ile eğitim alanındaki düzenleme ve uygulamalara dair geri bildirim almak, veri gazeteciliği eğitiminde karşılaşılan zorluk ve fırsatları ortaya koymak bu çalışmanın amaçlarındandır.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda Türkiye’deki iletişim fakültelerinin gazetecilik bölümlerinde veri gazeteciliği dersi veren 10 akademisyen ile 10 Ağustos 2021 ile 24 Eylül 2021 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular bilgisayar destekli nitel veri analiz programı “NVIVO 10” ile kodlanarak içerik analizine tabi tutulmuştur.

Araştırma sonucunda veri gazeteciliği eğitiminin henüz pek çok iletişim fakültesinin müfredatında yer almadığı, ancak Türkiye’deki gelişiminin giderek yaygınlaşma eğiliminde olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni ise veri gazeteciliği

eğitiminde ortaya çıkan zorluklardır. Akademisyenlerin, veri gazeteciliği eğitiminde ortaya çıkan zorluklar ile ilgili görüşleri incelendiğinde dört kategori saptanmıştır. Bu kategoriler, veri gazeteciliği alanındaki deneyim eksikliği, sosyal bilimler ğrencilerinin sayısal yetersizliği, teknik yetersizlik ve yeniliğe direnç olarak sıralanmaktadır. Bu zorluklara karşın, veri gazeteciliği eğitiminin öğrencilere sektörde yeni fırsatlar ve istihdam alanları sağlayabileceği görüşü ne çıkmaktadır. Ayrıca akademisyenler tarafından veri gazeteciliği eğitiminde teknik bilgi ve becerenin önemine dikkat çekilmiş ve veri gazeteciliğinde gazetecilik formasyonun gerekliliği de vurgulanmıştır. Türkiye'deki veri gazeteciliği eğitimi dünya ile kıyaslandığıında ise Türkiye'deki eğitimin geriden geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Veri, Veri gazeteciliği, Veri gazeteciliği eğitimi, Gazetecilik eğitimi, Ağ odaklı gazetecilik.

ABSTRACT

Master Thesis

A QUALITATIVE RESEARCH ON DATA JOURNALISM EDUCATION IN TURKEY

Rabia SERTTAŞ

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Media and Communication Studies

It is impossible for the field of journalism, which undertakes the mission of distributing information and informing the public, not to be affected by digital transformations. With the increasing volume of data, it has also become easier to use data in terms of influencing and manipulating individuals. In this way, data has become more valuable in the field of journalism and the practice of data journalism has emerged.

The increasing prevalence of data journalism in the newsrooms of publishing organizations is also increasing the scientific orientation to data journalism. Apparently, data journalism courses have also started to be included in the curricula of communication faculties in the world and in Turkey. This thesis therefore aims to determine the current status of data journalism education in journalism and related departments in Turkey. One of the objectives of this study is to get feedback on the main trends in data journalism education and regulation and practices in the field of education, and to reveal the difficulties and opportunities encountered in data journalism education.

For the purposes of the study, semi-structured in-depth interviews were conducted with 10 academicians who teach data journalism in the journalism departments of communication faculties in Turkey between August 10, 2021 and September 24, 2021. The findings were coded with the computer aided qualitative data analysis program “NVIVO 10” and subjected to content analysis.

As a result of the research, it has been revealed that data journalism education has not yet been included in the curriculum of many communication faculties, but its development in Turkey tends to become increasingly widespread. The reason for this is the difficulties that arise in data journalism education. When the opinions of academicians about the difficulties arising in data journalism education were examined, four categories were identified. These categories are listed as lack of experience in the field of data journalism, numerical insufficiency of social sciences students, technical inadequacy and resistance to innovation. Despite these challenges, the view that data journalism education can provide students with new opportunities and employment opportunities in the sector stands out. In addition, the importance of technical knowledge and skills in data journalism education was emphasized by academicians and the necessity of journalistic formation in data journalism was also emphasized. When data journalism education in Turkey is compared with the world, it has been concluded that education in Turkey lags behind.

Keywords: Data, Data journalism, Data journalism education, Journalism education, Network-oriented journalism.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTALLEŞEN GAZETECİLİK VE VERİ GAZETECİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

1.1. GAZETECİLİKTE DİJİTALLEŞME	5
1.2. BÜYÜK VERİ VE GAZETECİLİK	18
1.3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE VERİ GAZETECİLİĞİNİN GELİŞİMİ...29	
1.4. VERİ GAZETECİLİĞİNİN SÜREÇLERİ	45

İKİNCİ BÖLÜM

GAZETECİLİK EĞİTİMİ VE VERİ GAZETECİLİĞİ

2.1. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE GAZETECİLİK EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ	58
2.2. DİJİTALLEŞMENİN GAZETECİLİK EĞİTİMİNE ETKİSİ	69
2.3. VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİ	77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİNİN AKADEMİSYENLER ÜZERİNDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	90
3.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	92
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE ÖRNEKLEMİ	93
3.4. BULGULAR	95
3.4.1. Gazetecilik Bölümleri Müfredatında Veri Gazeteciliği Dersi	96
3.4.2. Veri Gazeteciliğinin Durumu: Akademisyenlerin Konuya Bakışı	99
3.4.2.1. Veri Gazeteciliğinin Gazeteciliğe Etkileri	99
3.4.2.2. Veri Gazeteciliğinin Türkiye’deki Gelişimi	103
3.4.2.3. Veri Gazeteciliğinin Geleceğine İlişkin Öngörüler	107
3.4.3. Veri Gazeteciliğinin Eğitimine İlişkin Görüşler	111
3.4.3.1. Veri Gazeteciliği Eğitiminin Alandaki Yeri ve Önemi	112
3.4.3.2. Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar	118
3.4.3.3. Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Fırsatlar	128
3.4.3.4. Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitiminin Verimliliğine İlişkin Görüşler.	132
3.4.3.5. Veri Gazeteciliğinde Eğitimciye İlişkin Özellikler	135
3.4.3.6. Türkiye ve Dünyadaki Veri Gazeteciliği Eğitimindeki Farklar	141
3.4.3.7. Veri Gazeteciliği Eğitiminin Lisansüstü Boyutu ve Alana İlişkin Akademik Çalışmalar	145
3.4.3.8. Veri Gazeteciliği Eğitimine İlişkin Öneriler.....	147
SONUÇ.....	156
KAYNAKÇA.....	163

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'deki İletişim Fakülteleri Listesi

Tablo 2: Veri Gazeteciliği Eğitimi Veren Siteler

Tablo 3: Veri Gazeteciliği Dersi Veren Üniversiteler

Tablo 4: Türkiye'de Veri Gazeteciliği ile Alakalı Yayınlanmış Tezler

Tablo 5: Görüşme Gerçekleştirilen Akademisyenlere İlişkin Bilgiler

Tablo 6: Üniversitelerde Bulunan Veri Gazeteciliği Dersinin Listesi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: IBM'ye Göre Büyük ve Açık Veri Özellikleri

Şekil 2: 1821 Yılında The Guardian Gazetesi'nde Yayınlanan İlk Veri Gazeteciliği Örneği

Şekil 3: Irak Savaşında Ölenlerin Haritası

Şekil 4: İşçi Ölüm Nedenlerini Anlatan Grafik

Şekil 5: 2006-2016 Yılları Arası İmam Hatip Liseleri Cinsiyet Oranı

Şekil 6: Şiddetsiz Eylem Türkiye Haritası

Şekil 7: Koronavirüs Komplo Teorilerine İnanma Oranı

Şekil 8: Nüfus Yoğunluğu Yüksek Olan İller Grafiği

Şekil 9: Veri Gazeteciliği Süreçleri

Şekil 10: Flourish Yazılım Grafikleri

Şekil 11: Türkiye'deki Üniversitelerin Mevcut Sayısını Gösteren Şekil

Şekil 12: Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar

Şekil 13: Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar

Şekil 14: Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Fırsatlar

Şekil 15: Veri Gazeteciliğinde Eğitimcinin Uzmanlaşması

Şekil 16: Veri Gazeteciliği Eğitiminde Teori ve Araç Kullanım Dengesi

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- ACEJMC** : Accrediting Council on Education in Journalism and Mass Communications
- BBC** : Britanya Yayın Kuruluşu
- CDC** : Centers for Disease Control and Prevention (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri)
- CERN** : European Organization for Nuclear Research (Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi)
- FAA** : Federal Aviation Administration (Federal Havacılık İdaresi)
- GIJN** : Global Investigative Journalism Network (Küresel Araştırmacı Gazetecilik Ağı)
- IBM** : International Business Machines (Uluslararası İş Makineleri)
- ICIJ** : International Consortium of Investigative Journalists (Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu)
- İHL** : İmam Hatip Lisesi
- KAS** : Konrad-Adenauer-Stiftung Derneği
- MEB** : Millî Eğitim Bakanlığı
- NASA** : National Aeronautics and Space Administration (Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi)
- NSA** : National Security Agency (Ulusal Güvenlik Dairesi)
- PDLAFF** : Afrika'daki Bilgi Uçuranların Korunması Platformu
- RATEM** : Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği
- TGC** : Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
- TİKA** : Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
- TRT** : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

VOYD : Veri Okuryazarlığı Derneği

YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu

ÖNSÖZ

Bu çalışma kapsamında teknolojik gelişmelerle gazetecilik alanında ortaya çıkan veri gazeteciliği pratiğinin eğitim boyutu ele alınmıştır. Gazetecilik ve ilgili bölümlerin müfredatında yer alan veri gazeteciliği dersleri tespit edilerek, dersi veren akademisyenlerle görüşülmüştür. Bu doğrultuda veri gazeteciliği eğitimindeki temel eğilimler saptanmış, eğitimde ortaya çıkan zorluklar ve fırsatlar tespit edilmiş ve akademisyenlerin veri gazeteciliği eğitiminin geleceğine ilişkin görüşleri ele alınmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirildiği süre boyunca akademik bilgi ve birikimleri ile bana yol gösteren ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Elif Korap Özel' e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Kıymetli bölüm başkanımız Prof. Dr. Cenk Demirkıran hocama sağladığı tüm kolaylıklar ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca benimle fikirlerini paylaşan ve beni sabırla dinleyen değerli bölüm hocalarıma da teşekkürü borç bilirim. Görüşme gerçekleştirdiğim ve bu çalışmanın da yapılmasına imkân sunan akademisyenlere katkılarından dolayı teşekkür ederim. Ve elbette bu zorlu süreçte benden desteğini esirgemeyen çok sevgili aileme ve hayatımın her anında benim yanımda olan arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Rabia SERTTAŞ

İzmir-2022

GİRİŞ

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler enformasyonun akış şeklini doğrudan etkilemiştir. Bu etkileşim ile toplumun bilgiye ulaşması ve bilginin de dolaşıma sokulması hız kazanmıştır. Ayrıca yeni iletişim teknolojilerinin etkileşim, çoklu medya, hipermetinsellik, zaman ve mekansızlık gibi özellikleri, iletişim ve tüketim alışkanlıklarında da önemli değişimlere yol açmıştır. Veri gazeteciliği de bu gelişmeler ışığında ortaya çıkan ve giderek yaygınlaşan önemli bir gazetecilik pratiğine dönüşmüştür.

Verinin haber içerisinde kullanılması aslında çok eski tarihlerden itibaren karşılaşılan bir durumdur. Ancak özellikle “büyük veri”nin ortaya çıkması ile veriden daha çok söz edilmeye başlanmıştır. Bu noktada daha önceden verilerle yapılan habercilikten başka bir boyuta geçilmiş, veri işleme formasyonu ile gazetecilik formasyonu birbirine harmanlanarak ortaya veri gazeteciliği pratiği çıkmıştır. Veri gazeteciliği, geleneksel gazetecilik teknik ve yöntemleri ile saklanamayacak ve işlenemeyecek boyuttaki veri yığınınını, yeni uygulama yöntem ve tekniklerle işleyerek haberin yeni bir boyut kazanmasını sağlayan önemli bir uygulama alanıdır.

İlk kez Wikileaks belgeleri ile 2010 yılında karşımıza çıkan veri gazeteciliği kavramı yaklaşık 20 yıllık bir geçmişe sahiptir. O dönemde binlerce belgenin çok sayıda gazeteci tarafından ayıklanarak haber haline dönüştürülmesi veri gazeteciliği “sızıntıları” olarak adlandırılan ilk örnektir. Wikileaks belgeleri aracılığıyla çok sayıda devlet ve politikacıya ait gizli belge kamuoyuna duyurulmuştur. Veri gazeteciliğinin bu örneği neticesinde bu yeni pratik küresel anlamda yaygınlaşmış ve beraberinde veri gazeteciliğine ilişkin çalışmalar artış göstermiştir.

Veri gazeteciliğinin gazetecilik alanında kullanılması ile veriden elde edilen enformasyon okuyucuya en sade, öz ve en dikkat çekici şekli ile verilebilir hale gelmiştir. Bu doğrultuda ilk önce veriler temizlenerek ayıklanmakta, ardından işlenerek görselleştirilmekte ve en sonunda okuyucunun anlayacağı şekilde

hikayelerştirilerek gazetecilik formasyonu ile kamuoyuna sunulmaktadır. Tüm bu süreç aynı zamanda veri gazeteciliğinin aşamalarını da oluşturmaktadır. Bu sayede binlerce veri kolaylıkla işlenip dönüştürülerek anlam kazanabilmektedir. Veri gazeteciliğinin geleneksel gazetecilikten farklılığının ön plana çıktığı nokta da veri gazeteciliği yapma sürecidir. Ham veri ancak bu aşamalardan geçtikten sonra değerli ve gazetecilik açısından kullanılabilir hale gelmektedir. Bu noktada da teknolojik gelişmeler ışığında dönüşen haber üretim ve tüketim pratikleri çağa ayak uydurmuş ve toplumun faydalanabileceği bir yapıya dönüştürülmüş olmaktadır.

Gazetecilik alanında dijital gelişmelerle beraber dönüşümler yaşanır ve alanda veri gazeteciliği pratiği ön plana çıkarken, veri gazeteciliği eğitiminin önemi de giderek artmaktadır. Dünyada iletişim fakültelerinin müfredatlarında veri gazeteciliğine ilişkin dersler ve uygulamalar da hızla gelişme göstermektedir. Türkiye’de de üniversitelerde gazetecilik eğitimi veren programların bünyesine veri gazeteciliği eğitiminin dahil edilmeye başlandığı görülmektedir. İletişim fakülteleri de sektördeki gelişmelere paralel olarak müfredatlarını yenilemekte ve veri gazeteciliği eğitimini üniversite müfredatına taşıyarak sektörün ihtiyaçlarına yönelik adımlar atmaktadır.

Veri gazeteciliğinin son on yıl içerisinde tüm dünyada yaygın bir pratik haline dönüşmesi ile birlikte konuya yönelik bilimsel ilgi de artmıştır. Buna karşın, konunun eğitim boyutuna ilişkin kısıtlı bir literatür olduğu görülmüş, özellikle Türkiye’de doğrudan veri gazeteciliği eğitimini incelemeye yönelik henüz bir saha çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu tez çalışması ile Türkiye’deki iletişim fakültelerinde veri gazeteciliği dersi veren akademisyenlerle yapılan görüşmeler doğrultusunda, veri gazeteciliği eğitime ilişkin mevcut durumu saptamak amaçlanmaktadır. Veri gazeteciliği eğitimindeki zorluklar ve fırsatları ortaya koyarak, veri gazeteciliği eğitiminin geleceğine ilişkin öneriler geliştirmek bu çalışmanın amaçlarındandır. Bu çerçevede, veri gazeteciliği dersinin iletişim fakültelerinin ne kadarında müfredata alındığı, Türkiye’de veri gazeteciliği eğitiminin durumuna ilişkin akademisyenlerin bakış açısı, veri gazeteciliği alanını müfredata taşımada ortaya çıkan zorluklar ve fırsatlar, veri gazeteciliği dersinin öğrenciler üzerindeki verimliliği, akademisyenlerin veri gazeteciliği ve eğitiminin geleceğine ilişkin öngörülerini çalışma kapsamında yanıtı aranan sorulardır.

Çalışmanın birinci bölümünde dijitalleşmenin gazetecilik alanına etkisi ve beraberinde veri gazeteciliğinin ortaya çıkışı detaylı şekilde ele alınmıştır. Bu kapsamda bu bölümde; gazetecilikte dijitalleşme ile ortaya çıkan yeni gazetecilik modelleri, büyük veri ve gazeteciliğe etkisi, veri gazeteciliği kavramı, dünyada ve Türkiye’de veri gazeteciliğinin gün yüzüne çıkışı, veri gazeteciliği örnekleri, veri gazeteciliği yapma aşamaları ve veri gazeteciliği araçları ile ilgili literatür sunulmaktadır. Veri gazeteciliğine ilişkin teorik kısmın anlatıldığı bu bölümde gazetecilik alanında veri gazeteciliğinin nasıl şekillendiği literatür doğrultusunda ortaya koyulmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde gazetecilik eğitiminde veri gazeteciliğinin yeri, önemi ve durumuna değinilmektedir. Yaşanan gelişmeler her alanı etkilediği gibi gazetecilik eğitime de yakından tesir etmekte, alanı dönüştürmekte ve veri gazeteciliği dersleri zamanla müfredatlarda yer almaya başlamaktadır. Bu sebeple bu bölümde, dünyada ve Türkiye’de gazetecilik eğitiminin ortaya çıkışı ve gelişimi, dijitalleşmenin gazetecilik eğitimi üzerindeki etkisi ve yarattığı dönüşüm ile veri gazeteciliği eğitimi noktasındaki mevcut durum aktarılmıştır. Özellikle teknolojik gelişmeler doğrultusunda gazetecilik alanının yöneliminde veri gazeteciliği eğitiminin ön plana çıkması, gazeteciliğin eğitimi açısından da oldukça önemli bir noktadır.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan veri gazeteciliğinin eğitim boyutu araştırmanın üçüncü bölümünde ele alınmaktadır. Veri gazeteciliği eğitimi, dijitalleşmenin gazetecilik alanına yansımaları ile kendine yer bulan ve günümüzde de gazeteciliğin önemli bir parçası haline gelen bir olgudur. Bu bölümde araştırmanın amacı, sınırlılıkları, araştırmanın yöntemi ve örnekleme açıklanmaktadır. Araştırmanın amacı kısmında araştırma soruları, araştırmanın önemi ve özgün değeri anlatılmaktadır. Araştırmanın sınırlılıkları başlığında evren belirtilmekte ve görüşülen akademisyenlere dair bilgiler yer almaktadır. Yöntem ve örneklem başlığında ise kullanılan yöntem, veri toplama aracı ve veri analiz aşamaları detaylı şekilde ele alınmaktadır.

Aynı bölümde akademisyenlerle yapılan derinlemesine görüşmeler neticesinde elde edilen veri gazeteciliği eğitime ilişkin araştırma ve bulgular yer almaktadır. 10 Ağustos 2021 ile 24 Eylül 2021 tarihleri arasında örneklem çerçevesinde belirlenen 10 akademisyenden elde edilen veriler üç ana başlık altında gruplandırılmış ve çalışmanın

başında belirlenen araştırma soruları kapsamında analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen toplam 660 saatlik ses kaydı deşifre edildikten sonra 18 bin 417 sözcükten oluşan metin “NVIVO 10” bilgisayar yazılım programı ile kodlanmış ardından içerik analizi ile incelenmiştir.

Bu doğrultuda, Türkiye’de veri gazeteciliğinin durumu, veri gazeteciliği eğitiminde yaşanan zorluklar ve fırsatlar bizzat dersi veren akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya konmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTALLEŞEN GAZETECİLİK VE VERİ GAZETECİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Bilgisayar ve telekomünikasyon alanında yaşanan dönüşümler pek çok alanı etkisi altına almıştır. Özellikle gazetecilik sektöründe yeni ortaya çıkan teknolojiler yakından takip edilmiş ve alana kazandırılmıştır. Bu sayede dijitalleşme ile birlikte tüm dünyada gazetecilik pratiklerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Yaşanan dönüşümle gazetecilik içerisinde yeni yönelimlerin çıkması zorunlu hale gelmiş ve gazetecinin habere ulaşım ve haber üretim pratikleri de kökten değişime uğramıştır. Yeni iletişim ortamları sayesinde verilerin hacminin arttığı günümüzde, büyük boyutlardaki verilerin hızla işlenerek okuyucunun anlayacağı forma sokulmasına yardımcı olan veri gazeteciliği de gazetecilik alanında yaşanan güçlü değişimin bir örneğini oluşturmaktadır. Bu yeni gazetecilik türünde veriler toplanarak filtrelenmekte, analiz edilmekte ve görselleştirilerek okuyucuya sunulmaktadır.

1.1. GAZETECİLİKTE DİJİTALLEŞME

Bir yerden başka bir yere bilgi aktarmak insanlar için her zaman önemli olmuştur. Bu bilgi aktarım araçlarından bir tanesi de gazetedir. Aslında gazetecilik alanındaki gelişmeleri yazının icadıyla ele almak mümkündür. Daha sonra matbaanın icadı ile birlikte yazılı eserlerin kopyalanması ve okuyuculara ulaşması daha hızlı bir şekilde gelişmiştir. Bu nedenle okuma yazma oranı artmış ve gazetecilik de bu gelişmelere ayak uydurmuştur. Buna ek olarak fotoğrafın icadı ve baskı teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte gazetecilik teknik olarak başka seviyelere ulaşmıştır. Telgrafın 19.yy'da icat edilmesiyle gazetecilik dili de değişmiştir. Günümüzde kullanılan piramit haber metni telgrafın icadıyla gelişmiştir. Görüldüğü

üzere gazetecilik teknolojik ve fikri gelişmelere kayıtsız kalmamış, onlardan etkilenmiş, onların duyurulmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Gazetecilik alanında ki en büyük gelişmeler şüphesiz 20.yy'ın ikinci yarısı ve 21.yy'da yaşanmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan devrim ve buluşlar, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, analiz araçları ve geliştirilmiş işlem yapabilme işlevini yürüten büyük boyutlardaki bilgisayarların ve uydu sistemlerinin icat edilmesiyle devam etmiştir. 1960'lı yıllarda ise boyut olarak küçültülen daha donanımlı bilgisayarlar üretilmeye başlanmıştır (Dijk, 2018: 18-19).

Dünyada bu gelişmelerin yaşanması, aslında internetin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan itici güç olarak kabul edilmektedir. İnternetin doğuşu ve yayılımının İkinci Dünya Savaşı'na denk gelen yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıktığı bilinmektedir. İnternet, ilk zamanlarda bilimsel ve askeri çalışmalar yapan Amerikan üniversitesinde kullanılan bir teknoloji olarak kabul edilmektedir ve zaman içerisinde bilgisayarın küresel anlamda yayılması ile telekomünikasyon ve iletişim alanının vazgeçilmezi olduğunu söylemek mümkündür. Ortaya çıktığı zaman incelendiğinde Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB'nin çatışma yaşadığı 1957'de, SSCB'nin uzaya iki uydu birden göndermesi bu gergin ortamı daha da şiddetlendirmiştir. Bu durumun neticesinde de ABD bilim ve teknolojiye daha fazla yatırım yapmıştır (wikipedia.org). Bilgisayar üzerinden aynı anda birden çok ağ ile iletişim kurabilen bir sistem olarak tanımlanan internet, ortaya çıktığı ilk dönemlerde sadece metne dayalı çalışmaktadır. İngiliz Tim Bernes-Lee'nin CERN (Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi) laboratuvarında gerçekleştirdiği çalışmalar sayesinde internet, bugün de anıldığı şekilde "World Wide Web" yani bildiğimiz şekliyle "www" olarak popülerleşmiştir. İlk ortaya çıktığı zamana kıyasla geliştirilen internet, birbirinden uzak çok sayıda kaynağı bir ortamda toplayan "hiper metin" özelliği kazanmış ve böylelikle 1990'lı yılların başında insanların web üzerinde gezinmelerine olanak sağlamıştır (Lokke, 2018: 28).

İnternet ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, her alanı etkilediği gibi gazetecilik alanında da güçlü ve hızlı değişimlere sebep olmuştur (Bulunmaz, 2012: 26). Bu dönemde gazetecilik alanında yaşanan önemli olaylardan bir tanesi de dijitalleşmedir. Gazetecilikte "dijitalleşme" olarak adlandırılan şey, aslında iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimin medya sektörüne dahil edildiği bir

oluşum olarak karşımıza çıkmıştır. Dijitalleşme kavramı, bilginin çeşitli kanallar vasıtasıyla bağımsız şekilde iletilmesine öncülük etmiş, konvansiyonel habercilik uygulamalarının değişimine de olanak sağlamıştır (Değirmencioğlu, 2016: 593).

Teknolojinin gazetecilik alanına getirdiği en önemli özelliklerden bir tanesi sayısallaşmadır. Sayısallaşmanın gazetecilik alanında ortaya çıkardığı yeni özellikleri Yıldırım (2010: 235- 236) şu şekilde sıralamaktadır:

“Hypertext (Metinlerarasılık/Yardımcı Metin): Metin içerisinde detay bilgi ya da aradalan bilgi vermek, konuya ilişkin başka bağlantılar kurabilmek için yerleştirilen linkler aracılığıyla kullanıcıyı metnin içinden başka açıklayıcı verilere götürmek amacıyla kullanılan yardımcı metinlerdir.

Etkileşim: Geleneksel iletişim araçları geleneğinin dışında bir tanıma sahip olan ve eş zamanlı iletişim olanağı tanıyan etkileşim özelliği okuyucu ve izleyici kitlesinin soyutlandığı haber üretme sürecinin kapalılığının kırılmasında da önemli bir rol oynamaktadır.

Multimedya: Sayısal teknoloji sayesinde ses, görüntü, metin ve diğer iletişim öğelerinin bir arada kullanılarak, içeriğin etkisi arttırmıştır.

Mobilite/Hareketlilik: İnternet ve diğer sayısal teknolojilerle gazeteci haber merkezine ya da herhangi bir fiziksel ortama bağlı kalmaksızın, habercilik faaliyetlerini yürütebilir. Haber toplama araçları taşınabilir olacağından muhabirlerin ulaşılabilirliği de artacaktır. Bu da muhabirlerin haber merkezine olan bağımlılığını ortadan kaldıracak ve gazetecinin haber sahasından ya da evden çalışmasına olanak tanıyacaktır. Mesafe olmaksızın muhabirin elde ettiği bilgi ve içerik çok kısa bir süre zarfında haber merkezine ve hatta direk gazetenin internet içeriğine aktarılabilir. Bu durumun en önemli ve pratik sonucu haberciliğin hızlanmasıdır.

Kişiselleştirme: Site içeriğinin konularına göre kategorilendirilmesi ve izleyicinin bu kategoriler içinde ilgi alanına yönelik seçimde bulunması beklenir. Ayrıca talebe yönelik içerik üretimi de kişiselleştirme özelliğine örnek verilebilir.

Ulaşılabilirlik: Okurun habere 24 saat, dilediği zaman ulaşabilmesi anlamında kullanılan bu özellik asıl anlamına güncellenebilirlik özelliği ile kavuşmaktadır. Böyle kullanıcı, diğer geleneksel iletişim araçları dışında, kendi istediği zaman güncel haberlere ulaşabilir”.

İnternet insan hayatına dolayısıyla da gazeteciliğe, hız, yenilenebilirlik, etkileşim, minimum bütçe ve çoklu ortam gibi yeni kavramlar kazandırmıştır. Bunun sonucu olarak dijitalleşen gazeteciliğin, konvansiyonel medyanın ve diğer iletişim

teknolojilerinin karşısında oldukça güçlü hale geldiğini söylemek kaçınılmazdır (Bulunmaz, 2012: 23).

Dijitalleşme ile gazetecilik alanında yaşanan yukarıda saydığımız gelişmeler, gazeteciliğin niteliğini de dönüştürmüştür. Bu dönüşümle sadece yazılı ve görsel bir oluşumdan ibaret olan gazetecilikten, daha fonksiyonel bir aşamaya geçilmiştir. Bu bağlamda iletişim teknolojilerinde sayısallaşmanın ardından dijitalleşen gazetecilik alanında yeni bir terim olarak yöndeşme kavramı ortaya çıkmıştır. Yöndeşme terimi, İngilizce “convergence” sözcüğünden dilimize geçmiştir. Yaygın olarak medyanın, telekomünikasyon ve ağ sistemleri ile birleşmesi ve bu birleşme sonucunda ortak bir paydada buluşarak yeni bir faaliyet alanının oluşması şeklinde tanımlanmaktadır. Daha dar anlamda ise, tüm medya türlerinin yaşanan devrim sonucu bir araya gelmesi şeklinde açıklanmaktadır. Yöndeşme kavramı, medya oluşumlarının teknoloji vasıtasıyla geçirdiği değişimi yansıtmak için kullanılmayan yanı sıra bilgi, iletişim ve yayım teknoloji sistemlerinin ekonomik, kültürel ve sosyal kollarından birleşmesi; serbest medya kuruluşlarının ortak paydada bir araya gelmesini de anlatmaktadır (Çimen, 2020: 122).

Haber üretim sürecinin dijitalleşmesi, konvansiyonel medyanın yani radyo, gazete ve televizyon gibi farklı mecraların aynı platformda bir araya gelmesine olanak sağlamıştır. Bunun sonucunda, yöndeşme aşaması hemen ya da ileride medya sektörünün video, ses ve metnin ortak olarak kullanılabilmesi ve süratli bir etkileşimin yaşanabileceği çeşitli haber oluşturma formlarının uygulanabileceği bir ortama geçmesine sebebiyet vermektedir. Konvansiyonel medyanın yöndeştiği, çoklu ortamda haber uygulamalarının ve içeriklerin açık şekilde yürütüldüğü bir alan olan internet mecrası, ortaya çıkan yeni pratikler için büyük bir öneme sahiptir. Bu gelişme ve dönüşümleri, haberin ortaya çıkarılması ve okuyucuya yayılmasına kadar çeşitli gazetecilik uygulamalarında görmek mümkündür. Üstelik internet gazetecilik pratiklerine ek olarak konvansiyonel kitlenin mevcut durumunu da değiştirmiş, okuyucuyu gelişen teknoloji ile “kullanıcıya” çevirmiştir (Yıldırım, 2010: 233).

Globalleşen dünyada pek çok alanda hayata geçen dönüşüm ve devrim medya sektörüne teması ile teknoloji merkezli ilerlemeye ek olarak konvansiyonel medyadan güncel teknolojilerle oluşan yeni bir geçiş alanı olmuştur. Medya sektöründeki yöndeşme var olan içeriğe sağladığı destekle daha kapsamlı bir aşamaya taşınmış,

gelenen aşamada medya gereçlerinin rekabet içerisinde girmesine sebep olmuştur. Oluşan rekabet neticesinde özellikle internet ortamlarında devamlı değişen ve güncellenen içerikler gösterilmektedir. Hitap edilen kitleyi dinamik tutmak ve onlara istenileni vermek amacıyla medya profesyonellerinin donanıma sahip olması önemli bir faktördür. Birçok alanı içerisinde barındıran medya, kitle üzerindeki etkisini kontrol altında tutmak ve devamını sağlayabilmek için rekabetin yanı sıra çözümleme ve önsezi becerilerini de dikkatle kullanmalıdır (Çimen, 2020: 123-124).

Haberler kitleye; ajanslar, yazılı basın, televizyon ve en güncel haliyle internet üzerinden ulaştırılmaktadır. Bu ortamlardaki haber toplayan ve yayın kuruluşları hem kullanıcılar hem de potansiyel müşteriler için daha çok, yeni teknolojinin içerisinde olmak durumundadırlar. Ayrıca çok çeşitli alanlarda içerik oluşturan gazete, televizyon ve radyoya yönelik hazırlanmış ajanslar; haber ürettikleri yapıların ihtiyaç duydukları niteliklere uygun haber içeriği yaratırken, haber siteleri elemanları diğer mecralara yönelik de içerik sunmak durumdadır (Abanoz, 2018: 292).

İletişim alanında yaşanan yeni teknolojik gelişmeler sadece haberciliğin üretim pratiklerini değiştirmekle kalmamış aynı zamanda alana yeni platformlar ve yeni kavramlar da kazandırmıştır. Tüm bu dijitalleşmenin altında yatan temel değişimin sebebinin bilgisayar teknolojilerinin gelişimi ve beraberinde internetin kullanımının yaygınlaşması olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun gazetecilik açısından önemi ise kitlelerin gündelik hayatlarında internet ile çok fazla etkileşim sağlamasıdır. Kitleler zaman içerisinde medya içeriklerinin belirlenmesinde çok büyük etkilere sahip olmuştur. Özellikle internetin sunduğu kolaylıklar sayesinde kişiler zaman ve mekândan bakımsız paylaşım gerçekleştirebilen okuyuculara dönüşmüşlerdir.

Gazeteciliğin dijitalleşmesi ile hız ön plana çıkmıştır ve bu bağlamda haberin kriterleri de değişim yaşamaktadır. Bu dönüşümün gazetecilik üzerinde yarattığı etkilerden biri, yeni teknoloji sayesinde gazeteciler olay yerine fiziksel olarak gitmeden habere ilişkin enformasyon elde edebilir hale gelmesidir (Gulyas, 2013: 272). Ayrıca internet yoluyla gazetecilerin habere erişme, haberi oluşturma ve kitleyle etkileşime geçmekte kullandıkları yeni iletişim kanallarının maliyeti düşmekte, daha fonksiyonel ve taşınabilir forma sokmaktadır. Taşınabilir bilgisayarlar, elektronik fotoğraf makineleri, veri kaydetme araçları, kablo gerektirmeyen internet bağlantısının gün geçtikçe yayıldığı ve daha maliyetsiz olduğu varsayılırsa, gazetecilik

uygulamalarının günümüzde daha kolay şartlarda işlendiğini ve bu kolaylık sayesinde daha süratli haber üretileceğini söylemek mümkündür (Çevikel, 2010: 34).

Özetle, dijitalleşme değişim medya ve gazetecilik sektöründe dört temel şekilde etkilenmiştir. Bunlardan ilki medya ve gazetecilik sektörünün işleyişi, haber üretim pratikleri, içerik ve düzenleme ile enformasyona erişimde meydana gelen dönüşümdür. İkincisi dijital devrimle gazetecilik alanındaki iş pratiklerinin ve modellerinin yeniden şekillenmesidir. Dijitalleşmeyle haberin yayılımı tekrar düzenlenebilir, haberi kitleye ulaştırmadaki maliyet düşürülebilir ve bu şekilde haber iş kalıpları yeniden şekillendirilebilir hale gelmektedir. Üçüncüsü, okuyucu ya da izleyici edilgen durumdan etkin hale geçerek medya ve kitle arasındaki durum yeniden tanımlanabilir olmuştur. Son olarak haber ve medya da anlam ve hikâye anlatımı ile sektöre yeni bir soluk getirilmiştir. Bu dönüşümde esas önemli olan kısım ise gazetecilikte içeriğe okuyucu/izleyici çekme gücü artmaktadır. Çünkü konvansiyonel haber modellerinden uzaklaşan izleyici/okuyucu yeni dünyadan haberdar olmak için mobil teknoloji ve sosyal medya platformlarına yönelmektedir (Pavlik ve Bridges, 2013: 6).

Dijitalleşmenin gazetecilik alanında sıklıkla kullanılması geleneksel gazeteciliğin yeni yöntemlere yönelmesine sebep olmuştur. Teknoloji sayesinde haber üretim aşaması yeniden şekillenmiştir ve böylelikle gazetecilikte yeni kavramlar gün yüzüne çıkmıştır. İnternetin oluşumu gereği sunduğu özelliklerin kullanılması ile ortaya çıkan “yeni medya gazeteciliği” başlığı altında toplanabilecek ve esasen internetin hızla yayılmasından kaynaklı yeni tip gazetecilik modellerinden bazılarını Kalsın (2016: 80) şöyle sıralamaktadır:

“Günümüz medya endüstrisinde son yıllarda gerçekleşen farklı habercilik yapıları sektörde yeni iş yapma biçimleri ve istihdam yapılarının oluşmasına neden olmuştur. İnternet gazeteciliği ana başlığı altında sosyal medya haberciliği, video haberciliği, mobil habercilik ve yurttaş gazeteciliği, dron haberciliği, robot haberciliği ve veri gazeteciliği gibi kavramlar ve gazetecilik uygulamaları ortaya çıkmıştır”.

İçerisinde bulunduğumuz enformasyon çağında teknoloji toplumları bir dönüşüm içerisine soktuğu gibi gazetecilik alanını da etkilemiştir. Dijital dönemde akıllı telefonlar daha çok hayatımızın bir parçası haline gelmiş ve gazetecilik alanında da okuyucunun içeriğe katılımı ile haber üretim pratikleri yeniden şekillenmiştir.

Böylelikle 2000’li yıllardan itibaren daha sık duymaya başladığımız ağ destekli habercilik modelleri, gazeteciliğin geleceğini yönlendiren en önemli gelişmelerden biridir. Çalışmanın bu kısmında “yeni tip gazetecilik” modellerinden internet gazeteciliği, yurttaş gazeteciliği, robot gazetecilik, drone haberciliği, video haberciliği ve veri gazeteciliği incelenecektir.

İnternet Gazeteciliği: Geleneksel haber medyasında günlük basılı olarak yayımlanan gazetelerin, internet üzerinden dolaşıma sokulmaya başlanması gazetecilik alanında yaşanan devrim niteliğindeki gelişmenin örneklerindedir. Böylelikle sektörde bambaşka bir döneme geçilerek, gazetelerin internet üzerinden haber yayını yapmasını ifade eden internet, online ya da çevrimiçi gazetecilik olarak adlandırılan bir model ortaya çıkmıştır. Gazetecilikte dijitalleşmenin bir sonucu olarak konvansiyonel basın giderek güç kaybederken, internet gazeteciliği yaygınlaşmış ve giderek daha da önemli hale gelmiştir. Bazı gazeteler basılı yayıncılık faaliyetlerine son vererek sadece internet gazeteciliği yapmaya başlamış, diğer taraftan sadece online yayıncılık yapan yeni internet gazeteleri ortaya çıkmıştır.

İnternet gazeteciliği, gazeteciliğin hızlı bir şekilde değiştiği ve dönüştüğü bir alandır. İlk ortaya çıktığı zamanda çevrimiçi gazeteciliğin esasen iki sektörde ilerlediğini söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, elektronik-veri bankası araştırmaları diğeri ise bilgisayar destekli programlamadır. Günümüzde internet gazeteciliği hala bu unsurları içine almanın yanı sıra temelde bir iletişim aracı olarak internetin, gazetecilik sektörü içerisinde yeni erişim imkânları gerektiren bir bilgi okyanusu olarak kullanılması üzerine kuruludur (Kopper ve diğeri. 2000: 499-500).

İnternet gazeteciliği kavramı ilk defa kullanılmaya başlandığı dönemden günümüze kadar gelen zamanda önemli süreçlerden geçmiştir. İnternet haberciliğinin değişimi bilgisayar teknolojilerindeki ilerlemelerle paralel bir yol izlemiştir. Özellikle web teknolojilerindeki gelişim internet haberciliğinin kullanım alanını arttırarak güçlenmesine sebep olmuştur. Bu süreç Web 1.0 ve Web 2.0 kavramlarıyla açıklanmaktadır. 1990’lı yılların sonlarına doğru Web 1.0 terimi popülerleşmiştir. Bu yıllarda internet ortamında broşüre benzer, bir sayfadan oluşan haberler paylaşılmıştır. (Kılınç, 2020: 51). Web 2.0 dönemine geçişle birlikte ise online gazetecilikte kullanıcıya yönelik içerikler artmıştır. İnternetin geniş kitlelere ulaştığı zamanlarda, online gazetecilikte “kullanıcı türevli içeriğin” kullanımının az olduğu tespit edilirken,

Web 2.0'a geçildikten sonra durum tam tersine dönerek kullanıcıların yoğun olarak katılım sağladığı ve hatta içeriği yönlendirdiği bir döneme geçiş yapıldığı görülmüştür. Yaşanan dönüşümle birlikte kullanıcı üretici konumuna evrilmiştir. Teknolojik ilerlemelerle birlikte gündelik hayatımızın vazgeçilmez parçası olan telefonlar vasıtasıyla canlı olaylara tanıklık eden sıradan kişiler çektikleri videoları internet siteleriyle paylaşmışlardır (Narin, 2016: 124).

Web 1.0 ile ortaya çıkan ve Web 2.0 ile büyük ivme kazanan internet gazeteciliği, zaman ve uygulamanın önemli hale geldiği, kendini daha sık yenileyebilme özelliği sayesinde tercih edilen ve geleneksel kitleyi haberin içeriğine dahil eden bir habercilik modelidir. Oluşan bu ortamla birlikte; haberin yayın hızı eskiye oranla büyük farklılıklar göstermiş, tüketici için yer ve zaman mefhumu ortadan kalkarak her koşulda enformasyona erişim sağlanmıştır. Teknoloji sayesinde içerikte yaşanan herhangi bir sorun çok kısa zamanda düzenlenebilir hale gelmiş, içeriklerin saklanması ve yeniden erişimi kolaylaşmış ve haber üretim sürecinin tamamen değişerek okuyucunun haber üretimine dahil edilmesi gibi faktörler internet gazeteciliğini ön plana çıkarmıştır (Yüksel, 2014: 129-130).

İnternet gazeteciliği, “hızlı veri aktarımına olanak tanınması”, “haberleri yazılı, işitsel ve görsel olarak sunmaya yarayan multimedya fonksiyonu”, “dağıtımını bir sorun olmaktan çıkarması”, “haber üretim maliyetlerini düşürmesi”, “kullanılan araç/gereçlerin küçülmesi ve hafiflemesinin haber üretimini pratikleştirmesi”, “haberlerin gelişmeler meydana geldikçe sürekli güncellenebilmesi ve hataların kısa zamanda düzeltilebilmesi”, “hiperlinklerin kullanımı ile haberin ardaalanının sunulabilmesi” ve “yer ve zaman sınırının ortadan kalkması” gibi özellikleri ile konvansiyonel basından farklılaşmıştır. Dijitalleşme gazetecinin haber kaynağı ile olan ilişkisini ve habere ulaşma yollarını da etkilemiştir (Özel ve Deniz, 2019: 463).

Diğer taraftan okurun tıklama, sayfada kalma gibi davranışlarının ölçülebilmesine olanak tanıyan okur ölçüm sistemleri dolayımı ile internet gazeteciliğinde okurun, haber üretim sürecine ve gazetecilerin haberle ilgili aldıkları kararlara etkisi bulunduğu bir döneme geçilmiştir (Deniz ve Özel, 2018: 937).

İnternet gazeteciliğinin kullanılmaya başlanması haberin yayılımını da hızlandırmıştır. İnternet haberciliğinin hız özelliğinden kaynaklı enformasyonun internet ortamındaki dolaşımı, aynı zamanda kullanıcılara depolama kolaylığı da

sağlamıştır. Kılınç'a (2020: 53) göre bu kolaylık yüzünden internet gazeteciliğinin yayımlandığı sitelerde enformasyonun paylaşıldığı andan itibaren eski haberlerin önüne geçmesi ve aynı zamanda arşivlenmesi de söz konusudur. Arşivleme, esasında online gazeteciliğinin ortaya çıkması ile gazetecilik pratiklerini kolaylaştırmıştır. Çünkü internet ortamının sağladığı imkanlar sayesinde geleneksel gazetecilikteki basılı sayfaların arşivlenmesinin zorluğu ortadan kalkmaktadır. Böylelikle okuyucu bulunduğu yerden kolaylıkla haberi arşivleyebilecek ve yazdığı birkaç anahtar kelime ile ulaştığı içerikleri indirerek saklayabilecektir (Gezgin, 2002: 32).

Özetleyecek olursak online gazetecilik için ana hatlarıyla üç dönemden bahsedilmektedir. İlk olarak, haber içeriklerinin konvansiyonel gazetecilik bünyesi için üretildiği ve gazetenin web siteleri için yeniden hazırlandığı dönemdir. İnternet gazeteciliğinin ikinci devri, web sitelerinde yayınlamak üzere gazetelerin orijinal haber içerikleri oluşturdukları dönem olarak değerlendirilmektedir. Online gazeteciliğin üçüncü dönemi ise haber yapma pratiklerinin, okuyucuyu habere dahil etmek ve haberin içeriğinde dolaşabilmesine izin vermek için yeniden düzenlenmesini kapsamaktadır. Mevcut haliyle internet haberciliği kavramının sayılan üç aşamaya ilişkin pratiklerini web sitelerinde görebilmek mümkündür (Tokgöz 2003: 81-82).

Dijitalleşmenin getirisi ile geleneksel gazeteciliğe alternatif bir alan olarak karşımıza çıkan, okuyucuyu haber içeriğine çekmek amacıyla arama motorları ile haberi ön planda tutmaya yarayan SEO haberciliği, internetin sunduğu imkanlar dahilinde medya profesyonelleri dışındaki kişiler tarafından yapılan blog gazeteciliği, hızlı haber içeriği üretmeye bir alternatif olarak, haberde esas olanın sakinlik ve okuyucunun keyif olması olduğunu vurgulayan, özgün ve kapsamlı araştırmalar sonunda oluşturulan yavaş gazetecilik de gazetecilikte yaşanan dönüşümün getirisidir. Yine Podcast yayıncılık da konvansiyonel medyada yaşanan yeniliklerle birlikte gazetecilik alanında da kullanılmaya başlanmıştır.

Görüldüğü gibi dijitalleşmeyle birlikte gazetecilikte yeni gazetecilik modelleri, yeni yaklaşımlar ve yeni anlatı biçimleri ortaya çıkmıştır.

Yurttaş Gazeteciliği: İnternet gazeteciliği ile birlikte ortaya çıkan en önemli gazetecilik modellerinden biri de yurttaş gazeteciliğidir. Gazetecilik yaşadığı dönemin sıkıntılarıyla birlikte kendini dönüştürme gereksinimi duymaktadır. Yeni ortaya çıkan medya teknolojileri, sosyal medya platformlarının yayımlanması ve özellikle 1990'lı

yıllarda medya sektöründe yaşanan ekonomik sıkıntılar ve teknolojik gelişmelerle birlikte yeni gazetecilik alanlarının gün yüzüne çıkması düşünüldüğünden daha hızlı gerçekleşmiştir. Bu pratiklerden biri de alternatif olarak ortaya çıkan yurttaş gazeteciliğidir (Uzun, 2006: 634). Yurttaş gazeteciliği, dijitalleşmenin gazetecilik üzerinde yarattığı dönüşümün iyi anlaşılmasına olanak tanıyan, internetin sunduğu imkanlar neticesinde alanda kullanılmaya başlayan ve tarihi çok da eskilere dayanmayan bir gazetecilik yaklaşımıdır.

Profesyonel olmayan ya da resmi olarak gazetecilik eğitimi almayan “sıradan” insanlar tarafından yapılan; haber toplama, yazma ve dağıtım gibi gazetecilik uygulamalarının bizzat vatandaş elinden çıktığı pratik, yurttaş gazeteciliği olarak tanımlanmaktadır. Yurttaş gazeteciliğiyle, gazetecilik alanına yeni bir soluk getirilmek istenmiş ve “vatandaşın sivil hayata” yeniden kazandırılması amaçlanmıştır (Chadha ve Steiner, 2015: 706-710). Bu gazetecilik pratiğinde, kişilerin “yurttaş bilinciyle” haberi oluştururken içerikle kontak halinde olması ve bunun yanı sıra vatandaşın haberin ortaya çıkmasında etkin rol oynaması söz konusudur. Kamuya açık kongreler ve vatandaşın katıldığı oturumlarda vatandaşın fikirlerini beyan etmelerine de olanak sağlanmaktadır. Özellikle yurttaş gazeteciliyle medya endüstrisinin görmezden geldiği meseleleri kamuoyuna duyurmak mümkündür (Arsan, 2009: 91).

Yurttaş gazeteciliğinde halkın içerisinde her birey, haberin yalnızca öznesi değil, aynı zamanda haberin objesi olarak da yer alır. Yurttaş gazeteciliğinde kişiler sessiz bireyler olarak yer almazlar, onlar kendi haklarının savunucusu ve koruyucularıdır. Bu nedenle haberin üretim ve kitlelere yayılımı sürecinde halkın habere katılımı, yani çift yönlülük esastır. Ayrıca haberin aktarımı aşamasında etkili bir geribildirim alınmasına özen gösterilmektedir (Arık, 2013: 276).

Yurttaş gazeteciliği, kişilere haberi oluşturma ve paylaşma imkânı sağlayan sayısal teknolojilerin yaşamlarımıza sunduğu yeniliklerden sadece bir tanesidir. Yurttaş gazeteciliği yapan kişi, amatör olarak bir kuruluşa ait olmayan ve çoğunlukla olduğu ortamdaki şahit olduğu veya araştırma yaparak eriştiği bir konuyu habere dönüştürerek kitleye sunan kişidir. İletişim teknolojileri ve tekniklerinin sağladığı etkileşimlilik ve katılım özellikleri yurttaş gazeteciliği yapımını destekleyen niteliklerdir. Mevcut durumda yurttaş gazetecisi oluşturduğu haberi kamuoyuna duyurmak için pek çok platforma sahiptir. Bunlardan bir kısmı; “internet haber siteleri,

sosyal ağlar, kişisel bloglar, haber blogları ve geleneksel medya kuruluşlarının internet siteleri” olarak kabul edilmektedir. Haber yapma hedefiyle küresel anlamda en çok tercih edilen haber paylaşma platformları ise, Twitter, Periscope, Youtube, Myspace, Instagram ve Ustream.tv olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydoğan, 2017: 706-710).

Mobil teknoloji pratiklerinin haber içeriklerinin oluşturulmasında yoğun olarak kullanıldığı günümüzde yurttaş gazeteciliği bilhassa aniden yaşanan olaylar hakkında kamuoyunu bilgilendirmedeki görevi bakımından oldukça kilit bir noktada bulunmaktadır. Bundan dolayı, yaygın ve hâkim medya bünyesinde çalışan gazetecilerin yer almadığı bölgelerdeki mekanlarda ve zamanlarda hareket halindeki vatandaşlar önemli bir görev üstlenmektedir (Değirmencioğlu, 2016: 597). Yurttaş gazeteciliği ortaya çıktığı dönemde de günümüzde de pek çok önemli olaya ışık tutmuş, kamuoyuna hızlı ve doğrudan enformasyon akışı sağlamıştır.

Robot Gazetecilik: Dijitalleşmenin gazetecilik üzerindeki önemli etkilerinden biri de yapay zekanın gazetecilik alanında kullanımınıdır. 21. yüzyıla gelindiğinde bilgi teknolojileri sahnesinde yaşanan ilerlemelerin etkisi azalmamış, aksine mobil teknolojideki yaygınlaşma sebebiyle daha da güçlü ve hızlı bir hal almıştır. 2012 yılında Google gibi şirketler, gerçekliğin bilgisayarlar tarafından üretildiği artırılmış gerçeklik teknolojilerine yönelmiştir. Google’ı Facebook ve Apple gibi küresel çapta güce sahip olan şirketler takip etmiştir (Pavlik, 2013: 184). Dünyada çeşitli alanlarda bu dijital teknolojik birleşmenin yaşandığı sıralarda gazetecilik de haber içerik ve anlatım tekniklerini yeniden gözden geçirmiştir (Pavlik ve Bridges, 2013: 5).

Yeni iletişim teknolojilerinin bugün geldiği boyutla algoritmalar hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Dijital medya teknolojileri de bu değişime ayak uydurmak ve sektörü canlandırmak adına otomatik haber yazımı mümkün mü sorusunu ortaya atmıştır. Böylelikle yapay zekâ teknolojilerinin yaşamlarımızın içerisine sızdığı bugünlerde, yeni gazetecilik modeli olarak robot gazeteciliği ortaya çıkmıştır (Güz ve Yeğen, 2018: 330).

Robot gazetecilik esasında, bütünüyle işlenmiş veri olarak açıklanmaktadır. İnternet ortamında belirlenen verilere algoritmalar aracılığıyla ulaşılarak elde edilen bilgiler habere dönüştürülmektedir. Birinci aşamada belli başlı kaynaklardan bilgilere erişilmekte ve güncel bilgilerle birleştirilerek bir bağ oluşturulmaktadır. Bir sonraki aşamada olasılıklar hesaplanarak, haberin çerçevesi şekillendirilmektedir. Ardından

istatistiksel olarak haber içeriğine yönelik değer belirlenmektedir. Örneğin bir futbol haberi metni oluşturulacaksa müsabaka sonucunun, sakatlanan oyuncudan daha değerli olduğu gibi birtakım önceliklerin altı çizilmektedir. Dördüncü evrede de haber metni ortaya çıkmakta ve editörün yayına hazır getireceği duruma uygun şekillendirilmektedir. Son evrede ise editörün onayından geçtikten sonra yayına hazır hale gelmektedir (Fındık, 2016). Böylelikle haberin toplanması, işlenmesi ve bir metne dönüştürülmesi süreci baştan sona tamamen yapay zekâ makineler tarafından gerçekleştirilir.

Reuters haber sitesi 2006 yılında ekonomi haberini algoritmalar yardımı ile yapacağını duyurduğu zaman, dünya da robot gazeteciliği kavramı ile tanışmıştır. Ardından çevrimiçi yayın sitesi StatSheet'in, 2010 yılında 345 spor sitesinden oluşan bir ağ sistemi oluşturması ve takımlar arasında gerçekleştirilen 15.000 oyuna dair içerikleri algoritmalar yardımıyla otomatik olarak haberleştirmesiyle robot gazeteciliği daha da popülerleşmiştir. Çok geçmeden ABD merkezli Associated Press'in, 2014 yılında "Automated Insights" isminde bir kuruluş ile, 3 aylık mali tutanaklarını otomatik olarak oluşturması, robot gazeteciliği üzerindeki çalışmaların artmasına öncülük etmiştir (Narin, 2016).

Robot gazeteciliğinin ortaya çıkması ile gazetecilikteki iş ve modellerde yaşanan değişime ek olarak, gazetecilikteki otomatik haber yazımı, sıradan içerik oluşturma ve yazma uygulamalarını da derinden etkilemektedir. Özellikle haber içeriğinin otomatik olarak üretilmesinde algoritmalarından yararlanılmasının, gazetecilerin/ muhabirlerin iş alanlarını sınırlayacağı görüşü de göz önünde bulundurulmalıdır (Narin, 2017: 83-104). Özetle son yıllarda yapay zekanın haber yazımında kullanılması teknolojinin hayatımızda ulaştığı boyutları da göstermek açısından önemlidir. Model, alanda yeni yeni popülerleştiği için kavramın oturması ve gazeteciliğin geleceğini ne yönde etkileyeceği ancak zaman içerisinde görülecektir.

Drone Haberciliği: İngilizce literatür tarandığında Drone kelimesi "erkek arı" anlamında kullanılmaktadır. Ancak kelime günümüzde daha çok "insansız hava araçları" manasında anlam bulmaktadır. Dron'lar hakkındaki görüşlere göre iki çeşit Drone modelinden bahsedilmektedir. Bu tiplerden ilki kablosuz bağlantı (Wi-Fi) kullanılarak kumanda ile uzaktan yönetilebilen; sınırlı bir alanda, sınırlı yüksekliğe çıkan ve batarya ile çalışarak havadan görüntü çekebilen araçlardır. İkinci türde ise;

ileriye dönük bir zamanda internet bağlantısının bulunmadığı yerlerde dahi kullanılabilen ve devamlı havada durabilecek bir araç kastedilmektedir (Kalsın, 2016: 86). Drone haberciliği günümüzde teknolojik gelişmeler dahilinde yeni kullanılmaya başlayan bir gazetecilik modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Drone haberciliği yapmanın birtakım sınırlamaları vardır. Çünkü Drone uçurmak ve havadan görüntü ile veri toplamak için belirli yasal prosedürlerle karşılaşmak kaçınılmazdır.

Amerikan Havacılık İdaresi (FAA) Drone'lar ile ilgili sınırlamalar getirmiştir. Örneğin havalimanlarına 8 kilometreye kadar, 120 metreden daha fazla yüksekliğe çıkmak, stadyum gibi kalabalık alanlarının üzerinde uçuş yapmak yasaklanmıştır. Federal Havacılık Kurulu tarafından 2015 yılında kamuoyuna sunulan rapora göre, 650 "tehlikeli" Drone uçuşu tespit edilmiştir, 2014 yılında ise bu sayı 238'dir. Ayrıca Amerikan Ulusal Güvenlik Departmanı'nın 2012'deki raporuna göre, "askeri bölge ve nükleer santral gibi hassas bölgede" 500 civarı Drone uçuşu tespit edilmiştir. İngiltere hükümeti Drone'ların uçuş irtifasını 150 metre olarak sınırlandırmıştır. Ülkemizde ise 2015 yılında havaalanı etrafında uçuş sonrası yaşanan sorun neticesinde "*askeri bölgelerin, cezaevlerinin, insan kalabalığının olduğu yerlerin üstünde*" Drone uçurmak yasaklanmış ve uçuş ile ilgili belli sınırlamalar getirilmiştir (Webrazzi, 2016).

Kullanımı ülkelere göre sınırlandırılmış olsa da Drone haberciliği haber toplama açısından gazetecilere fırsatlar sunmaktadır. Haber kuruluşları ve gazeteciler tarafından tehlike oluşturabilecek doğal afet ya da savaş gibi durumlarda, haberi geçebilecekleri kısa bilgiler yakalamak ve paylaşmak açısından önemlidir. Drone haberciliği ile havadan görüntü yakalamak haberin sunumunu zenginleştirmekte de ön plana çıkmaktadır (Holton, Lawson ve Love, 2015).

Bunun yanı sıra Drone'lar gazetecilere yerleşim mekanlarına uzak olan yerlerde gerçekleşen uçak kazaları ya da çığ felaketlerinde olay mahalline hızlı olarak erişim imkânı sunmuştur. Ayrıca büyük miting ve toplu şekilde yapılan eylem ve gösteriler gibi kitlenin geniş alanlara yayıldığı durumlarda veya kültür ve sanat etkinliklerinin yapıldığı yerlerden hızlı ve güvenli şekilde görüntü elde etmek Drone'lar aracılığı ile mümkün hale gelmiştir (Kavaklı, 2018: 161).

Video Haberciliği: Akıllı telefonların hayatımızda yaygınlaşması ve tabletlerin kullanımının artması, çevrimiçi video haberlerinin yayılmasının zeminini

hazırlamıştır. Bunun yanı sıra bu tür mobil bağlantılar, yüksek çözünürlüklü video tekniği ile görüntülerin oldukça canlı şekilde kullanılmasına imkân tanımaktadır (Associated Press, 2013). Video haberciliği, en basit tanımıyla gazetecinin bir video hikayesini görüntüleyerek, metnini yazıp, okuyucuya sunmasıdır. Bu yeni gazetecilik modeli sosyal ve maddi açıdan oluşturulmuş haberi ifade etmekte ve günlük iş akışına yeni bir nitelik kazandırmaktadır (Bock, 2011).

Video haberciliğinde, gazeteci tek olarak hem muhabirlik yapmakta hem de kamerayı yöneten kişi olarak hareket etmekte, gelişen teknolojik araçların sunduğu imkanlar neticesinde birçok uzmanlık alanını birlikte yürütmektedir (Wallace, 2009). Aynı zamanda video içeriği geleneksel gazeteciliğe oranla muhabirlere daha fazla olanak sunmaktadır. Özellikle haberin hikâye ile doğrudan ve daha çok duygusal bir yakınlık kurma imkânı sağlamaktadır. (Aitamurto, 2018: 4). Video haberciliği, gazetecilikte haberciliğe yeni bir soluk getirerek, haberi içeriğinin okunurluğunu artırmaya imkân tanımaktadır. Ayrıca bu yeni gazetecilik modeli okuyucuyu daha uzun süre haberin içerisinde tutmak ve haberin sunumunu zenginleştirmek açısından da önemlidir.

Veri gazeteciliği: Veri gazeteciliği de internetin yaygınlaşması ile hayatımıza giren ağ odaklı yeni tip bir gazetecilik modelidir. Hesaplamalı gazetecilik ve sızıntı gazeteciliği olarak da isimlendirilen bu pratik, kısaca sayılardan haber üretmeyi ifade etmektedir. Veri gazeteciliği konusu tezin odak noktası olduğu için ilerleyen bölümlerde detaylı şekilde ele alınacaktır.

1.2. BÜYÜK VERİ VE GAZETECİLİK

Bilişim teknolojilerinde yaşanan dönüşüm verinin daha önemli hale gelmesini ve büyük veri kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. İnsanlar gündelik hayatta ya da iş hayatında vakitlerinin çoğunu bilgisayar veya internet ortamında geçirmektedir. Bu da arkalarında veri olarak iz bırakmalarına sebep olmaktadır. Üretilen veriler internet ortamında depolanabilmekte ve analiz edilerek kitleye yönelik kullanılabilir. Gazetecilikte son yirmi yılda yaşanan gelişmelere ve mevcut teknolojilerle gelinen nokta değerlendirildiğinde, büyük veri kavramı gazetecilik açısından da oldukça önemli bir dinamiktir.

Türk Dil Kurumu'nda (sozluk.gov.tr) veri kavramı, “bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öge, olgu, kavram veya komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimli gösterimi” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre veri, hesaplama, yargılama ve müzakere amaçlı kullanılan olguya ilişkin bilgiler bütünüdür. Ayrıca veri, aktarılabilen ve geliştirilebilen dijital modeldeki enformasyona verilen addır (Merriam-Webster). TRT Yayıncılık ve Medya Sözlüğü'nde (2020: 369) ise veri, bilgisayar veya eşdeğer sistemler aracılığıyla temin edilen ve işlenebilen gösterge olarak ifade edilmektedir.

Verileri aynı zamanda buldukları ortamların niteliklerini içinde barındıran semboller olarak ifade etmek de mümkündür. Veriler, gözlem ürünleridir ve bilgisayar teknolojilerinde analiz edilerek ortaya çıkarılırlar. Kısacası, verilere anlamlı bir bütün oluşturmadıkları zaman değer atfedilemeyeceği için enformasyona dönüştüklerinde ortaya çıkarlar denilebilmektedir (Ackoff, 1989: 3).

Veri kavramı İngilizce literatüründe 17. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde ise, veri terimi üzerine pek çok alanda ampirik uygulamalar gerçekleştirilmiş ve kavramın geçerliliği ile kullanımı üzerine çalışmalar yapılmıştır. Yüzyılın sonlarına doğru veri terimi; deney, gözlem ve ölçümlerle belirlenen gerçeklik olarak anlam kazanmıştır (Rosenberg, 2013: 15).

Veriye ulaşılması ve anlamlı hale getirilmesi ile enformasyona dönüşmesi aşamasının değer kazandığı zamanlar 1989'lu yıllara denk gelmiştir ve internetin küresel anlamda kullanılmasıyla da veri şekillenmeye başlamıştır. Enformasyon dediğimiz şey web tabanında, zaman ve mekân algısı olmadan iletilmektedir. Bugün internet ile dünya üzerindeki herkese ulaşmak ya da ihtiyaç halinde geri bildirim almak ve internetin olanak sağlayan yapısı ile bütün dünyada bilgiyi tek çatı altında toplamak mümkün hale gelmiştir. Yaşanan bu dönüşümle enformasyonun akışı, enformasyonun cinsi, oluşumu ve depolanmasıyla çağımız yeni bir teknolojik yapı içerisine girmiştir (Alikılıç ve Bilgiler, 2018: 58).

Geleneksel metotlarda, veri derlenir ve ileride incelenmek için bir kenara ayrılır, vakti geldiğinde ise çözümlenmek üzere ortaya çıkartılır. Fakat günümüz teknolojik araçları, verinin anlamlandırılması ve çözümlenmesini oldukça hızlı bir şekilde, üstelik gerçeğiyle eşzamanlı olarak gerçekleştirebilmektedir. Bu durumda verinin günümüzde ne derece değer kazandığının bir işaretidir. Çünkü geleneksel

yöntemlerden farklı olarak veri artık elde edilir edilmez işlenebilir hale gelmiştir (Akıncı, 2019: 10).

Zamanla ulaşılan verilerin sayısı genişledikçe daha kapsamlı bir kavram olarak büyük veri terimi kullanılmaya başlanmıştır. Gartner Bilgi Teknolojisi Sözlüğü (Gartner Glossary) büyük veriyi, “*gelişmiş iç görü, karar alma ve süreç otomasyonu sağlayan uygun maliyetli, yenilikçi bilgi işleme biçimleri gerektiren yüksek hacimli, yüksek hızlı ve / veya çok çeşitli bilgi varlıkları*” olarak tanımlanmaktadır.

Bilgisayarın değerinin artması, her yerden erişim ve depolamanın kolaylığı, dijital içeriklerin sayısının yükselişi, üretim ve akışkanlık gibi kavramlar büyük veri “devrimini” açıklayan ve kullanım alanlarını belirginleştiren sözcüklerdir. Büyük veri, verilerin tüm evreleri ve içeriğini değiştirme ya da işleme özelliğine sahiptir (Demchenko ve Membrey, 2014: 3-4). 2000’li yıllarda Doug Loney (2000’den akt; Grable ve Lyons, 2018: 17) büyük veri tanımını 3V yani “hacim, hız ve çeşitlik” olarak açıklamaktadır. Hacim, datanın boyutlarını açıklamak için kullanılır, kısaca teknoloji sayesinde toplanan verinin değerini ortaya koymada hacimden yararlanır. Hız, daha çok devasa boyutlardaki verilerin hangi hızda işlenebileceğini ifade eder. Çeşitlilik ise işlenen ya da işlenmeyen farklı veri biçimlerini, görüntü, e-mail ve yazı klasörlerinin işleme kabiliyetini açıklar (Lokke, 2018: 60).

Büyük veri ile alakalı eski çalışmalar incelendiğinde, Londra’da 1854 yılında yaşanan kolera hastalığında, John Snow adındaki doktorun, kolera salgınının yaşandığı yerde bir tarama yapmaya başlamasıyla önem kazandığı görülmektedir. Ve bu tarama sayesinde, salgının bir su pompasından kaynaklı olduğu bulunmuştur. Bu verileri haritaya döken Snow, o zamanlarda hastalığın sebebini ortaya çıkaran ve hastalığın daha çok kişiye bulaşmasını engelleyen kişi olarak tarihe geçmiştir. Yapılan bu veri çalışması, bugün büyük veri olarak adlandırdığımız kavramının eski örneklerindedir (Lokke, 2018: 59).

1937 yılında ise ilk kez bir büyük veri projesi hayata geçmiştir. ABD hükümeti o yıllarda 26 milyondan fazla Amerikan vatandaşının sosyal güvenlik yasası belgelerini kayıt altına almıştır. Verinin işlenmeye başladığı ilk makine ise 1943 yılında İngilizler tarafından bulunmuştur. O yıllarda II. Dünya Savaşı esnasında Nazi’lerin şifrelerini analiz etmek için “Colossus” isminde bir araç geliştirilmiştir. İngiliz mühendis ve bilgisayar profesörü Tim Berners-Lee’nin dünyayı değişime

sokan internet teknolojisini bulması ise büyük veri kavramını da yakından etkileyen gelişmelerdendir (Rijmenam, 2013).

Bilimsel olarak ise ilk defa 1997 yılında NASA’da araştırmacı olarak yer alan iki kişi tarafından kullanılmaya başlanan büyük veri terimi, o zamanlar sonsuz veri kümesinin kullanımından dolayı ortaya çıkabilecek sorunlara işaret etmektedir. Bunun sebebi de büyük veri teknolojilerinin ancak uygun veri çekme metotları kullanılarak çekildiğinde ve veri uzmanları tarafından işlendiğinde anlamlı bir bütün oluşturmasıdır. Özellikle büyük veri teknolojisinin kısa sürede artışı, verilerin işlenebilir hale gelmesi için özgün bir görüş açısına ve usta işgücü yardımına, donanımlı ekipmanlara, yöntem ve tekniklere gerek duyulmaktadır. Bu oluşan şartlar; büyük verinin şekillendirilmesine ve simgeleştirilmesine yardım ederek, ürün ve faaliyet aşamalarına destek olan veri biliminin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Yıldız ve Topal, 2015: 76-77).

Görüldüğü üzere büyük veri kavramının kökeni 1800’lü yıllara kadar dayanmaktadır. Kavramın modern kullanımı ise yaklaşık 20 yıllık bir sürece yayılmaktadır. Medya sektöründe ilk kez 2005 yılında, O’Reilly Media tarafından büyük veri kavramı ortaya atılmıştır. Fakat kavram o yıllarda pek de yaygınlaşmamış, 2011 yıllarında popülerlik kazanmıştır. Günümüzde teknolojiye yaşanan gelişmeler ve sosyal medyanın iyice yaygınlaşmasıyla veri daha çok dolaşıma girmiştir. Bugün ise tüm dünya hükümetleri tarafından kullanılmaktadır. Bu kadar güçlü ve etkili değişikliklerin yaşanması da “büyük veri çağı” olarak adlandırılan bir dönemin başlamasına sebep olmuştur (Rijmenam, 2013).

Özellikle Google gibi arama motorlarının dünyayı ele geçirmesi ve büyük şirketlerin kâr amaçlı kullanımıyla büyük veri terimi daha da popüler hale gelmiştir (Yıldız ve Topal, 2015: 77). Büyük veri, kullandığımız web siteleri, sosyal medya platformları ve aralıksız kayıt altına aldığımız belgeler benzeri çeşitli kaynaklardan ulaştığımız bütün verilerin anlaşılır ve kullanılabilir hale getirilmesi aşamasıdır. Büyük veri teknolojisi, bireyin karar mekanizmasını etki altında bırakır ve sanal ortamda ardında kalan tüm izlerin incelenmesiyle veriye dönüşür. Söz konusu teknoloji ile veriler sonsuz bir depo alanına sahip olmaktadır. Üstelik depolanan veriler dünyanın pek çok ülkesinde bulunan bireyleri etkileyecek toplumsal boyutlarda da kullanılmaktadır (Arık, 2018: 148-149).

Örnek verilecek olursa, web siteleri üzerinden bir şehir ya da ilçede çok fazla sayıda hastalık araması yapıldıysa bu önemli ve dikkate alınması gereken bir veri haline dönüşmektedir. Mesela 2009'da kuş gribi ve domuz gribi yaşandığı zamanlarda, dünyada 1918 İspanyol gribi boyutunda bir salgın olarak yayılması beklenmekteydi. Tam da bu sırada internet devi Google devreye girerek belirli bir bölgedeki internet tıklamalarından yola çıkarak bir rapor hazırladı. Gün içerisinde üç milyondan daha çok aramanın içeriklerinden yola çıkılarak çok değerli bir veriye ulaşıldı. Google Amerika vatandaşlarının tarattığı yaklaşık 50 milyon terimi Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention-CDC) 2003- 2008 tarihleri arasında tutulan grip verileri ile karşılaştırdı. Bu sayede gribin hangi bölgede daha yoğun olduğu tespit edilmiş oldu. Google'ın ortaya koyduğu bu veri ve istatistiksel bilgi, o yıllarda hastalık seyirini değiştirdi. Bu örnekten de açıkça anlaşılacağı üzere günümüzde neredeyse bütün alanlarda verinin ne kadar değerli bir güç olduğu ortaya konulmuş oldu (Schönberger ve Cukier, 2013: 9-10).

Daha eski yıllarda boyutlandırılmayan, depolanamayan, çözümlenemeyen, dolaşıma sokulamayan ve hatta “veri” olarak isimlendirilemeyen çeşitli bilgi yığınlarının, internetin gelişmesiyle verileştiği görülmektedir. Özellikle büyük veri kavramı, iletişim teknolojilerinin dönüşümüyle kullanılmaya başlanan sosyal medya ortamlarında giderek etkisini artırmaktadır. Günlük hayatımızda kullandığımız bu platformlardaki her beğeni ve tık, ardında kocaman bilgi yığını bırakmaktadır. Büyük veri de tam olarak burada karşımıza çıkmakta ve toplumlardan enformasyonu çekme ve çözümlene işlemini gerçekleştirmektedir (Narin, Ayaz, Fırat ve Fırat, 2017: 217).

Günümüzde her birey neredeyse her dakika büyük boyutlarda sayısal veri yaratmaktadır. Bu sayısal veriler, internet üzerinden yapılan alışverişler, günlük mailleşmeler, sosyal medya platformları ve arama motorlarındaki gezintiler, mesajlaşma uygulamalarındaki sohbetler gibi neredeyse tüm aktivitelerimizi kapsamaktadır. Buna ek olarak konum erişimi sağlayan programlar ve şebeke takip sistemi desteğiyle satın alınan ürünlerin hangi noktada olduğuna ilişkin veriye de ulaşılabilir. Ayrıca, son yıllarda adını sıklıkla duyduğumuz nesnelerin interneti kavramının da çok fazla boyutta veri ürettiğini söylemek mümkündür (Dhawan ve Zanini, 2014: 39). Nesnelerin interneti kavramı, internet ile bağlantısı olan aygıtların birbirleriyle insan desteğine ihtiyaç duymadan iletişim kurabilmeleri anlamına

gelmektedir ve cihazların internet ile bağlantı kurması cihaza dair bilgileri gerçek zamanlı olarak sensörler ve yazılımlar yardımı ile paylaşabilmelerine imkân tanımaktadır (Arslan ve Kırbaş, 2016: 37).

İnternet üzerinde bıraktığımız tüm tık izlerinin yanı sıra büyük veri, sosyal medyada “duygu analizi” uygulamaları yoluyla da işlenmektedir. Böylece insanların günlük yaşamları içerisindeki söylem ve paylaşımları veri olarak kullanılmaktadır. İşletmeler bu verilerden müşterilerinin istek ve arzularını anlamak için faydalanmaktadır. Örneğin Facebook, Twitter ve LinkedIn gibi platformlar, elde ettikleri büyük verileri kullanmaktadır. Eğitim kuruluşları ise öğrencilerin algıları hakkında bilgi sahibi olmak ve onları çekmek için verilere başvurmaktadır (Dhawan ve Zanini, 2014: 39).

Sıralanan pek çok örnek, bugün büyük veri teknolojilerinin gelişim ve yayılımını destekleyen sebepler olarak sayılabilmektedir. Büyük veri kavramının ortaya çıkmasına imkân tanıyan etkenler özetle şöyle ifade edilebilir: İş dünyasında yükselen yarış ortamından dolayı şirketlerin, kullanıcılarının işlemlerini takip ederek daha çok veriye ulaşma planlarını hayata geçirmek. Bu durumdan kaynaklı olarak da şirketler, mevcut ve olası müşterilerinin yönelimlerini çok daha kapsamlı ve çok daha analiz etmeye yönelmektedir (Altunışık, 2015: 56).

Özellikle son yıllarda yaşanan büyük veri patlaması ile verinin kaynağı nedir gibi sorularla sıkça karşılaşılmaktadır. Bilişim ve iletişim sektöründe yaşanan gelişmeler ve teknolojik yönelimler bu sorunun en açık cevabıdır (Altunışık, 2015: 55). Büyük veri ve gazetecilik ilişkisini anlayabilmek için üzerinde durulması gereken önemli bir kavram da açık veridir.

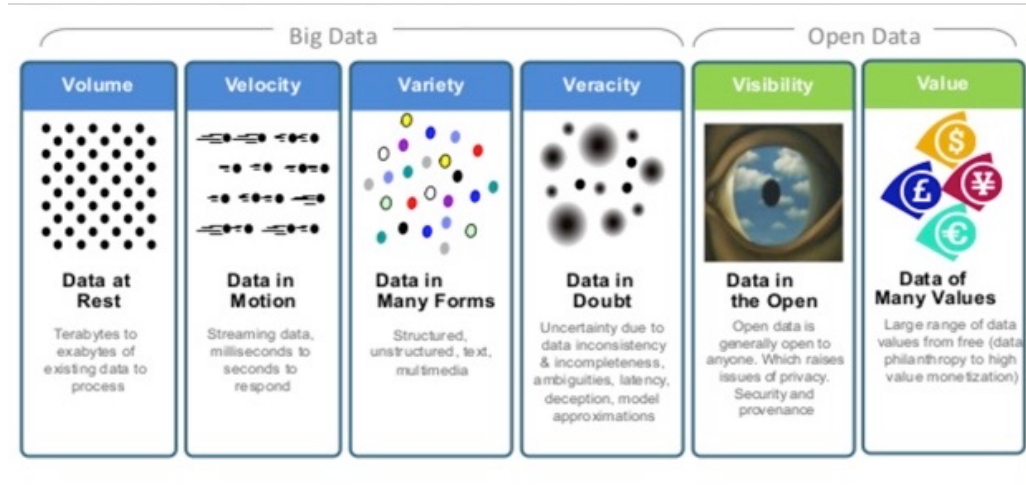
Açık veri: Literatürde, kişilerin ya da kurumların bir engellemeye maruz kalmadan, herkesin eşit kullanımına ve erişimine imkân sağlayan veriler “açık veri” olarak ifade edilmektedir. Devlet ve kamu kuruluşları ile diğer kurumların eriştiği veriler açık veri kapsamına girmektedir (Özbayoğlu, 2017:117).

Open Data Handbook’da (Open Data Handbook) açık veri, herkesin rahatlıkla ulaşabileceği, tekrar tekrar kullanılabilen ve sürekli yayılabilen veri kümeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Açık verinin özellikleri kısaca şu şekilde özetlenmektedir:

Kullanılabilirlik ve Ulaşım: Verilerin toplu şekilde internet ortamından indirilmesi ve toplanması uygun maliyetli olmalıdır.

Yeniden Kullanım ve Tekrar Dağıtım: Veriler, yenilenebilir ve sürdürülebilir kullanımı ve dağıtımına uygun şartlar altında kişilere sunulmalıdır.

Evrensel Katılım: Veri herkes tarafından kullanılabilmeli, tekrar tekrar kullanılabilmeli ve tekrar dağıtılabilmelidir. Belirli kişilere, kurumlara ve iş alanlarına ayrıcalık sağlanmamalıdır. Örneğin yalnızca eğitim ya da ticari amaçlı kullanım ayrıcalığına müsaade edilmez.

Şekil 1: IBM'ye göre Büyük ve Açık Veri Özellikleri

Kaynak: www.slideshare.net/AndersQuitzaulbm/big-data-analyticsin-energy-utilities

Başta İngilizce, Volume (hacim), Velocity (hız) ve Variety (çeşitlilik) kelimelerinin kısaltmalarını ifade eden 3V ile temellendirilen büyük veri terimi, kavramın yaygınlaşması ve zaman içerisinde açık veri gibi terimlerin kazanılmasıyla birlikte “farklılık, erişilebilirlik ve değer” niteliklerini de kazanmıştır (IBM, 2014).

Bir verinin açık veri olarak kabul edilmesi için birtakım şartları içinde barındırması gerekmektedir. Verilerin açık olarak kullanılabilmesine ilişkin aşamalar 4 temel maddeden oluşmaktadır:

Veri setleri uygulamasını kararlaştırma: Açılması tercih edilen veri setlerinin seçilmesi süreci,

Açık lisans pratiği: Belirlenen ve açılması öngörülen veri kümelerinde çalışılacak mülkiyet haklarını ortaya koyulması ve bununla beraber bu hakları içine alacak yerinde açık lisans tercih edilerek uygulanması,

Veri kümelerini faydalanılabilir duruma dönüştürmek: Ulaşılan verileri bir araya toplayarak elverişli bir şekilde kullanılabilirliğinin sağlanması,

Veri setlerinin fark edilebilirliğinin sağlanması: Açık veri setlerini bir çatı altında toplayarak bir katalog şeklinde web üzerinden yayınlamak (Open Data Manuel, 2015).

Açık verinin kendisi kadar toplum ve gazetecilik açısından sağladığı fayda da önemlidir. Açık veriler, alıcıların çeşitli türlerdeki veri yığınlarının içerisinde kıyaslama, bir araya getirme ve verileri takip etme özelliklerine imkân sağlar. Çünkü veriler ancak en etkin şekilde bir araya getirildiğinde yönelimleri belirlemeye, toplumsal birtakım sıkıntıları ve değişkenlikleri ortaya koymaya ve kamusal alanda yaşanan gelişmeyi ölçmeye olanak tanır. Açık veriler, kurum ve kuruluşlar, iş dünyası, sağlık sektörü, asayiş, eğitim, ulaştırma, insan hakları, çevre farkındalığı ve sayısız daha pek çok alanda bilgi sahibi olmak ve ilerlemek için destek olabilir. Ayrıca açık veriler, yeni iş sahalarının, yeni projelerin ve yeni atılımların ortaya çıkmasına ve büyümesine katkı sağlayarak ekonomik anlamda iyileşmeye yardımcı olabilir. Tüm kamu ile özel kurum ve kuruluşlar açık veri pratiklerini kabullenip erişime açınca, kamuoyu da bundan faydalanabilir. Aynı zamanda açık veriler, kendi içlerinde ve devletler arasında sağlıklı enformasyon işleyişine de katkıda bulunabilir. Bu sayede hükümetler karar alma aşamalarını şeffaf olarak yürütebilir. Açık veriler, kamu siyasetini şekillendirmede önemli bir yere sahiptir. Toplumun ekonomik ve toplumsal anlamda ilerlemesini, iş bölümleri arasındaki ergonominin sağlıklı yürütülmesine imkân sağlar. Sivil toplum örgütlerinin ve özel şirketlerin toplumun istek ve arzularını gözeterek onların gereksinimlerine cevap vermesine de hizmet edebilir (Kaya Benshir, 2017: 201-202).

Doğru değerlendirildiğinde veriler kuruluşların daha etkili karar alma, maliyet kazanımı ve alıcıların iyi tanınması noktasında imkanlar sunabilmektedir. Bu durumda da açık veri teriminin ve açık veriye ulaşmanın devletin örgütsel yapısındaki uygulamalarda kullanılması ve kamu hizmetlerinde içeriklerin açık olarak vatandaşın erişimine açılması ile açık devlet kavramı hayatımızda belirmiştir (Eroğlu, 2017: 40).

Açık devlet: Tıpkı açık veri kavramı gibi açık devlet de büyük verinin daha iyi anlaşılması ve gazetecilik ile bağlantısının kurulması noktasında önemlidir. Devlet ya da elinde bulundurduğu kuruluşlar tarafından yönlendirilen ve herkes tarafından ulaşılabilir ve eşit şekilde faydalanılabilecek veriler, açık devlet verileri olarak adlandırılmaktadır (Open Government Data, 2013). Açık devlet kavramı, 2009 yılında ABD eski başkanı Obama'nın gündeme getirmesiyle popülerleşmiş bir kavramdır. Açık devlet vatandaşların katılımına imkân sağlayan ve devlet politikalarının şeffaf şekilde yürütülmesine olanak tanıyan ve vatandaşın devletin yaptığı işlerden bilgi sahibi edilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Obama, 2009).

Günümüzde Google ve benzeri sitelerin veriyi ne denli fazla kullandıkları bilinmektedir. Fakat aslında verilerin öncüleri devletlerdir ve devletler bilginin toplumsal olarak ilk toplayıcılarıdır. Veriler en az ticari şirketlerin kullandıkları kadar kamu kurumlarında da kullanılır (Schönberger ve Cukier, 2013: 122-123). Devlet, kamu idaresinde topluma yönelik faaliyetlerini gerçekleştirmek için bireylerden vergi almaktadır. Bu sebeple devletler, alınan vergilerin ne şekilde kullanıldığını ve nereye aktarıldığını şeffaf olarak vatandaşlarına açıklamakta tereddüt etmemelidir (Güneydaş, 2018: 2).

Açık devletin bir diğer bağlamı da ticari kaygılardır. Günümüzde teknolojinin geldiği boyutlarda veri sosyal ve ticari uygulamalar için oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu sebeple hükümetlerin açık veri uygulamaları, sosyal ve ticari alanda yeni pratiklerin ortaya çıkmasına destekte bulunur. Ayrıca verilerin açık olması toplum içindeki bireylerin karar aşamalarına katılmasına olanak sağlayarak açık devlet özelliklerinin şartları yerine getirilmiş olur (Open Government Data, 2013).

Hükümet politikalarının şeffaf şekilde yürütülmesinin vatandaşa sunduğu katılım özelliğinin yanı sıra bu durum hükümet için de fayda sağlayabilir. Verileri açıklamak, devletlerin yürüttükleri faaliyetlerin iyileştirilmesine yönelik iç görüler elde etmeye imkân tanır. Vatandaşları daha sağlıklı bilgi sahibi yapmak amacıyla veri tabanlarını mobil uygulamalar yardımıyla herkesin kullanabileceği hale getirmek, devletlerin kanıtlara bağlı olarak karar almasını sağlar. Açık devlet de verilere rahatlıkla erişim sağlanması ve herkes tarafından yeniden kullanım fırsatı sunulması söz konusudur. Bu noktada devletlerin vatandaşlara geri bildirim de bulunması gereklidir. Bu sebeple devletin, özel ve kamu kurum ve kuruluşları arasında sadece

şeffaf ve sorumlu davranması yetersiz kalacaktır. Devletler aynı zamanda verileri paylaşma ve iş birliği noktasında teşvik edici de olmalıdır. Açık devlet, büyük boyutlardaki enformasyonun tekrar kullanımına olanak sağlayan yöntemlerle vatandaşa kolaylık sağlamalıdır (Ubaldi, 2013: 4- 5).

Özetleyecek olursak, farklı kaynaklardan elde edilen verilerin hacimleri genişledikçe ve özel ya da kamu kuruluşları aracılığıyla oluşturulan verilerin ulaşılabilirliği çoğaldıkça hiç kuşkusuz büyük veri kavramı daha da değerlendirilmektedir (Ubaldi, 2013: 5). Bununla beraber büyük veriyle kavramsal olarak anılan açık veri ve açık devlet gibi terimler de günümüzde daha önemli noktalara taşınmaktadır. Büyük verinin hayatımızı bu derece dönüştürdüğü bir zamanda gazetecilik alanındaki uygulamaları da dikkat çekicidir.

Verinin gazetecilikte kullanılması: Büyük verinin gazetecilik mesleği açısından önemi ise verinin değeri ile alakalıdır. İçerisinde bulunduğumuz teknoloji çağı veriyi daha da değerli hale getirmiştir. Bu sebeple de veri çağa ayak uydurmak için gazetecilik alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle gazetecilikte internetle birlikte kolay erişim imkânı, karmaşık içeriklerin grafikleştirilmesi ve haritalandırılmasını sağlayan araçların ortaya çıkması, verilerin büyük boyutlara ulaşması ve topluma açılması, haber içeriğinde daha çok doğruluk, şeffaflık ve okuyucunun güveninin kazanılmasına dikkat edilmesi gibi pek çok sebep verinin gazetecilik açısından ne kadar önemli olduğunu kanıtlar niteliktedir (Küpelioglu, 2016).

Farklı sektör dallarında olduğu gibi gazetecilikte de veri çokluğu ile haber içeriği üretiminde farklı yöntem ve teknikler kullanılmaya başlanmıştır (Narin, Ayaz, Fırat ve Fırat, 2017: 216). Teknolojinin gelişimi ile gazetecilik alanında çalışan insanların çoğunluğu geleneksel haber üretim araçlarını değiştirerek internet ortamına geçiş yapmışlardır. İçerisinde bulunduğumuz zamanda da gazeteciler, internetin sunduğu sınırsız veri imkânı ve veri tabanları aracılığıyla haber üretmek için arşivlere erişerek veyahut farklı online bilgilere ulaşım sağlayarak elde ettikleri verilerden anlamlı bir bütün oluşturmaya çalışmaktadır. Bu çıkarımlardan da okuyuculara haber üretilmektedir. Ayrıca internette erişime açık olan büyük veri yığınları gazetecilere haber üretiminde kaynak veya yol gösterici olma imkânı da sunmaktadır. İnternet mecrası sayesinde çok çeşitli farklı kaynakları elinde bulunduran gazeteciler, bilgi

sahibi olmadıkları konularda diğer medya kuruluşlarının kaynaklarına ulaşarak iki bilgiyi kıyaslama imkanına da sahip olmaktadır (Aslan, Bayrakçı ve Küçükvardar, 2016: 57). Bu imkanlardan da anlaşılacağı gibi büyük verinin ortaya çıkması ile gazetecilik pratiklerinde yeni fırsatlar doğmaktadır. Gazetecilik alanı da çağa ayak uydurarak toplumun ihtiyaçlarına göre kendini şekillendirmektedir.

Ayrıca teknolojik gelişmeler sayesinde istatistiksel olarak veriler analiz edilmeye ve kullanıcıların yorumlarından yola çıkarak içerik oluşturulmaya başlanmaktadır. Bu analizler vasıtasıyla kullanıcıların davranışlarına yönelik enformasyon sağlanmakta ve analiz ile onların ne görmek istedikleri anlaşılmaktadır (Zhang, Shang, Lin, Tan ve Yongan, 2017: 552). Büyük verinin toplumu ilgilendiren ve toplumu şekillendiren bu denli etkisinin olması gazetecilerin büyük veriye yönelmelerini kaçınılmaz hale getirmiştir.

Büyük verinin gazetecilik özelinde kullanılması esasında veri sızıntıları ile ortaya çıkmıştır. Çok büyük boyutlara ulaşan gizli dosyaların araştırılıp kamuoyuna sunulması aşamasında gazeteciler önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle dijital çağda veri kümelerinin çoğalması ile gazeteciler haber içeriklerini oluşturmak için yeni araç ve tekniklere yönelmek durumunda kalmışlardır. Çünkü verilerin hacimleri büyüktür ve okuyucunun bunu anlaması için yeni tekniklerle gazeteciler tarafından anlamlı hale getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada da verinin kendisi çok değerli bir araca dönüşmektedir.

Teknoloji ve gazetecilik birbirleri ile bağlantılı hareket etmektedir. Büyük veri de bu bağlantının sonucu olarak gazetecilikte kullanılmaya başlanmıştır. Büyük verinin gazetecilik açısından en önemli kısmı ise verilerden haber üretimi aşamasıdır. Bunun için gazeteci önce habere ulaşabilmelidir. Günümüzde veri oldukça önemli bir güç haline gelmiştir ve verinin işlenmesi ve paylaşılması aşamasında gazeteciler kilit bir noktada yer almaktadır. Çünkü veriyi işlemek kadar veriye erişim de zor bir süreçtir. Özellikle Türkiye’de açık veri kaynaklarının yetersizliği ya da “yeterince” açık olmaması sorunu gazetecilerin önüne çıkan en büyük engellerden biridir. Verilerin açık olması hem gazetecinin haber yapımını kolaylaştırır hem de kamuoyu bilgileri şeffaf şekilde elde etmiş olur. Bu aşamada da gazeteciler açık verinin kamuoyu ile açık şekilde paylaşılmasına da aracılık edebilir.

Kısacası verilerin birçok alanda kullanımının artması gazetecilerin de veri odaklı çalışmalara yoğunlaşmasını kaçınılmaz hale getirmiş ve gazetecilere haber için yeni bir kaynak kapısını aralamıştır. Gazetecilik alanı büyük veriden değer yaratabilmek için mevcut pratiklerini teknoloji ile destekleyerek zamanla verileri haberleştirme pratiği kazanmıştır. Bilginin akışının teknoloji ile ilerlediği günümüzde, büyük veri gazetecilik alanındaki en büyük ve en dikkat çekici gelişmelerden biridir. Bir sonraki başlıkta büyük verinin gazetecilik alanında kullanılması ile alanda kavramsallaşan veri gazeteciliğini genişçe ele alınacaktır.

1.3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE VERİ GAZETECİLİĞİNİN GELİŞİMİ

Veri gazeteciliği ile ilgili literatür tarandığında bu “yeni gazetecilik” modeliyle alakalı farklı tanımlamalara rastlanmaktadır. Bu yeni yaklaşımı daha iyi anlamak adına farklı perspektifteki tanımlamaları yakından incelemek faydalı olacaktır.

Veri gazeteciliği, habere konu olan hikâyenin daha kapsamlı bir şekilde ele alınıp, var olan verileri ön plana çıkarmak için istatistik biliminden yararlanılarak gerçekleştirilen bir haber yazma yöntemidir (Antonopoulos ve Karyotakis, 2020: 439). Veri gazeteciliği, veri analizine ve bu analizlerin sunumuna dayalı olarak haber endüstrisinde tercih edilen bir terimdir (Appelgren ve Nygren, 2014: 402-403). Bunun yanı sıra veri gazeteciliği, kamu yararına verileri elde etmek, raporlamak, derlemek ve yayınlamak olarak ifade edilmektedir. Buradaki uygulama genellikle algoritmalarla çok elektronik tablolarla ilgilidir (Stray, 2011).

Gray ve diğerlerine (2012: 6) göre veri gazeteciliği, hikâye anlatıcılığının içinde bulunduğu ve devamlı dönüşen araçların, tekniklerin ve yaklaşımların olduğu genel bir kavramdır. Geleneksel bilgisayar destekli raporlamalardan faydalanarak son aşamada verilerin görselleştirilmesiyle habere dönüşmesine kadar pek çok şeyi kapsamaktadır. Veri gazeteciliği teriminin modern kullanımında, enformasyonun çevrimiçi yürütülmesi ve bilginin grafikler aracılığıyla veri tabanlı kullanımına imkân sağlayan etkileşimlilik özelliğiyle sunulması kastedilmektedir (Niles, 2006).

Veri gazeteciliği kavramının kullanımı çok eskilere dayanmamakla birlikte farklı kaynaklarda çeşitli tanımları ile karşılaşmak mümkündür. Veri gazeteciliği

verilerdeki hikayeleri -kitlelerin dikkatini çeken hikayeler- ortaya çıkarmak ve bu hikayeleri kitlelerin kullanımına ve yeniden kullanımına elverişli şekle getirmek olarak tanımlanabilir. Veri gazeteciliğinde veriler gazeteciliğin kaynağıdır. Ayrıca bu kaynaklar gazetecilerin haber üretim pratiklerine (hesaplama yöntem ve teknikleri ile) yardımcı olmaktadır (Heravi, 2017). Veri gazeteciliği daha açık ve net ifade biçimi ile sayılardan habercilik yapmaktır. Bu yeni tip gazetecilik modeli gazetecilerin teknolojik becerileri kazandıktan sonra ulaştıkları verileri ne amaçla ve nerede kullanacakları bilgisiyle yapılan pratiktir (Dağ, 2017).

Veri gazeteciliğinin bir diğer tanımında ise, haberin ortaya çıkmak için geçtiği süreçlerin vurgulandığı gözlemlenmektedir. Veri gazeteciliği; veriyi toplama, temizleme, düzenleme, analiz etme ve görselleştirme ile gazetecilik pratiklerine uygun halde yayınlamaktır. Daha açık ifade etmek gerekirse, veri gazeteciliği, veri biliminin gazetecilik alanında uygulanabilir hale getirilmesi ve sayılar üzerinden haberi hikayeleştirmek ya da sayılardan hikâye ortaya çıkarmaktır. Bu noktada da veri gazeteciliği ilkelerine hâkim olmak gerekir. En temel haliyle veri gazeteciliği unsurlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Howard, 2014: 5):

- Doğru bir kaynak ile verilerin toplanması,
- İstatistiksel pratiklerle işlenen veriyi inceleme,
- Görselleştirme.

Veri gazeteciliğinde veriler bireyler, yetkililer ve uzmanlarla tamamlanan bir kaynak olarak görülmektedir. Gazetecilere verilerle çalışmada kaynak ve verinin bağlamı noktasında büyük sorumluluklar düşmektedir. Çünkü veriye dayalı bir haber ortaya çıkarmak, okuyucuya bir bağlam sunmaktan, büyük boyutlardaki verileri kurgulaştırmak ve hatalarından arındırmaktan çok daha fazlasıdır (Howard, 2014: 5). Bu noktada da gazetecinin veriyi iyi tanıması ve veri ile ne yapacağı bilgisine hâkim olması gerekir.

Bilgisayar biliminin, bilginin yönlendirmesinde sıkça kullanılmaya başlamasıyla hesaplı gazetecilik olarak da ifade edilen veri gazeteciliği (Stray, 2011), 2000'li yılların sonlarına doğru, gazetecilik için oluşan bir fırsatın değerlendirilmesi ile ortaya çıkmıştır. Gazetecilik sektöründe ortaya çıkardığı imkanları ve gazetecilik alanının epistemolojik problemlerine çare bulma arayışını içine alan bu yeni gazetecilik pratiğinin kavramsal kullanımını bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucu

şekillenmiştir. Dünyaca tanınmış The Guardian ve The New York Times gibi yayın kuruluşlarının veri gazeteciliğini sektörde kullanması ile bu yeni ortaya çıkan gazetecilik pratiğinin kitle açısından ne denli önemli olduğu gündeme gelmiş, böylelikle de veri gazeteciliğinin önemi ortaya konulmuştur (Zinderen, 2019: 27).

Veri kullanma örnekleri, verilerin kendisi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Veri ile alakalı ilk örneklerden biri 16. yüzyılda Londra’da haftalık olarak doğum ve ölüm rakamlarının belirli bir ücret karşılığı satılmasıyla ortaya çıkmıştır (Bowers vd., 2017: 5). Guardian’daki ilk veri gazeteciliği örneği 1821 yılında görülmüştür. Manchester’da, okula kayıt yaptıran öğrenci sayısını ve okulun maliyetini listeleyen bir tablo veri gazeteciliğinin örneklerinden biridir (Gray, Chambers ve Bounegru, 2012: 23).

Veri gazeteciliği ile alakalı bir diğere önemli olay ise 1967 yılında yaşanmıştır. O dönemde Detroit isyanlarına yeni bir perspektiften bakarak sosyal bilimler yöntem ve tekniklerini gazetecilik alanına taşıyan gazeteci Philip Meyer, isyanın gerçekleştiği bölgede bir anket çalışması yaparak olaya bambaşka bir boyut kazandırmış ve gazetecilik alanını da yeniden şekillendirmiştir. Meyer'in, gerçekleştirdiği bu yöntemle kısa süre içerisinde habercilik de dönüşüm yaşamış, bilginin karmaşık bir hal aldığı günümüzde gazeteci enformasyonu toplayan ve okuyucuya kavuşturan konumdan, veriyi işleyen, yönlendiren ve analiz eden konuma geçmiştir (Meyer, 1998: 1). Bilgisayar destekli programlamaların gazetecilik alanında kullanılmaya başlanmasıyla daha önceden verilere ulaşmak, onları ayıklamak ve bütüncül bir bakış açısıyla onlardan hikâyeye yaratmak çok daha kolay hale gelmiştir. Günümüzde verilerin tekrar tekrar kullanılabilme özelliği kazanması, bilginin yayılması ve saklanması aşamalarını yepyeni bir boyuta taşınmıştır (Bell, 2012). Böylelikle haber üretim süreci de yaşanan bu değişikliğe ayak uydurarak kendini yeniden biçimlendirmiştir.

Verinin gazetecilik alanında kullanımı ile ortaya çıkan sızıntılardan bazıları şu şekildedir:

Wikileaks Belgeleri: Veri gazeteciliğinin günümüz haliyle kullanımı ve dünyaya duyurulmasındaki en büyük etken şüphesiz 2010 yılında Wikileaks belgelerinin kamuoyu ile paylaşılmasıdır. Belgeler çok sayıdaki gazetecinin uzun uğraşları sonucu habere dönüştürülmüştür. Beraberinde dünya bu sızıntıları konuşmaya başlamış ve ilerleyen yıllarda yeni belgeler ortaya çıkmıştır.

Hiç kuşkusuz veri gazeteciliği denilince akla gelen ilk sızıntı Wikileaks'dir ve Wikileaks bilgisayar destekli gazetecilik ya da sızıntı gazeteciliğinin modern ilk örneğidir. Wikileaks küresel anlamda etki yaratan ve pek çok ülkede belgelerin basın tarafından yayınlandığı bir sızıntı platformudur. Veri gazeteciliği kavramının ortaya çıkması ve yaygınlık kazanmasının esas sebeplerinden biri olan Wikileaks belgeleri, 2004-2009 yılları arasında Afganistan'da devam eden savaşla alakalı Amerikan ordusunun topladığı gizli belgelerden oluşmaktadır. Yaklaşık 92 bin gizli dosyanın The New York Times ve The Guardian gibi büyük kuruluşlar tarafından ayıklanarak kamuoyuna sunulması veri gazeteciliği kavramını gün yüzüne çıkarmıştır (İrvan, 2017). Belgeler içerisinde sadece Afganistan değil, Irak savaşına dair de 391 bin metinden oluşan büyük bir arşive ulaşılmıştır. The Guardian gazetesinin eski çalışanı

Simon Roger, o dönem veri gazeteciliğinin öncü örneklerinden biri olan Irak savaşında öldürülen insanların haritasını yayınlamıştır. Bu haritada savaş sırasında öldürülen 109 bin 32 kişiden, 66 bin 81'inin sivil olduğunu gösteren bilgiler yer almaktadır. Ayrıca harita üzerindeki noktalara tıklayarak hangi bölgede ne kadar sivilin öldüğüne ve ölüm şekillerine de ulaşılabilir (Dağ, 2014).

Şekil 3: Irak Savaşında Ölenlerin Haritası

Kaynak: www.theguardian.com/news/datablog/2010/oct/25/wikileaks-iraq-data

Wikileaks'in yayınlandığı sitede sızdırılan belgelerin, “savaş, cinayet ve tutukluluk, ticaret, şeffaflık, ifade ve basın özgürlüğüne baskı, diplomasi, casusluk, karşı istihbarat, ekoloji, iklim, doğa ve bilim, yolsuzluk, finans, vergiler, sansürleme teknolojisi, internet filtrelemesi, şiddet, ihlal ve suiistimal” gibi çok çeşitli konular ile alakalı olduğu kaydedilmektedir. Bu evraklar ortaya çıktığından beri en fazla tartışılan konu Afganistan ve Irak savaşında elde edilen belgelerdir. İlerleyen zamanlarda 2010 tarihli Amerikan konsoloslugu ve elçiligi arasında gerçekleşen mailler de uzun süre gündemde kalmıştır. Çünkü esasen bu belgeler Wikileaks'in temelini oluşturmaktadır (Turgut, 2011: 8).

Wikileaks belgelerinin en dikkat çekici yanlarından biri de gazeteciler tarafından elde edilen belgelerin asgari düzeyde editöryal müdahaleden geçmesidir. Bu durumun nedeni belgelerin ortaya çıkışında verilerin nasıl okunacağını anlatmak yerine, en anlaşılır şekliyle kitlelere hızlıca dağıtılmasının öncelenmesidir (Sabancı, 2015).

Wikileaks belgelerinin veri gazeteciliği açısından önemi ise bu noktada ortaya çıkmaktadır. Çünkü belgeler yayınlandığı dönemde en az işlenir haliyle ve şeffaflıkla tüm dünyaya hızlıca servis edilmiştir.

The Guardian ve The New York Times gibi medya kuruluşlarında Wikileaks gibi devasa boyutlardaki verilerin yayınlanması ile veri gazeteciliği kavramı medya kuruluşları tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Ancak veri gazeteciliği aslında Wikileaks belgelerinden bir süre önce dile getirilmiştir. Günümüzde veri gazeteciliği olarak adlandırdığımız terim yaygınlık kazanmadan önce 2006 yılında kullanıcıların bilgi sahibi olmaları amacıyla EveryBlock'un kurucusu Adrian Holovaty tarafından ortaya atılmıştır. Holovaty, o zamanlarda, o boyuttaki metinlerin makine tarafından okunabilir olarak yayınlanmasını savunan kişidir (Gray, Chambers ve Bounegru, 2012: 22).

NSA Dosyaları: Önemli veri gazeteciliği örneklerinden biri de eski Ulusal Güvenlik Dairesi çalışanı Edward Joseph Snowden'ın NSA verilerini sızdırmasıdır. 2013 yılında The Guardian'da görev alan bir gazeteci ABD'nin gizli istihbaratı NSA (National Security Agency- Ulusal Güvenlik Dairesi) ile ilgili bilgileri sızdırmıştır. O dönemde NSA'de görevli olan Edward Snowden ABD'nin kayıt altında tuttuğu gizli verileri dünyaya sızdıran kişi olmuştur. Snowden'ın açığa çıkardığı bu gizli dosyalar Guardian gazetesi tarafından kamuoyuna duyurulmuştur. Belgeler ile “*ABD, Kanada, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avustralya*” gibi küresel çapta güce sahip ülkelerin internet teknolojileri vasıtası ile pek çok ülkenin gizli bilgilerine ulaştıkları kanıtlanmıştır. Snowden sızıntıları, Wikileaks belgelerinden farklı olarak editöryal müdahaleye uğramıştır ve belgeler daha çok incelenerek parça parça yayınlanmıştır (Sabancı, 2015).

Snowden tarafından yapılan sızıntı devletlerin hem kendi halkını hem de diğer ülkeleri denetlemesi ve küresel anlamda yaptığı gözetleme politikasının en dikkat çekici örneklerinden biridir. Sızıntılar ile ABD Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) “Verizon” isimli telefon şirketinin kendi müşterilerinin tüm bilgilerini ve yurtiçi ile yurtdışı yaptığı tüm görüşmeleri takip etmiş, ayrıca “Prizma” isimli uygulama vasıtasıyla “Google, Facebook ve Apple”ın da içinde olduğu dokuz adet ağ şirketinin veri tabanına sızmıştır. Ayrıca internetten yollanan bütün mail yazışmalarına, sesli aramalara, aramayı gerçekleştiren kişinin isimlerine, yaşadığı yerlere ve geri kalan

bütün ayrıntılara erişim sağlanmıştır. Bunun yanında Amerikan vatandaşı olmadığı varsayılan kişilerin daha sonra araştırmalar neticesinde ülke vatandaşı oldukları belirlenmiş ve bu kişilere dair verilerin de toplandığı ortaya çıkmıştır. Amerikan Devleti'nin yaptığı bu gözetim uygulaması uluslararası boyutlara da taşınmış, Avrupa Birliği (AB) konsoloslukları, AB üye devletleri ve Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu çok sayıda hükümet yetkilileri resmi olmayan şekilde dinlenmiştir. Belgeler arasında gözetleme amacıyla verileri elde etmek için elektronik araçlara takılan böcekler ve amaçlanmış bilgisayarlardaki her çeşit verinin çoğaltılmasına imkân tanıyan yazılımlara da ulaşılmıştır (Çalışkan, 2016: 143).

NSA sızıntıları ABD hükümetinin halkının denetimini elinde bulundurmada yüzlerce belgeyi arşivlemesinin bir örneğidir. The Guardian gazetesinin yaptığı gibi medyanın enformasyonu halka iletmesi noktasında veri gazeteciliği önemli bir rol üstlenmiştir (Rice, 2018: 252- 255).

Panama Belgeleri: Yakın tarihteki en büyük bilgi sızıntılarından biri de Panama belgeleridir. Panama belgeleri, 1977 yılından itibaren biriktirilen ve 200'den fazla ülkedeki tanınmış kişi, iş insanı ve politikacının gizli bilgilerini içeren 11,5 milyon belgeden oluşmaktadır. Almanya'da bulunan yayın organı Süddeutsche Zeitung çok sayıdaki belgeyi çözümlmek için Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu (The International Consortium of Investigative Journalism) ile iş birliği yaparak gizli bilgileri kamuoyuna duyurmuştur. Gazetecilik açısından oldukça önemli bir iş birliği sayılan bu olay (Narin, 2017: 84), pek çok hükümetin trilyonlarca dolar vergiyi ödemekten kaçındığını kanıtlamıştır.

Araştırmacılar aynı zamanda dünya ekonomisinin yüzde 10'unun vergi kaçırdığını da ortaya çıkarmıştır. Panama belgeleri, "*yolsuzluk yapan politikacılar, uyuşturucu kaçakçıları ve gangsterler*" gibi pek çok kesimden insanın servetlerini nasıl akladıklarının uzun listesini yayınlayan önemli bir gelişmedir (Fitzgibbon ve Hallman, 2020). Yapılan para aklama ve vergi kaçırma faaliyeti, Panama merkezli Mossack Fonseca adındaki bir hukuk firması tarafından gerçekleştirilmiştir. Şirket uluslararası arenada yatırımcılarının "offshore" hesaplarını hukuka uygun hale getirmeye yardımcı olarak bundan yıllık belli bir miktar gelir sağlamaktadır (NTV, 2016).

Swissleaks: Veri gazeteciliği ile alakalı diğer bir sızıntı da 2015 yılında gerçekleşen Swissleaks belgeleridir. Bu belgelerde dünya genelinde 80’den fazla ülkede faaliyet gösteren, İngiliz devi HSBC bankasının İsviçre şubesinin bilgileri yer almaktadır. Söz konusu belgeler dünyanın pek çok ülkesindeki gazeteciler tarafından haberleştirilerek kamuoyuna sunulmuştur. Belgeler yaklaşık 30 bin müşterinin hesap kayıtları, kimlik bilgileri, banka işlemleri ve İsviçre’nin ticaretteki hisse senetlerini içermektedir (ICIJ, 2019).

Elde edilen belgelere göre HSBC bankası müşterilerinin bilgilerinin kod sistemi yardımıyla Britanya Virjin Adaları ve Panama’nın da içinde bulunduğu “vergi cennetlerinde” aktif olarak saklandığı kanıtlanmıştır. Yasa dışı yürütülen bu faaliyetlerde büyük miktarlardaki paraların saklanması 45 ülkeden 140 gazetecinin üzerinde çalışması ve Fransız Le Monde gazetesi vasıtasıyla İngiltere, ABD, Belçika, İtalya ve Almanya gibi birçok ülkenin hükümetiyle paylaşılmıştır (Ruder, 2019).

Lüksemburgleaks: Lüksemburg sızıntıları küresel anlamda yaklaşık 350 şirketin vergi indirimi yaptığı ve bu vergi anlaşmalarının gizli şekilde yürütüldüğü bilgisine dayanmaktadır (Galizia vd., 2014). Ayrıca belgeler arasında şirketlerin kâr payları ve milyonlarca dolarlık verilerin nasıl kazanıldığına dair bilgiler de bulunmaktadır. (Ruder vd., 2014). Lüksemburg sızıntılarında yapılan vergi anlaşmaları sayesinde dünya genelindeki pek çok ülke milyarlarca dolarlık vergiden muaf olmuştur (Kleinnijenhuis, 2014). 2014 yılında ICIJ (Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu) tarafından yapılan ve araştırmacı gazetecilerin derinlemesine çalışması sonucu ortaya çıkarılan vergi kaçakçılığı belgeleri habere dönüştürülerek dünyaya duyurulmuştur.

Sızıntı sonucunda muhasebe şirketleri “*Pricewaterhouse Coopers, Deloitte, KPMG ve Ernst ve Young*” vasıtasıyla aralarında Disney, Ikea, McDonald’s, Skype ve Pepsi gibi dünya çapında hizmet veren firmalar ile 300’den çok vergi anlaşması yapıldığı gün yüzüne çıkmıştır. Lüksemburg sızıntılarının etkisi günümüzde hala devam etmektedir (Fitzgibbon, 2019).

FinCEN Dosyaları: FinCEN sızıntıları Afrika kıtasının batısında bulunan ve dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olan Nijer’de 120 milyon dolara yakın paranın hayali şirketler tarafından çekildiği dosyalardan oluşmaktadır. İfşa edilen belgelere

göre, 2017 ve 2019 tarihleri arasında asılsız sözleşmeler ile 120 milyon dolar ortadan kaybolarak paravan şirketlerin bünyesine katılmıştır (Fitzgibbon, 2021).

1999 ile 2017 yılları arasında ise 2 trilyondan daha fazla para kayıplara karışmıştır. FinCEN dosyaları elde edilen 18 bin 153 belge ile büyük miktardaki kirli paranın banka ağları aracılığıyla dünyanın farklı ülkelerini dolaştığının bir örneğidir. FinCEN raporlarında 2 bin 100'den daha çok şüpheli hesap hareketi bulunmaktadır ve dosyalar 30 ülkeden 85'den fazla gazetecinin incelemesi sonucu ortaya çıkmıştır (ICIJ, 2020).

Luandaleaks: Luandaleaks Afrika'nın en zengin kadını olarak anılan iş insanı ve sanat koleksiyoncusu olan Ísabel dos Santos'un yolsuzluk belgelerinin ifşasından oluşmaktadır. Angola Devlet Başkanı'nın kızı olan Santos'un kara para aklayarak ve vergi kaçakçılığı yaparak devletin milyarlarca dolarını kaçırdığı ortaya çıkartılmıştır. 2019 yılında 700 binden fazla belge Paris merkezli Afrika'daki Bilgi Uçuranların Korunması Platformu (PDLAAF) tarafından ICIJ'e gönderilmiş ve raporlar araştırmacı gazeteciler yardımıyla kamuoyuna sunulmuştur (Fitzgibbon, 2020). ICIJ ve 36 tane medya şirketinin desteğiyle yürütülen incelemede geçtiğimiz 20 yıllık süre içerisinde bankacılık, elmas, petrol ve telekom gibi pek çok alandaki hisselerin Santos ve eşi Sindika Dokolo tarafından ele geçirildiği kanıtlanmıştır (Hallman, Gurney, Alecci ve Haldevang, 2020).

Cambridge Analytica Belgeleri: Adını Facebook kullanıcılarının bilgilerini gizlice analiz amaçlı kullanması ile dünyaya duyuran Cambridge Analytica şirketi, 2013 yılında Alexander Nix isimli bir iş insanı tarafından kurulmuştur. Aslen İngiliz olan Nix, 2013-2018 tarihleri arasında şirketin CEO'luğunu yürütmüş ve 2016 yılında adının veri skandalına karışmasından yaklaşık iki yıl sonra şirket faaliyetlerini durdurmuştur.

Şirket, “*veri madenciliği, veri komisyonculuğu ve stratejik iletişim kapsamında*” veri istatistikleri yapan ve merkezi İngiltere'de bulunan danışmanlık şirketi misyonu ile hareket etmiştir (Kömürcü, 2018). Cambridge Analytica, 50 milyondan daha çok sayıda Facebook kullanıcısının bilgilerini elde ederek, bu bilgileri gizlice ABD seçimlerinde kullanmış çok büyük bir veri skandalına adım atmıştır (Greenfield, 2018). Alınan bilgiler ile kullanıcıların psikolojik olarak eğilimleri hesaplanmış ve

reklamlar vasıtasıyla algı yönetimi yapılarak 2016 ABD seçimlerinde Donald Trump'ın başkanlığı kazanmasına yardım edilmiştir.

Cambridge Analytica skandalının en dikkat çekici yanlarından biri de en önemli iletişim platformlarından olan Facebook'un kullanıcı verilerinde yaşanan gizlilik sorunudur. Facebook kuruluşundan itibaren en büyük krizini bu veri sızıntısı ile yaşamıştır (Wong, 2019). Bu örnekte de görüldüğü gibi verilerin etki alanı oldukça büyüktür ve gazeteciler de veri ile dünya gündemini değiştirebilmektedir.

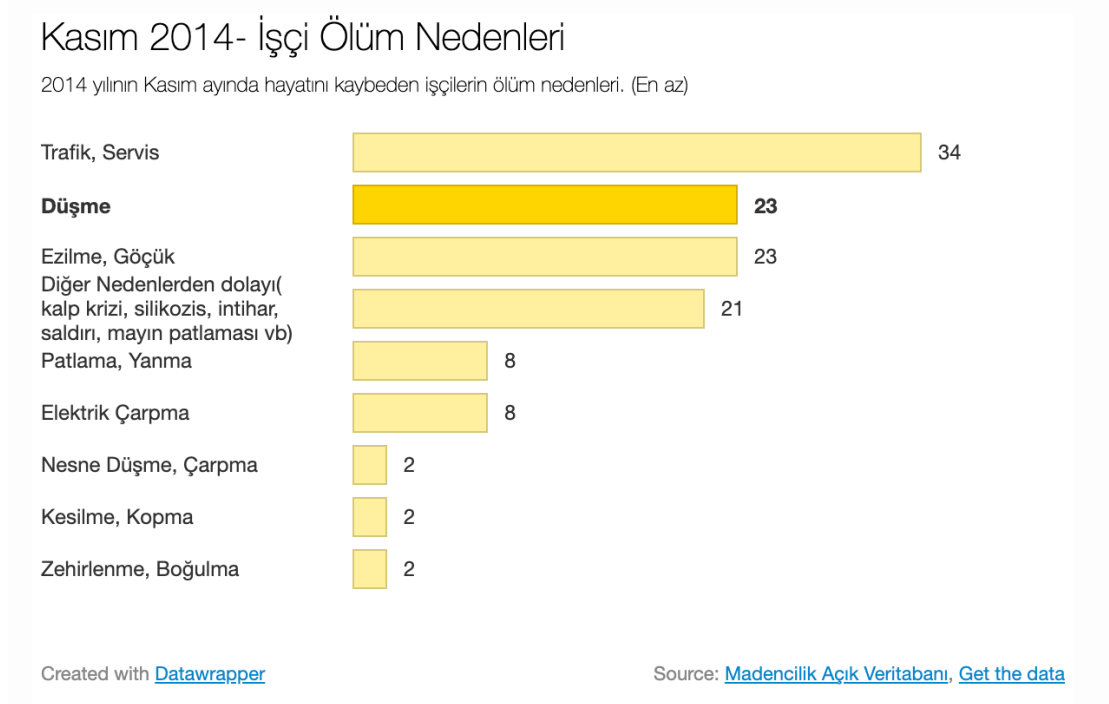
Veri gazeteciliğinin yayılması ve bu alandaki çalışmaların artmasında bahsedilen sızıntılar önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda gazetecilik pratiklerinde verinin kullanım şekli ve önemi değerlendirilirken de veri gazeteciliğinin alanın geleceğini şekillendirdiği görülmektedir.

Türkiye'de Veri Gazeteciliği

Literatürde Türkiye'de veri gazeteciliği ile alakalı ilk çalışma örneği araştırıldığında 1930'lu yıllardaki Cumhuriyet Gazetesi'nin haberi ile karşılaşılmaktadır. Yayınlanan haberde veriler TÜİK'den alınmıştır ve elde edilen veriler okuyucuya elle yapılmış grafikler ile sunulmuştur. Yine benzer tarihlerde bankadan alınan veriler aracılığıyla tasarrufun önemini anlatan içerikle okuyucuya bilgi verilmiş ve haber Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nde yayınlanmıştır (Koç, 2019: 27). Bu çalışmalar, Türkiye'de her ne kadar veri haberciliğinin bilinen ilk örnekleri sayılsa da esasında günümüz veri çağında Wikileaks belgelerinin kamuoyuna duyurulmasından sonra gündeme gelen veri gazeteciliği kavramından farklıdır.

Türkiye'de veri gazeteciliği ile alakalı öncü çalışmaların başında Pınar Dağ ve ekibinin yönettiği verigazeteciliği.com sitesi yer almaktadır. Dağ'a (2014a: 21-22) göre Türkiye'de veri gazeteciliği teorik çalışmaları 2010 yılına dayanmakta, uygulama alanında çalışmalar ise 2013 yılına denk gelmektedir. 2011-2015 yıllarını kapsayan ve Pınar Dağ tarafından gerçekleştirilen "İşçi Ölümünün En Fazla ve En Düşük Olduğu İller" isimli çalışma (Dağ, 2014b), veri gazeteciliğinin Türkiye'deki ilk çalışmalarındandır. Dağ, yapmış olduğu araştırmada iş kazalarında ölenleri şehirlere göre sıralayarak grafikleştirilmiş ve habere dönüştürmüştür. Ayrıca hayatını kaybeden

işçilerin neden öldüklerini, cinsiyete ve yaşa göre dağılımını grafik halinde okuyucuya sunmuştur.

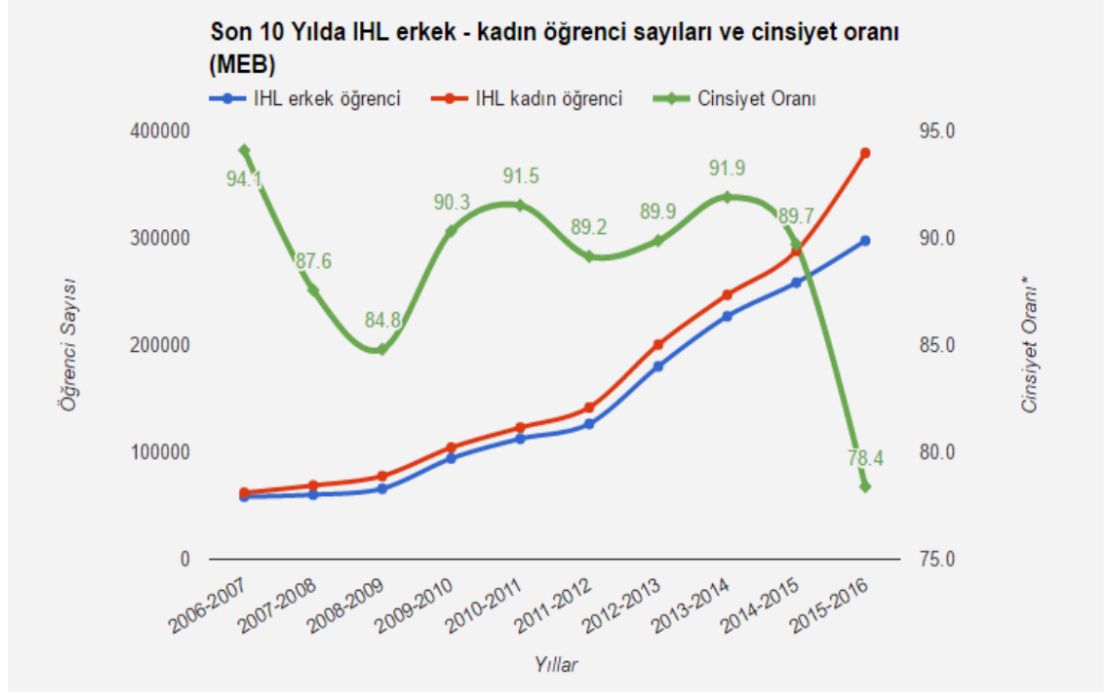
Şekil 4: İşçi Ölüm Nedenlerini Anlatan Grafik

Kaynak: <http://platform24.org/veri-gazeteciligi/598/kasim-ayinda-en-az-134-isci-hayatini-kaybetti>

Yapılan araştırma 2013 yılında bin 235 işçinin, 2014 yılının ilk sekiz ayı içerisinde ise bin 269 kişinin iş kazası sonucunda hayatını kaybettiğini ortaya koymaktadır (Dağ, 2014b). İşçi ölümlerini 10 yıllık bir çizelgede açık veri tabanı haline dönüştüren çalışma, aynı zamanda hayatını kaybedenleri işkollarına ayırmıştır. Ayrıca çalışmada hangi şirkette, kaç işçinin hayatını kaybettiği verisine de ulaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında görülmektedir ki veri oldukça önemlidir. Ayrıca gazetecinin veriye açık şekilde erişebilmesi de veri gazeteciliğinde kilit bir noktadır. Dağ'ın yapmış olduğu bu çalışma veri gazeteciliğinin ülkemizdeki ilk çalışması olması nedeniyle oldukça önemlidir. Proje veri gazeteciliği ile ilgili çalışmaları hem teşvik etmesi hem de yol göstermesi açısından değerlendirilmektedir.

BBC Media Action tarafından hayata geçirilen Objective Programı katkısıyla Türkiye’de yürütülen “İmam Hatip Liseleri (İHL)’nin 10 Yılı” isimli proje, veri gazeteciliğinin ülkemizdeki bir diğer öncü çalışmalarındandır. 2016 yılında yayımlanan proje, İmam Hatip Liselerinin on yılını mercek altına almıştır. Söz konusu

liselere aktarılan bütçe, yerleşen öğrenci sayısı, atanan öğretmen, müfredatın içeriği ve derslerin artışına odaklanarak veriler detaylı şekilde incelenmiştir (Dağ ve Demirel, 2016).

Şekil 5: 2006-2016 yılları arası İmam Hatip Liseleri Cinsiyet Oranı

Kaynakça: <http://platform24.org/haber-arastirma/1883/imam-hatip-liselerinin-son-10-yili>

Bu çalışma 2006 yılından 2016 yılına kadar İmam Hatip Liseleri'nin son on yılda geçirdiği dönüşümü ele almaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) üzerinden çekilen verilerle hazırlanan projeye göre 2015-2016 yılları arasında 360 bin kadın, 280 bin ise erkek öğrenci İmam Hatip Liseleri'nde eğitim almıştır. Özellikle araştırmanın yürütüldüğü tarih alalığı içerisinde kadın öğrenci sayısında gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra araştırma İHL'lere ayrılan bütçe ve yeni açılan İHL sayılarındaki artışa da odaklanmaktadır.

Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi aracılığıyla 2016 yılında "Türkiye'de Şiddetsiz Eylemlilik Tarihi" ile alakalı yapılan veri gazeteciliği çalışması da alandaki önemli araştırmalar arasındadır. Hazırlanan proje sayesinde 1950 ve 2017 yılları arasında gerçekleştirilen şiddetsiz eylemlere ulaşmak mümkündür (Şiddetsizlik Eylem Raporu, 2016). Gazeteler ve elektronik arşivlerden elde edilen veriler "çevre, savaş karşıtı ve kadın" gibi temel başlıklar altında toplanmıştır. Çalışma içerisinde sivil

toplum kuruluşları, akademisyenler, öğrenciler ve konuya ilgi duyan pek çok kimsenin kullanımını için veriler bulunmaktadır ve araştırma bu konudaki çalışmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

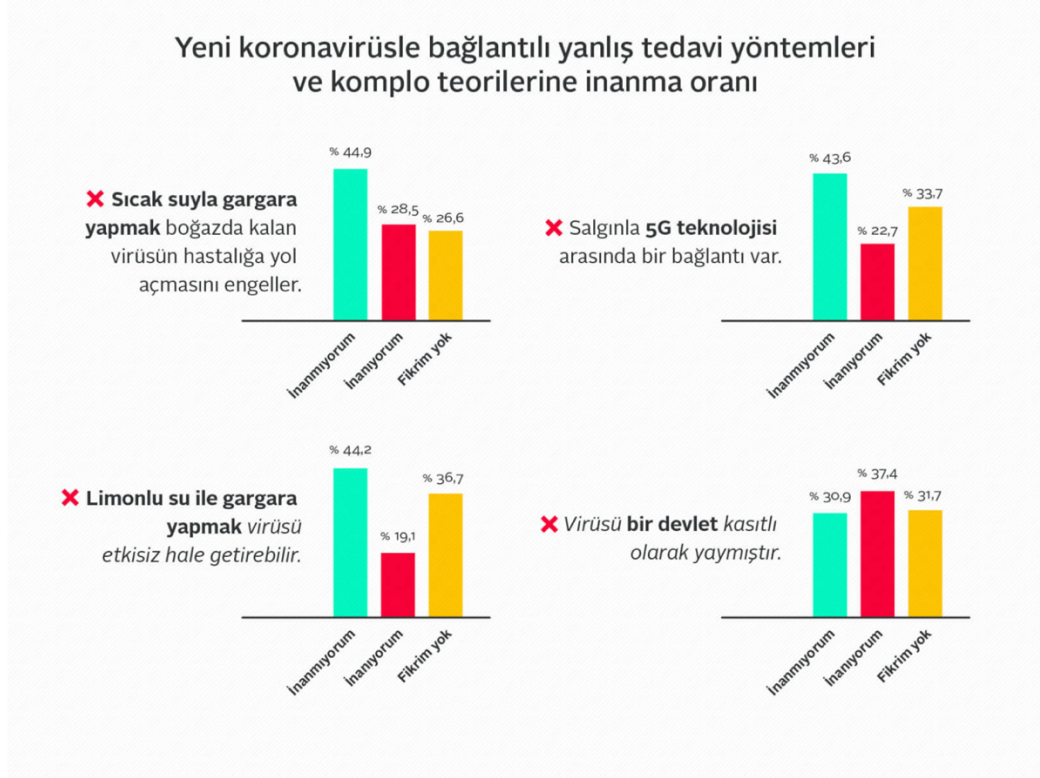
Şekil 6: Şiddetsiz Eylem Türkiye Haritası
Kaynak: <http://www.siddetsizeylem.org/tumu/harita>

Site içerisinde “Şiddetsiz Eylemler” başlığı ile oluşturulmuş alana tıklandığında Türkiye’deki tüm illerde yaşanan olayları görmek mümkündür. Ayrıca sitede Türkiye haritası şeklinde yapılan grafik sayesinde hangi ilde kaç eylem yapıldığına kolaylıkla ulaşılmaktadır. Sitede kullanıcıya sağlanan filtreleme özelliği sayesinde eylemin gerçekleştiği yıl, şehir ve eylem türleri de okuyucuya sunulmaktadır.

Türkiye’de açık verileri analiz ederek online ortamda kamuoyuna sunan bir diğer platform da Doğruluk Payı (Dogrulukpayi, 2014) sitesidir. Türkiye siyasetine ilişkin iddialar değerlendirilerek kanıtlar eşliğinde “bülten, iddia kontroller ve doğrulamalar” şeklinde yayınlanmaktadır. Bunun yanında site eğitim, politika, çevre, sağlık, adalet, ekonomi, sosyal medya söylentisi, teknoloji ve enerji gibi pek çok alanda içerik üretmektedir. Doğruluk payı sitesi de haberlerinde görselleştirme, haritalandırma ve tablo kullanarak okuyucuya daha anlaşılır şekilde haberi sunmaktadır.

Veri gazeteciliği ile alakalı çalışmalar yapan sitelerden biri olan teyit.org, paylaşılan yanlış bilgileri doğrulama yaparak kullanıcıya sunmaktadır. Site, “birincil haber kaynağı olarak interneti kullanan yurttaşların ve sivil toplum örgütlerinin çevrimiçi platformlarda hangi bilginin doğru, hangisinin yanlış olduğunu öğrenmesini sağlamayı” amaçlanmaktadır. Site enformasyon yoğunluğunun olduğu bir ortam olan internetten sağlıklı ve doğru bilgi alınabilmesi adına 2016 yılında kurulmuştur

(Teyit.org, 2016). Site bunun yanı sıra dosya ve analiz başlıklı haberlerinde grafik ve haritalandırmalardan da sıkça faydalanmaktadır. Teyit.org sitesi, çalışma ekipleri ile birlikte sosyal medyada gündeme gelen içerikleri tarayarak veri toplamaktadır. Toplanan veriler detaylı şekilde incelenerek analiz aşamasına geçilmektedir. Tüm bu aşamalardan sonra da haber grafikler ile desteklenerek okuyucuya sunulmaktadır.

Şekil 7: Koronavirüs Komplo Teorilerine İnanma Oranı

Kaynak: <https://teyit.org/turkiyede-bilgi-ekosistemi-pandemi-surecinden-nasil-etkilendi>

Teyit.org sitesinde özellikle pandemi döneminde yapılan haberler incelendiğinde görülmektedir ki, içerikte daha çok grafiklerden yararlanılmıştır. Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere tedavi teknikleri ile alakalı toplumda kulaktan dolma farklı düşünceler görselleştirilerek okuyucuya sunulmaktadır. Site ele aldığı çalışmada ulaştıkları verilerin dikkat çekici yanlarını haberde ön plana çıkarmıştır.

Sputniknews.com sitesinde infografik bölümünde daha çok grafik yardımıyla yapılan veri gazeteciliği örneklerine rastlanmaktadır. Site bazı çalışmalarında haberde kullandığı veriyi TÜİK üzerinden çekerek grafik ve haritalandırma ile veri gazeteciliği

yapmaktadır. Dünyada görülen veri gazeteciliğinden farklı olarak ülkemizde daha çok haber içeriğinde görsellik ön plana çıkarılarak haber zenginleştirilmektedir.

Şekil 8: Nüfus Yoğunluğu Yüksek Olan İller Grafiği

Kaynak: <https://tr.sputniknews.com/infografik/202102111043786929-turkiyenin-nufus-yapisi/>

Sitede siyaset, politika ve savaş gibi konularla ilgili okuyucuya infografikler sunulmaktadır. Ayrıca veri gazeteciliği olarak değerlendirilebilecek bir diğer haberde “Türkiye’nin Nüfus Yapısı” isimli çalışmadır. Çalışmada veriler TÜİK’den çekilmiş ve 2020 yılına ait nüfus rakamları analiz edilmiştir. Araştırmaya göre 2020 yılı itibarıyla İstanbul nüfusunun çok uzun sürenin ardından ilk defa azaldığı gösterilmektedir. Ayrıca veriler ile nüfus bakımından en yüksek olan iller, şehir ve köy hayatını yaşayanların oranı ile ülkedeki yabancı nüfus oranı da ortaya koyulmuştur.

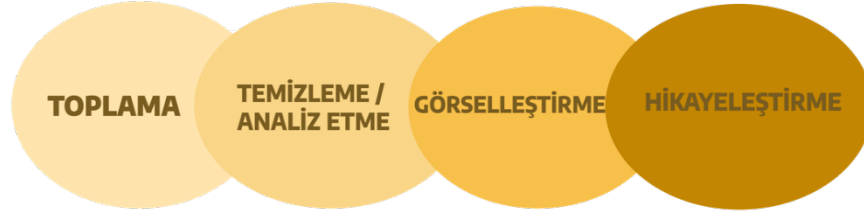
Tüm bu siteler incelendiğinde görülmektedir ki ülkemizde doğrudan veri gazeteciliği olarak değerlendirilmese de TÜİK verileri, enflasyon rakamları, işsizlik verileri ya da ekonomi ile ilgili veri çalışmaları, veri gazeteciliği olarak kategorize edilebilmektedir. Bu tarz içerikler hemen hemen bütün gazeteler ya da sitelerde görselleştirme tekniği ile bir anlamda dünyaya kıyasla daha kısıtlı çerçevede veri gazeteciliği haber içerikleri üretildiği görülmektedir.

Türkiye’de literatür tarandığında veri gazeteciliği üzerine yapılan çalışmalar dünyaya kıyasla yetersiz kalsa da gazetecilik ve iletişim alanında eğitim veren kurumların bu konuya yönelimi ve veri gazeteciliği ile alakalı atölye ve projelerin geliştirilmesi, Türkiye’de de veri gazeteciliğinin öneminin anlaşılması noktasında önemli rol oynamaktadır.

1.4. VERİ GAZETECİLİĞİNİN SÜREÇLERİ

Dünyada ve Türkiye’de veri gazeteciliği giderek daha önemli hale gelmektedir. Gazeteciler veriyi işleyerek oldukça önemli konulara dikkat çekmekte ve bu verileri kamuoyunun anlayacağı forma sokarak haber yapmaktadır. Veri gazeteciliğinin gazetecilik alanında nasıl kullanıldığını anlayabilmek aynı zamanda veri gazeteciliğinin önemini de ortaya koyacaktır. Bu sebeple veri gazeteciliğinin aşamalarını yakından incelemekte fayda vardır.

Verilerin önlenemez artışı, bilginin paylaşılmasında yeni düzenlemelere gidilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Böylelikle pek çok alanda olduğu gibi gazetecilikte de verinin kullanımı habercilik sürecini yeniden şekillendirmiştir. Veriler oldukça karmaşık sayılardan oluşmaktadır ve gazetecilik alanında verinin okuyucu tarafından anlaşılması için haberin daha az karmaşık hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü okuyucuya ham olarak sunulduğunda hiçbir değer atfedilemeyen veri, ancak işlendikten sonra değerli bir bilgiye dönüşmektedir. Bu sebeple haber üretiminde belirli adımları takip etmek veri gazeteciliği ile daha doğru bir ifade biçimini ortaya koymaya yardımcı olur. Veri gazeteciliğinde haber yapma aşamaları şu şekilde sıralanmaktadır: Veri Toplama, Veri Temizleme/Analiz Etme, Görselleştirme ve Hikâyeleştirme. Bu süreçler Şekil 9’da gösterilmektedir.

Şekil 9: Veri Gazeteciliği S¼reçleri

Veri Toplama

Veri gazeteciliği s¼recinin birinci adımı veri toplamadır. Bu aşamada gazeteci çeşitli kaynaklardan elde ettiği ve habere d¼n¼Őt¼recekđi veriyi iŐlenmek üzere kenara ayırır. Veri toplama aşaması gazeteci i¼in yorucu ve uđraŐtırıcı bir s¼reç olabilir. Ç¼nk¼ haberde eğer a¼ık olmayan veri kullanılacaksa bu verilere ulaşmak olduk¼a zordur.

İnternet teknolojisini kullananların sayısında yaşanan artış ile beraber verinin hacmi de b¼y¼m¼Őt¼r. Bu durum verilerin izlenmesini ve toplanmasını da zorlaŐtırmıŐ, üstelik verilerin profesyonelce işlenmesi gerekliliğini ortaya ¼ıkarmıŐtır (Bayraktar, 2018: 46). Eğer gazeteci hazır veri k¼mesinden bir haber üretmek istiyorsa se¼enekleri ulusal ve uluslararası olarak iki Şekilde ele alabilmektedir. En ¼ok tercih edilen ulusal kaynak T¼rkiye İstatistik Kurumu (T¼İK) verileridir. Bunun yanında ek olarak resmi kurum ve kuruluşların verileri de habere d¼n¼Őt¼r¼lmek üzere kullanılabilir. Ayrıca Resmî Gazete ile yayınlanan i¼eriklerden de veri ¼ekmek m¼mk¼nd¼r (Çelik, 2018: 173-174). Uluslararası kaynaklar olarak Birleşmiş Milletler, D¼nya Bankası ve NASA gibi devlet kuruluşları örnek verilebilir. Ayrıca Datacatalogs.org, DataHub.io, Open Corporates gibi Şirketlerin sunduğu verilere ulaşmak da m¼mk¼nd¼r (Bayraktar, 2018: 49).

Bu kaynakların yanı sıra arama motorları üzerinden de veri elde edilebilmektedir. Bu şekilde verinin toplanması her zaman kolay olmasa da çeşitli tekniklerle veri çekilebilmektedir. Veriyi çekmek için Google'a alternatif olarak farklı arama motorları da kullanılmaktadır. Google gibi küresel boyutta popüler olan bir tarayıcı, ticari amaçlarla kullanıcılarının içeriklerini paylaşmakta ve bu durumda güvenilirlik konusunda kafalarda soru işareti bırakmaktadır. Örneğin kişisel gizliliğe dikkat eden Duck Duck Go gibi tarayıcılar, kullanıcılara alternatif arama motoru hizmeti sunmaktadır. Bunlara ek olarak Yandex, Alpha, Wolfram ve Bing gibi tarayıcılar veri toplamayı kolaylaştıran arama motorları olarak örnek gösterilmektedir. Ayrıca sosyal medya üzerinden toplanan veriler de gazeteciler için haber değeri oluşturmaktadır. Dijital platformlardan veri çekmek için Nodexl gibi yazılımlar da kullanılmaktadır. Kullanıcılarına ücretsiz olarak sosyal ağlardan veri toplama imkânı sağlayan Nodexl eklentisi, gazetecilere alternatif olarak haber toplama imkânı sunmaktadır (Erol, 2018, 29-30).

Veri toplamada kullanılacak bir başka yöntem de R programlamadır. Bu program ile Twitterdan veri elde edilmektedir. Ancak verilerin çekilebilmesi için "RCurl", "ROAuth" ve "twitterR" gibi paketlerin bilgisayara indirilmesi gerekmektedir. Üretilen bu yazılım vasıtasıyla spesifik bir tarih belirlenerek, tweet diline ve hashtag'e özel tarama yapılabilir. Elde edilen tweet içeriğindeki edat, bağlaç vb. gereksiz sözcüklerden arındırılarak (Sarıkaya, Doğan ve Aktaş, 2017: 96), veri anlamlı ve bütüncül bir veri gazeteciliğine dönüştürülebilir.

Ancak veri gazeteciliğinde gazetecinin veri toplama araçlarına hâkim olması tek başına veriyi çekmek için yeterli değildir. Veri gazeteciliği yapacak kişinin veri toplama biçimlerini de tanıması beklenmektedir. Veri gazeteciliği yapmanın ilk aşamasının sorgulanacak bir veri bulmayla başladığını söyleyen Bradshaw (2011), verinin en basit haliyle toplanma biçimlerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Herhangi bir kurum ya da kuruluştan doğrudan alınan verilere ulaşarak,
2. Hükümetlerin web sitelerinden derinlemesine araştırma amacıyla ileri teknolojik araç ve yöntemler vasıtasıyla elde edilerek,
3. "*OutWit Hub* ve *Scraperwiki*" uygulamaları desteğiyle online yapılan ya da sonuç sayfalarında saklanan içerikleri ulaşarak,

4. Verileri DocumentCloud benzeri depolama araçları yardımıyla çözümlenerek bir veriye dönüştürerek,
5. Uygulama programlama arayüzlerinden veri çekerek,
6. Son olarak kitle kaynak, online formlar ya da gözlem yoluyla veri toplamak mümkündür.

Veri toplama aşaması veri gazeteciliğinin önemli ve ilk adımdır. Bu noktada gazeteciye düşen rol ise hangi veriden etkileyici bir haber hikayesi çıkarabileceğini değerlendirmektir. Çünkü verinin izini sürme kabiliyeti olan gazeteci bu yetenek ile etkileyici bir veri gazeteciliği örneği ortaya koyabilecektir.

Veri Temizleme ve Analiz Etme

Veri toplandıktan sonraki diğer aşama ise veri temizleme ve analiz etmedir. Elde edilen veriler bazen çok karmaşık olabilmekte ya da bilgi kirliliği içerebilmektedir. Bu sebeple bu süreç, haberin üretiminde tıpkı diğer aşamalar gibi oldukça önemlidir. Veri temizleme ve analiz etme aşaması veri gazeteciliğinin bir sonraki adımını kolaylaştıran ve veriyi daha derli toplu hale getiren bir aşamadır.

Veri kümelerini elde etmek veri gazeteciliğinin başlangıcını oluşturmaktadır. Önemli nokta verilerin kalitesidir. Çünkü veriler ancak insan hatalarından arındırıldıktan ve birleştirilecek diğer veri setleriyle tutarlı bir dil oluşturduktan sonra anlamlı hale gelir (Gray, Chambers ve Bounegru, 2012). Veri temizleme sürecinde verinin başlangıç cümlesindeki özel karakterler işaretlenip, veri bir kalıba sokularak çözümlenebilecek bir forma dönüştürülmektedir. Bu süreçte toplanan veri içerisindeki özel karakterler arındırılır (Sarıkaya, Doğan ve Aktaş, 2017: 98). Temizlenmek istenen veri kümesinde ortaya çıkan eksik ifadeler, metin yanlışlıkları, anlaşılmayan değerler, sözcük aktarımı, doğru olmayan göndermeler ve intihal gibi sıkıntılı durumlarla karşılaşmamak için veriler dikkatle işlenmelidir (Dağ, 2017).

Veri setlerinin temizlenmesi aşamasında çeşitli programlar kullanılmaktadır. Bunların en bilinenleri, “*Excel, Google Docs, Access, SNAP, SPSS ve SAS*”dır. Veri gazetecileri arasında veriyi temizlemek için en çok tercih edilen program ise Excel programıdır. Gazeteciler Excel yazılımı yardımıyla sayısal metinleri grafikleştirilmekte, tablo haline getirebilmekte ve kullanıcılara iletebilmektedir.

Bunun yanında radar, takvim, çubuk, balon, yoğunluk, dağılım gibi grafiklerden de yararlanılabilmektedir (Soukup ve Davidson, 2002). Microsoft Excel programı sayesinde, zaman ve yere odaklı hücre verilere ulaşılmaktadır. Excel, istenilen verilerin bulunmasına yardım etmek amacıyla verileri sıralama ve filtreleme özelliğine sahiptir. Buradaki temel işleyiş, kullanıcının ihtiyacı olan ana hesaplamaları analiz etmeyi kolaylaştırmaktır (Sehgal ve Bhargava, 2018: 338-339).

Verileri temizleme de bir başka önemli etken de verileri sınıflandırmaktır. Verileri sınıflandırmak gazetecinin işini kolaylaştıran bir faktördür. Sınıflandırma yöntemi en basit tanımıyla, bilinmeyen bir nesnenin hangi kategoride ele alınacağını belirlemek olarak ifade edilmektedir (Ahsan ve Bais, 2018). Veriyi sınıflandırmak elde edilen verilerin bir grup halinde değerlendirilmesini sağlar ve bu da verinin daha iyi ifade edilmesinin kapısını aralar (Zinderen, 2019: 48).

Veri temizlemede veriler kategorileştirilerek işlemeye hazır hale getirildikten sonra analiz süreci başlamaktadır. Veriyi temizleme ve sınıflandırma, verileri analiz etmede ön çalışma sağladığı ve verileri anlamlı hale getirmeden önce muhtemel veri yanlışlıklarını gösterdiği için oldukça önemlidir ve verinin analizine kolaylık sağlamaktadır. Çünkü veri analizinin veri yanlışlıkları ile bu hatalar olmadan karşılaştırma yapması, grafiksel delillerin ortaya çıkmasında veri temizleme aşaması için verilen emeğin boşa harcanan bir zaman olmadığının görülmesini sağlar. Üstelik yanlışlıkların düzeltilmesi daima kusursuz işlemese de bu süreç verinin kalitesinin artmasına olanak tanımaktadır (Chai, 2020).

En temel haliyle veri analiz süreci aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir (National Audit Office, 1998: 35-36):

- En az ve en çok olmak üzere verilerdeki niceliksel değerlerin sıralanması,
- Verilerin yayılma sınırlarının ortaya konması,
- Verilerin çapraz şekilde tablollaştırılması,
- Verilerin sıklığının belirlenmesi,
- Ortalamaların ölçülmesi,
- Zaman serilerinin grafikler yardımıyla sunulması,
- Verideki olası değişkenlerin hesaplanması.

Kısacası veri gazeteciliğinde verilerin analiz edilmesi ile “eğilimler, izler ve sapmalar” ortaya konularak daha önce başka bir gazetecinin erişemediği haber içeriklerini bulmak mümkündür (Çetin, 2018 :46). Veri gazeteciliğinin oldukça kritik bir aşaması olan veri temizleme ve analiz etme, verinin habere dönüşmesinde enformasyonun anlamlı bir forma sokulmasına yardımcı olmaktadır.

Veri Görselleştirme

İletişim teknolojisinde yaşanan ilerleme ve dijital platformların yaygınlaşması verinin olduğu kadar veri görselleştirmenin de popüler hale gelmesini sağlamıştır. Verilerin haritalandırılmasının tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Özellikle grafik ve haritalandırmanın geçmişi 17. yüzyıla kadar gitmektedir. Ancak dijital dönemde kullanılan veri görselleştirme, sosyal bilimler alanında 21. yüzyılda daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Veri görselleştirmenin gazetecilik alanında daha yaygın kullanılması ise veri gazeteciliğinin ortaya çıktığı döneme denk gelmektedir. Sayısal verilerin okuyucuya görsel şekilde iletilmesi kitlelerin karar alma süreçlerini etkilemek ve haberin daha kolay anlaşılması açısından da önemlidir.

Veri görselleştirme en basit tanımıyla haberin konusuna uygun olarak enformasyonun görselleştirilmesinde simgelerden, illüstrasyonlardan, desenlerden, fotoğraflardan, tipografik eserlerden ve grafiklerden oluşan pek çok içeriği ifade etmektedir (Muhabir Habercinin Temel Kitabı, 2018: 179). Görselleştirme, enformasyonun görsel boyutlarıyla açıklanmasını kolaylaştıran ve öğretme ile öğrenme adımlarında karışık verilerin sadeleştirilerek bütünsel bir bakış açısı ile aktarılmasına yardım eden derinlikli bir yöntemdir (Gürler, Yılmaz ve Tekerek, 2018: 136). Verileri sadece veri olarak ele almak anlaşılmasını oldukça zor hale getirir. Bu sebeple onların görünümünü kolaylaştırmak için veri görselleştirmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüzde verinin görselleştirilmesi ile, devasa boyutlara ulaşan verinin kendini ifade biçimi bulması kastedilirken aynı zamanda verinin ölçümlenerek yeni bir yapılandırma kazanması ve verinin aktarılmaya hazır hale gelmesi de anlatılmaktadır (Kibar ve Akkoyunlu, 2015: 274).

Veri görselleştirme süreci uygulama ve araştırma üzerine kurulu bir alandır ve var olan enformasyonun özetini ortaya koymaya yarayan bir adımdır (Chen, Hardle ve Unwin, 2007: 4). Veri görselleştirme, veri analizinde ve özellikle veri odaklı sonuç ortaya koymada önemli bir noktadır. Verilerin görselleştirilmesi okuyucunun içeriği daha çabuk ve daha rahat görüp anlamlandırmasına imkân tanır. Sadece sayılardan oluşan ve anlaşılması zor olan veriler okuyucu için yıpratıcı olabilir. Anlaşılır bir görselleştirme sadece iyi bir enformasyon akışı sağlamaz aynı zamanda içeriğin sunumunu destekleyerek, ilgi artırmaya yardımcı olur (Oracle, 2020). Ayrıca veri görselleştirme yöntemi, araştırmanın sonuçlarını insanlara aktarmada daha ilgi çekici veya ulaşılmaması istenen kitlenin iletişim kanallarını geliştirme amacıyla yapılan bir tekniktir. Veri görselleştirme sadece izler kitlenin anlamasına değil aynı zamanda araştırmacının da veri analizi yöntemi ile analitik muhakeme kazanmasını sağlar (Stamatel, 2015).

Veri görselleştirmeyi sadece sayısal değerler olarak ifade etmek çok yanlıştır. Veri görselleştirme anlatılmak istenen meseleyi soyut ifadelerle aktarmayı ve bu ifadelerden anlamlar çıkarmaya imkân tanır. Verilerin çarpıcı noktalarını ön plana çıkarmak, yönelimleri hesaplamak ve en kolay ifade biçimini seçmek için veri görselleştirme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Datateam, 2020).

Veri görselleştirmede doğru araç ve tekniklerin tercih edilmesi verinin doğru değerlendirilmesini sağlamaktadır. Günümüzde en çok tercih edilen veri görselleştirme tekniklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Grafik çubuğu: Verilerin değer açısından analizinde tercih edilir.

Dağılım grafiği: Karşılıklı iki değişkenin bağıntısını ortaya çıkarmak için kullanılır. Örnek verilecek olursa işsizlik v enflasyon verilerinin bağıntısını belirlemede dağılım grafiğinden yararlanılabilir.

Histogram: Verilerin belirlenen zaman aralığı içerisinde analiz edilmesine yardımcı olur. Örneğin bir ürünün yılda ne kadar satıldığı bu yöntemle görselleştirilebilir.

Isı haritası: Verilerin renklendirilmesinde bu teknik kullanılabilir.

İlişki odaklı görselleştirme: Çeşitli veri kümeleri arasında ilişkiyi kurmaya yarar. Bu tarz veri grupları arasında bu teknik kullanılırsa, veriler daha kolay belirlenebilir. Özellikle suç belirlemede daha fazla tercih edilir (Datateam, 2020).

Görselleştirmenin içinde barındırması gereken en önemli niteliklerden biri de etkileşimlilik ve bu durum okuyucu ve görselleştirme arasında etkileşim kurulabilmesini ifade etmektedir (Ali, Gupta, Navak ve Lenka, 2016). Verileri görsel şekilde aktarırken sadece doğru tekniği kullanmak yeterli değildir. Aynı zamanda veriyi en iyi ifade eden çözümlene biçimi için belli kriterlere uygunluk gerekmektedir. Veri görselleştirmede verilerin en uygun şekilde analizi ve sunumu için aşağıdaki amaçları gerçekleştirmesi beklenmektedir (Tuft, 2006; 122-129):

1. *“Karşılaştırmaları, zıtlıkları ve farklılıkları göstermesi,*
2. *Nedensellik, mekanizma, açıklama ve sistematik yapıyı sergilemesi,*
3. *Çok değişken verileri kullanması,*
4. *Kanıtları bütünleştirmesi,*
5. *Kanıtları iyice belgelemesi,*
6. *İçeriğin kalitesini, alaka düzeyini ve bütünlüğünü vurgulaması”.*

Görselleştirme teknolojisi çağımızda verileri dönüştürmede kolaylık sağlayan bir yöntemdir. Amacı ise veri içerisindeki önseziğe ulaşmak, onları onaylamak ve aktarmada en gerekli aracı seçmektir (Childs vd. 2013). En çok kullanılan görselleştirme araçlarından bazıları; Tableau, Microsoft Power BI, Plotly, Gephi, Excel olarak sıralanabilir (Ali, Gupta, Navak ve Lenka, 2016). Bunların yanı sıra Workbench, Google E-Tablolar, Flourish ve R programlama dili ile de elde edilen verileri görselleştirmek mümkündür. Bu araçlar ve kullanım amaçları şöyledir:

Tableau: Merkezi ABD’de bulunan Tableau, yazılımın bilgisayara indirilmesi ile kullanılan önemli bir veri görselleştirme aracıdır. 10 GB’a kadar kotası bulunmaktadır ve ücretsiz yazılım seçeneğine de sahiptir. Tableau yazılımının gazetecilerin haber kaynaklarına ve içeriklere ilişkin enformasyonun sızdırılması noktasında ücretsiz yazılım sorunu çıkarabilmektedir. Bunun sebebi de Tableau Public ile yapılan araştırmaların çevrimiçi olması ve kayıt altına alındığından ikinci kişilerin görünümüne açık olmasıdır. Bu nedenle veri görselleştirme yazılımları tercih edilirken “çevrimiçi” ya da “gizlilik” esasları göz önünde bulundurulmalıdır. Veri görselleştirmede Tableau Public yazılımından yararlanılıyorsa, *“ısı grafikleri, özet tablolar, pasta grafikleri, çizgi ve bölgesel grafikler, haritalar ve harita üzerinde*

semboller, balon grafikleri” gibi seçeneklerden faydalanmak mümkündür (Erol, 2018: 37).

R programlama dili: Bu yazılım ücretsiz olması ve açık kaynak imkânı sunması sebebiyle alternatif bir veri görselleştirme aracıdır. R programlama dili 1993 yılında Yeni Zelanda’lı istatistikçi George Roos Ihka ve Auckland Üniversitesi istatistik profesörü Robert Clifford Gentleman tarafından bulunmuştur. Yazılım özellikle istatistikçiler tarafından kullanılmakla birlikte günümüzde veri gazeteciliğinin popülerleşmesi ile gazetecilik alanında da kullanımı yaygınlaşmıştır (R Project, 2017).

Flourish: Gazetecilerin rahatlıkla görselleştirme yapıp, hikâye yaratabileceği bir diğer yazılım da Flourish’dır. “Google News Lab Haber için Startup” ödülünü kazanan bu yazılımın en büyük özelliklerinden biri ücretsiz olarak premium seçeneği sunmadır. Yazılım internet ortamında herkesin erişimine açıktır ve özellikle medya merkezlerine de çok daha gelişmiş ayarlar sunmaktadır (Demirel, 2020). Flourish okuyucuya görselleştirme de pek çok araç seçeneği de önermektedir. Bunlardan bazıları; balon, alan, çizgi, pasta ve çubuk grafiklerdir. Ayrıca site içerisinde bu grafiklerin kullanım şekillerini anlatan “*bunu nasıl kullanırım*” sekmesi ile veri görselleştirmeye olanak tanımaktadır (Karaca, 2019).

Şekil 10: Flourish Yazılım Grafikleri
Kaynak: Flourish.Studio

Workbench: Veri gazeteciliği sürecinde zahmetli adımlardan biri olan görselleştirmeyi yapmaya olanak tanıyan araçlardan biri de Workbench'dir. Yazılım, 2018 yılında Columbia Üniversitesi Gazetecilik Okulu aracılığıyla geliştirilmiştir, ücretsiz erişim sağlamaktadır ve açık kaynaktır. Workbench platformu kullanılarak veri kazıma, temizleme ve görselleştirme gibi veri gazeteciliği süreçlerini tek bir yazılımla yapmak mümkündür (Demirel, 2019).

Google E-Tablolar: İnternet ortamından ücretsiz olarak erişilebilecek yazılımlardan biridir. Google e-tablolar, elde edilen verilerin bir kopyası ile Google Dokümanlar sekmesinden yeni e-tablo seçerek kısa sürede veri görselleştirmeye başlama imkânı sunmaktadır. Program sadece veri görselleştirme seçeneği sunmamakta, aynı zamanda verileri tablo biçimine sokarak analiz etmede de kullanılır (VOYD, 2018).

Excel: Haberi hikayeleştirmenin etkili yollarından olan veri görselleştirmeyi Excel programı ile gerçekleştirmek de mümkündür. Kullanıcılara çok çeşitli grafik ve istatistik araçlar sunan Excel, en sık kullanılan görselleştirme yazılım programlarından biridir.

Veri gazeteciliğinin yaygınlaşması ile gazetecilikte veri görselleştirmeye daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Pek çok site ve medya kuruluşu haberde görselleştirme ve infografik kullanımını artırarak okuyucuya daha zengin haber içeriği sunmaktadır. Hal böyleyken görsel verilerin de açıklanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun için veri gazeteciliğinde yeni hikâye anlatım yöntemi kullanılmaya başlanmış ve haberleri bu yeni şekliyle okuyucuya aktarmak da gerekli hale gelmiştir.

Hikayeleştirme

İletişim teknolojilerinin dönüşümü haberciliğe de yeni ifade biçimleri getirmekte ve haberin sunumunu yeniden şekillendirmektedir. Haberin içeriği bu dönüşümle birlikte okuyuculara yeni yöntem ve tekniklerle aktarılmaya çalışılmaktadır. Bu noktada da veri gazeteciliği sürecinin son adımı olan hikâye anlatımı daha çok ön plana çıkmaktadır. Hikâye anlatımı, yeni teknik ve araçlarla verinin toplanıp, temizlenip, görselleştirildikten sonra en dikkat çekici haliyle yazılı bir metne dökülmesidir.

Kitchin (2014: 2-3) verileri, “dünyayı kategorilere, ölçülere ve diğer temsili formlara (sayılar, karakterler, semboller, görüntüler, sesler, elektromanyetik dalgalar, bitler) soyutlayarak üretilen hammadde ve bilgi ve bilginin yaratıldığı yapı taşlarını” ortaya çıkaran enformasyon olarak tanımlamaktadır. Veriler oluşumlarından dolayı temsilidirler (örneğin insanların karakteristik ve biyolojik özellikleri gibi) fakat karşıya hissettirilebilir ya da oluşturulmuş (farklı vakit aralıklarındaki verilerin kıyaslanmasıyla ölçülen zaman içerisindeki oranın değişimi ile öteki verilerden çıkarılan veriler) ve benzer şekilde kayıt altına alınarak saklanabilir ya da bit bilgi olarak dijital ortamda sistemleştirilebilirler.

Veriler, hikayeleştirme sürecinde anlatımın odak noktasıdır. Verilerden bir hikâyeye anlatmak kısaca veri hikayeleri bulma ve bunu okuyucuya aktarma olarak tanımlanabilir (Ojo ve Heravi, 2018). Veriler, ulaşılan verilerin çözümlenmesi ve işlenmesi vasıtasıyla öteki verilerden de temin edilir (Kitchin 2014, 2), gerçekçi hale getirilir ve toplumun en faydalanabileceği şekliyle hikâyeye dönüştürülür.

Veri gazeteciliğinin temelinde yatan şey de aslında, verilerden bir hikâyeye çıkarımında bulunmak ya da “veri hikayesi anlatımı”dır (Slaney, 2012). Veri gazeteciliği açısından verilerin habere dönüştürülmesi süreci aslında konvansiyonel haber üretiminden farklı işlemektedir. Geleneksel gazetecilik metin ve fotoğraf üzerine temellendirilmektedir. Haber içeriğinde görselleştirme ya da haritalandırma nadiren kullanılır. Ancak veri gazeteciliğinde tam tersi söz konusudur, haberde okuyucunun görsel ilgisi daha çok çekilmeye çalışılır. Bu sebeple de haberde grafik ve haritalardan daha çok faydalanılmaktadır (Zinderen, 2019: 75).

Pavlik (2013: 7), bu yeni hikâyeye anlatıcılığının çeşitli iletişim tekniklerinin bir arada kullanılması ile gerçekleştiğini ve böylelikle okuyucunun daha coşkulu uyarlamalarla habere çekilebildiğini ifade etmektedir. Geleneksel anlatı yöntemlerinden farklı olarak bu hikâyeye anlatıcılığı ile okuyucular tarafından veri hikayeleri daha iyi anlaşılabilir. Verilerden bir hikâyeye anlatmak istendiğinde öncelikle ulaşılan verilerin ilginç, çarpıcı ve ikna edici bir hikayeleştirme için yan yana getirilmeleri gerekmektedir. Verileri hikayeleştirmedeki önemli noktalardan biri hikayeler arasında bir olay örgüsü kurulmasıdır. Bu noktada da bağlantıların mantıksal çerçeveye oturtulması, iyi bir akış sağlanması ve iyi bir ifade biçimiyle okuyucuya aktarılması beklenir. Soyut ifadelerle karşılaşmak doğaldır ve bunları somutlaştıracak

bir anlatım seçilmelidir. Bu aşamada da okuyucudan gelen geri bildirimleri değerlendirmek hikayeleştirmede kritik bir noktadır (Lee, Riche, Isenberg ve Carpendale, 2015). Çünkü okuyucunun geri bildirimini muhabirin ileride okuyucunun yönelimine uygun ve dikkat çekici yeni hikayeler yaratmasına yardımcı olmaktadır.

Ayrıca geri bildirim kadar önemli bir başka nokta da içgörüdür. Veri gazeteciliğinde büyük boyutlardaki verilerden bir hikâye anlatımı için iç görü ortaya çıkarmak suretiyle çeşitli çözümsel teknikler kullanmak gerekir (Ojo ve Heravi, 2018). Böylelikle ortaya çıkarılacak hikâyenin daha taze ve duru bir anlam kazanması sağlanmaktadır.

Veri gazeteciliğinde hikâye oluşturulurken bir olay örgüsü dahilinde işlenecek hikâye belirli bir materyale çevrilmelidir. Hikâye materyali, “görsel temsiller, etkileşimler, animasyonlar, açıklamalar veya anlatımların geliştirilmesi” tekniğiyle somut hale dönüştürülerek bir bağlama oturtulmaktadır (Lee, Riche, Isenberg ve Carpendale, 2015).

Somut hale çevrilen hikâye okuyucu açısından daha gerçekçi ve daha değerli bir ifade biçimi kazanmış olur. Bu noktada da hikâye anlatımını güçlendiren birtakım adımları takip etmek gerekmektedir. Lee ve diğerleri (2015), veri hikayeleştirme aşamasının temel olarak üç adımda olabileceğini ifade eder. Bu aşamalar, veriyi fark etmek, veriden hikâye ortaya çıkarmak ve bu hikâyeyi karşı tarafa aktarmaktır. Aynı zamanda süreç verilerin bulunması, onların çeşitlendirilmesi ya da verilerin en süratli şekilde iletilmesinden dolayı veri ile akalı iç görüleri de içine alan kapsamlı bir araştırmadan oluşur.

Veri hikayelerinin yaygınlaşması her ne kadar kitleleri aydınlatmak, onları ikna etmek ya da oyalamak amacıyla istense de (Slaney, 2012), esasında veri gazeteciliğinin yaygın ve doğru kullanımı açısından büyük önem arz etmektedir. Veri gazeteciliği açısından etkili bir veri hikâyesi anlatmada önemli olan etkenler şu şekilde ifade edilmektedir (Ryan, 2016: 139-145):

- **Veri hikayesinde hedef nokta anlatımın kendisidir.** Hikâye, görselleştirmenin amacıyla uygun hareket etmelidir. Veri hikayesinde temel olarak neyin aktarılacağı ve neyin aktarılmayacağı net olarak belirlenmelidir.

- **Hikâye anlatımı, kamuoyunun odaklanacağı kısımları yönlendirir.** Bu aşamada görsel ve anlatım araçları birlikte kullanılır. Anlatılacak hikâye görselde sunulanın özeti şeklinde olmalı ve dikkat çekmelidir.
- Etkili bir veri hikayesi anlatımı ancak doğru bir görselin tercih edilmesi ile mümkündür. Hikâyenin amacına yönelik görselleştirme araçları seçilmelidir.
- **Veri hikayesi anlatımı esasen grafikleştirme ve görselleştirme prensiplerine dayanır.** Örneğin görselin içeriğine uygun başlıklar eklenmeli ya da verilerin özelliklerini daha iyi ortaya çıkaracak başlıklar seçilmelidir.

Sonuç olarak bilgisayar destekli haberciliğin gazetecilik alanında kullanılması ve dijital teknolojinin habercilik sürecini değiştirmesi, devletten sanayiye, dijital medyadan araştırmaya pek çok alanda yaşanan veri patlamasının kapsamı içerisine girdiği görülmektedir. Bu değişiklik çerçevesinde muhabir etkileşim nitelikli mobil uygulamalar ve haritalarda bulunan verileri elde edip, temizleyip, hikâyeleştirilmektedir (Howard, 2014: 8). Bu tür aşamalardan geçen haber günümüzde veri gazeteciliği adı altında ücretsiz şekilde kamuoyuna sunulmaktadır.

Gazetecilik ortaya çıktığı ilk zamandan bu yana kadar teknolojik gelişmeler birlikte yapısal olarak dönüşüm içerisine girmiştir. Bu değişim neticesinde haber odalarının rolleri, gazetecinin görevleri, haber yapma pratikleri ve yeni gazetecilik modelleri alana kazandırılmıştır. Özellikle dijital çağda verinin öneminin anlaşılması ile yaklaşık son on yıl içerisinde popülerlik kazanan veri gazeteciliği de gazetecilik alanında yaşanan önemli gelişmeler arasında sayılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

GAZETECİLİK EĞİTİMİ VE VERİ GAZETECİLİĞİ

Gazetecilik mesleğinin yapılması; enformasyonun toplanması, haber haline dönüştürülmesi, toplum tarafından anlaşılır kılınması ve kamuoyuna dağıtılması gibi aşamalardan oluşmaktadır. Toplumsal açıdan önemli bir misyonu üstelenebilen gazetecilik mesleğinin kuşkusuz eğitimi de oldukça önemlidir. Özellikle dijitalleşme ile gün yüzüne çıkan yeni gazetecilik modellerinin gazetecilik programları ya da yeni medya ile medya ve iletişim gibi ilgili bölümlerin müfredatına taşınması, gazeteciliğin geleceğini belirleyen ve yönlendiren adımlardandır.

Zaman geçtikçe yeni araç, teknik, yöntem ve uygulamaların ortaya çıktığı bir çağda gazetecilik ve eğitiminin teknolojik ve toplumsal dönüşümlere uzak kalması düşünülemez. Çünkü bu değişimlerin yakından takip edilmesi ile hem sektördeki işleyiş hem de üniversitelerdeki gazetecilik programlarının müfredatı dönüşmektedir. Tezin odak noktasını oluşturan veri gazeteciliği eğitiminin önemi de burada ortaya çıkmaktadır. Veri gazeteciliği tıpkı diğer gazetecilik pratikleri (internet gazeteciliği, yurttaş gazetecilik, robot gazeteciliği vs.) gibi sektörde yaşanan gelişmelerle ortaya çıkmış ve ilgili fakülte ve bölümlerin müfredatlarına kısmen de olsa eklenmiştir. Bu bölümde gazetecilik eğitiminin geçmişi, dijitalleşme ile birlikte yaşadığı dönüşüm ve veri gazeteciliği eğitiminin gazetecilikteki önemi detaylı şekilde incelenecektir.

2.1. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GAZETECİLİK EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

Uluslararası ve ulusal alanda gazetecilik eğitiminin tarihi eskilere dayanmaktadır. Gazetecilik mesleği ilk ortaya çıktığı zamanlarda mesleğe yönelim az olsa da zaman içerisinde mesleğe olan ihtiyacın artması ile birlikte kurumsallaşmaya gidilmiş ve üniversitelerde gazetecilik programları yaygınlaşmıştır. Gazetecilik

eğitiminin üniversitelerde yer bulmasının en dikkate değer yanlarından biri ise gazeteciliğin toplum tarafından öneminin kavranması ile gerçekleşmiştir.

Dünyada Gazetecilik Eğitiminin Tarihçesi

Üniversitelerde gazetecilik üzerine eğitimlerin temeli 19. yüzyıla dayanmaktadır. Sanayi devriminin ardından gün yüzüne çıkan yeni mesleklere ilginin artması ile eğitim ihtiyacı doğmuş ve böylelikle üniversitelerde çalışmalar başlamıştır. Bu ihtiyaç üniversitelerde gazetecilik mesleğini temel alan müfredatların gelişmesine yol açmıştır. Bilhassa 19. yüzyılın son yarısına doğru hukuk, mühendislik ve tıp bölümlerinin yükseköğretim seviyesinde eğitiminin ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Böylelikle 19. yüzyılda eğitime başlayan ve ardından çeşitli üniversitelere de örnek teşkil edilen Humboldt Üniversitesi iş birliği ile yeni alanları kapsayan fakülte ve bölümlerin temelleri atılmıştır (Ataberk ve Ataberk, 2014: 149).

Gazetecilik eğitimi ilk kez 1869 ile 1871 yılları arasında Amerika'da Washington ve Lee Üniversiteleri'nde verilmeye başlanmıştır. Eğitim kurs olarak Robert E. Lee. aracılığı ile verilmiş ve bu kurs da dünyada gazetecilik eğitiminin başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Işınbark, 1989: 19). ABD'de üniversitelerde ilk modern anlamda gazetecilik eğitimi 1908 yılında verilmiştir. ABD Missouri Üniversitesi tarafından kurulan gazetecilik eğitimi okulu gazetecilik eğitiminin başlangıcı sayılmaktadır (Tokgöz, 2003: 10). Missouri Üniversitesi bugün hala en prestijli okullar arasında yer almakta ve öğrencilerin gazetecilik üzerine uzmanlaşmalarına imkân tanımaktadır.

ABD'de yapılan iletişim çalışmaları, diğer dünya ülkelerinde gerçekleştirilen araştırmalara da yön vermiştir. Özellikle 1920'li yıllara gelindiğinde gazeteciliğin bir bilim olarak değerlendirilmesi ile gazetecilik üniversiteler bünyesinde daha çok yaygınlaşmıştır. Bu noktada İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD'deki çalışmaların etki alanının genişletilmesinin rolü büyüktür (Alver, 2011: 44).

1929 yılında ABD'de gazetecilik eğitimi veren kurumların sayısı 190'a ulaşmıştır. 1940 yılına gelindiğinde ise bu sayı 542 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca 1912 ile 1917 yılları arasında farklı aktörlerin girişimleri neticesinde çeşitli okullar ve gazetecilik programları da açılmıştır. Bu gelişmelerin yanı sıra, var olan gazetecilik

bölümlerini 1924 yılında belirlenen koşullara uyum sağlamasına göre sıralamak amacıyla ortak bir karar alınarak Gazetecilik Eğitim Konseyi (CEJ) kurulmuştur (Barrera, 2012). Üniversitelerde gazetecilik eğitiminin 4 yıllık eğitim şeklinde verilmesi ile bu alandaki okulların sayısı zamanla artış göstermiştir. Bilhassa 1939 yılından sonra bütün dünyada gazetecilik eğitiminin önemi daha iyi anlaşılmıştır (Işınbark, 1989: 19).

ABD'nin bir diğer köklü üniversitesi California Üniversitesi'nde kurulan Berkeley Gazetecilik Enstitüsü ise profesyonel olarak gazetecilik mesleğine yönelmiş kısmi bir öğrenci grubuna odaklanarak dünyadaki en iyi gazetecilik eğitimlerinden birini verdiği kabul edilmektedir. Enstitü 1968 yılından itibaren meslek okulu olarak öğrenci yetiştirmektedir ve mevcut gelişmeleri müfredatına taşıyarak sadece akademik eğitimi değil aynı zamanda profesyonel eğitimi de oldukça ön planda tutmaktadır (Harvard, 2011: 13). ABD'de bulunan gazetecilik programlarının pek çoğu endüstri odaklı eğitim yolunu izlemekte, mesleki gelişimi ön planda tutmakta, pratik uygulamalara önem vermekte ve öğrencileri haber odalarına teşvik etmektedir (Mensing, 2010). ABD'de düzenli şekilde eğitim vermeye başlayan gazetecilik programları ilk olma özelliğini uzun süre üzerinde taşımıştır ve diğer ülkelere de gazetecilik eğitimi noktasında öncülük etmiştir.

Avrupa'da ise özellikle İspanya, Birleşik Krallık, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde daha farklı bir eğitim sistemi işlemiştir. Almanya'da gazetecilik eğitimi üniversite bünyesindeki enstitüler ya da programlar ile akademik çalışmalar üzerine kurulmuş, fakat gazeteciliğin uygulama kısmı geri plana atılmıştır. Ancak Almanya'da 1916 yılında kurulan Leipzig Üniversitesi, ülkedeki gazetecilik eğitiminin seyrini değiştiren ve modern anlamdaki gazetecilik eğitiminin öncülüğünü sağlayan Basın Bilimi Enstitüsünü hayata kazandırmıştır. Fransa'da ise Almanya'dan daha farklı ve ilgisiz bir tutum sergilenmiştir. Fransa'nın başkenti Paris'te ilk gazetecilik okulu 1899 yılında kurulmuştur. Bu okulda eğitim verilirken gazeteciliğin uygulama kısmına hiç değinilmemiştir. Fakat 1924 yılında eğitim hayatına başlayan "Lille Katolik Üniversitesi Yüksek Gazetecilik Okulu" uygulama kısmına az da olsa yönelmiştir. İngiltere'de gazetecilik eğitiminin temeli ise başta çıraklık modeli üzerine kurulsa da II. Dünya Savaşı başlamadan evvel bu sisteme karşı çıkan tek bir örnek olmuştur. O da 1919 ile 1939 yılları arasında Londra Üniversitesi'nde yer alan King's College'inde

verilen iki senelik gazetecilik eğitim kursudur. İspanya’da ise 1926 yılında ülkenin ilk gazetecilik eğitim kursu hayata geçmiştir. Kurs İspanyol El Debate gazetesi tarafından açılmış, ülkede yaşanan iç savaş yüzünden 1936 yılına kadar eğitim vermiştir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise gazetecilik eğitimi tüm dünyada farklı bir boyuta taşınmıştır. Neredeyse 30 kadar üniversitede gazetecilik mesleki eğitim kursları açılmış ve bu alana ilişkin ilgi ve ihtiyaç artmaya başlamıştır (Barrera, 2012).

Avrupa ve Amerika gibi köklü akademik geçmişe sahip olan ülkelerdeki gazetecilik eğitime odaklanan araştırmalarda, bu eğitimin çeşitli coğrafya ve ülkelerde farklılık gösterdiği dört çeşit bakış açısından söz edilmektedir. Bunlardan ilki üniversite seviyesinde eğitim veren ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkeler, “Finlandiya, İsveç, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada” olarak sıralanmaktadır. Diğer grup, bağımsız olarak yürütülen gazetecilik kurumları vasıtasıyla eğitim veren, İtalya, Danimarka, Hollanda ve Norveç gibi ülkeleri kapsamaktadır. Üçüncü sırada, ilk ve ikinci grupta yer alan yapının karışımı olan, kısacası hem üniversite yapısında olan hem de bağımsız şekilde işleyen gazetecilik okullarını kapsayan ülkeler bulunmaktadır. Bu grup Portekiz, Almanya, Fransa ve İrlanda’dan oluşmaktadır. Dördüncü grupta (Avusturya, Büyük Britanya), “*iş başı eğitiminin (on-the-job-training, in house training)*” temel olarak oturtulduğu ülkeler yer almaktadır. Gazetecilik eğitimi ile alakalı ülkeler arasında yaşanan farklılıklardan biri de eğitimlerin zamanları, düzeyleri ve programlara kabul şartlarıdır. Programlar incelendiğinde Avrupa ve Amerika’da eğitim veren 110 program, tam zamanlı olması halinde 2 ile 5 yıl, yarı zamanlı olması halinde ise 3 ile 6 yıl arası sürmektedir. Bunun yanı sıra gazetecilik bölümlerine genellikle lise bittikten sonra yerleşirken, Amerika’daki ve Avrupa’daki çeşitli üniversitelerde herhangi bir üniversitenin sosyal bilimler programından mezun olma şartı da konulmaktadır. Ayrıca gazetecilik eğitiminde tartışılan bir başka nokta da eğitimin hangi seviyede (lisans ya da yüksek lisans) verileceği ile alakalıdır. Yüksek lisans seviyesinde verilmesi görüşünü kabul eden grup, “*siyaset, sosyal, ekonomi bilimleri, uluslararası ilişkiler ya da hukuk gibi*” bölümlerde öğrencilerin eğitim almasını ve ardından gazetecilikte uzmanlık yapması gerektiğini savunmaktadır. Diğer grup, yani lisans seviyesinde eğitimi savunanlar ise öğrencilerin mesleğe ve sosyal ve beşerî bilimlerden uygun derslerin oranları üzerine

odaklanmaktadır (Yıldırım, 2009: 110). Amerika ve Avrupa ülkelerinde hala gazetecilik eğitimi üzerine görüş ayrılıkları ve tartışmalar devam etmektedir.

Avustralya’da ise gazetecilik üzerine eğitimler 1970 ile 1980’lerde ortaya çıkan yükseköğretime yoğun talep ile başlamıştır. Üniversitelerde yaşanan pek çok değişim ve gelişimin neticesinde meslek bazında programların açılması hızlanmıştır. Avustralya’da o dönemde gazetecilik mesleğinin akreditasyon sürecine önem verilmesi ile akademik disiplinlerin arasında gazetecilik mesleğinin de yer bulmasına imkân tanınmıştır (Turner, 2000: 360). Tarihsel açıdan gazeteciliğin kendisi toplumla alakalı bir meslektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde gazetecilik eğitimini toplum odaklı geliştirmek hem gazeteciler yönünden hem de eğitimciler tarafından topluma karşı bir sorumluluktur. Nasıl ki mühendislik bölümlerinin temel hedefi öğrencilerin güçlü mühendislik şirketlerinde işe yerleşmelerine hazırlamak değil, onları sağlam yollar ve köprüler yapmaya teşvik etmese, gazetecilik üzerine eğitim veren kurumların da ilk hedefi toplum içerisinde sağlıklı iletişim yapısının kurulmasını sağlamak olmalıdır (Mensing, 2010).

Avustralya’nın yanı sıra Hindistan’da yer alan Aligarh Üniversitesi, 1938 ile 1940 yılları arasında gazetecilik üzerine eğitim vermeye başlamıştır. Fakat ülkede kurumsallaşmış bir eğitim modeline geçilmesi ülke dışında eğitim görmüş akademisyenlerin 1950 yılında Hindistan’da var olan üniversiteler bünyesine gazetecilik programlarını eklemek için çaba göstermeleri ile gerçekleşmiştir. Bu çabalar neticesinde lisansüstü eğitim veren kurslar açılmış ve bu programların bir kısmı yayıncılık noktasına eğilerek basılı gazeteciliğe odaklanmıştır. İlerleyen yıllarda ise durum tersine dönmüş ve Hindistan’daki üniversitelerin pek çoğunda gazetecilik programları açılmış ve hatta uzaktan eğitim veren üniversiteler gazetecilik kurslarını müfredatlarına eklemiştir. Hindistan’da yüksek tiraja sahip gazeteler zaman içerisinde gazetecilik ve iletişim üzerine ücretli kurslar vermeye başlamıştır (Karan, 2001: 296).

Güney Afrika’da gazetecilik eğitimine yönelim 1970 yılında gerçekleşmiştir. O yıllarda “Orange Free State Afrikaans Üniversitesi” (yeni ismi ile University of the Free State) ile Rand Afrikaans Üniversitesi (şimdiki ismi University of Johannesburg) tarafından iletişim bölümleri açılmıştır. Bunun yanında “Fort Hare, Zululand ve Bophuthatswana” üniversiteleri de iletişim alanına yönelik girişimlerde bulunmuş ve 1970 yılında gazetecilik programlarını kurmuşlardır (Botha ve De Beer, 2010: 199).

Ayrıca yine o yıllarda Northwest Üniversitesi'nde (eski adı Potchefstroom) de gazetecilik bölümü hayata geçmiştir. Böylelikle Güney Afrika'da üç yıllık lisans eğitiminde iletişim bölümleri içerisinde çok sayıda gazetecilik dersi verilmeye başlanmıştır. Bu kurumlar lisans düzeyinin yanı sıra yüksek lisans eğitimlerinde de gazetecilik alanında pek çok ders vermişlerdir (Banda ve diğerleri, 2007: 164). Güney Afrika bölgesinde yüksek eğitim kurumları gazetecilik eğitiminde daha çok teknoloji ve meslek odaklı ilerlemektedir. Fakat 1994 yılında yaşanan seçimlerden sonra ülkede sivil toplum kurumları vasıtasıyla gazetecilik üzerine eğitimler de verilmeye başlanmıştır. Bu eğitimlerde daha çok teknik üzerine yoğunlaşılırken, üniversite bünyesinde verilen eğitimlerde ise teorik kısım ön planda tutulmuştur (Megwa, 2001: 283).

Gazetecilik programlarının üniversitelerde eğitim olarak verilmesi yaklaşık 100 yıllık bir geçmişe sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri, gazetecilik eğitimlerinin ortaya çıktığı ve bu konuda akademik çalışmalara değer bir alan olarak görüldüğü ilk ülkedir. Fakat aslında bu alanın gelişmesi ve büyümesi (Foote, 2008: 132), bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile hızlanmıştır. Dünyadaki iletişim eğitiminin başlangıcı ve zaman içerisindeki gidişatı incelendiğinde günümüzde hem müfredat açısından hem de öğrenciye kazandırdığı nitelik açısından uzun bir yol kat ettiği görülmektedir.

Türkiye'de Gazetecilik Eğitimi

Türkiye'de özel olarak iletişim eğitimi noktasında çeşitli tartışmalar ve sorunlara rastlamak mümkündür. Bunun sebeplerinden biri de iletişim sahasının önemli ölçüde dinamik bir alan olmasıdır. İletişim sektörünün büyük bir hızla dönüşmesi ile gazeteciliğin bu dönüşüme ayak uydurması ve sektöre devamlı yeni araç ve tekniklerin eklenmesi genelde iletişim eğitimine, özelde de gazetecilik eğitimine yön vermektedir. Bundan kaynaklı olarak da bu değişen ve dönüşen ortamda alan içerisinde ne şekilde eğitim verileceği sıkça karşılaşılan tartışmalar arasındadır (Uzun, 2011: 118).

“Accrediting Council on Education in Journalism and Mass Communications” (ACEJMC) adıyla bilinen ve iletişim eğitimi ile alakalı akreditasyon sunan ABD merkezli ajans yayınladıkları raporda, iletişim eğitimi noktasında *“belirli bir müfredatı, dersleri veya öğretim yöntemlerini tanımlamaz. Her kurumun kendine özgü*

durumu, kültürel, sosyal veya dini bağlamı, misyonu ve kaynakları” doğrultusunda her ülkenin kendi müfredatını kendi dinamiklerine göre belirlemeleri gerektiğini ifade edilmiştir (ACEJMC, 2013). Bu durumda göstermektedir ki iletişim eğitiminin tüm dünyada belirli bir kalıp çerçevesinde verilmesi mümkün değildir.

Türkiye’de iletişim çalışmalarının yayılımı dünyaya kıyasla daha yavaş ilerlemiştir. Ülkemizde gazetecilik ile alakalı eğitim veren bir okulun kurulması 1930’lu yıllara denk gelmektedir. Gazetecilerin eğitim alması fikrinin kabul görmesi ve “*sorumlu yazı işleri müdürlerine*” en az lise veyahut yüksekokul okuma gerekliliğinin getirilmesi ise 1931 yılında basın yasasına işlenmiştir. İstanbul Darülfünunu bu gelişmenin ardından bir gazetecilik okulu açmak için çaba göstermiş olsa da başarılı olamamıştır (Alemdar ve Erdoğan, 2001: 7). Bu girişimin ardından yaklaşık yirmi yıl sonra 1950 yılında Türkiye’de gazetecilik üniversitelerde eğitim düzeyine taşınmıştır.

Türkiye’de gazetecilik eğitiminin ortaya çıkmasında İstanbul ve Ankara Gazeteciler Cemiyetinin önemli ölçüde katkı sağladığı söylenebilir. İki cemiyette “*eğitilmiş gazeteciler*” noktasında büyük çaba sarf etmişlerdir. İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi iletişim ve gazetecilik eğitime yönelik programlar gerçekleştirmiştir. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ile iş birliği yapılarak “*İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü’nün*” kurulması da gazetecilik eğitiminde atılan önemli adımlardandır. Bu adımın atılmasındaki önemli isimler ise Cihat Baban ve gazetecilik eğitimi alanında yoğun çabalar sarf eden Sedat Simavi’dir. Öte yandan; “*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu’nun kurulmasında Ankara Üniversitesi’nin, Ankara Gazeteciler Cemiyeti’nin, Ankara Gazeteciler Sendikası’nın, Anadolu Ajansı’nın*” katkıları da büyüktür (Tokgöz, 2003).

Gazetecilik Enstitüsü’nün 1950 yılında kurulmasının ardından yılın ortasına doğru iki yıllık gazetecilik eğitimi için ilk öğrenciler kabul edilmiştir. Enstitü kabul şartı olarak lise mezunu olmak ve yaklaşık iki yıl kadar sektörde aktif şekilde gazetecilik yapmış olmak ibaresini geçici olmak kaydıyla yönetmeliğe eklemiştir. Enstitüde eğitim veren kişiler İktisat Fakültesi’nin öğretim üyelerinden ve sektöre adını kazınmış gazetecilerden oluşturulmuştur. 1960 yılına gelindiğinde iki yıllık gazetecilik eğitiminin üç yıla çıkarılması talebinde bulunulmuştur. Bu talep kabul

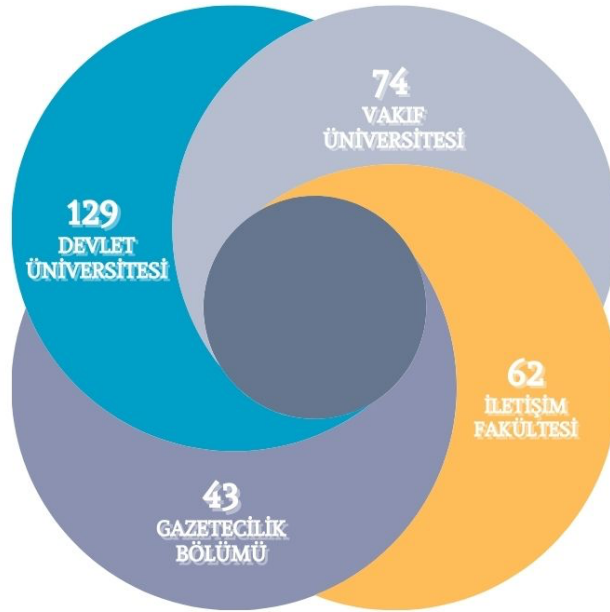
edilmiş, ilk önce üç yıla çıkarılan eğitim daha sonradan dört yıl olarak belirlenmiştir ve ismi “*İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Halkla İlişkiler Yüksekokulu*” şeklinde değiştirilmiştir. Gazetecilik Enstitüsü’nün zamanla gazeteciliği daha kısıtlı anlamda kullanması, kitle iletişim araçlarının tamamını içine alan bir eğitim ihtiyacını gün yüzüne çıkarmıştır. Bu sebeple Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından 1960 yılında yüksekokul açma fikri ortaya atılmıştır. İletişime odaklanan bir eğitim kurumu kurulması arzusu, “*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne iletilmiştir. Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörler Kurulu 1962’de Haberleşme Enstitüsü’nün*” açılmasını onaylamıştır (Uzun, 2011: 121). Karar alındıktan yaklaşık üç yıl sonra, 1965 yılında iletişim eğitimi vermek amacıyla “*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu*” öğrencilerine kapılarını aralamıştır (Tokgöz, 2003).

İki üniversite de iletişim ve gazeteciliğe yönelik girişimlerde bulunurken, 1960’ların sonlarına doğru üç adet gazetecilik okulu eğitime başlamıştır. Açılan okullar günümüzde de eğitimlerini sürdüren fakültelerin kökenine dayanmaktadır. 1966 yılında eğitime vermeye başlayan İstanbul Özel Gazetecilik Yüksekokulu’u, Türkiye’de gazetecilik alanındaki ilk özel yüksekokul olma özelliğine sahiptir. Burası 1971 yılına gelindiğinde kurumsallaşarak “*İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’nde İstanbul Gazetecilik Yüksekokulu*” ismiyle eğitime devam etmiştir. Gazetecilik okulu 1982 yılında tekrar isim değişikliğine giderek Basın-Yayın Yüksekokulu ismini almış ve Marmara Üniversitesi’nin bünyesine katılmıştır. Gazetecilik eğitimi veren ikinci özel okul olma özelliğine sahip olan ve 1967 yılında kurulan Başkent Özel Gazetecilik Yüksekokulu da 1981 senesinde kurumsallaşmış, yeni ismi Basın Yayın Yüksekokulu ile Gazi Üniversitesi’ne dahil olmuştur. Ayrıca 1968 yılında açılan İzmir Karataş Özel Gazetecilik Yüksekokulu da üç yıl sonra 1971’de kurumsallaşarak Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu ismi ile Ege Üniversitesi’ne katılmıştır (Arık ve Bayram, 2012: 83). Dünyada ve beraberinde Türkiye’de medya alanını dönüştüren büyük değişikliklerin yaşandığı 1990’lı yıllar, gazetecilik alanında da önemli gelişmelerin ortaya çıktığı yıllar arasındadır.

Bu değişimin yaşanmasının en büyük sebeplerinden biri de 1990 yılında ortaya çıkan özel televizyon kanalları ve radyo istasyonlarıdır. Özel televizyonların kurulmasıyla birlikte sektörde istihdam artmıştır. Oluşan talep neticesinde bu alanlarda

öğrenci yetiştirilecek fakülte ve bölümler kurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Devlet üniversitelerine ihtiyacın yanı sıra özel kurumlar ile özel kurslara da talep artmıştır. Türkiye’de gazetecilik programlarının üniversiteler bünyesinde eğitim vermesi 1950 yılından itibaren sayılırsa yarım asırdan fazla bir zaman geride bırakılmıştır. Geçen bu zaman içerisinde Türkiye’de gazetecilik eğitimi yol kat etmiştir. Özellikle 1992 yılına gelindiğinde Basın Yayın Yüksekokulu ismiyle anılan kurumlar İletişim Fakültelerine dahil olmuştur. Devlet kurumları, özel kurumlar ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde eğitim veren üniversiteler de dahil edilince fakülte bazında eğitim veren kurumların sayısı oldukça çoğalmıştır (Korkmaz, 2012: 11-12). Günümüzde de bu sayı giderek artmaya devam etmektedir.

Günümüzde ise üniversitelerde gazetecilik eğitimi veren lisans programlarının sayısı oldukça artmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) vasıtasıyla elde edilen en güncel veriler doğrultusunda Türkiye’de 2021 yılı itibariyle 203 üniversite eğitim-öğretim hayatına devam etmektedir. Bu üniversitelerden 129’u (iki üniversite pasif) devlet üniversitesi, 74’ü de vakıf üniversitesidir. Söz konusu 203 üniversitenin 62’sinde iletişim fakültesi yer almaktadır. Yurt içindeki 62 iletişim fakültesinden 43’ünde ise gazetecilik bölümü üzerine eğitim verilmektedir. Veriler, Türkiye İstatistik Kurumu’nun resmi sayfasında yer alan güncel rakamlardan elde edilmiştir.

Şekil 11: Türkiye’deki Üniversitelerin Mevcut Sayısını Gösteren Şekil

Ancak gazetecilik eğitim programlarını sadece iletişim fakülteleri ile sınırlamak eksik olacaktır. İletişim fakültelerinin yanı sıra medya ve iletişim, yeni medya, yeni medya ve iletişim gibi bölümler adı altında da gazetecilik eğitimi verilmektedir. Bunların yanı sıra, “Güzel Sanatlar, İşletme, Fen-Edebiyat ve İnsani Bilimler Fakültelerinde” (Gülçay, 2020: 22) de lisans seviyesinde eğitim sağlanmaktadır. Ayrıca iletişim fakülteleri dışındaki diğer eğitim veren fakülteler arasında Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi ile İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi de eklenebilir.

Tablo 1: Türkiye’deki İletişim Fakülteleri Listesi

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	MERSİN ÜNİVERSİTESİ
ANKARA MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ	MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
ANKARA SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ	HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ	NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	TRABZON ÜNİVERSİTESİ
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ	UŞAK ÜNİVERSİTESİ

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ	ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ	İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
EGE ÜNİVERSİTESİ	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Özetle ülkemizde gazetecilik eğitimlerin kurumsallaşması, medyanın da desteği ile mümkün hale gelmiştir. İlk üniversite eğitimi 1950 yıllarında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde iki yıllık eğitim şeklinde vermeye başlanmıştır. Ardından “Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu” 1965 tarihinde eğitim hayatına adım atmıştır. Devam eden yıllarda özellikle 1992 yılında gazetecilik eğitimi iletişim fakülteleri bünyesinde vermeye başlanmış ve zamanla bu bölümlerin sayısı da artış göstermiştir (Özer, 2006: 58). Ayrıca sadece üniversitelerde değil üniversitelerin dışında da çeşitli kurumlar tarafından gazetecilik eğitim programları gerçekleştirilmiştir.

Açılan pek çok fakülte ve yüksekokullarının yanı sıra akademinin dışında da gazetecilik eğitimi vermeye başlayan gerek devlet gerekse özel kurumlar bulunmaktadır. Üstelik verilen kurslara iletişim fakültelerinde okuyan ya da buralardan mezun olan öğrencilerin yanı sıra gazetecilik mesleği ile ilgilenen ve gazetecilik mesleğini yapmaya gönüllü kişilerin de katılması mümkündür. Ayrıca eğitim programı düzenleyen bazı kurumlar, kursu başarılı şekilde tamamlayan öğrencilerin istihdamına yönelik de çalışmalar yapmaktadır (Ezber ve Sayar, 2016: 72).

Türkiye’de gazetecilik eğitimine yönelik akademi dışı çalışmalardan söz edilirken bir diğer akla gelen kurum ise Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC)’dir. Kurumun düzenlediği programlar sektörde fiilen çalışma yapan gazetecileri kapsamaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Sedat Simavi’nin girişimleri ile 1946 tarihinde kurulmuştur ve “Konrad-Adenauer-Stiftung Derneği (KAS)”nin

ülkemizdeki 16 partnerinden biri arasında yer almaktadır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2016).

Türkiye’de gazetecilik eğitimi veren kurumlardan bir diğeri de Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği (RATEM), vasıtasıyla kurulan RATEM Akademi’dir. Amacı, *“Türkiye’de medya sektöründeki iş gücünün mesleki standartlarının belirlenmesi ve çalışanlarının bu standartlara uygun hale gelebilmesi için AB standartları çerçevesinde bir program oluşturulmasıdır. BBC AKADEMİ ile yapılan iş birliği ile İngiltere ve Türkiye’de toplantılar düzenlenmiş, akabinde karşılıklı bilgi alışverişi yapılmış ve eğitim konuları”* ortak şekilde kararlaştırılmıştır (RATEM Akademi, 2012). Görülmektedir ki Türkiye’de gazetecilik eğitimi akademinin dışında özel kurum ve kuruluşlar tarafından da desteklenmektedir.

Sonuç olarak günümüzde iletişim fakülteleri ve ilgili bölümlerin bünyesinde var olan gazetecilik programları dört yıl boyunca öğrenciye kuramsal ve uygulamalı dersler sunmaktadır. Ancak programların müfredatı, içerisinde bulunduğumuz teknoloji çağında öğrencileri sektöre hazırlama noktasında tartışılmaktadır. Çünkü dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi gazetecilik bölümlerinde de dönüşüm ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu sebeple iletişim fakülteleri ile medya ve iletişim eğitimi veren devlet ya da vakıf üniversitelerinin gazetecilik bölümü müfredatları, dijitalleşme kapsamında yeniden revize edilmeye başlanmıştır.

2.2. DİJİTALLEŞMENİN GAZETECİLİK EĞİTİMİNE ETKİSİ

Gazetecilik eğitimi medya alanında yaşanan değişimlerle paralel biçimde ilerlemek ve kendini yapısal olarak yeni medya araç ve tekniklerine göre şekillendirmek durumundadır. Özellikle gazetecilik eğitimi veren okullardaki mesleki gelişmelerin sektör ile ortak hareket etmesi oldukça önemlidir. Çünkü öğrenciye yenilikçi tekniklere yönelik pratik beceri kazandırılması, üniversitelerde verilen gazetecilik eğitimini ve mezun olan öğrencilerin istihdamını doğrudan etkilemektedir.

Medya alanında ortaya çıkan değişim süreci, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişme ile devam etmekte ve küresel güçlerin de tesiriyle medyanın tamamıyla yeni bir dönüşüm içerisinde olduğu görülmektedir. Medya sektörü bir nevi ekonomik, sektörel ve teknolojik bağlamda bir deri değiştirme aşamasından geçmektedir. Bu

dönüşüm neticesinde de sektöre dair pek çok ilişki noktasında çeşitlenmeye gidilmiş ve sektörde yeni bir ortam yaratılmıştır (Akgül ve Ayer, 2018: 2318). Bu yeni çağda konvansiyonel gazetecilik model ve pratikleri dijitalleşme ile bilhassa yazılı basın alanında dikkate değer bir süreçten geçmektedir (Dirik ve Çambay, 2019: 227). Yaşanan süreç ile birlikte 1990 yılının sonuna doğru gazetecilik alanında internet gazeteciliği modelinin ortaya çıkması, haber üretim aşamalarını yeniden şekillendirmiş, etkileşim özelliği, hipermetinsellik gibi özellikleri alana kazandırılmasına sebebiyet vermiştir. Kameralar, mobil telefonlar, çevrim dışı ve internete bağlı olan araçlar ile online olarak haber yazmak internet gazeteciliğinin destekleyici yanlarından sadece bir kağıdır. Yeni medya olarak isimlendirilen bu dönemde sunulan imkanlar vasıtasıyla yeni haber yazma ve yayma teknikleri, eski gazetecilik uygulamalarının yeniden gözden geçirilmesini doğurmuştur. Bu sayede yeni uygulamalar gazetecilik eğitimi noktasında da tekrar yapılandırılmaya başlanmıştır. Çünkü gazetecilik eğitimi, alanda yetiştirilen öğrencinin meslekteki yeni alanları tanımaya hazır hale getirilmesinde önemli bir kanaldır (Song ve Lin, 2012: 400).

Gazetecilik sektörel olarak bu aşamalardan geçerken kuşkusuz gazetecilik programlarındaki eğitim de bu dönüşümlerden etkilenmiştir. Ergeç'e göre (2014: 9) daha önceden kullanılan yöntemlerle bu çağın öğrencilerini eğitmeye çalışmak, öğrencinin işlevsiz şekilde fakülte ya da bölümlerden mezun olmasına sebep olacaktır. Günümüzde eğitimin tüm adımlarının zaman ve mekân kısıtlamasından uzak olarak yürütülebileceği fikri kabul görmüştür ve ayrıca öğrencinin eğitimin merkezinde yer alması anlayışı giderek yaygınlık kazanmaktadır. Kapitalizmin ortaya çıktığı ilk dönemlerden başlayarak günümüze gelene dek, neredeyse bütün alanlarda sürekli ilerleyen teknoloji, küresel olarak “üniversiteleri” hem eğilim hem de kurum olarak dönüşüme sokmuştur. Şimdilerde ise teknolojinin beraberinde getirdiği akademik ve bilimsel mecralar, üniversitelerde öğrencilere verilen eğitimlerin kalitesini artırmaya ve uluslararası denklige uygun hale getirmeye zorladığı görülmektedir.

Cochrane, Sissons ve Mulrennan (2012: 165) da “Gazetecilik 2.0: Mobil ve Sosyal Medyanın Gazetecilik Eğitimi Üzerindeki Etkisini Keşfetmek” (Journalism 2.0: Exploring The Impact of Mobile and Social Media on Journalism Education) adlı çalışmalarında teknolojik gelişmelerin gazetecilik eğitimi üzerindeki etkilerine

odaklanmaktadır. Onlara göre teknolojik gelişmelerin etkisi ile CD'lerin günümüzde internet ortamında dinleyiciye ulaştırılması gibi dijitalleşme ile birlikte gazeteciliğin yayın organının da sosyal medya üzerinden gerçekleşmektedir. Cochrane ve diğerleri, geleneksel gazeteciliğin yerini Facebook, Twitter ve Youtube gibi çeşitli sosyal medya araçlarının aldığını ve bununla birlikte sadece gazeteciliğin değil gazetecilik eğitiminin de dijitalleşmeden büyük ölçüde etkilendiğini ve bu değişime de ayak uydurarak kendini tekrar revize etmesinin kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıktığını belirtmektedir.

Dijitalleşme ile gazetecilik alanında yaşanan en açık etkilerden bir diğeri de gazetecilik programlarındaki ders içeriklerinin nicel artışı ve çeşitlilik kazanmasıdır. Özellikle teknolojik araçların birden çok farklı ortamda gazetecilik yapılabilmesine imkân tanıyan niteliği sayesinde, bu alanlarda çalışabilecek kişilerin multimedya haberciliği gibi derslere yönelindikleri görülmektedir. Ayrıca dijitalleşme ile gazetecilik eğitimindeki bir diğer yönelim de daha çok yeni medyayı kapsayan ders içeriklerinin oluşturulmasıdır. Söz konusu ders içerikleri öğrencinin sadece teknolojik beceri kazanması ve onu kullanabilmesine yardımcı olmaz aynı zamanda onu yaratıcılığına, dijitalle uyum sağlayabilmesine ve profesyonel bir grup içerisinde dahil olmasına da destek olmaktadır. Bunlara ek olarak gazetecilik alanında yaşanan değişimler gazetecilik öğrencilerinin sayılar ve istatistik bilimi ile daha da yakınlaşmasına imkân tanımaktadır (Narin, 2018: 106). Ayrıca dijitalleşme ile internet gazeteciliğinin yanı sıra; yurttaş gazeteciliği, mobil gazetecilik, sosyal medya haberciliği, blog gazeteciliği, video haberciliği, robot gazetecilik, veri gazeteciliği gibi daha pek çok ders gazetecilik programlarının müfredatına katılmıştır. Böylelikle geleneksel gazetecilik eğitiminin yanında müfredata yeni dijital gelişmeler ışığında ortaya çıkan yeni uygulama alanları da eklenmiştir.

Öte yandan, her alan doğal yapısından kaynaklı olduğu gibi medya ve gazetecilik alanı kadar çok disiplinli bir alan değildir. Medyanın değiştikçe yeni hikâye anlatma biçimlerinin de ortaya çıktığı görülmektedir (Pavlik, 2013: 213). Gazetecilik alanında belki de dijitalleşme ile birlikte ortaya çıkan en güncel gelişmelerden biri olan yeni hikâye anlatıcılığı da gazetecilik müfredatlarında belirmeye başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada ise gazetecilik eğitiminde dijitalleşme ile birlikte lisans seviyesinde insan hakları derslerine yer verildiği ortaya konulmuştur.

Üstelik çalışma gazetecilerin dünya çapında insan hakları hukukunu ve insan hakları standartları konusunda eğitim sahibi olmamalarının ya da haberleri insan hakları çerçevesinden değerlendirmeyi öğrenmemeleri halinde kamuoyuna enformasyon sağlarken çok önemli bir fırsatı ellerinden kaçırdıklarını da ifade etmektedir (Reilly, 2018: 249). Güncel araştırmalar incelendiğinde ise gazetecilik eğitiminde günümüzde iki yönelimin ağırlık bastığı gözlemlenmektedir. Bunlardan ilk gruba yönelenler daha çok insan hakları ve azınlık hakları gibi müfredata ağırlık verirken; bir diğer grup ise gazetecilik uygulamaları ve eğitiminde dijitalleşmenin etkisi ile yaşanan değişim hareketine odaklanmaktadır (Narin, 2018: 91). Han'a (2017: 76-77) göre ise gazetecilik programları ve bölümleri dijitalleşme ile iletişim teknolojilerine daha fazla yönelmiş ve yatırım yapmışlardır. Bu yatırımlar arasında haber yazmak ve toplamak için cihazlar, bilgisayar laboratuvarları, dijital yayın yapmak için laboratuvar ekipmanları ve reklam laboratuvarının da içinde olduğu öğrencilerin uygulama becerilerine yönelik öğrenme ortamları da dahildir.

Ayrıca eğitim ortamının teknolojik gelişmeler ışığında hızla değişmesi sadece müfredata yeni derslerin eklenmesine sebep olmamıştır. Bunun yanında eğitim araç ve gereçlerinin, teknolojideki bu yeniliklerle birlikte yenilenmesi, günün gereksinimlerine cevap verebilir duruma gelmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Böyle bir gelişim ortamı içinde eğitime teknolojik bir nitelik kazandırma gereği de güncel konulardan biri olmaktadır. Teknolojik olanaklardan yararlanmayan eğitim, artık, günün toplumsal ve bireysel beklenti ve gereksinimlerine yanıt verememektedir. Eğitim alanında kullanılan teknolojinin, ileri düzeyde çağdaş bir teknolojiye dönüştürülmesi en öncelikli konular arasındadır (Karasar, 2004: 117).

Picard (2020: 10) gazetecilik programları müfredatının dijitalleşmesinin önemine dikkat çektiği çalışmasında, oluşan çoklu ortamdan kaynaklı öğrenciye nasıl daha esnek ve stratejik davranacaklarının eğitiminin verilmesi üzerinde durulması gerektiğini vurgulamaktadır. Picard'a göre, öğrenciye yalnızca bilgiye ulaşma değil aynı zamanda bilgiye erişme ortamına ve aşamalarına odaklanmanın eğitimi verilmesi gerekmektedir. Çünkü dijital çağda öğrenci hem izleyiciye hem kullanıcıya hem dinleyiciye hem de okuyucuya hitap edebilecek donanımda yetiştirilmelidir. Ayrıca günümüzde teknoloji çağında gazetecilik alanı, üniversitelerdeki ilgili bölümlerin müfredatının dönüştürülmesinden çok daha hızlı ilerlemektedir. Bundan kaynaklı

olarak sektöre kazandırılmak üzere yetiştirilen öğrencilerin, hızla gelişen ve değişen bu ortamda profesyonelleşebilmelerine katkı sağlamak adına sadece esnek değil aynı zamanda yenilikçi ve girişimci olarak yetiştirilmeleri de önemlidir (Clair, 2015: 123). Press (2020: 111) ise gazetecilik eğitimi veren okulları öğrencilerini etkili birer haber yapımcısı olmaya veya öğrenciyi haberleri okurken daha eleştirel bir perspektiften bakabilmeye hazırlamak için müfredatlarını yeniden gözden geçirmeye çağırılmaktadır. Bunun için de gazetecilik okullarının, öğrencilerini yetiştirirken bilgiyi eleştirel bir dille tüketebilmeleri için okullardaki eğitimin daha çok haber okuryazarlığı yeteneklerine katkı sağlamanın ötesinde olması gerektiğini savunur.

Bunun yanında günümüzde dijitalleşme ile gazetecilik eğitimi birtakım sıkıntılarla da yüz yüze kalmıştır. Çünkü medya endüstrisinin ihtiyaçlarını yerine getirmek adına 1990'lı yıllardan itibaren müfredat defalarca revize edilmiştir. Bu sebepten dolayı gazetecilik programları daha fazla zorlukla yüzleşmiş; üstelik gazetecilik öğrencilerine eğitim verilirken ne öğretileceğine yönelik oluşan yeni beklentiler ve akademik eğitim yöntemlerinden kaynaklı da sorunlar yaşanmıştır (WJEC, 2019). Mensing'e (2010) göre, gazetecilik eğitim okulları yaşanan derin yapısal dönüşümleri hayata geçirmeye hazırlıksız yakalanmıştır. Bunun nedenlerinden biri de gazetecilik uygulamalarının kendisi gibi 21. yüzyılda gazetecilik programlarının eğitiminin geleneksel gazeteciliğin karşısında yer almasıdır. Dünyada, özellikle ABD üniversitelerinde, 21. yüzyılda alan içerisindeki konularda önemli değişimler yaşanmasına rağmen yüzyılın ilk yarısında bildiriler, haber yazma ve haberi düzenleme aşamalarından oluşan müfredat örneklerine dayanan gazetecilik eğitimi, ilerleyen zamanlarda sosyal bilimlerin yeni olanakları noktasında sıkıntılar yaşamaya başlamıştır (Hynes, 2001: 288).

Yaşanan bu gelişmelere bakarak, "alanın sosyal bilim temelinde şekillenen kuramsal çatısının yakın bir gelecekte karşılaştığı toplumsal gerçekliği veya bu toplumsal gerçekliğin enformasyon ağlarında aldığı biçimi açıklamakta yetersiz kalacağını göstermektedir". Ayrıca gazetecilik bir çalışma alanı olarak, mesleki eğitimin var olan ders içerikleri ile eğitim almış öğrencilerin günlük gazetecilik işleyişini sürdüremediği görülmektedir (Yaşın, 2015: 62). Tanner, O'Donnell, Cullen ve Green'e göre (2013: 21) tarihsel açıdan bakıldığında üniversiteler ile enstitülerin fikir ayrılığına düştükleri bir noktada, gazetecilik alanındaki yeteneklerin iş üzerinde

elde edildiği, üstelik yaşı daha genç olan gazetecilerin daha yaşlı gazetecileri gözlem yoluyla mesleki kazanım sağladıkları gerçeğini gün yüzüne sermektedir. Fakat sektörel olarak gazetecilik, gazetecilerin ihtiyacı olan bütün eğitimleri onlara kazandırma noktasında tek başına yetersizdir.

Tüm yaşanan değişim ve ortaya çıkan pratiklere rağmen hiç kuşkusuz gazetecilik eğitim müfredatının dijitalleşmeye uygun hale getirilmesi sancılı bir süreçtir. Ve iletişim fakülteleri ve ilgili bölümlerdeki gazetecilik programlarının sayısı düşünöldüğünde öğrenciyi sektöre kazandırmak eskisinden çok daha zordur. Bugün her ne kadar gazetecilik programları revize edilmeye devam ediyor olsa da Picard'a göre (2020: 8) günümüzde hala gazetecilik eğitimi veren kurumların çoğunun öğrencileri geleneksel gazetecilikten kalma haber kuruluşlarına uygun yetiştirmekte ve öğrencilere sektörde yaratılan iş imkanlarına yönelik yeterli eğitim sağlanmamaktadır. Ayrıca Picard, gazetecilik eğitimlerinin dijital çağa uygun olarak, kendine yeten öğrenciler yetiştirmesinin, öğrencilerin uzmanlaşmış gazetecilik noktasına eğilmesinin gerekliliğinin ve çağımızın önemli konularından iklim değişikliği, enerji ve sosyal politika gibi meselelere nasıl yaklaşacaklarının öğretilmesi ve yaşadığımız yüzyıl içerisinde ihtiyaç duyulan değişikliğin yapılmasını da gazetecilik programlarının sorumluluğuna yüklemektedir.

Ruhdan Uzun'a (2011: 131) göre ise gazeteciliğin dijitalleşme ile geçirdiği dönüşümleri gazetecilik müfredatlarına taşımak noktasında eğitimcilere büyük sorumluluk düşmektedir. Bilhassa bilginin elde edilmesi, işlenmesi ve haber haline dönüştürülmesinin günümüzde yeni kazanılan beceriler ile mümkün olduğu düşünölsürse, bu durum yeni becerileri öğrencilere kazandırma noktasında gazetecilik eğitimi veren akademisyenler üzerindeki baskıyı da artırmaktadır. Ancak bu baskının dışında asıl mesele gazetecilikte dijitalleşme ile yaşanan dönüşümde, gazetecilik alanında eğitim veren akademisyenlerin bir kısmının teorik materyali öğrenciye öğretme noktasında yetersiz kalması ve yeterli donanıma sahip olmamasıdır (Laçiner, 2015: 94, Gasher, 2005: 670). Ayrıca teorik derslerin yanında iletişim fakültelerinde yer alan gazetecilik programlarında uygulamaya yönelik dersleri veren akademik personel ve uygulama birimlerinde de yetersizlik yaşanmaktadır (Laçiner, 2015: 93). Bu durum da gazetecilik okullarında yeniliği müfredata taşımada karşılaşılan en temel sorunlar arasındadır.

Dijitalleşme ile gazetecilik eğitim modellerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini dile getiren Cochrane ve diğerleri (2012: 165) ise kullanıcıların değişen dünya ile internetten müzik dinlediğine, DVD'lerin yerini canlı yayınların aldığına ve sosyal medyanın giderek yayıldığına odaklanarak basılı gazeteciliğin popülerliğini yitirerek yerini Facebook, Twitter ve YouTube benzeri platformlara kattığını ve konvansiyonel gazetecilik eğitiminin de ortaya çıkan bu dijital teknolojinin etkilerine cevap vermekte yetersiz kaldığına dikkat çekmektedir (Cochrane, Sissons ve Mulrennan, 2012: 165). Wasserman (2005:172) ise gazetecilik üzerine yapmış olduğu "*Journalism education as transformative praxis, Ecquid Novi*" isimli çalışmasında gazetecilik eğitiminin, önceden gidenlerin peşinden ilerleyecek yeni bir gazetecilik kuşağı oluşturmak için bir kuşaktan diğer bir kuşağa enformasyon ve pratiklerin devredilmesi olarak görülmesini eleştirmektedir. Ona göre gazetecilik eğitimi, gazeteciliğin toplum içerisindeki yeri ve görevinin, yine bu konumu ve kimliği tekrar yapılandırılması için eleştirel bir dille araştırılabilecek bir alan olarak görülmelidir.

Gazetecilik eğitiminin dönüşümü üzerinden yapılan bu eleştirilerin yanında gazetecilik programlarının iyi şekilde revize edilmesi adına yapılan çalışmalar da vardır. Dijitalleşmenin gazetecilik eğitiminde sistematikleştirilmesi ve iyileştirilmesi için dünya genelinde yapılan bu çalışmalar, gazetecilik programlarının geleceğine katkı sağlanması noktasında büyük öneme sahiptir.

Dünya Gazetecilik Eğitim Konseyi (The World Journalism Education Council's) tarafından 2007 yılında Singapur'da gerçekleştirilen "Dünya Gazetecilik Eğitim Kongresi"nde (WJEC, 2007), dünya çapında gazetecilik eğitime yönelik ilkeler belirlemesi de alana yönelik atılan önemli adımlardandır. Bu ilkeler ışığında gazetecilik eğitiminde iyileştirme yapılmaya çalışılmıştır. Dünya genelinde 28 adet gazetecilik eğitimi derneğinin katıldığı üyeler tarafından 11 adet ilke belirlenmiştir:

1. "*Gazetecilik eğitiminin merkezinde kavramsal, felsefi ve beceri temelli içerik dengesi yer almaktadır. Aynı zamanda disiplinler arası olmakla birlikte, gazetecilik eğitimi, kendine özgü bir bilgi ve teori bütünüyle başlı başına akademik bir alandır.*
2. *Gazetecilik, lisanstan lisansüstü seviyeye kadar üniversite eğitimi için uygun bir alandır. Gazetecilik programları, lisans, yüksek lisans ve Felsefe Doktoru derecelerinin yanı sıra sertifika, uzmanlık ve orta kariyer eğitimi de dahil olmak üzere çok çeşitli akademik dereceler sunar.*
3. *Gazetecilik eğitimcileri, akademisyenler ve uygulayıcıların bir karışımı olmalıdır; eğitimcilerin gazeteci olarak çalışma deneyimine sahip olması önemlidir.*

4. *Gazetecilik müfredatı, çeşitli beceri derslerini ve gazetecilik etiği, tarihi, ulusal ve uluslararası düzeyde medya yapıları / kurumları, medya içeriğinin eleştirel analizini ve bir meslek olarak gazeteciliği içerir. Medyanın toplumdaki sosyal, politik ve kültürel rolü üzerine kursları içerir ve bazen medya yönetimi ve ekonomi ile ilgili kursları içerir. Bazı ülkelerde gazetecilik eğitimi, halkla ilişkiler, reklamcılık ve yayın prodüksiyonu gibi bağlantılı alanları içerir.*
5. *Gazetecilik eğitimcilerinin genel olarak halk arasında ve özel olarak akademik kurumlarında medya okuryazarlığını teşvik etmek için önemli bir sosyal yardım misyonu vardır.*
6. *Gazetecilik programı mezunları, yüksek etik ilkelere sahip ve işlerinin merkezinde olan kamu yararı yükümlülüklerini yerine getirebilen, son derece bilgili, kararlı uygulayıcılar olarak çalışmaya hazırlıklı olmalıdır.*
7. *Gazetecilik alanındaki çoğu lisans ve yüksek lisans programı güçlü bir mesleki yönelime sahiptir. Bu programlarda, sınıf laboratuvarları ve iş başında stajlar tarafından sağlanan deneyimsel öğrenme anahtar bir bileşendir.*
8. *Gazetecilik eğitimcileri, medya endüstrileriyle güçlü bağlar kurmalıdır. Sektör uygulamalarını eleştirel bir şekilde düşünmeli ve bu düşünceye dayanarak sektöre tavsiyelerde bulunmalıdırlar.*
9. *Gazetecilik, teknolojik olarak yoğun bir alandır. Uygulayıcıların çeşitli bilgisayar tabanlı araçlarda ustalaşmaları gerekecektir. Pratik olduğu yerlerde, gazetecilik eğitimi bu araçlara bir yönelim sağlar.*
10. *Gazetecilik küresel bir çabadır; Gazetecilik öğrencileri, siyasi ve kültürel farklılıklara rağmen, diğer ülkelerdeki akranlarıyla önemli değerleri ve mesleki hedefleri paylaştıklarını öğrenmelidir. Pratik olduğu durumlarda, gazetecilik eğitimi, öğrencilere diğer ülkelerde gazeteciliğin nasıl uygulandığına dair ilk elden deneyim sağlar.*
11. *Gazetecilik eğitimcilerinin, gazetecilik eğitiminin akademik bir disiplin olarak güç kazanması ve gazeteciliğin tam potansiyeline ulaşmasına yardım etmede daha etkili bir rol oynaması için yardım ve destek sağlamak için dünya çapındaki meslektaşlarıyla iş birliği yapma yükümlülüğü vardır”.*

Görülmektedir ki bu ilkeler ile gazetecilik eğitiminin dijital teknolojiler ile paralel olarak kendini güncellemesi ihtiyacının ve kendi dinamiklerini kaybetmemesi adına da çaba sarf etmesi gerekliliğinin önemi bir kez daha ortaya konulmuştur. Ayrıca Konsey’de yapılan bu çalışma ile hem gazetecilik eğitiminde küresel anlamda belirli noktalarda ortak hareket edilmesi için gidilecek yol gösterilmiş, hem de eğitimcilerin üstlenmesi gereken rollerin altı yeniden çizilmiştir.

UNESCO’nun 2007 yılında kamuoyuna sunduğu rapor da aslında gelişmekte olan ülkeler ve geçiş sürecinde olan ülkelerde gazetecilik eğitimi veren okulların müfredatını geliştirmek adına yapılmış geniş ve önemli bir çalışmadır. Bu rapor sonucunda da dünya genelinde gazetecilik ile alakalı kurslar veren ya da programlar hazırlayan yerlerin bir listesinin olduğu veri tabanı hazırlanmıştır. Bu veri tabanı aynı zamanda gazetecilik üzerine eğitim veren hocalar ile müfredat üzerine tartışma

yapabilecekleri bir çevrimiçi ortam sunmayı hedeflemiştir. UNESCO ayrıca, *“gazeteciliğin ve bireylerin gazetecilik becerilerini uygulamalarını ve geliştirmelerini sağlayan eğitim programlarının, her ülkenin kalkınması için temel olan temel demokratik ilkelerin temelini oluşturan temel araçlar”* sunmayı da amaçlamıştır (UNESCO, 2007: 5).

Yaşanan büyük gelişmeler, gazetecilik programlarının gazeteciliği öğretme yöntemlerini temelden dönüştürmenin sınırları içerisinde gezmektedir. Dijitalleşen içeriklerle birlikte ortaya iki sonuç çıkması muhtemel görülmektedir. İlk öngörüye göre dijitalleşme ile dünyanın değişik yerleri ve farklı kıtalarında eğitim veren gazetecilik programları arasında eskisinden daha büyük bir uçurum ortaya çıkarak dijital bölünme yaşanabilir. Diğer varsayıma göre ise bu durumun tam tersine, dünya genelinde en kaliteli gazetecilik eğitim pratiklerini birleştirerek hiç görülmemiş bir tarihi fırsata sebep olabilir (WJEC, 2019). İki seçenektan hangisinin ya da hangilerinin görülüp görülmeyeceği de ancak uzun vade ortaya çıkacaktır.

Özetle, gazetecilik alanı ile uğraşan veya ileride uğraşmayı planlayanların taşınması gereken temel mesleki bilgilerin dijitalleşme ile yeniden gözden geçirilmesi yeni bir gazetecilik olgusunu ortaya çıkarmış, dolayısıyla da gazetecilik eğitiminde verilecek müfredatın yeni çağa ayak uydurması gerekli hale gelmiştir. Böylelikle de gazetecilik okulları “yeni nesil gazeteci” öğrencilerini eğitime yolunda yeni bir sürece adım atmıştır (Dirik ve Çambay, 2019: 232). Bununla birlikte de *“gazetecilik eğitiminde izleyici ihtiyaçlarının farkındalığı, işbirlikçi çalışma ve etik mesleki gereksinimler gibi yeterlilikleri geliştirmeyi amaçlayan, öğrencilerin bakış açılarını dönüştürmek ve onları gazetecilik eğitimlerinin erken bir noktasında çevrimiçi medyayı profesyonel olarak kullanmaya motive etmek”* (Ureta ve Fernández, 2018: 889), gazetecilik eğitiminde oldukça önemli hale gelmiştir. Özellikle yeni ortaya çıkan bu süreçte gazetecilik programlarındaki müfredatı yenilemek olumlu ve olumsuz birtakım sonuçlar doğurmuş olsa da yapılan çalışmaların alana katkısının büyük olduğu görülmektedir.

2.3. VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİ

Matbaanın icadından günümüze dek gazetecilik sektöründe çeşitli gelişmeler meydana gelmiştir. Dijital medyanın hızlı yayılması da iletişim kuramlarını gün

yüzüne çıkarmıştır. Günümüzde, elektronik medyaya nazaran yeni medyanın daha hızlı şekilde yayılması ile birlikte, dünya çapında bir dönüşümden geçilmiş, bu kapsamda da “ağ toplumu” ve benzeri kuramlar ortaya çıkmıştır. Bu kuramlar, yaşanan dönüşümün topluma etkisini araştırmaya başlamıştır. Böylece, medya alanında pek çok mecrayı etkisi altına alan dijital gelişim, gazetecilik sektörüne de tesir etmiş, basılı gazetelerin elektroniğe çevrilmesi ile veri gazeteciliği gibi gazetecilik modellerinin ortaya çıkışı ve sektörde kullanılması gibi değişimler yaşanmıştır (Çetin, 2019: 869). Veri gazeteciliği ile alakalı akademik çalışmaların çoğalması ile veri gazeteciliği eğitimi üzerine daha çok konuşulmaya ve bu yeni modelle ilgili eğitim ve kurslar verilmeye başlanmıştır. Bu yeni pratik, üniversiteler bünyesinde gazetecilik bölümü ya da ilgili bölümlerin müfredatlarında da zamanla yer almıştır.

Günümüzde bildiğimiz haliyle veri gazeteciliği, yaklaşık on yılı geçkin süredir güçlenerek ilerlemektedir. Bu ilerleme ile birlikte çoğu medya kurumu, veri gazeteciliği yapan ya da veri işleme yeteneğine hâkim muhabirleri bünyesine katmıştır. Bununla birlikte, eğitim veren yerler ile akademik kurumlar, veri gazeteciliğini müfredatlarına eklemek için birlikte hareket etmiş, bu da veri gazeteciliğine yönelik eğitimlerin çoğalmasına imkân sağlamıştır. Özellikle veri gazeteciliğinin yeni ve disiplinler arası çalışmaya müsait bir yapıda olması, ilgili disiplinler ile akademideki veri gazeteciliğinin sadece uygulama aşamalarını anlamasını sağlamamış, aynı zamanda onun pratiklerini kullanmayı bilen eğitimcilerin yetişmesine de katkıda bulunmuştur (Heravi, 2019: 3). Bu konuda eğitimcilerin donanım sahibi olması veri gazeteciliği eğitiminin üniversite bünyesinde yaygınlık kazanması açısından oldukça gereklidir. Bu kapsamda dünyada veri gazeteciliği eğitiminin nasıl işlediği ve ardından Türkiye’de veri gazeteciliği eğitiminin mevcut haliyle ne durumda olduğu incelenecektir.

Dünyada veri gazeteciliği eğitimi ile alakalı literatür incelendiğinde önemli birtakım çalışmalar ile karşılaşılmaktadır. Bu çalışmalardan biri olan ve Avrupa’da veri gazeteciliği eğitiminin iki odak nokta ile yürütüldüğünü savunan Splendore ve diğerlerine (2016: 145-148) göre, ilkinde teorik dersler karşısında pratik ders içerikleri olmakta ikincisinde ise istatistik becerilerine karşı gazetecilik pratikleri yer almaktadır. Üniversiteler bünyesinde verilen kurslarda bütüncül perspektifle veri gazeteciliği eğitimi verilirken (tarihsel açıdan veri gazeteciliğinin ele alınması gibi)

özel kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla verilen eğitim de ise pratik becerilere odaklanılmaktadır. İstatiksel ve matematiksel yönelimde ise daha çok veri gazeteciliği ve yazılım becerilerine ağırlık verilmektedir. Ayrıca Avrupa’da veri gazeteciliği eğitimi noktasında bazı ülkeler hala gelişme aşamasındayken bazı ülkelerde çok çeşitli kurslar yer almaktadır. Bunun dışında özel kurumlarda ise erkenden benimsemiye yaşayanlar genellikle köklü kuruluşlardır.

Heravi’nin (2019: 349) yapmış olduğu “3Ws of Data Journalism Education: What, Where and Who?” (3W Veri Gazeteciliği Eğitimi: Ne, Nerede ve Kim) isimli çalışmada ise Yüksek Öğretim mezunu olmalarına rağmen, veri ile ilgilenen gazetecilerin veri gazeteciliğinin daha teknik boyutu sayılan veri görselleştirme, veri temizleme ve analiz etme gibi aşamalarında sağlam bir eğitim almadıkları ortaya konmuştur. Ayrıca çalışmada, Amerika’da veri gazeteciliği ile ilgili kursların yoğunluklu olduğu, Avrupa’da veri gazeteciliğine yönelik kursların giderek arttığı fakat akademik eğitim noktasında ciddi sıkıntıların yaşandığı da belirtilmiştir.

Veri gazeteciliği eğitiminin kapsamlı bir çalışmasını hayata geçiren Berret ve Phillips (2016: 8-9) makalelerinde Amerika’da ACEJMC vasıtasıyla akredite edilen 113 gazetecilik programını incelemiştir. Çalışma kapsamında 50’den çok öğrenci, gazeteci ve eğitimci ile bir araya gelinerek veri gazeteciliğinin dünyadaki mevcut durumu ve potansiyeline odaklanılmıştır. Gazeteciliğin eğitim aşamasında veri gazeteciliğinin öneminin arttığına ve bu noktada da eğitim veren kurumların öğrenciyi hangi düzeyde eğiteceğine dikkat çeken araştırmada, verileri nasıl işleyeceğini kavrayan gazetecinin, dünyadaki yoğun veri akışı içerisinde gazetecilik mesleğini daha verimli yapacağı ortaya konulmuştur. Berret ve Phillips, günümüzde ortaya çıkan imkanlar ile gazetecilik uygulamalarını dönüştürebilecek teknikleri ilerletmek için çok çeşitli bir ortam olmasına rağmen, özellikle eğitimin yanında gazetecilik fakülteleri ve programlarının veri odaklı çalışmaları ile tekniğin ve araçların yakından takip edilmesi gerektiğini de vurgulamıştır. Ayrıca çalışmada veri gazeteciliğine müfredatlarında yer veren okulların, alana öğrenci kazandırmanın yanı sıra onları sektöre hazırlaması ve gazetecilik programlarına yeni mevcut araç ve teknikleri ekleyerek buraları gelişim merkezlerine dönüştürülebilecekleri de belirtilmiştir.

Nguyen ve Lugo-Ocando (2016: 11) ise haberde istatistik kullanımının önemine dikkat çektikleri çalışmalarında ABD’de istatistik eğitiminin yetersizliğine vurgu

yapmaktadır. “Üniversitelerde gazetecilik eğitiminin, uzmanların, bilim adamlarının ve politika yapıcılarının tekrar eden çağrularına ve herhangi bir haber kuruluşundan veya profesyonel eğitim kurumundan daha iyi konumlandırılmış olmasına rağmen, müfredatına nadiren istatistiksel becerileri dahil etmesinin” anlaşılır bir yanının olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca gazetecilik programları için hesaplamalı gazeteciliğe dayalı akademik araştırmalara yönelimin az sayıda ve dağınık olduğunu da dile getirmişlerdir.

Veri gazeteciliğinin esasında ilk başta gazeteciliğin kendisi ile alakalı olduğunu, daha sonradan verilerle ilişkilendirilmesi gerektiğini vurgulayan Heravi, (2017) veri gazeteciliği yapacak öğrencilerin eğitim almadan önce gazetecilik ve araştırma becerilerine sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Heravi’ye göre ardından gelen “en önemli konular, veri ve veri kaynaklarına aşinalık, veri gazeteciliği projelerinin yaşam döngüsünün anlaşılması, veri tartışması için beceriler ve en önemlisi, yeterli istatistik bilgisi dahil veri analizi becerileridir. Bunu daha gelişmiş veri görselleştirme, programlama ve diğer ileri düzey konular” takip etmektedir.

Veri gazeteciliği eğitimi ile ilgili dünyadaki önemli çalışmalardan birini ortaya koyan Culver (2014) ise, kullanım alanı olarak veriyi “günümüzde medya çalışmasında tartışmasız en önemli eğilim” şeklinde değerlendirmektedir. Bu sebeple de gazetecilik bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin verileri keşfetme, temizleme, analiz etme ve verileri görselleştirme yeteneklerini ilerletmelerinin önemini vurgulamaktadır. Treadwell, Ross, Lee ve Lowenstein (2016: 297) ise çalışmalarında, veri gazeteciliği eğitiminin sosyal bilimler alanında yaşanan değişimden etkilendiğini ve bunun neticesinde de gazetecilikte nicel veri analizi aracılığıyla yeni hikâye biçimlerinin ortaya çıktığına dikkat çekmektedir. Ayrıca Treadwell ve diğerleri veri gazeteciliğinin üniversitelerin müfredatına eklemeye gönüllü gazetecilik programlarının, bu yeni pratiğin eğitimi ve beraberinde ne şekilde öğretileceği noktasında pek çok sorun ile karşılaşılacağı sonucuna da varmaktadır.

Özetle veri gazeteciliği eğitiminde odaklanılması gereken esas nokta öğrencilerin görselleştirme alanında uzman, iyi bir bilgisayar programlayıcı ya da istatistikçi olmaları değil, sadece veriyi nasıl kullanacakları ve ondan nasıl haber oluşturacakları bilgisine sahip olmalarıdır. Bu durum aynı zamanda onların veri odaklı bir proje ile karşılaştıklarında veri ile yapılacak aşamaları anlamalarına ve meslek

hayatına atıldıkları zaman haber odalarında tek başlarına veri haberi yapabilmelerine imkân tanımaktadır (Heravi, 2017). Veri gazeteciliği eğitimi ile alakalı dünyada yapılan bu tür akademik çalışmalar da kuşkusuz veri gazeteciliği eğitimi noktasında müfredatların düzenlenmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Veri gazeteciliği eğitimi ile alakalı dünyada yapılan akademik yayınların yanında eğitim sağlayan birtakım kurumlarda yer almaktadır. Bu kurumlar incelendiğinde bilhassa “*Avrupa Gazetecilik Merkezi veya Gazetecilik Araştırmacı Merkezi'nin*” ön planda olduğu fark edilmektedir. Bu merkezler akademi düzeyinde eğitim vermemekte ancak ücretsiz şekilde gazetecilik öğrencileri veya ilgililere kurslar sunmakta ve onlara materyaller sağlamaktadır. Birleşik Krallık, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerde ise sadece mesleki öğrenciler için değil aynı zamanda akademi için de yaygın olarak veri gazeteciliği eğitimi verilmektedir. Ayrıca sayılan ülkelerdeki meslek kuruluşları vasıtasıyla ile de ilgililere veri gazeteciliği eğitim imkânı sunulmaktadır (Furuncu, 2019: 55).

Veri gazeteciliği pratiklerinin öğrenilmesi ve öğretilmesi hem sektör için hem de gazetecilik okulları için önemli bir kazanımdır. Günümüzde dünya genelinde kurumların dışında veri gazeteliği eğitimi ile alakalı gazetecilere ve alanla ilgilenenlere destek olacak ya da rehberlik edecek pek çok site de bulunmaktadır. Siteler gazetecilere veya veri gazeteciliği ile ilgilenen kişilere temel veri gazeteciliği eğitiminin yanında proje yönetimi, verileri görselleştirme, kodlama, gibi orta ve ileri seviye kurs ve eğitim imkânı sunmaktadır. Kurslar verilen eğitim içeriğine göre ücretli ve ücretsiz olarak verilmektedir. Bu sitelerden bazıları şu şekildedir:

Tablo 2: Veri Gazeteciliği Eğitimi Veren Siteler

Site İsmi	Web adresi	Ülke
Code Academy	https://www.codecademy.com/	ABD
Coursera	https://www.coursera.org/	ABD
Datawrapper	https://blog.datawrapper.de/datawrapper-training-materials-for-workshops/	ALMANYA A

edX Programlama	https://www.edx.org/learn/computer-programming	ABD
Investigative Reporters and Editors	https://www.ire.org/training/	ABD
Google News Initiative	https://newsinitiative.withgoogle.com/training/	ABD
Khan Academy	https://www.khanacademy.org/computing/computer-programming	ABD
MIT OpenCourseware	https://ocw.mit.edu/courses/intro-programming/	ABD
Poynter's News University	https://www.poynter.org/	ABD
Workbench	https://app.workbenchdata.com/courses/en/intro-to-data-journalism	DÜNYA
The Investigative Journalism Education Consortium	https://ijec.org/	DÜNYA
VOYD	https://veribulteni.voyd.org.tr/temel-veri-gazeteciligi-egitim-seti/	TÜRKİYE
Data Journalism.Com	https://datajournalism.com/watch	AVRUPA

Kaynak: www.verigazeteciligi.com

Veri gazeteciliği alanında kurslar aracılığı ile verilen eğitimler şüphesiz alandaki boşluğu doldurmaya katkı sağlamaktadır. Ayrıca veri gazeteciliği eğitimi ile alakalı önemli diğer bir gelişme de dünya çapında yapılan ve bu yeni gazetecilik uygulamasının yayılmasını teşvik eden veri gazeteciliği ödülleridir. Veri gazeteciliği ödülleri dünyanın en prestijli kuruluşları tarafından gerçekleştirilen saygın ödüllerdir. Uluslararası literatür taradığında veri gazeteciliği eğitimini doğrudan olmasa da onu destekleyen projeler ve ödüller ile alakalı pek çok örneğe rastlamak mümkündür.

Bu ödüllerden biri de Sigma (sigmaawards.org) tarafından her yıl “veri gazetecileri topluluğunu güçlendirmek, yükseltmek ve aydınlatmak” amacıyla verilmektedir ve Sigma ödülleri veri gazeteciliği alanındaki en prestijli ödüllerden biridir. Altmıştan fazla ülkede çok sayıda başvurunun kabul edildiği ve 10 tane uluslararası jürinin hakemlik yaptığı yarışma, en iyi veri gazeteciliği ödüllerinin seçildiği bir platforma dönüşmüştür (Dağ, 2020).

Küresel Araştırmacı Gazetecilik Ağı (GIJN) veri gazeteciliğini ve araştırmacı gazetecilik ile alakalı eğitim ve enformasyon akışı sağlayan bir gazetecilik kuruluşudur. Kuruluş 2012’den itibaren yaklaşık 131 ülkede konferans ve eğitim çalışmaları yürütmektedir. GIJN aynı zamanda “Küresel Parlayan Işık Ödülleri” adı altında iki yılda bir ödül vermektedir. Ödüller “gelişmekte olan ve geçiş sürecinde olan ülkeler” kategorisinde araştırmacı gazeteciliği desteklemek amacıyla dağıtılmaktadır. 2007 yılından itibaren düzenlenen “Küresel Parlayan Işık Ödülleri” veri gazeteciliği projelerini destekleyen bir başka kuruluştur (GIJN, 2012).

2012 ve 2018 tarihleri arasındaki veri gazeteciliği ile alakalı yarışmalara başvuran projelerin içerikleri incelendiğinde yaklaşık yüzde 48,2’den daha fazlasının politika meseleleriyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Politikanın ardından toplumsal vakalar gelmekte ve üçüncü sırada da ekonomi ile ilgili çalışma konuları yer almaktadır. Projelerde veri gazeteciliğinin süreçlerinden biri olan görselleştirme kullanılmakta ve daha çok “çubuk, pasta ve harita” gibi çeşitli grafik biçimlerinin tercih edildiği görülmüştür. Ödül alan projeler incelendiğinde fark edilmiştir ki veri gazeteciliği alanında küresel anlamda yaşanan olaylar ülkeler açısından değişiklik gösterebilmektedir. Bunun sebebi de her ülkenin iç dinamikleri (sosyal, ekonomik, politik ve kültürel yapısı) kendine göre şekillenmekte ve gazeteciler de ülkelerinin mevcut yapısı ile uyumlu veri gazeteciliği çalışmaları yapmaktadır (Furuncu, 2019: 46).

Dünyada veri gazeteciliği eğitimini destekleyici bu tarz projeler gerçekleştirilirken, yukarıda bahsettiğimiz iç dinamiklerinden kaynaklı Türkiye’de de ülkenin kendi yapısına uygun veri gazeteciliği eğitimi çalışmaları yapılmaktadır. Bugün özellikle Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimi ile alakalı çok sınırlı bir literatür vardır. İletişim fakülteleri bünyelerinde yeni yeni müfredata eklenen veri gazeteciliği dersleri de sınırlı sayıdadır. Bazı üniversitelerde ise veri gazeteciliği dersi müfredatta

yer alsa da henüz ders açılmamış ve aktif olarak öğrenciye eğitim sağlamamaktadır. Türkiye’de veri gazeteciliği dersini iletişim fakültelerindeki gazetecilik ya da ilgili bölümlerin müfredatına taşıyan üniversitelerin bilgileri Tablo 3’te belirtilmiştir:

Tablo 3: Veri Gazeteciliği Dersi Veren Üniversiteler

ÜNİVERSİTE	BÖLÜM/FAKÜLTE	DERSİN ADI	AK TS	TÜRÜ	KURUM
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ / BASIN VE YAYIN BÖLÜMÜ	DATA-DRİVEN JOURNALİSM (VERİ GAZETECİLİĞİ)	4.5	SEÇMELİ	DEVLET
ÇANAKKALE ÖNSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	DEVLET
EGE ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	DEVLET
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	DEVLET
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / İLETİŞİM LİSANS PROGRAMI	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	GRUP ZORUNLU	DEVLET
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / YENİ MEDYA	VERİ GAZETECİLİĞİ	6	SEÇMELİ	VAKIF
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / YENİ MEDYA VE İLETİŞİM	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ HABERCİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
SAMSUN ÖNDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	3	ZORUNLU	DEVLET

UŞAK ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / YENİ MEDYA VE GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	VAKIF
IBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / MEDYA VE İLETİŞİM	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ/ GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ (FAKÜLT E SEÇMELİ)	DEVLET
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ/ YENİ MEDYA	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Türkiye’deki iletişim fakültelerindeki gazetecilik ve ilgili bölümlerinin müfredatları incelendiğinde veri gazeteciliği derslerinin çoğunun seçmeli türünde yer aldığı, az sayıda da olsa birkaç üniversitede veri gazeteciliği ya da ilgili dersin zorunlu olarak verildiği görülmüştür. Derslerin AKTS’si ise üniversiteden üniversiteye değişmekle birlikte 3, 4, 5 ve 6 AKTS olarak belirlenmiştir. Müfredatta yer alan veri gazeteciliği derslerinde genel olarak; veri kavramı hakkındaki temel bilgilerden, açık veri tanımından, gazetecilikte verinin kullanımından, veri gazeteciliğinin tarihçesinden, veri kazıma, temizleme, görselleştirme ve hikayeleştirme tekniklerinden ve veri hikayeleri ile ilgili örnek olaylardan bahsedilmektedir.

Türkiye’de veri gazeteciliği ile ilgili müfredatta yer alan derslerin azlığının yanında yapılan lisansüstü düzeydeki çalışmaların da sayısı düşüktür. En güncel haliyle bugüne kadar 10 tez çalışması yapılmış, bunlardan 2’si doktora tezi, 8’i de yüksek lisans tezidir. Bu çalışmaların birkaçı veri gazeteciliğinde medya profesyonelleri ya da akademisyenlerin bakış açısına odaklanmış, tezlerden 4’ü veri gazeteciliği ve infografik uygulamalarına değinmiş, geri kalanı da veri gazeteciliği kullanımı, yapısal sorunlar ve bu yeni habercilik alanını etkileyen unsurlar gibi konulara yönelmiştir. Aşağıdaki Tablo 4’de yapılan tez çalışmalarına ait bilgiler yer almaktadır:

Tablo 4: Türkiye’de Veri Gazeteciliği ile Alakalı Yayınlanmış Tezler

YAZAR	TEZ TÜRÜ	TEZ YILI	TEZ ADI
İREM ORAN	YÜKSEK LİSANS	2017	A qualitative analysis of data journalism practice in Turkey
SEDAT EROL	YÜKSEK LİSANS	2018	Türkiye’de veri haberciliğini etkileyen unsurların analizi
GÖKHAN BAYRAKTAR	YÜKSEK LİSANS	2018	Türkiye’de veri gazeteciliği medya profesyonellerinin veri gazeteciliği algısı üzerine bir araştırma
MURAT KOÇ	YÜKSEK LİSANS	2019	Türkiye’de veri gazeteciliği ve infografik uygulamaları: Anadolu Ajansı’nın veri gazeteciliği kullanımı üzerine bir inceleme
ÜMMÜ ÜMARE NESİBE	YÜKSEK LİSANS	2019	Bilginin görselleştirilmesi ve veri gazeteciliği: Anadolu Ajansı’nın infografik üretimi üzerine bir değerlendirme
AMİR FADLI NASUTION	YÜKSEK LİSANS	2019	Araştırmacı gazetecilikte veri gazeteciliği kullanımı: Panama belgeleri konusunda bir analiz çalışması
DUYGU FURUNCU	DOKTORA	2019	Haber üretim pratikleri bağlamında veri gazeteciliği: Türkiye’deki gazetecilerin veri gazeteciliğine yaklaşımı
ASLIHAN ZİNDEREN	DOKTORA	2019	Veri gazeteciliği ve infografik haber tasarımına yönelik uygulamalı bir analiz
EZGİ ÇAY	YÜKSEK LİSANS	2020	Türkiye’de veri gazeteciliğinin yapısal sorunları
YASEMİN TAŞIN	YÜKSEK LİSANS	2021	Dijital dönüşümden veri gazeteciliğine dijital gazetelerde infografik haberlerin incelenmesi

Kaynak: <https://tez.yok.gov.tr/>

Gazetecilik eğitiminde, eğitim müfredatında gerekli görülen değişim ve revize hala tam anlamıyla gerçekleşmemekle birlikte, pek çok üniversitenin bu değişime ayak uydurmadaki çabası da ortadadır. Veri gazeteciliği alanındaki ders sayısı hala yetersiz olsa da en azından ortaya çıkış tarihi kısmen daha yeni olan (internet gazeteciliği ya da yeni medya gibi) gazetecilik dersleri içerisinde de veri gazeteciliğine değinildiği görülmektedir. Türkiye’de iletişim fakültelerinin dışında veri gazeteciliği eğitimiyle ilgili önemli kurslar da düzenlenmektedir. Gazetecilik öğrencileri ve gazetecilere yönelik bu eğitimler, alanla ilgili önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Türkiye’de Central Lancashire Üniversitesi (University of Central Lancashire) aracılığı ile 2013 yılında ilk kez veri gazeteciliği kursu olan #uclanMade isimli proje eğitimi gerçekleştirilmiştir. Günümüzde gazetecilerin veri ile hikâye yaratmalarına ve onların pratik becerileri kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlayan proje, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Google’ın finans desteği ile uluslararası deneyimli eğitmenler tarafından iki günlük atölye çalışması şeklinde sürdürülmüştür (“DJCamp2013 İstanbul”, 2013). 2013 yılında yapılan bu öncü girişimin ardından dijitalleşen gazeteciliğe yönelik eğitimlerin giderek arttığı görülmektedir. 2016 yılında ise Kadir Has Üniversitesi tarafından düzenlenen “veri gazeteciliği atölyesi” ile öğrencilere ve ilgililere veri gazeteciliği eğitimi verilmiştir (Khas Üniversitesi, 2016). İletişim fakülteleri ve ilgili bölümlerinin dışında voyd, newslabturkey, p24akademi gibi online olarak çalışan siteler de veri gazeteciliği eğitimi üzerine çalışmalar yürütmektedir.

Türkiye’de gazetecilik sektörüne öğrenci kazandırmayı hedefleyen ve bu konuda ilgililere eğitim sunan NewsLabTurkey, yeni gazetecilik pratiklerinden biri olan veri gazeteciliği alanında eğitim veren sayılı kuruluşlar arasındadır. Site yaptığı çalışmalar ve gerçekleştirdiği gerek online gerek yüz yüze eğitimler ile gazetecilik eğitiminin sürdürülebilirliği noktasında çalışmalarına devam etmekte ve gazetecilik sektöründe dijitalleşme ile beraber ortaya çıkan yenilikleri kurduğu ekip ile sektöre kazandırma noktasında çalışmalar yürütmektedir. Site aynı isimle YouTube platformu üzerinden de ilgililere yükledikleri videolar aracılığı ile eğitim sunmaktadır. Veri gazeteciliği eğitimi, veri gazeteciliği ilkeleri, birden çok araç ile veri görselleştirme, veri çekme,

veri temizleme ve veri analizi yapabilecekleri eğitici içerikler hazırlamaktadır (NewLabTurkey, 2018).

Bağımsız Gazetecilik Platformu olan ve yaklaşık 2013 yılından itibaren eğitim ve atölye çalışmaları yapan P24 kuruluşu da veri gazeteciliği eğitimi veren siteler arasında yer almaktadır. Site hem sektördeki gazetecilere hem de gazetecilik öğrencileri ile ilgililere yönelik eğitim vermektedir. Özellikle yeni ortaya çıkan gazetecilik pratiklerini büyük kitlelere yaymayı amaçlayan site, içeriklerini ücretsiz şekilde sunmaktadır. Site veri görselleştirme ve veri gazeteciliği çalışmalarında veri doğrulama teknikleri üzerine kurs vermektedir. Gazetecilerin ve ilgililerin eğitime katılımı neticesinde veri ile çalışma yöntemleri, araçları ve tekniklerini örnekler yardımı ile öğretmek amaçlanmaktadır (P24, 2013).

Türkiye’de veri gazeteciliği ile alakalı çalışma yapan diğer organizasyonlardan biri de veri okuryazarlığı (voyd.org.tr) sitesidir. Site de açık veri, açık devlet, veri görselleştirme ve veri okuryazarlığı eğitimi başlıkları adı altında çalışmalar yapılmaktadır. Veri okuryazarlığı sitesi, açık veri endeksi projesi, veri ve veri gazeteciliği konferansları gibi pek çok eğitim ve proje çalışması yürütmektedir. İlgililer siteye ad-soyad ve bir şifre ile kayıt olarak programlardan haberdar olabilir ve istedikleri eğitime dair form doldurarak eğitimlere katılabilmektedir. Sitedeki çalışmalar, veri ile alakalı tez çalışması yapmış ya da lisans/lisansüstü eğitimlerinde bu konuda eğitim almış üyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca site her hafta düzenli olarak yayınladığı veri bülteni ile alanda yapılan güncel çalışma ve eğitimleri ilgililere duyurmaktadır (VOYD, 2018). Veri gazeteciliğinin giderek daha da önemli olduğu günümüzde veriyi kullanma becerisine sahip kişilerin yetişmesi ve verilerin daha şeffaf olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple de veri ile alakalı kurulan bu siteler ve yapılan çalışmalar Türkiye’de verinin önemini kavranılmasına büyük katkı sunmaktadır.

Anadolu Ajansı ve Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)’nın ortaklaşa düzenlediği, hem akademisyenler hem de gazetecilere yönelik olan “*Online Veri Gazeteciliği Eğitim Programı*” organizasyonu, veri gazeteciliği eğitimi açısından önemli bir diğer çalışmadır. Anadolu Ajansı’nın “yeni eğitim içeriği” kapsamında veri gazeteciliği eğitim çalışmasına başlaması, ülkemizdeki veri gazeteciliği çalışmalarının artmasına öncülük etmektedir. Ayrıca günümüzde Anadolu Ajansı haber içeriklerinde

sıklıkla infografik kullanmaya ve verileri görselleştirerek okuyucuya sunmaya başlamıştır (Anadolu Ajansı, 2020).

Veri gazeteciliği eğitiminin kurumsallaşması aynı zamanda veri gazeteciliğinin geleceğini de yönlendirmekte, muhabirlerin bilgi sahi olmasına ve bu pratikleri kavramasına da sebep olmaktadır. Özellikle veri gazeteciliğinin geleceğinin belirsizliği noktasında, etik, hesap verilebilirlik ve şeffaflık gibi konular da ihmal edilmemelidir (Splendorre ve diğerleri, 2016: 149). Veri gazeteciliği ile alakalı kurs, proje ve kurumsal eğitimin verilmesi gazetecilik öğrencilerinin yeni becerileri yakından takip ederek ayak uydurabilmesini ve gazetecilik programlarının dijital dönüşüm ile koordineli hareket etmesini hızlandırmaktadır. Bu durum da öğrencinin dijitalleşen dünyada kendine yer bulmasını, veri işleme becerisine sahip olarak gazetecilik programından mezun olmasını, gazetecilik okullarında nitelikli öğrenci yetiştirilmesini ve sektörün geleceğini doğrudan etkilemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ GAZETECİLİĞİ EĞİTİMİNİN AKADEMİSYENLER ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Teknolojinin hızla ilerlemesi ile ortaya çıkan yenilikleri gazetecilik alanına taşımak günümüzde gerekli hale gelmiştir. Verilerin gazetecilik alanı içinde kullanılması ile alanda yeni uygulamalar ve yeni gazetecilik pratikleri gün yüzüne çıkmıştır. Ortaya çıkan bu yeni uygulama alanı ile birlikte gazetecilik pratikleri dijital dünyada veri gazeteciliği adıyla yer bulmuştur.

Bu araştırmanın amacı, gazetecilik alanında teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan veri gazeteciliği kavramının, üniversitelerin gazetecilik ve ilgili bölümlerindeki müfredatta ne oranda yer aldığını ortaya koymak ve ilgili dersi vermekte olan akademik personelle yapılan görüşmeler doğrultusunda veri gazeteciliği eğitimindeki temel eğilimleri saptamaktır.

Çalışmanın problemi ve amacı doğrultusunda belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

1. Türkiye’de iletişim alanında lisans düzeyinde eğitim veren fakültelerin kaçında veri gazeteciliği dersi müfredata alınmıştır?
2. Veri gazeteciliği dersini yürütmekte olan akademisyenlerin Türkiye’de veri gazeteciliği eğitiminin durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Türkiye’de veri gazeteciliğini müfredata taşımada ortaya çıkan zorluklar nelerdir?
4. Türkiye’de veri gazeteciliğini müfredata taşımada ortaya çıkan fırsatlar nelerdir?

5. Akademisyenler veri gazeteciliği dersinin, dersi alan öğrenciler üzerindeki verimliliğini nasıl değerlendirmektedir?

6. Akademisyenlerin veri gazeteciliği ve eğitiminin geleceğine ilişkin öngörülerini nelerdir?

Önemi ve Özgün değeri:

Günümüzde veri gerek dünyada gerek Türkiye’de oldukça değerli bir hale gelmiştir. Teknolojik gelişmelerin geldiği boyut ile de ortaya çıkan veri hacmi gün geçtikçe artmaya devam etmektedir. Fen bilimleri, sağlık bilimleri ve sosyal bilimler açısından da oldukça önemli hale gelen veri, bu alanlarda akademik anlamdaki çalışmalara yakın zamanda konu olmuştur. Dolayısı ile bu denli veri yığını içerisinde gazetecilerin verilerden haber elde etmesi de alan için oldukça önemlidir. Özellikle günümüzde verileri gazetecilik perspektifinden değerlendirip, işleyip, analiz edip, görselleştirerek anlaşılır bir hikâyeye dönüştürmek ve okuyucuya sunmak elzemdir.

Veri ile birlikte veri gazeteciliği kavramının da gün yüzüne çıkıp yaygınlaşması, beraberinde veri gazeteciliği eğitiminin öneminin de anlaşılmasına sebep olmuştur. Özellikle dijital gelişmelerin toplum tarafından da çok çabuk kabul görmesi ve gazeteciliğin de artık dijitale doğru evrilmesi, veri gazeteciliği eğitimini önemli kılan bir başka etken haline gelmiştir. İletişim fakültelerinde yer alan gazetecilik ve ilgili bölümlerin teknolojik dönüşümle hayatımızda yer edinen veri gazeteciliğini müfredata taşımaları ve öğrencinin de gazeteciliğin yöneldiği dijitale uygun şekilde eğitim alması bu araştırmanın gerekliliğini artırmaktadır.

Söz konusu gelişmeler ışığında dünyada veri gazeteciliği alanında çok sayıda çalışma yürütülmesine karşın, veri gazeteciliği eğitimine ilişkin yayınların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Türkiye’de ise veri gazeteciliğine yönelik çalışmalara daha çok lisansüstü tezlerde rastlanmış ve bu çalışmalar arasında tezin üretildiği tarihe kadar veri gazeteciliği eğitimine ilişkin bir saha araştırması ile karşılaşmamıştır. Dijital gelişmelerin hız kesmeden devam ettiği günümüzde gazetecilik alanı da bu dijitalleşmeye ayak uydurmak adına kendini yeniden şekillendirmek durumundadır. Bu yeni gelişmeleri ilgili bölümlerin müfredatına taşımak da gazeteciliğin geleceği açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimine ilişkin

bir perspektif sunmaya yönelik saha araştırmasıyla literatürdeki eksikliğin giderilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Veri ile çalışmanın tarihi çok eskilere dayansa da dünyada ve Türkiye’de büyük veriden elde edilerek yapılan veri gazeteciliği çalışmalarının geçmişi yirmi yıllık bir süreye yayılmaktadır. Özellikle ülkemizde veri gazeteciliği ile alakalı akademik yayınlar ve tez çalışmaları da oldukça kısıtlıdır. Bilhassa bu araştırmanın odak noktasını oluşturan veri gazeteciliği eğitimine yönelik bir tez çalışması henüz yapılmamıştır. Bu nedenle araştırma veri gazeteciliği eğitimi üzerinden yürütülmüştür.

Türkiye’de veri gazeteciliği dersini müfredatta taşıyan ve bu dersi veren akademisyen sayısı halihazırda oldukça sınırlıdır. Çalışma kapsamında öncelikle Türkiye’deki iletişim fakültelerinin web sitelerinde ilan edilmiş ders kataloğu taranmış ve veri gazeteciliği dersleri ile bu dersi veren öğretim üyeleri belirlenmiştir.

Türkiye’de 62 iletişim fakültesi içerisinde 42 gazetecilik bölümü bulunmaktadır. Bu gazetecilik bölümlerinden 18’inde veri gazeteciliği dersinin müfredatta yer aldığı saptanmıştır. 18 üniversiteden 3’ünde ise veri gazeteciliği dersi müfredatta yer almasına rağmen açılmamıştır. Geri kalan 15 üniversiteden 3’ünde veri gazeteciliği dersleri aynı akademisyen tarafından yürütülmektedir. Bu çerçevede Türkiye’deki üniversitelerde veri gazeteciliği dersini vermekte olan toplam 12 akademisyenle iletişim kurulmuş ancak 10 akademisyen çalışmaya katılmaya istekli olmuştur. Evrenin dar olması ve tüm katılımcıların araştırmaya katılmaya istekli olmaması, araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Görüşülen akademisyenlerin isimleri bilim etiği gereği kodlanmıştır. Katılımcılara ilişkin bilgiler aşağıda yer alan Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Görüşme Gerçekleştirilen Akademisyenlere İlişkin Bilgiler

İsim	Üniversitenin Bulunduğu Bölge	Veri Gazeteciliği Dersi Verme Durumu	Veri Gazeteciliği Alanında Yayın/Tez Yürütücülüğü	Veri Gazeteciliği Eğitimi Alma Durumu
------	-------------------------------	--------------------------------------	---	---------------------------------------

Katılımcı 1	İç Anadolu Bölgesi	Evet	Hayır	Hayır
Katılımcı 2	Ege Bölgesi	Evet	Evet	Evet
Katılımcı 3	İç Anadolu Bölgesi	Evet	Hayır	Hayır
Katılımcı 4	Marmara Bölgesi	Evet	Hayır	Hayır
Katılımcı 5	Marmara Bölgesi	Evet	Evet	Hayır
Katılımcı 6	Karadeniz Bölgesi	Evet	Evet	Hayır
Katılımcı 7	Doğu Anadolu Bölgesi	Evet	Evet	Hayır
Katılımcı 8	Doğu Anadolu Bölgesi	Evet	Evet	Hayır
Katılımcı 9	Akdeniz Bölgesi	Evet	Hayır	Evet
Katılımcı 10	Karadeniz Bölgesi	Evet	Evet	Hayır

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın amacı ve soruları doğrultusunda en uygun deseninin nitel araştırma deseni olduğu saptanmıştır. Nitel araştırma deseni, “*nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma*” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1999: 10). Nitel araştırma deseni ile hazırlanan çalışmalarda incelenen konu ile alakalı derinlemesine bilgiye ulaşmak amaçlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışmayı yapan kişi, adeta bir kâşif gibi araştırmasını yürüterek ekstra sorularla hakikatin peşine düşer ve görüşme yaptığı kimsenin kişisel görüşlerini ortaya çıkarır (Karataş, 2015: 63).

Çalışma kapsamında araştırmanın odak noktasını ortaya koyan 6 adet araştırma sorusu belirlenmiş ve görüşme soruları bu doğrultuda temellendirilmiştir. Araştırmanın problemine en uygun yöntem olan amaçlı örnekleme tercih edilmiştir.

Daha özel, spesifik ve evreni küçük bir grupla görüşüleceği için amaçlı örnekleme ölçüt olarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde, örneklem içerisinde olan grup ya da kişiler, daha önceden araştırmacının bilgi, tecrübe ve bulgularına göre, çalışmanın odak noktasına uygun şekilde araştırmacının kişisel kararı ile şekillenir (Ural ve Kılıç: 2013: 43). Böylelikle amaçlı örnekleme yöntemi sayesinde olay ve olguların keşfedilmesi ve açıklanması mümkün hale gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:135).

Türkiye'deki iletişim fakültelerinde veri gazeteciliği dersini veren akademisyenler bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bunun için toplam 62 iletişim fakültesindeki 42 gazetecilik bölümünün web sitesinde ilan edilmiş olan ders kataloğu incelenmiştir. Bu gazetecilik ve ilgili bölümlerinde veri gazeteciliği dersi sadece 18 üniversitede saptanmıştır. Veri gazeteciliği konusunda dersi veren hoca sayısı oldukça kısıtlı olduğu için veri gazeteciliğine ilişkin 18 akademisyen araştırmanın örneklemini olarak belirlenmiştir. 18 üniversiteden 3'ünde veri gazeteciliği dersi müfredatta yer almasına rağmen dersin açılmadığı teyit edilmiştir. 15 üniversiteden 3'ünde ise aynı akademisyenin veri gazeteciliği eğitimi verdiği saptanmıştır. 12 akademisyene telefon ve mail ile ulaşılmıştır. Ancak akademisyenlerden 10'u olumlu geri dönüş yaparak çalışmaya katılmaya gönüllü olmuştur.

Nitel çalışmalarda, bulgularda yeni kod ve temanın ortaya çıkmadığı belirlendiğinde, bir başka ifadeyle çalışma “doyum noktasına” ulaştığında, araştırmacının veri toplama sürecini sonlandırması tavsiye edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışma kapsamında 10 kişiyle yapılan görüşmelerin ardından çalışmanın doyum noktasına ulaştığı belirlenmiş ve yeni bir tema ile kodun çıkmadığı noktada veri toplama aşaması durdurulmuştur.

Veri toplama: Çalışmada verileri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine başvurulmuştur. Yapılandırılmış görüşme tekniğine göre daha esnek yapıda olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, daha önceden hazırlanan sorular doğrultusunda görüşmenin gerçekleştirildiği ve araştırma yapan kişinin görüşme gidişatına göre konuya sadık olarak farklı alt sorularla görüşmenin içeriğinin belirlendiği ve gerekli görüldüğü takdirde cevapların açılmasının istendiği bir tekniktir (Türnüklü, 2000: 547). Bu görüşme tekniğinde araştırma yapan kişi çalışmanın odak

noktasına ilişkin görüşmecilerin fikirlerine başvurur ve konuya ilişkin ayrıntılı cevap almaya çalışır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 149). Bu kapsamda katılımcılara önceden hazırlanmış toplam üç ana başlık altında 16 soru sorulmuştur. Sorular açık uçlu sorulmuş ve katılımcıların konuya ilişkin görüşlerini sadece sorulara bağımlı kalmadan yanıtlayabilmesi amaçlanmıştır. Görüşmeler, 10 Ağustos 2021 ile 24 Eylül 2021 tarihleri arasında çevrimiçi görüşme platformları üzerinden online olarak gerçekleştirilmiştir ve her biri yaklaşık 60-90 dakika arasında sürmüştür.

Veri analizi: Katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen toplam 660 saatlik ses kaydı deşifre edildikten sonra 18 bin 417 sözcükten oluşan metin, önce nitel veri analizi araçlarından biri olan “NVIVO 10” bilgisayar yazılım programı ile kodlanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi yöntemi, farklı ifadelerle uygulanan pek çok yöntem bilimlerinin araç ve tekniklerinin tamamı olarak ifade edilebilir. Yöntem, bir ifadeyi anlamada ve açıklamada, kişisel faktörlerden sıyrılmayı sağlamaya yardımcı olmaktadır. Muhatabın idrak ve algısı, fikir ve tavırları değer ve referanslarıyla bağlantılı olarak objektif okuma kriterleri sağlamaktadır. Daha açık ifade etmek gerekirse içerik analizi, iletide, kişiyi fark ettirmeden etkileyen nesnelere ortaya çıkarılmasına yönelik “*ikinci bir okuma*”dır (Bilgin, 2000: 1).

Bu doğrultuda gazetecilik bölümleri müfredatında veri gazeteciliği dersi, veri gazeteciliğinin durumu; akademisyenlerin konuya bakışı ve veri gazeteciliği eğitimine ilişkin görüşler başlığı ile toplam 3 ana tema ortaya çıkmıştır. Bu ana temaların altında ise 11 alt kategori belirlenmiştir.

Tez çalışmasında elde edilen nitel verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini göstermek için araştırmacı üçgenlemesi tekniğine başvurulmuştur. Araştırmacı üçgenlemesi, “*verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında birden fazla araştırmacının yer alması*” anlamına gelmektedir (Başkale, 2016: 25). Bu doğrultuda belirlenen kodların üçte biri, araştırmacının kendisi dışında bir uzman tarafından daha kodlanarak tutarlılık testine tabi tutulmuştur. Kodlayıcılar arası uyum hesaplamak için NVIVO programındaki coding comparison aracı kullanılmış ve kodlayıcılar arası uyum yüzde 95 bulunmuştur.

3.4. BULGULAR

Akademisyenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular “NVIVO 10” yazılım programı ile kodlanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Gazetecilik ve ilgili bölümlerin (yeni medya, medya ve iletişim, basın ve yayın gibi) müfredatı taranarak veri gazeteciliği dersinin hangi üniversitelerin müfredatında yer aldığı tespit edilmiş ve “Gazetecilik Bölümleri Müfredatında Veri Gazeteciliği Dersi” başlığı altında incelenmiştir. Akademisyenlerin veri gazeteciliğinin Türkiye’deki mevcut haline ilişkin tutumları “Veri Gazeteciliğinin Durumu: Akademisyenlerin Konuya Bakışı” kısmında ele alınmıştır. Araştırmanın temelini oluşturan ve en önemli kısmı olan veri gazeteciliğinin eğitim boyutu ise “Veri Gazeteciliğinin Eğitimine İlişkin Görüşler” başlığı altında 8 kategoride değerlendirilmiştir.

3.4.1. Gazetecilik Bölümleri Müfredatında Veri Gazeteciliği Dersi

Çalışmanın amaçları doğrultusunda yanıtı aranan sorulardan biri de Türkiye’de iletişim fakültelerindeki lisans düzeyinde eğitim veren gazetecilik ya da ilgili bölümlerinin kaçında veri gazeteciliği dersinin müfredatta yer aldığıdır. Bu kapsamda derinlemesine görüşmelere geçmeden önce Yükseköğretim Kurulu’nun, “Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi” sayfasında yer alan verilerden yararlanılmıştır. Buradaki verilerden Türkiye’de aktif olarak eğitim veren iletişim fakülteleri bulunmuş ardından bu fakültelerdeki gazetecilik ya da ilgili bölümler tespit edilmiştir. Ardından veri gazeteciliği dersinin mevcut durumunu tespit etmek amacıyla Türkiye’deki aktif toplam 62 iletişim fakültesinde yer alan 42 gazetecilik ve ilgili (yeni medya, medya ve iletişim, basın ve yayın gibi) bölümün web sitelerinde yayınlanmış ders kataloğu tek tek incelemeye tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda “veri gazeteciliği” anahtar kelimeleri üzerinden doğrudan bu isimli ya da veri gazeteciliğine kapsamlı yer verilen dersler tespit edilmiştir. Bu dersler, verildikleri fakülte, AKTS ve ders türü gibi bilgiler aşağıda yer alan Tablo 6’da gösterilmiştir. Söz konusu inceleme ayrıca çalışmanın esas kısmını oluşturan saha araştırması için evrenin ve örneklemin belirlenmesinde de yol gösterici olmuştur.

Tablo 6: Üniversitelerde Bulunan Veri Gazeteciliği Dersinin Listesi

ÜNİVERSİTE	BÖLÜM/FAKÜLTE	DERSİN ADI	AKTS	TÜRÜ	KURUM
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ / BASIN VE YAYIN BÖLÜMÜ	DATA-DRİVEN JOURNALİSM (VERİ GAZETECİLİĞİ)	4.5	SEÇMELİ	DEVLET
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5 5	SEÇMELİ SEÇMELİ	DEVLET
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	DEVLET
EGE ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	DEVLET
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	DEVLET
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / İLETİŞİM LİSANS PROGRAMI	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	GRUP ZORUNL U	DEVLET
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / YENİ MEDYA	VERİ GAZETECİLİĞİ	6	SEÇMELİ	VAKIF
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / YENİ MEDYA VE İLETİŞİM	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ HABERCİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
SAMSUN ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	3	ZORUNL U	DEVLET
UŞAK ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	DEVLET
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / YENİ MEDYA VE GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ	VAKIF
IBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ / MEDYA VE İLETİŞİM	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ/ GAZETECİLİK	VERİ GAZETECİLİĞİ	4	SEÇMELİ (FAKÜLT E SEÇMELİ)	DEVLET
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	İLETİŞİM FAKÜLTESİ/ YENİ MEDYA	VERİ GAZETECİLİĞİ	5	SEÇMELİ	VAKIF

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Tabloda da net bir şekilde görülmektedir ki veri gazeteciliği dersi, iletişim fakülteleri bünyesinde bulunan gazetecilik ve ilgili bölümlerin müfredatında yer almaktadır. Veri gazeteciliği dersleri daha çok seçmeli türünde verilmekte ve dersin AKTS'si üniversiteler arasında farklılık göstermektedir. Ayrıca veri gazeteciliği dersine 6 vakıf üniversitesi müfredatında yer verirken, devlet üniversitelerinin ise 12'sinde veri gazeteciliği dersinin açıldığı tespit edilmiştir.

3.4.2. Veri Gazeteciliğinin Durumu: Akademisyenlerin Konuya Bakışı

Gazetecilik eğitiminde dijitalleşme ile ortaya çıkan veri gazeteciliğinin eğitim boyutunun ele alındığı çalışma kapsamında, veri gazeteciliği dersini veren ya da ismi farklı olmakla birlikte ilgili derslerinde veri gazeteciliği konusunu kapsamlı olarak ele alan 10 akademisyen ile görüşülmüştür. Çalışmanın bu başlığı altında yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği ile elde edilen verilerin analizi ile ulaşılan bulgular aktarılmıştır. Veriler araştırma soruları kapsamında 3 ara başlıkla sunulmaktadır.

3.4.2.1. Veri Gazeteciliğinin Gazeteciliğe Etkileri

Çalışmanın amaçları doğrultusunda cevabı aranan araştırma sorularından ilki veri gazeteciliği eğitiminde aktif rol alan akademisyenlerin veri gazeteciliğinin gazeteciliğe etkilerine ilişkin bakışlarıdır. Bu doğrultuda veri gazeteciliğinin ortaya çıkmasının gazetecilik alanında yarattığı etkilere ilişkin akademisyenlerin görüşleri incelemeye tabi tutulmuştur. Akademisyenlere göre bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan dönüşümden gazeteciliğin haber kaynağı, haber üretim süreci ve haberin dağıtımına kadar tüm aşamaları etkilenmiş ve böylelikle veri gazeteciliği pratiği ortaya çıkmıştır.

Gazeteciliğe Etkileri: Katılımcıların çoğu gazeteciliğin veri gazeteciliğinden nasıl etkilendiği sorusunda, yöntem ve dijital araçlar noktasında veri gazeteciliğinin ön plana çıktığını vurgulamıştır. Yine katılımcıların büyük çoğunluğu gazetecilik alanının bundan olumlu etkilendiğine dair ifadeler kullanmıştır. Katılımcıların, veri gazeteciliğinin gazeteciliğe etkilerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Veri gazeteciliği ile geleneksel gazetecilik arasında geçen sürenin bilgisayarlı gazetecilik veya bilgisayar destekli gazetecilik dönemi olduğuna dikkat çeken **Katılımcı 6**, veri gazeteciliğinin bundan sonra ortaya çıktığını belirtmiştir:

“Süreci şöyle değiştirdi önceden zaten veriyi haberlerde kullanıyorlardı. Ama özellikle bizim veri gazeteciliği dediğimiz, farklı sosyal bilimlerde kullandığımız yöntemleri veri gazeteciliği sürecine eklemektir. Daha önceden kamuoyu yoklamaları, anketler dışında sosyal bilimlerde kullanılan araştırma yöntem ve teorileri haber üretim sürecine eklemiş oldular. Muhtemelen veri gazeteciliği ile gazetecilik arasındaki temel etki bu oldu”.

Katılımcı 1 geleneksel gazeteciliğin dijital gelişmelerden olumlu yönde etkilendiğini ve veri çalışmalarının gazetecilikte daha çok kullanılmaya başlandığını vurgulamıştır:

“Veri üzerinden konuşmaya yeni yeni başladık. Hatta kaynakları kullanırken de verilerle birlikte kaynakları kullanmaya başladık. Daha önce sadece seçim istatistikçileri ve anketörlerin yayınladıkları veriler üzerinden konuşuyorlardı, şimdi daha çok veriler ön plana çıkmaya başladı. Özellikle siyasetçilerde bunu kullanmaya başladılar çeşitli konuları ölçmek, kıyaslamak adına. Tabii verilerin çoğalmasa ve ortaya dökülmesi ve birileri tarafından ortaya dökülmesi ile de ilişkilidir”.

Katılımcı 10 ise veri gazeteciliğini değerlendirirken büyük resme bakılmasına ve veri ile haber yapmanın gazetecilik açısından önemine dikkat çekmiştir:

“Özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamındaki dijitalleşme devasa boyutlarda veri üretilmesine neden oluyor, çünkü verinin doğası bu. Dijital araçlarla yapılan her şey veri olarak ortaya çıkıyor esasında. Tabii ki bunların hepsi veri gazeteciliği bağlamında değerlendirilebilir veriler değil. Yani haber hikayesine dönüştürülebilir nitelikteki veriler değil. Burada özellikle dijitalleşme ile birlikte yöndeşme kavramını da işin içerisine kattığımızda geleneksel gazeteciliğin yapma biçimiyle ilgili birtakım dönüşümlere sebep olduğunu görüyoruz. Büyük veri dediğimiz verinin oluşması aslında haberciler için etkili bir haber kaynağı olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla bu verileri habercilerin önce derlemesi, işlemesi ve ulaştırması (görselleştirilmesi ve anlaşılır kılınması) noktasında haberciye iyi birer araç sağladığını düşünüyorum”.

Veri gazeteciliği konusunun çok eskilere dayanmadığını belirten **Katılımcı 2**, verinin içerisinde olduğu gazeteciliğin ise eski zamanlardan beri kullanıldığını ifade etmiştir:

“Bununla ilgili çok eskiden beri veri gazeteciliği literatürüne baktığımız zaman bir veri ile, yani bugünkü veri gazeteciliğinin daha manuel şekliyle, el yordamıyla

da yapıldığını görüyoruz aslında. Veri gazeteciliğinin Wikileaks belgelerinden sonra daha fazla ilgi görmesi ile beraber veri gazeteciliği araç ve gereçleriyle uzmanlar çalışmaya başladı. Özellikle tabii son yirmi yılda dijitalleşmenin artması, analog kayıtların dijitalleşmesi artık mevcut kayıtların da dijital olarak yapılıyor olması, çok büyük bir veri yığınının oluşmasına sebep oldu. Bu veri yığınlarının binlerce belgeden oluşan verilerin analiz edilmesi de ve kabaca bakıldığında bir anlam çıkartılmayan binlerce satırlık datanın anlamlı hale getirilmesini sağladı. Yani aslında çok kısa geleneksel gazeteciliğe getirdiği olumlu etki anlamında büyük veri ile çalışılabilmesini sağladı. Zaten hep veri ile çalışılıyordu, o konuda çok tartışmalar oluyordu zaten hep veri ile çalışılmıyordu diye, burada bahsedilen aslında büyük veri. Yani şöyle bir Excel tablosuna baktığımızda veriden bir anlam çıkartamayız aslında ama bir yazılım vasıtasıyla binlerce satırdan belli anlamlar ortaya koyabiliriz. O anlamda veri gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğe olumlu bir katkısı olduğunu düşünüyorum. Hız kazandırdı büyük oranda esasında”.

Geleneksel gazeteciliği etkileyen şeyin aslında veri gazeteciliği olmadığını savunan **Katılımcı 7**, dijital araç, gereç ve yöntemlerin yaygınlaşmasını vurgulamıştır. Ona göre, veri analiz programlarının, veri görselleştirme programlarının ve bu analizler sonucunda elde edeceğimiz veri listelerinin ya da görselleştirmelerinin paylaşılabilceği bir ortama sahip olmamız veri gazeteciliğinin en büyük etkisidir. **Katılımcı 7**, sözlerini şöyle sürdürmüştür:

“Yani böylelikle dijital bir ortama sahip olduk. Tüm bunlar aslında geleneksel gazeteciliği dönüştürüyor ve birçok gazetecilik biçimini ortaya çıkartıyor. Kimisine sosyal medya gazeteciliği deniyor, kimisine multimedya haberciliği deniyor, birçok gazetecilik biçimi ortaya çıkıyor. Bunda da dijital araç ve gereçlerin etkisi çok fazla, veri gazeteciliği için de öyle. Gazeteciler zaten hep verileri haberlerinde kullanıyor fakat asıl fark haber hikayesini verilerin içerisinden çıkartmıyorlardı. Ama şimdi yeni araç ve yöntemlerin kullanımının kolay olması ve yaygınlaşmasıyla veri gazeteciliği yükselen bir habercilik pratiği oldu”.

Yeni dijital araç ve gereçlerin ortaya çıkmasının gazetecilikte yaşattı dönüşümlere vurgu yapan diğer bir kişi ise **Katılımcı 9**'dur:

“Aslında günümüzde büyük veriden söz ediliyor artık, standart küçük veriler ile uğraşılıyor. Bu sebeple veri gazeteciliği, istatistiksel verileri anlamlı hale getirmemizi bunları görüntüye dökmemize olanak sağlıyor. Böylelikle anlaşılır kılıyor. Günümüzde baktığımızda bu tür analiz yeteneğine sahip gazetecilerin farklı konular üzerinde haber oluşturma, özetleme, görsel hale getirme yeteneğine sahip olduğunu görüyoruz. Özellikle şimdilerde haberde hız çok önemli, o geleneksel yayıncılık anlayışı işte ne oluyor bir sonraki güne haberi kullanabiliyordun, şimdi öyle bir şey yok, çevrimiçi platformlarda anında yayınlatabiliyorsun. Gazeteciliği zaten biz tek bir alan olarak görmüyoruz; ekonomi, siyasi, kültürel, sosyal ve toplumsal yapısı var. Hepsi aslında veriler üzerinden analiz edilerek gidiyor. Ekonomi ile ilgili haber yaparken bile o

verileri anlamlı hale getirebilmek gerek ki izleyici ya da okuyucu bunu anlamlı hale getirebilsin. Bu durumda geleneksel iş yapış biçimlerini dönüştürüyor. Bir kere gazetecilerin artık bilgisayar okuryazarı olmalarını da gerektiriyor ki bu tür programlarını da kullanabilsin. Bu önemli bir değişim aslında”.

Katılımcı 4 ortaya çıkan gelişmelerin üretilen içeriği doğrudan etkilediğini ve dönüştürdüğünü açıklamıştır:

“Türkiye’de yaşayan toplum yapısı daha bir farklı teknoloji ile hemen haşır neşir olabiliyor, kullanım örneklerine de baktığımız da bunu görebiliyoruz. İnternetin ortaya çıkış aşamasında da farklı bir süreç yaşadık. Yıl olarak bahsedecek olursak 2000’lerde pek çok servis sağlayacak internet şirketi vardı ve iletişim fakültesi öğrencileri de bunun farkındaydı. Bu şirketler iletişim fakültelerinden mezun olan öğrencileri o yıllarda yoğun olarak çalıştırıyorlardı. Ama o günlerden bugünlere çok şey değişti. O zamanlarda internet gazeteciliği adı altında başlayan furya günümüzde artık o denli internet gazeteciliği adı değil de evrimleşmiş haliyle, bugünkü adıyla veri gazeteciliği ismiyle bir başka biçime dönüşmüş olabilir. Bu bir level atlama aşamasıydı, internet sorununu çözdük. Artık bizim derdimiz içerik ile ilgili gelişmeler oldu. Özellikle sosyal medyanın gelişimi ile insanların ayak izleri, internetteki tıklamaları büyük veri olarak karşımıza çıktı. Tabii ki sektörde buna hazırды, artık günlük yaşamımız teknoloji ile iç içe geçmiş durumda. Ortaya çıkan bu büyük veri ile birlikte veri gazeteciliği kavramı da tartışmaya açıldı”.

Katılımcı 5 ise farklı bir bakış açısı ile veri gazeteciliğini, geleneksel gazeteciliği direkt ayırıştıran değil aslında onun üzerine konumlanan bir süreç olarak değerlendirmiştir:

“Geleneksel gazetecilik uygulamalarında bireylerin hikayeleri üzerinden gidilir. Literatürde de belirtildiği gibi veri gazeteciliği, aslında birden fazla kişinin hikayesinin toplamıdır. Dolayısı ile hem meşakkatli hem de gazeteciliği olumlu yönde etkileyen bir süreç. Veri gazeteciliği genel bildiğimiz o konvansiyonel anlamdaki gazetecilikten bambaşka bir yapıda durmuyor. En nihayetinde veri gazeteciliğini üreten insanlar gazetecilik alt yapısından gelen insanlar. En başta birbirine yakınsama döneminde elbette dışarıdan destek alındı, zaten yurtdışı örneklerinde bunu çok sık görüyoruz. İstatistik, programlama ve matematik bilenlerden oldukça destek alındı. Ama günümüzde birçok haber odasının tek başına veri gazeteciliği yapabildiğini görebiliyoruz. FiveThirtyEight bunun en bilinen örneklerindedir. New York Times, Washington Post, The Guardian’da birçok veri gazeteciliği örneği görebiliyoruz. Dolayısı ile belki de burada en büyük etkilerden bir tanesi insanların hazır bulmuşluğudur, özellikle gazetecilik alanında. Yeni medyanın etkisi daha da arttıkça, dijital dünyanın içerisine doğanlar bu işin içinde daha çok yer aldıkça veri gazeteciliğinin etkisini de kaçınılmaz olarak göreceğiz”.

Dijitalleşmenin önemi, etkisi ya da yaygınlığının giderek arttığına dikkat çeken **Katılımcı 8**, bunun sektörde farklı görüşleri ortaya çıkardığını belirtmiştir:

“Dijitalleşmenin geleneksel gazeteciliği olumsuz yönde etkilediğini düşünenler, geleneksel basılı olarak yapılan gazete tirajlarında bir düşüş olduğunu ya da muhabir çalıştırma ve yazı işlerinin de bu durumdan etkilendiğini söylüyorlar. Bunun olumlu olduğunu söyleyenler de var. Benim kanaatim şu yönde; veri gazeteciliği ya da dijital gazetecilik türleri geleneksel gazetecilik türlerini dönüştürüyor, çünkü dijitalleşmenin çok fazla özelliği var. Hız, anında interaktiflik, eş zamansızlık ya da kitlesizleştirme gibi özellikler, geleneksel gazeteciliği dönüştürmeye zorluyor. Aslında bunu yapmak zorunda, çünkü bu sadece medya ile ilgili değil. Dijitalleşmenin de gazeteciliği hem haber üretim süreci hem dağıtım sürecini bambaşka bir boyuta çevirdiğini söyleyebiliriz”.

Katılımcı 3 ise Web 2.0. ile birlikte inanılmaz bir veri bolluğu yaşadığını ve sektörün de verilerden faydalandığını hatırlatarak şunları kaydetmiştir:

“Aslında geleneksel gazetecilik istatistikten ya da sayılardan her zaman yararlanmıştı. Veri gazeteciliğinin ortaya çıkışı zaten dijitalleşme ile birlikte gelen bir süreç. Özellikle ticari şirketler, uluslararası kuruluşlar, devletler çok fazla veri oluşturmaya başladı. Veri gazeteciliği de burada devreye giriyor aslında, mesela büyük para transferleri ve yolsuzluk gibi konularda veri gazeteciliği ile çalışmak mümkün. Veri gazeteciliği ile yapılabilen haritalandırmalar aslında hem okuyucuya kolaylık sağlıyor hem de bu haritalar bir süre sonra bu konuda akademik bir çalışma yapmak isteyenler için birer kaynak haline geliyor. Bu açıdan da veri gazeteciliği önemli. Ancak bu veriler yeterli olmuyor büyük resmi görmemize, çünkü veriler şeffaf değil”.

Akademisyenlerin çoğu veri gazeteciliğinin gazeteciliğe etkisini olumlu bakış açısı ile değerlendirmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğu gazetecilik alanında dijital bir süreçten geçildiğini ve bu dönüşümün de alanda gerekli olduğunu vurgulamıştır. Veri gazeteciliğinin ortaya çıkışı ile gazetecilikte yeni araç, yöntem ve tekniklerin kullanılmaya başlandığı da üzerinde sıkça durulan görüşlerdendir. Bunun yanında akademisyenler, günümüzde haberde daha çok veri hikâyelerinin ön plana çıkarıldığına ve veri ile haber yapmanın önemine de dikkat çekmiştir.

3.4.2.2. Veri Gazeteciliğinin Türkiye’deki Gelişimi

Dünyada pek çok medya kuruluşunda veri gazeteciliğine yer verilmekte ve bu konuda eğitim veren kurum ve kuruluşların sayısı giderek artmaktadır. Bu kapsamda katılımcılardan Türkiye’deki veri gazeteciliğinin gelişimini değerlendirmeleri istenmiştir. Akademisyenlerin çoğunluğu gelişmeleri olumsuz değerlendirmişse de konuya olumlu yaklaşanlar da bulunmaktadır. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Katılımcı 4 veri gazeteciliğinin Avrupa kökenli bir gazetecilik faaliyeti olmasına şaşırmadığını ifade ederek orada ortaya çıkmasının nedenini şöyle anlatmaktadır:

“Veri gazeteciliği yeşereceği ortamı neredeyse bulmuş diyebiliriz. Çünkü Avrupa kültürü tamamen bilim ve ilim değil, ekonomi açısından da serbestleşme, şeffaflaşma noktasında öndedir. Türkiye’de o alanlarda ben buradayım diyen bir ülke. Dolayısı ile Avrupa merkezli bu oluşumun özellikle Wikileaks belgeleri ile veri gazeteciliği istediği kaynak noktasını bulmuş oldu. Ve o kaynak üzerinden Avrupa’da belli başlı veri gazeteciliğine kafa yormuş ya da buna meyilli gazetelerin bir araya gelmesi ile bir odaya kapanıp haftalarca çalışıp sistematik şekilde derleme ile bir çalışma sergilediklerini gördük. Aslında ilk veri gazeteciliği kitabının oluşumu da buradan kaynaklanmaktadır. Türkiye’de de Wikileaks belgelerinin ortaya çıkmasından sonra bir gazete kullanmıştır bu belgeleri. Ama o dönemde bu bilgiler asla bir veri gazeteciliği tekniği ile verilmedi ülkemizde. Bu noktada Pınar Dağ isminden bahsetmekte fayda var. Bu isim veri gazeteciliği ile özdeşleşmiş durumda, Avrupa’da başlayan bu eğilimin bize bir şekilde gelmesini sağlayan kişidir. İlk kez Kadir Has Üniversitesi’nde açık veri ile ilgili yapılan çalışmalarla girişimler olmuştur. Aradan geçen zamanla birlikte iletişim fakültelerinde yeni konuların dersler tabiri caizse bulaşıcıdır, özellikle vakıf üniversitelerinde”.

Katılımcı 2 veri gazeteciliği uygulama ve çalışmalarının Türkiye’de hala çok yaygın olmadığını ifade etmiş ve nedenini şu şekilde açıklamıştır:

“Gazetelerde bununla ilgili bir şey göremiyoruz, ulusal gazetelerde bu tarz işte veri gazeteciliği ile ilgili çalışmalar göremiyoruz. Bir tek benim bildiğim, (benim bilmediğim da olabilir tabii ki) benim takip ettiğim kadarıyla bireysel olarak bazı gazeteciler twitter üzerinden takip ettiğim şekli ile görüyorum, birkaç yazılımla ufak ufak haberler yapıyor. Ama bunun dışında basında bununla ilgili çok bir şey görmüyoruz. Yurt dışında yapıldığını biliyoruz, yani Amerika’da ve Avrupa’da artık veri gazeteciliği ile ilgili bir editör grup kuruluyor. Bu grup ya da kişi ya da birkaç kişi sadece bu işi yapıyorlar ama Türkiye’de böyle bir yapılanma benim bildiğim kadarıyla yok. Sadece Anadolu Ajansı’nda bir infografik ekibi var, twitterdan onları takip ediyorum, bazı infografik çalışmalar yapıyorlar, başarılı buluyorum onların yaptıkları şeyleri, tasarımsal olarak yani, içeriksel olarak değil de. Onun dışında doğruluk payı olsun, Birgün gazetesinde bizim daha önceden bir öğrencimiz vardı, yine benden veri gazeteciliği eğitimi almış, dersimi almış bir öğrencimiz vardı, Birgün’de o bir şeyler yapıyordu. Ama o oradan ayrıldı şimdi, orada da böyle çalışmalar artık yok. Gelişimi nasıl buluyorsun dersek de şimdi tabii çok yeni bir konu olduğu için Türkiye’de devlet üniversitelerinde ve vakıf üniversitelerinde yavaş yavaş lisansa ve yüksek lisansa bu konu ile ilgili dersler koyulmaya başlandı. Ama şu an sektörde çalışan gazetecilerin büyük bir çoğunluğu bunlarla ilgili hiçbir şey öğrenmeden mezun oldular, dolayısıyla bilmiyorlar. İstatistik bilgisi ve veriyi analiz etmek için gerekli yazılımlar, işte sosyal medyadan veri çekmek, internetten veri çekmek için onları kazımak, görselleştirmek için gerekli yazılım bilgilerini okulda öğrenmedikleri için, bununla ilgili çalışmalar yapmıyorlar. O yüzden de Türkiye’de gelişim biraz yavaş ilerliyor.”

Katılımcı 5 ise yurtdışında veri gazeteciliğinin iyi örneklerine rastladığını fakat ülkemiz için aynı şeyin söz konusu olmadığını vurgulamıştır:

“Ne yazık ki aslında veri gazeteciliği uygulamaları hem pratikte karşımıza çıkma açısından hem de uygulama açısından çok fazla değil. Tabii yurtdışında birçok örneğini görebiliyoruz. Covid döneminde de New York Times’ın, Washington Post’un ya da The Guardian’ın haberlerini açtığımızda veri gazeteciliği örneklerini görebiliyoruz. Hemen altında kaynaklarını da açık bir şekilde paylaşıyorlar. Artık giderek daha fazla bununla karşılaşılıyor. Fakat Türkiye’de henüz ne yazık ki veri gazeteciliği ile alakalı net bir örneğe rastlamak mümkün değil. Bu noktada belki bir avantaj gittikçe daha fazla ölçüde üniversitenin, iletişim fakültesindeki bölümlerin veri gazeteciliği dersine yer vermesi bunun önündeki belki de tetikleyici rol olacaktır. Ve belki de ilk defa akademinin tetikleyici olduğu bir yapıyı görebileceğiz. Biraz ihtiyatlı davranıyorum, çok iyimser davranamayacağım. Çünkü süreç çok kolay olmayacaktır. Direkt bizler veri gazeteciliği eğitimi verdiğimiz öğrencileri mezun ettiğimizde ve onlar veri gazeteciliği faaliyetini gerçekleştirebildiğinde genel geçer o pratikler içerisinde biraz daha araştırmaya, verileri kazımaya ve titiz davranmaya yönelik çalışmalar elbette ki direnç ile karşılaşacaktır. Ama Türkiye’de akademi en azından yetiştirdiği insan potansiyeli ile birlikte belki de veri gazeteciliği örneklerine sıklıkla görebileceğimiz çalışmalar gerçekleşmesine vesile olabilir. Ama şu an için bir fotoğraf çekmek gerekirse veri gazeteciliği örneklerini Türkiye’de göremiyoruz. Daha çok sarı gazetecilik dediğimiz faaliyetleri görebiliyoruz”.

Veri gazeteciliğinin çok katmanlı bir süreç olduğunu dile getiren **Katılımcı 8** ise bu durumdan kaynaklı zorluk yaşanabileceğini belirtmiştir:

“İşin içerisinde hem haberciliğe hem de oldukça sofistike bir dijital kültüre ihtiyacı var veri gazeteciliği yapacak kişilerin. Çok iyi bir istatistik bilgisi olması gerekiyor, verileri sayısallaştırmak ve sonra onları görselleştirmek zorundadır. Dolayısıyla veri gazetecilik pratikleri hem teknoloji bilgisi hem de haber bilgisini aynı bünyede barındıran çok katmanlı karmaşık bir süreci ifade etmektedir. Diyelim ki eskiden bir muhabir Türkiye istatistik kurumuna giderek nüfus bilgisiyle ilgili demografik bilgileri alıp bunu habere aktarıyordu. Ama veri gazeteciliğinin kendi doğası olan veriyi okuma, matematiksel bilgileri çevirme, görselleştirme becerisi istiyor. Diyelim ki siz aldığınız bir yoğun veriyi adına büyük veri denilen veriyi alıp anlamlı hale getirip ve bunu da insanların anlayacağı şekilde veri gazeteciliği araçları ile tekrardan oluşturmak kolay bir şey değil. Medya sektöründe veri gazeteciliğini uygulamak için de ciddi bir teknolojik bilgi gerekiyor, dolayısıyla bunu çok kullanabilen kuruluş yok. Ama daha çok Anadolu Ajansı’nın infografi gibi veri gazeteciliğinin bir kısmını yaptığı uygulama alanlarını görebiliyoruz. Ama karmaşık bir aşama olduğu için çok kolay bir geçiş sürecine sahip değil, zaman istiyor”.

Katılımcı 3 Türkiye’deki medyanın hala geleneksel kalmaya devam ettiğini ve veri gazeteciliğinin biraz daha maliyetli bir alan olduğuna dikkat çekmiştir:

“Verileri bulmanız gerekecek onları indirmeniz gerekecek ve personeli de bu yönde eğitmeniz lazım. Bu durum medya sektörün çok yanaşmak istediği bir durum değil. Türkiye’de ajansa bağlısınız, muhabir yok, bu işi özel olarak yapacak muhabir yetiştirmek için kaynak ayrılmıyor. Dünyada da böyle bir uçurum var, BBC, Guardian, New York Times bu tarz haberler yapıyor. Türkiye’de gerçekten veri gazeteciliğine ücret ödeyecek okuyucu var mı, bunu sorgulamak gerekir. Grafikleri okuyacak, temel eğitim bilgisine sahip okuyucunun olup olmaması da başka bir sorun. Baktığımızda sadece ekonomi, siyaset ve politikada değil spor haberciliğinde de çok fazla kullanılıyor, özellikle spor haberciliğinde. Çünkü istatistiğin bir parçası bu iş. Ama bunun için çalışmak ve gerekli programlara hâkim olmak gerekir”.

Katılımcı 1 Türkiye’de veri gazeteciliği uygulamalarının çok kullanılmadığını hatta hiç kullanılmadığını söylemiştir: *“Veri gazeteciliğinin yansımaları haber siteleri açısından infografikler açısından görüyorum, onların bile kullanılmadığını görüyorum. Ancak anketörler ya da başka birileri paylaşırsa hazır paylaşılmış şeyleri alıyolar. İnteraktif içerikler zaten hiçbir şekilde karşımıza çıkmıyor neredeyse”.* **Katılımcı 9** ise, *“Verinin aslında gazetecilik açısından önemini anlamaya başladılar”* sözleriyle verilerin Türkiye’de de artık daha sık kullanıldığına dikkat çekmiştir:

“Özellikle büyük verinin gazetecilikteki önemi kavranıyor. Yani bu alanda programlar ve dersler de artış gösterdi. Mesela benim dersime katılan öğrencilerden bir tanesi Avrupa Birliği Veri Programına kabul aldı. Sadece ulusal ile de sınırlı kalınmıyor bu sayede aslında uluslararası platformlara da dahil olunuyor. Çünkü şimdi İngilizceyi müthiş bilmesen bile internet üzerinden bir şekilde anlamlandırabiliyorsun, öğrenebiliyorsun. Çok çeşitli yardımcı olabilecek araçlar var. Zaten veriler üzerinden gidildiği için temel kavramları da bilince haberini oluşturabiliyorsun. Özellikle büyük veriyi seçim dönemlerinde daha çok kullanıyoruz gibi geliyor bana. Sektörel olarak baktığımızda hali hazırda sanki çok etkili olarak kullanmıyoruz. Daha biz metin haberleri üzerinden gittiğimiz için derleme haberlerde çok kullanmıyoruz. Ama covid döneminde veri gazeteciliğinin önemini daha iyi fark ettik. Covid aslında veri haberciliğinde Türkiye’nin nerede olduğunu görmek açısından bir ivme kazandırdı. Verilerle konuşuyoruz artık, o verilerin analiz edilip görselleştirilmeden bize sunulması aslında hiçbir şey ifade etmiyor. Şu an Covid ile birlikte Sağlık Bakanlığı çok fazla kullanıyor bu verileri, herhalde biraz daha bilinir ve yaygınlaşır hale geldi diyebiliriz”.

Veri gazeteciliğinin Türkiye’deki gelişimini olumlu olarak değerlendiren bir diğer kişi **Katılımcı 10** ise şunları aktarmıştır:

“Takip ettiğim birkaç tane veri gazeteciliği ile alakalı site var. Buradaki haberleri fırsat oldukça inceliyorum. Akademik anlamda da yüksek lisans ve doktora düzeyinde veri gazeteciliğine yönelik çalışmaların, tezlerin yapıldığını görüyoruz. Dolayısıyla veri gazeteciliğine yönelik ülkemiz için söylüyorum yavaş yavaş bir kıpırdanma var. Dünyada da veri gazeteciliği kavram olarak çok

eskilere dayanmıyor, yeni bir kavram. Ama veri, gazetecilikte her zaman vardı, evet işin içerisine bilgisayarın girmesi ile birlikte artık verinin işlenmesi üzerinde düzeltme yapılması ya da veriye erişim biraz daha kolaylaştı. İşin içerisine internet teknolojisi girince bu iş daha da kolaylaştı”.

Veri gazeteciliğinin Türkiye’deki gelişimini değerlendiren katılımcılar, konuşmalarında bu gelişmelerin yetersiz ya da yaygın olmadığını ve sürecin zorlu olduğunu ifade etmiştir. Bazı katılımcıların ise ülkemizde yavaş da olsa konuya ilişkin gelişmeler yaşandığına dikkat çektikleri saptanmıştır.

3.4.2.3. Veri Gazeteciliğinin Geleceğine İlişkin Öngörüler

Katılımcılara sorulan sorular neticesinde veri gazeteciliğinin geleceğine yönelik olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tutumun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Görüşme gerçekleştirilen akademisyenlerin ağırlıklı olarak veri gazeteciliğinin ilerleyen yıllarda daha yaygın kullanılacağına, gelecekte gazetecilerin daha çok veri ile çalışmak durumunda kalacağına ve dijital çağda veri gazeteciliğinin öneminin giderek daha çok kavranacağına dair bir kanaat oluşturdukları görülmüştür.

Katılımcıların veri gazeteciliğinin geleceğine yönelik öngörülerini kapsayan görüşleri şu şekildedir:

Veri gazeteciliği ile uğraşmak için yapay zekâ ve kodlama gibi belli teknik becerilerin sürece dahil edilmesi gerektiğini savunan **Katılımcı 1**, günümüz teknoloji içerisinde devasa miktardaki verinin alınması, işlenmesi ve buradan anlamlı bir sonuç çıkarılması için bir gazetecilik formasyonunun her zaman gerekli olduğunu ifade etmiştir:

“İş teknik bir nokta gibi görmek yanlış olacaktır. Sonuçta bu program bize teknik bir rapor sunuyor ama bunu haber hikayesi noktasına dönüştürülmesi doğrudan gazetecinin hikayesidir. O hikâyeyi ortaya çıkaracak gizli olan verinin bulunması özel bir gazetecilik formasyonu gerektiriyor. Özellikle Türkiye’de veri gazeteciliği uygulamalarına dönük doğrudan çalışan bildiğim kadarıyla basın kuruluşu yok, kendi içerisinde de böyle bir departmanı olan basın kuruluşu yok, fakat veriye dayalı haberler üretiliyor. Ben yapay zekâ ve yazılım teknolojisi ile veri gazeteciliğinin paralel bir şekilde ilerleyeceğini düşünüyorum. Ama gazetecilik formasyonu alan öğrenciler (lisans, yüksek lisans ya da doktora düzeyinde) bu teknolojik programlara hâkim olursa veri gazeteciliğine ilişkin pratiklerin de o hızla gelişeceğine inanıyorum”.

Veri gazeteciliğini haber odalarında yapılacak bir gazetecilik pratiği olarak gören **Katılımcı 7**, Türkiye’de süreç olarak biraz geç kalınmış olduğunu vurgulamıştır:

“Mesela Covid-19 gibi veriler üzerinden haber yapmayı zorunlu kılan olaylar aslında veri gazeteciliğini de teşvik ediyor. Dünya buraya doğru gidiyor aslında birçok çalışmaya baktığımızda veriler arasında ilişkiler kurularak anlamlı bir sonuç bulunmaya çalışılıyor. Bundan siyasi iktidarlar da yararlanabilir, çeşitli şirketler de yararlanabilir ya da gazeteci haber hikayesi olarak yayınlatabilir. Dolayısıyla veri gazeteciliği giderek önemli bir yere gelecektir. Türkiye’de mutlaka yaygınlaşacaktır, haber odalarına girecektir. Ve ben Türkiye’de ilk olarak bunu Anadolu Ajansı’nın yapacağını düşünüyorum. Çünkü AA dünyadaki trendleri takip eden bir kurum, infografik haber gibi kategori eklemesi ve dijital medya ortamına uygun bir habercilikte yapmaya çalışıyor. Dolayısı ile veri gazeteciliği Türkiye’de ortaya çıkacaksa bu AA’nın öncülüğünde gerçekleşecek bence. Fakat özellikle görselleştirme açısından eğer bir veri gazeteciliği yapacak ilk zamanlar yetersiz haberlerin de ortaya çıkacağını düşünüyorum, özellikle görselleştirme açısından”.

Katılımcı 9 büyük resmin görülebilmesi açısından, verilerin analizinin ve insanlara sunulmasının artık çok önem arz ettiğini belirtmiştir:

“Açıkkası ben bu alanın gelişerek daha da ilerleyeceğini düşünüyorum. Bir kere artık hiçbir ülke küresel sistemlerden bağımsız hareket edemez. Bir yerde ekonomik kriz yaşansa domino taşı gibi tüm dünya bundan etkileniyor. Bu yüzden artık küçük verilerle de uğraşmıyoruz, veri gazeteciliğinin gelişerek devam edeceğini düşünüyorum. Hatta habercilik açısından da başarılı bir habercinin de veri analizini yapabilmesi gerekiyor. En azından veriyi görselleştirmeli, birkaç program bilgisine sahip olabilmeli ki geleneksel gazetecilikten farkını ortaya koysun. İleride bu durum gazetecinin freelance çalışmasına da olanak sağlayacaktır”.

Katılımcı 2 ise geleneksel gazeteciliğe göre veri gazeteciliğini yapabilen öğrencilerin mesleki olarak daha avantajlı olacağını aktarmıştır:

“Gazetecilikte Avrupa ve Amerika’daki basın kuruluşlarını takip ettiğimiz zaman, oraya bizim öğrencilerimizden de giden oluyor, geçen dönem Almanya’da bir gazetede çalışan bir öğrencimizle bir mezun etkinliği yapmıştık. Ona da sormuştum nasıl yapıyorsunuz diye ilginin ve alakanın arttığını, birçok gazetede veri gazeteciliği ile ilgili çalışan kişileri istihdam ettiklerini söyledi. Gelecekte Türkiye’de de dünyada da daha fazla veri gazeteciliği çalışması yapılacağını düşünüyorum ben. Tabii biraz multidisipliner alan olduğu için sadece gazetecilik formasyonu yeterli olmuyor. Dersi veren öğretim elamanı yeterliliği de önemli. Çünkü veri ile ilgili bir çalışma yapacaksanız biraz kod bilgisi bilmeniz lazım, yazılımları nasıl kullanacağınızı bilmeniz lazım, biraz istatistik bilgisine sahip olmanız lazım. O yüzden dediğim gibi Türkiye’de biraz yavaş tempolu da olsa geleceğinin olduğunu düşünüyorum”.

Katılımcı 3 gelecekte gazeteciliğin bu noktaya kayacağını düşündüğünü vurgulamıştır:

“Özellikle iletişim fakültelerine öğrenci alırken sayısal yeteneklerine de bakmamız gerektiğini kanaatindeyim. Dijital dünyada bir düşünme biçimi olarak veri gazeteciliği önemli. Bizim data üzerinden yaptığımız iş ile mühendislere asla yetişemeyiz, kendi alanımızdan getirdiğimiz felsefi, sosyolojik ve antropolojik bilgi çok değerli. Dünya bu yönde ilerleyecek bence, ülkemizde de medya kuruluşlarını bu yöne zorlayacak bir şeyler yapılmalıdır. Tabii ki beraberinde okuyucuyu da buna hazırlamak gerekir”.

Katılımcı 8 dijitalleşmeye yönelim olduğuna ve haberin de bu noktaya kaydığına dikkat çekmiştir: *“Sağlık, ekonomi, eğitim gibi her şey dijitalleşiyor, haberciliğin de bu süreçten etkilenme durumu var. Zaten Türkiye dünyanın gerisinde veri gazeteciliği noktasında, ancak ülkemizde bunun artacağını ve veri gazeteciliğinin Türkiye’de ve dünyada oldukça gelişeceğini düşünüyorum”.*

Katılımcı 5 ise veri gazeteciliğine ileride neden çok daha fazla ihtiyaç duyulacağını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Özellikle çok hızlı dönüşen bir teknolojik süreç hem iletişim teknolojileri hem enformasyon teknolojileri hızlı bir şekilde ilerliyor. Dolayısı ile bundan 50 yıl önce insanın maruz kaldığı enformasyon miktarı ile şu an maruz kaldığı enformasyon miktarı aynı değil. Tüm dünyada başlangıçtan beri üretilen enformasyonun yüzde 90’ı son iki yıl içerisinde üretilmiştir. Bu kadar hızlı büyüyen bir enformasyon teknolojisinin sonunda verinin de fazlaşması kaçınılmazdır. Çok veri yığını var elimizde, bu veri yığınları içerisinde geçmişteki gibi hızlı bir şekilde veriyi elde edip, daha doğrusu haberi oluşturacak veriyi elde edip bunu okuyucuya sunmak çok kolay değil. Basit bir örneği Wikileaks’in 1 GB’lık bir verisi vardı, 6 yıl sonra ortaya çıkan Panama belgelerinin 2.6 TB’lık bir verisi vardı. Dolayısı ile veri devasa büyüyor, aynı zamanda sosyal medya da büyük bir faktör. Twitter’den inanılmaz bir veri akışı sağlanıyor. Bu kadar yoğun şekilde akan bir süreçte insanların bu haberi yakalayabilmesi, geçmişteki gibi alıp inceleyebilmesi çok basit ve kolay değil. Bundan yirmi yıl önce evlerimizin, odalarımızın bir köşesinde ansiklopediler vardı. Ansiklopedilerin geçerliliği şu anda yok, bu kadar hızlı değişen bir süreçte yakalayabilmek çok kolay değil. Açıkçası verinin bu kadar arttığı yerde de veri gazeteciliğine ihtiyaç var. Çünkü bu kadar fazla veriyi alıp hem web siteleri üzerinden hem de açık veri kaynaklarından ya da sosyal medya üzerinden veriyi kazıyarak haber elde etmek kaçınılmaz oldu. Bu da veri gazeteciliğini bir faktör olarak ortaya çıkardı. Dolayısı ile veri bu kadar hızlı artıyorken, insanlar dijitale bu kadar adapte oluyorken, gelecekte veri gazeteciliğinin olmazsa olmaz olacağını öngörmek yanlış olmayacak. Tabii burada büyük verilerden detaylı analiz elbette ki var olacak ama hızlı bir şekilde de veri gazeteciliğinin buna adapte olacak bir pratiklerini görebiliyoruz. Veriyi hızlı bir şekilde web sitesi üzerinden kazıyıp ya da açık veri setlerinden hızlı bir şekilde alıp onu bir hikâye ile birleştirmek illa aylar sürececek bir faaliyeti beraberinde getirmeyecek. Hızlı bir şekilde de veri gazeteciliği elbette ki kullanılabilir. Buradan baktığımız zaman, bu kadar

dijital dönüşümün içerisinde veri gazeteciliği faktör olacak. Ama insanın olduğu yerde veri gazeteciliği nesnel bilgiyi insanlara aktarma konusunda başarılı olabilir mi onu göreceğiz”.

Veri gazeteciliğinin geleceğine ilişkin olumlu görüşünün altında yatan temeli

Katılımcı 6 şöyle anlatmıştır:

“Normalde bunu en basit şöyle söyleyebiliriz, 2019 yılıydı New York Times 'in bir iş ilanında direkt bir veri gazeteciliği tanımı vardı. Zaten dünyada veri gazeteciliği ile alakalı çalışan büyük kuruluşlar New York Times olabilir, Guardian olabilir, Le Monde olabilir ve BBC gibi kurumlar ciddi anlamda veri gazeteciliğini kullanıyorlar. Ama burada şöyle bir sıkıntı yaşıyorlar, bir yerde haber üretecek olan iletişim eğitimi almış kişiler var, diğer tarafta bilgisayar eğitimi almış olan ve veri gazeteciliğini kullanacak olan insanlar var. Bu iki grubun birbirine entegre olacak ya da arada sentezlenecek bir yapıya ihtiyacı var. İkisinin birbirine doğru evrilmesi gerekiyor. Bunu da iletişim fakültelerinin bir şekilde belki bir bilgisayar mühendisi kadar veriydi, yazılımdı, kodlamayı öğrenmesi gerekmiyor ama en azından ortak jargonu kullanacak kadar eğitim vermesi gerektiğini düşünüyorum. Ve gazeteciliğin buraya doğru evrileceğine inanıyorum. Türkiye 'de de ciddi anlamda iletişim fakültelerinde veri gazeteciliği dersi var. Burada şu sorun ortaya çıkıyor veri gazeteciliği kavramı çok geniş bir kavram, birçok üniversitede veri gazeteciliği de veriliyor. Ancak dersin verilmesi bence üç temel boyutta ele alınabilir. Bir sadece teorik eğitim var, yani veri gazeteciliği kavramsal olarak ele alınıyor. İkinci boyutu veri gazeteciliğinin hazır kullanılan yazılımlar ya da arayüz programlarını hazır kullanabildiğiniz kapalı kutu grupları eğiten grup var. Bir de ciddi anlamda veri gazeteciliğini kullanacak yöntemleri sıfırdan ya da mümkün olduğunca bilgisayar programcılığına yakın şekilde eğiten bir grup var. O yüzden geniş yelpazede geliyor. Belki ileride Aydın Doğan ve benzeri organizasyonlarda veri gazeteciliği için özel bir ödül segmentinin açılması ya da iş ilanlarında veri gazeteciliği ile ilgili ilanların çıkacağını düşünüyorum. Belki de on yıl içerisinde olabilir ama çıkacağına eminim”.

10 katılımcıdan sadece ikisi ise diğerlerinden farklı olarak veri gazeteciliğinin geleceğine yönelik olumsuz bir bakış açısına sahiptir. Özellikle ülkemizde veri gazeteciliğinin tutunamayacağına dikkat çeken olumsuz görüşe sahip katılımcılar, bunun sebebinin Türkiye'deki medya sektörü olduğuna dikkat çekmektedir.

Türkiye'deki medya yapısının veri gazeteciliğine uygun bir ortam sunmadığını belirten **Katılımcı 1** şunları aktarmıştır:

“Özellikle New York Times 'in çok güzel Örnekleri var, interaktif haberleri var, veriye dayananları da çok fazla. Dolayısıyla 'digital storytelling' dediğimiz şeyin, dijital anlatı biçiminin habere yansması da muhteşem. Ama Türkiye 'de bunları örnek alıp yapacak gazete, haber medyası yapılanması kesinlikle yok, oradan çok uzaktayız. Hala gelenekselin içeriğini internete taşımamızın çok da ötesine geçmiş değiliz. Verilerle çalışmaya çalışıyoruz, o verileri bir anlatı biçimiyle insanlara aktarma yoluna gitmiş değiliz. Dolayısıyla bu bir yatırım,

yeni nesil bir gazetecilik olması gerekiyor. Yeni gazetecilik profiline de buna göre kendini donatmış ve anlatı biçiminin de yeni şeye uygun olarak kafasına oturmuş olması lazım. Ya TV habercileri var ya da geleneksel haberciler var, kâğıt gazetelerden gelen var. Dolayısıyla onların ikisinin egemen olduğu bir çalışma ortamında yeni nesle yer açılıyor mu ondan da emin değilim. Zaten piyasa da çok daraldı, gençler kendi kendilerine bir şey yaparlarsa ancak öyle çıkacak. İnternet haber siteleri de küçük parçalara bölünmüş bireysel sitelere dönüştü, çoğunlukla bir ya da iki gazetecinin ya da karı koca gazeteci olanların birlikte çıkardıkları sitelere dönüştü. Onlar da ajanslardan aldıklarını paylaşıyorlar, özel haber yok. Dolayısıyla ortada Türkiye açısından internet haberciliği bile yok, veri gazeteciliği hiç yok”.

Bir diğer olumsuz görüşe sahip kişi olan **Katılımcı 4** ise veri gazeteciliğinin esasında Türkiye’de çok fazla yer bulmadığını ifade etmiştir:

“Bu konuda ilginç tespitlerde var. Yani Hollanda İsveç Başkonsolosluğu’nun da desteği ile çeşitli eğitim kurumlarının vasıtasıyla ülkemizde veri gazeteciliği çalışmaları gerçekleştiriliyor. Bu tarz eğitimlerle Anadolu çapında da pek çok kişiye ulaşıldığını düşünüyorum. Ama bu eğitimlerin devamında bir şey geliştirilemedi. Aslında veri gazeteciliği yeni çıkan bir gazetecilik türü değil, çok eskilere dayanıyordu kökeni. Ama veri yoktu aslında o zaman, var olan veri de kitaplarda ya da raporlardaydı, bilgisayarlara aktarılmamıştı. Fakat bugün dünya genelinde şeffaflaşma politikaları ile birlikte açık veri olarak verilerin çoğuna internette ulaşılabilen. Fakat Türkiye’de neden gelişmiyor diyecek olursak, biz matematikten ve verilerden aslında biraz çekiniyoruz. Türkiye’de veri gazeteciliğinin yapılış tarzlarına baktığımızda bir eleştirel gazetecilik faaliyeti gibi görüyorum ben. Evet veri gazeteciliği tutunabilirdi ülkemizde ama tutunamamasının nedenlerinden biri basının sermaye yapısının desteklenmesine bakmak lazım. Böyle bir geniş çerçeveden bakınca veri gazeteciliğinin geleceği de var ama Türkiye’de çok zor”.

Görüldüğü gibi katılımcıların çoğu veri gazeteciliğinin zamanla öneminin kavranacağına ve gelecekte veri gazeteciliğinin gerek sektörel anlamda gerekse üniversitelerdeki eğitim boyutunda iyi yerlere geleceğini ifade etmiştir. Daha az sayıdaki akademisyen ise veri gazeteciliğinin geleceğine parlak bakmamakla birlikte özellikle Türkiye’deki gazetecilik yapısından kaynaklı veriye dayalı gazeteciliğin ilerlemeyeceğini düşünmektedir.

3.4.3. Veri Gazeteciliğinin Eğitimine İlişkin Görüşler

Gazetecilik alanında ortaya çıkan yeni pratikleri üniversitelerdeki fakülte ve bölümlerin müfredatına taşımak gazetecilik mesleğinin geleceği için oldukça önemlidir. Çalışmanın odak noktasını oluşturan bu bölümde 8 alt kod belirlenmiştir. Akademisyenlerin veri gazeteciliğinin eğitimine ilişkin görüşleri, Veri Gazeteciliği

Eğitiminin Alandaki Yeri ve Önemi, Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar, Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Fırsatlar, Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitiminin Verimliliğine İlişkin Görüşler, Veri Gazeteciliğinde Eğitimciye İlişkin Özellikler, Türkiye ve Dünyadaki Veri Gazeteciliği Eğitimindeki Farklar, Veri Gazeteciliği Eğitiminin Lisansüstü Boyutu ve Alana İlişkin Akademik Çalışmalar ve Veri Gazeteciliği Eğitimine İlişkin Öneriler başlıkları altında aktarılmıştır.

3.4.3.1. Veri Gazeteciliği Eğitiminin Alandaki Yeri ve Önemi

Verinin değerinin artması ve giderek çoğalması ile gazetecilikte son yıllarda önemli bir pratik olarak karşımıza çıkan veri gazeteciliği eğitiminin alandaki yeri ve öneminin anlaşılması adına katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcıların çoğu veri gazeteciliğini müfredata taşımanın önemli olduğuna dikkat çekmiştir. **Katılımcı 4** yeni teknolojik gelişmeler deyince gazetecilikte direkt veri gazeteciliğini bir numaraya koyabildiğini ifade etmiştir:

“Veri gazeteciliği alanda da çok önemli aslında. Özellikle iletişim ya da medya alanında çağı yakalama noktasında geri kalamıyorsun. Veri gazeteciliği dersini alan veya bu dersi özümseyen pek çok kişi herhangi bir vakıf üniversitesi ya da devlet üniversitesine girdiğinde bu konuda eğitim veriyorum dediğinde daha kolay iş bulabilir hale geliyor. Bu çağın yeni gündemi şimdilik bu. Dolayısıyla çağı yakalamak her alanda önemli, bizde de önemli. Eğitim kurumlarının günceli yakalama noktasında bir sorumluluğu var. Veri gazeteciliği bambaşka yeni bir alan, dünyada ve Türkiye’de böyle bir alana ihtiyaç olmasaydı zaten ortaya çıkmazdı. Bu açıdan gazetecilikte veri gazeteciliği yepyeni bir alandır. Mesela sosyal medyada yer alan emojiden, gülmeden, üzülmeden bile toplumsal bir sonuç ortaya çıkartılabiliyor veri sayesinde. Veri gazeteciliği iyi hale getirdi aslında, veri bize gazeteciliğin kökenini tekrar tekrar hatırlatıyor”.

Katılımcı 9 içerisinde bulunduğumuz çağın getirilerinden faydalanarak eğitim almanın önemini vurgulamıştır:

“Birincisi mezun olabilmeleri için öğrenciler temel gazetecilik derslerini almak zorundalar, Türkçeyi düzgün şekilde kullanmayı bilmek durumundalar, haber nasıl yazılır, fotoğraf nasıl çekilir, bir haber nasıl çerçeveslenir bilmek zorundalar. Ama geleneksel anlamdaki yayıncılık günümüzde yeterli değil, veri analizinde de elde ettiğin verileri haber haline dönüştürüyorsun. Temelde öğrendiğin, geleneksel yayıncılıkta öğrendiğin bütün bilgilerini veri haberciliğinde de kullanıyorsun. Günümüzde araştırmacı gazetecilik tabii ki çok önemli ama bunu artık verilerle desteklemek gerekiyor. O yüzden veri artık

habercinin ayrılmaz bir parçası haline geldi ve öğrencilere de pozitif değer katacak”.

Katılımcı 8 de benzer şekilde gazetecilik eğitiminde dijitalleşmeye dikkat çekmiştir:

“Aslında baştan beri dijitalleşme olgusu zorunlu gelmiştir ama insanlar zamanla bunu kanıksamışlardır. Habercilik sektöründe de artık bu eğitimi alanlar ya da bu niteliklere sahip olan öğrencilerin iş bulma olanakları daha kolay olacaktır. Veri gazeteciliği eğitimine sahip öğrencilerin değişen medya yapısı içerisinde kendilerine daha rahat yer edinebileceklerini düşünüyorum ve bunun öneminin de giderek artacağını düşünüyorum”.

Katılımcı 1 ise şu an Türkiye’deki medya yapılanmasının tamamen sıkışmış durumda olduğunu, ayakta kalabilmek için yeniliklere adapte olunmasını ve öğrencilerin de bu ortama göre yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir:

“Bu sıkışmışlığın dışına çıkabilmek gerekiyor. İşte mesela Oksijen gazetesi örneği Türkiye’deki farklı örneklerden biri oldu. Sadece hafta sonu çıkan ve asıl yayını internet üzerinden yapan bir yapı ortaya çıkardı. Dolayısıyla hafta sonu gazeteleri de işte daha dolu, bol yazılı, bütün hafta okuyabileceğiniz kadar geniş içerikleri olan gazete ama asıl sıcak haberler tamamen internetten veriliyor. Bir arayış var, bu arayış güzel ama bir yere varabilmesi için yeni kuşağa yatırım yapılması, önlerinin açılması ve bu talebin de oluşturulması gerekiyor. Bugün Amerika’daki, İngiltere’deki hatta Avustralya’daki bazı gazeteler büyüyorlarsa ve bir sürü yeni gazeteciler istihdam etmeye başlıyorlarsa ve bunların karları da büyüyorsa bizinkilerin yanlış yolda gittikleri çok açık. O zaman herkesin kafasını iki elinin arasına alıp nerede yanlış yapıyorum diye düşünmesi ve bu alana yönelmesi gerekir”.

Her şeyin dijitale dönüştüğü bir dünyada veriden bahsetmenin gerekliliğine dikkat çeken **Katılımcı 10**, özellikle haber için veriyi kullanmanın kaçınılmaz olduğunu dile getirmiştir:

“Bu bize hem şeffaflık hem de hesap verilebilirlik noktasında katkı sağlayacaktır. Gazetecilik eğitiminde özellikle öğrencilerin dijital araçları ile bir yetkinlik kazandığını düşünüyorum. Bir araç ile ne kadar meşgul olunursa, o kadar çabuk öğrenilir. Dolayısıyla bu derslerde öğrenciler bu araçlarla ne kadar çok uğraşursa o kadar çabuk öğrenir. Aslında bu araçların nasıl kullanılacağını, gazetecilik formasyonu noktasında nerede işe yarayacağını gösterebilirsek, bence alanda sektör anlamında daha nitelikli haber üretilir hale gelmesi de sağlanır. Özellikle daha nitelikli haber üretilmesi noktasında veri gazeteciliği eğitiminin alana katkı sağlayacağını düşünüyorum”.

Teknolojinin önemine vurgu yapan **Katılımcı 5** de genç kuşağın dijitaldeki etkisi ile birlikte iletişim fakültelerinin de daha fazla dijitalleşmesi gerektiğini savunmuştur:

“Bildiğimiz konvansiyonel gazetecilik faaliyetlerinin dönüştüğünü kabul etmek gerekir. Son yıllarda dijital ajansların da ne kadar etkin olduğunu görebiliyoruz. Ayrıca gazetecilik çalışmalarında da giderek artan bir dijital çalışmanın etkin olduğunu görebiliyoruz. Burada giderek artan bir dönüşüm var. Eğitim alanında da dijital dünyanın dışında kalmamanın gerekliliği yadsınamaz bir gerçek. Bu çerçevede özellikle dijital kavramların öğrencilere aktarılması kaçınılmaz bir sonuç onların mesleki donanımları açısından. Özellikle dijitalle ilgili alanlardan mezun olan öğrencilerin bu konularda donanımlı olmaları gerekli. Veri gazeteciliği de gazetecilik alanında ilerleyecek öğrenciler için olmazsa olmaz. Günümüzde sadece geleneksel gazetecilik pratikleri yeterli değil. Belki de şimdi veri gazeteciliği dersini alacak ya da alan öğrenciler ileride gazeteciliğin dönüşümünü gerçekleştirecek kişilerdir”.

Katılımcı 2 Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimi ile ilgili gerekli donanıma sahip olan öğrencilerin çok rahat iş bulacağını düşündüğünü, alanın henüz bakir bir alan olduğunu ve pek fazla bu konuda bilgi sahibi olan insan olmadığını söylemiş ve Türkiye’deki medya ortamı üzerinden konuyu şu şekilde değerlendirmiştir:

“Bizim medyamız biraz hızlı tüketim medyası, yani yavaş gazetecilik dediğimiz türde uzun soluklu haberler pek yapılmıyor, daha çok ajans haberciliği yaygın bizde. Dolayısıyla bir veri gazetecisine günler, haftalar vererek sen git bu konuyla ilgili bir araştırma yap sonra çalışma yap bir haber çıkar pek kolay kolay demeyeceklerdir. Ama önemi bilindikçe, arttıkça, bu konuyla ilgili kişi ya da kişiler istihdam edilecek ve bunlar sadece bu konuyla ilgili çalışmalar yapacaktır. Yurt dışındaki örnekleri böyle. Yani bunları kimse sıkıştırıyor, acele çık bana haber yap şeklinde çalıştırılmıyor muhabir. Bunlar bir veri gazeteciliği odasında grafiker, belki bir yazılımcı ve bir gazeteci. Üç farklı kişi de olabilir bu işi yapan. Çünkü hiçbirisi de vazgeçilecek şeyler değil. Yani gazetecilik formasyonu olmadan da veriyi analiz ettikten sonra yorumlama kısmında da gazetecilik formasyonu gerekiyor. Daha önce bir eğitimde bir bilgisayar mühendisi arkadaşımız tam da bunu söyledi, bu veri gazeteciliğinin dört tane adımı var. Yani veriyi çekme, temizleme, analiz etme ve yorumlama. Biz veriyi çekebiliyoruz, filtreleyebiliyoruz, analizini yapabiliyoruz ama son aşama olan o yorumlama kısmında ya da hikayeleşme kısmında yetersiziz diyor. Burada da aslında gazetecilik formasyonunun devreye giriyor. Bundan önceki o üç adımı yani veriyi kazımak, internette çekmek, twitterdan veri çekmek mesela son dönemde araştırmalarda çok denk geldiğimiz türlerden biri. Ya da internet sitelerinden tablolar kazımak gibi istatistik data setleri, hazır veri setlerini analiz edebilmek. Ya da kendisi bir veri seti oluşturabilmek gibi adımları da öğrenebilirse gazeteci her şeyi ile bu işi yapabilir. Yeni bir alan olduğu için şimdilik farklı formasyonlardaki kişilerin bir araya gelerek ortak bir çalışma yapması sonucunda da oluşturulabiliyor bu tarz veri gazeteciliği çalışmaları. Bu sebeple veri gazeteciliği eğitimi alanda önemli bir yere sahip”.

Katılımcı 3 de alanın bu noktaya doğru kaydığına ve konunun eğitim boyutuna dikkat çekmiştir:

“Sadece veri gazeteciliği değil belli birtakım programlarla özellikle Twitter’den veri çekmek, bunları analiz edecek dijital araştırma yöntemlerinin hepsini bir bütün olarak düşünüp müfredatları bu yöne doğru değiştirmek lazım. Bu çok kolay olacak bir şey değil. Çoğu üniversitede hocalar geleneksel üzerinden ilerliyor, ama veri gazeteciliği yapma pratikleri öğrencilere kazandırılmalı. Özellikle mühendislik ile ortak çalışılacak laboratuvarlar kurulmalı. Bunun hepsi ile gazetecilik olarak baş edemeyiz. Bu disiplinlerarası bir alan, cesur davranan fakülteler çıkacaktır. Yani mühendislik ile işbirliği geliştiren, laboratuvar kuranlar, ders programlarını düzenleyenler gerçekten uluslararası istihdamın da parçası olabilecek nitelikte insan gücü yetiştirebilecektir. En az sosyoloji ya da siyaset kadar öğrenciye temel matematik bilgisi de gerekiyor artık. İletişim fakültelerinde bunlara daha fazla özen gösterilmeli. Temel bilimlerin içerisinde konumlandırılan buradan filizlenen bir yeni iletişim bakış açısı kazandırılmalıdır. Bunun dışında yapay zekâ da bizim konumuz, post hümanizm de bizim konumuz. Hayal gücü, sayılar ve geleneksel sosyal bilimi birleştiren bir alana doğru gitmek gerekir”.

Katılımcı 6 veri gazeteciliği dersini verirken öğrencilere konunun önemini açıklamaya çalıştığını belirterek, veri gazeteciliği eğitiminin gerekliliğini şu şekilde anlatmıştır:

“Biz ilk derse başladığımızda öğrencilere ben hep bir önceki dönemden öğrencilerin yapmış oldukları projeleri gösteriyorum. Öncelikle kodu gördüklerinde korkuyorlar. Çok değil aslında 500-600 satırlık bir kod ama gördüklerinde direkt bunu yapamayacağız diye korkuyorlar. Sonra neden veri gazeteciliğini öğrenmeleri gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Temelde aslında şu, dijitalleşen bir dünya var ve bu dijitalleşme ile birlikte bütün sosyal yaşantı veri ile takip edilebilir hale geliyor. Yani analog bir yapının büyük bölümü dijitale dönüşüyor. Doğal olarak önceden gidip analog olarak insanlarla yüz yüze görüştüğünüzde elde ettiğiniz veriyi artık farklı yollarla toplamak mümkün ve bu da daha geniş bir perspektiften bakmayı sağlıyor. O yüzden bunlar sektörde ciddi anlamda gerekli olduğunu, ileride haber üretirken karşılaşırken içerik bulma, haberi detaylandırma, genişletme gibi konularda yardımcı olacağını söylüyorum. Ve öğrencilere birkaç örnek ile bunu anlatmaya çalışıyorum. Ondan sonra öğrenciler bunun ciddi anlamda faydalı olacağını söylüyor. En azından öğrencilerin bu yöntemleri öğrenmesinin haber üretim sürecine yüzde on beşlik bir katkı sağlayacağını düşünüyorum. Türkiye’de ilk yüze giren üniversitelerde ciddi anlamda bu konu ile ilgili eğitim var, özellikle iletişim dışındakilerde. Hesaplamalı iletişim diye geçen bir kısım var o yönde çeşitli çalışmalar var. Koç üniversitesinin yaz okulları vardı hesaplamalı iletişim diye. Bunlar aslında sosyal bilimlerin birçok alanını kapsıyor ama gazetecilik boyutuna ya da iletişim boyutuna değindiğinizde buradaki öğrencilere hesaplamalı iletişim ya da veri gazeteciliğini nasıl kullanabileceklerine dair öğreten çeşitli yaz okulları var. Mesela Pınar Dağ veri gazeteciliği üzerine ciddi çalışmalar yapan birisi. Ama hala bebek adımları ile ilerlediğimizi düşünüyorum. Özellikle bunu Amerika ve Avrupa’nın önemli üniversiteleri ile karşılaştırdığımızda”.

Veri gazeteciliği eğitiminin Türkiye’deki gelişimini değerlendiren **Katılımcı 10** ise, gazetecilik eğitimi veren fakültelerin artık yavaş yavaş veri gazeteciliği kavramına yönelik farkındalık oluşturmaya başladığını ifade etmiştir:

“Veri gazeteciliği pratiklerini belli bir düzeye kadar yapabilecek profesyoneller yetiştirmeye yönelindi. Akademik anlamda bu tür bir hızlanma var. Kendi çalıştığım üniversite için söyleyebilirim, yaklaşık 4 yıl önce bir müfredat yenileme çalışması gerçekleştirdik. Bu güncellemede de hem dünyadaki programları hem de Türkiye’deki iletişim fakültelerinin müfredatlarını inceledik. Özellikle iletişim fakültelerinin nereye doğru yöneldiğine, evrildiğine yönelik bir izlenim, bir çerçeve oluşturduk. Bu çerçeve noktasında gördük ki drone, mobil, internet, veri gibi gazetecilik pratiklerinin programda olması gerektiğini düşündük ve bu kapsamda güncelleme çalışması yaptık. Bununla birlikte veri gazeteciliğinin ayrı bir ders şeklinde verilmesi gerektiği için müfredatımıza ekledik. Çoğu iletişim fakültesinin de veri gazeteciliğini artık ayrı bir ders olarak müfredata taşıdığını görmekteyiz. Bu noktada da öğrencilerin ve gazetecilik profesyonellerinin bilgi ve becerilerinin artması ile sektörün de belli bir noktadan sonra dönüşeceğini ve veriye dayalı haberlerin de daha çok karşımıza geleceğini öngörüyorum”.

Veri gazeteciliğini araştırmacı gazeteciliğin bir çıkış yolu olarak gördüğünü ve öğrenciler üzerinde de bu konuda merak uyandırmaya çalıştığını aktaran **Katılımcı 3** ise şunları söylemiştir: *“Yavaş yavaş Türkiye’deki üniversiteler de ders programlarını veri gazeteciliğine uyumlandırmaya çalışıyorlar. Ama süreç biraz yavaş işliyor, hala geleneksel haber yazma metotları üzerinden gidiliyor. Veri gazeteciliğinin önemi kavrandıkça bu süreçte hızlanacaktır diye düşünüyorum”.*

Özellikle üniversiteler bağlamında eğitim noktasındaki gelişmelerin son yıllarda çok daha iyi olduğunu söyleyen **Katılımcı 5**, ders sayısındaki artışa dikkat çekmiştir:

“Çünkü veri gazeteciliği bundan birkaç yıl önce sadece bir iki üniversitede, birkaç kişinin çabası ile gerçekleşen bir faaliyetti. Benim de akademiye ilk geçiş yaptığım zamanlarda karşılaştığım bir kavramdı. Üzerinden yaklaşık 7-8 yıl geçti ve şimdi dönüp baktığımızda, tabii ki uluslararası örnekleri ile karşılaştırdığımızda hala yeni yeni adım atıldığını görüyoruz. Ama en azından üniversiteler bağlamında, giderek artan sayıda veri gazeteciliği dersinin eklendiğini görebiliyoruz, yeni medya bölümlerinde özellikle, çünkü bu bir ihtiyaç. Biz üniversitemiz bünyesinde veri gazeteciliği dersini verebildiğimiz için oldukça mutluyuz. Diğer üniversitelere de baktığımızda giderek artan veri gazeteciliği dersi olduğunu görüyoruz. Burada bir ya da iki kişinin tüm üniversitelerde dolaştığı ve aynı dersi verdiği bir faaliyetten ziyade giderek daha fazla artan sayıda öğretim üyesinin bu konuda uzmanlaştığını, bu konuya eğildiğini ve bu konuyu fark ettiğini gözlemliyoruz. Bu da akademi açısından oldukça önemli. Dolayısı ile şu anki gelişim oldukça güzel”.

Katılımcı 7 de akademide veri gazeteciliğine olan ilginin arttığını ve yayın sayısının fazlalaşmasının eğitim boyutuna da katkı sağlayacağını vurgulamıştır:

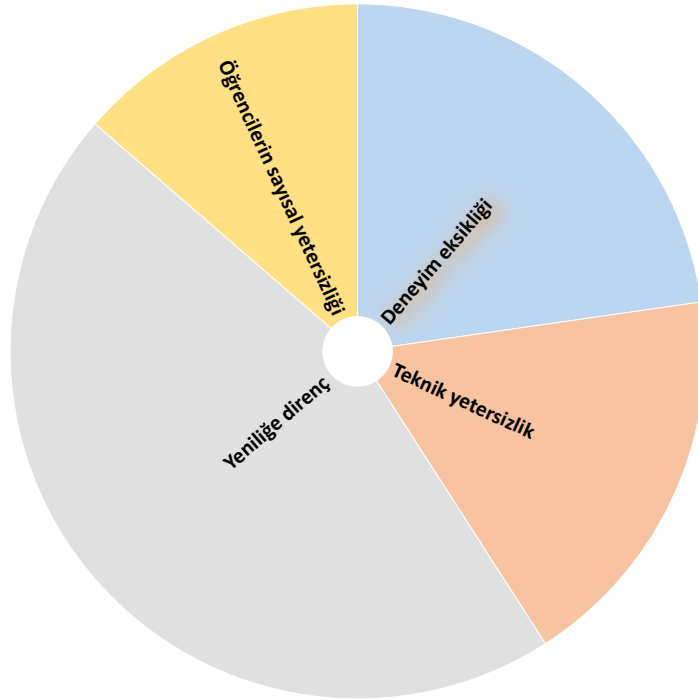
“Bunun giderek çoğalacağını düşünüyorum özellikle papılan tezler, yayınlar ile. Mesela biz ilk defa Türkiye’de veri gazeteciliği adında bir kitap yayınlıyoruz. İleri de belki de teorik başka kitaplar ya da uygulamalı bir kitap çıkabilir. Çünkü bunlar akademiye de destekleyen şeyler. Çünkü hoca ders anlatacağı zaman, öğrenciye sunacağı kaynak kitap olsun istiyor ve veri gazeteciliği ile ilgili yayınlar büyük oranda yabancı yayınlar (İngilizce ya da Almanca). Bu tarz yayınlar artıkça akademideki eğitimi de destekleyecektir. Onun dışında hocalar genellikle internet haberciliği olabilir, yeni medya ve gazetecilik ile ilgili olabilir buna benzer alanlarda ders veriyorsa eğer çoğu zaman veri gazeteciliğinden bahsediyor. Ben mesela veri gazeteciliğini ilk başta uygulamalı bir ders olarak görüyordum ve bu ders açacaksam veri analizi ya da veri görselleştirme gibi bir alana yönelmem gerekiyor diye düşünüyordum ve o konuda kendimi geliştirmem gerekiyor diyordum. Ama şu an öyle düşünmüyorum, şu an veri gazeteciliğinin önümüzdeki yıllarda doktora dersi olarak açmayı düşünüyorum özellikle. Bunun sebebi de veri gazeteciliğinin sadece işte veri analiz ya da sadece görselleştirme ile anlatılacak bir ders olmadığını düşünmemden kaynaklanıyor. Veri analizi gibi veri üzerinden bir değer elde etmek dünyada yükselen bir trend ve bunun pek çok ayağı var. Mesela bazı haberlerde veri sömürgeciliği adı altında belirli çıkar gruplarının bizim kişisel verilerimiz üzerinden değer elde etmesi, verinin aslında meta olması söz konusudur. Dolayısıyla bu tarz konular çok önemli olduğu için ben aslında veri gazeteciliğinin doktora dersinde verilmesi gerektiğini de düşünüyorum”.

Bu başlık altında değerlendirilen görüşler neticesinde çoğu katılımcı veri gazeteciliği eğitiminin alanda önemli olduğunu ifade etmiştir. Yine katılımcıların çoğu dijitalleşmenin gazetecilik alanına dahil edilmesini, öğrencilerin bu alanda önünün açılmasını ve veri gazeteciliği dersi alarak mezun olan öğrencilerin sektörde bir adım önde olacağını dile getirmiştir. Katılımcıların veri gazeteciliği eğitiminin gelişimini değerlendirirken ise birbirlerinden farklı görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir. Bir kısmı, üniversitelerin bünyesine veri gazeteciliği dersini taşıma sürecinin yavaş ilerlediğini ancak akademide kıpırdanmaların olduğunu söylemiştir. Katılımcıların bir kısmı, dersi müfredata taşıyan üniversitelerin sayısının her geçen gün arttığına dikkat çekerken diğer bir kısmı ise dersi açma noktasında yaşanan zorluklara vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda veri gazeteciliğinde ortaya çıkan zorluklar ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır.

3.4.3.2. Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar

Katılımcıların veri gazeteliği eğitimini müfredata taşımada yaşanan zorluklara ilişkin verdikleri cevaplara göre dört alt kategori saptanmıştır. Katılımcılar, dersleri bölümlere taşımada öğretim elemanlarının konuya ilişkin yeterli donanıma sahip olmamasını yaşanan bir zorluk olarak aktarırken, sosyal bilimler alanında bulunun gazetecilik bölümlerine alınan öğrencilerin sayılarla yaşadığı korkuyu da başka bir zorluk olarak değerlendirmiştir. Diğer yandan ders açılacak üniversitelerdeki yetersiz teknik alt yapı ile gazetecilik bölümlerinin dijitalleşme ile yaşanan dönüşüme ayak uyduramaması da zorluklar arasında sayılmaktadır.

Aşağıdaki Şekil 12’de katılımcıların veri gazeteciliği eğitiminde ortaya çıkan zorluklar söz konusu olduğunda “deneyim eksikliği”, “sosyal bilimler öğrencilerinin sayısal yetersizliği”, “teknik yetersizlik” ve “yeniliğe direnç” gibi konular üzerinde durdukları görülmektedir. Şekilde de belli olduğu üzere zorluklarda “yeniliğe direnç” noktasının katılımcılar tarafından ön plana çıkarıldığı izlenmektedir.

Şekil 12: Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar

Zorluk Olarak Deneyim Eksikliği: Teknolojik gelişmeler hızla yayılmakta ve her geçen gün yeni pratikler, araçlar ve ortamlar karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda gazetecilik bölümlerinde yeterli öğretim elemanı bulundurulması kadar o öğretim elemanının yeniliklere açık olması ve bu konuda kendini sık sık güncellemesi de önemlidir. Katılımcılar bu aşamada veri gazeteciliği eğitimindeki zorluklar noktasında deneyim eksikliği üzerinde durmuştur. Katılımcıların buna ilişkin fikirleri şu şekildedir:

Katılımcı 10 veri gazeteciliği eğitiminde karşılaşılan zorluğu şöyle aktarmıştır:

“Öğretim elemanları açısından değerlendirecek olursak doğal olarak hocaların bugüne kadar getirdikleri büyük bir bilgi ve beceri birikimi var, hepsi değerli. Veri gazeteciliği dersini verebilecek öğretim elemanları noktasında fakültelerde ben zorluğun olduğunu düşünüyorum. Bu zorlukta müfredatın değişmesi ya da güncellenmesi noktasında kafalarda her zaman bir soru işareti yaratıyor. Tamam veri gazeteciliği dersini koyalım, eğitimi verelim ama nasıl vereceğiz, içeriğinde ne olacak gibi soruları gün yüzüne çıkarıyor. Bu durum da müfredata taşımada ortaya çıkan zorluklardan biridir”.

Katılımcı 2 ise kendisinin dersi müfredata taşırken herhangi bir zorluk yaşamadığını hatta bölüm hocalarının kendisini desteklediğini ifade ederek, başka üniversitelerde, fakültelerde dersi verecek yetkin kişi yoksa o zaman bir zorluk olabileceğini belirtmiş ve veri gazeteciliği eğitiminin neden yavaş ilerlediğini şöyle ifade etmiştir:

“Veri gazeteciliği üç ayak üzerine kuruludur; gazetecilik, istatistik ve programcılık (bilgisayar ve yazılım). Türkiye’de biraz yavaş ilerliyor, tabii eğitimi verecek hocaların etkinliğinin olması gerekiyor. Sosyal bilimci bir hocanın bu konuda eğitim vermesi çok kolay bir iş değil. Dolayısıyla ya dışarıdan eğitim alması gerekir, bilgisayar mühendisliği olabilir, matematik bölümlerinden istatistik bölümlerinden yardım alınabilir. Ya da o fakültenin öğretim üyelerinden teknolojiye daha yatkın, yeni medyaya, sosyal medyaya daha yatkın hocalar bu alana zaten ilgi duyuyorlar benim gibi. Bu konuda kendilerini geliştirip bu konu ile ilgili derslere yer veriyorlar. Dolayısıyla ders sayısı giderek artacaktır ve ileride programlara da mutlaka girecektir”.

Veri gazeteciliğine dönük eğitimin kökten şekillenmesi gerektiğini söyleyen

Katılımcı 1’in konunun zorluğuna ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

“Big data dediğimiz şeyin karşısında öğrencinin veriyi nasıl toplayacağını, veri madenciliğini nasıl yapacağı, bu veriyi nasıl işleyip yorumlayacağını bilen sonra da bunu nasıl anlatabileceğini bilen insanlar yetiştirmemiz gerekiyor. Bunu yapmakta da zorlanıyoruz. Çünkü geleneksel medyada ne sıkıntı varsa,

akademinin içinde de aynı sıkıntı var. Çünkü eski nesil hocaların da hızlı şekilde dönüşmesi mümkün değil. Dolayısı ile herkes kendi güvenli sınırlarının içinde, güvenli alanlarının içinde hareket etmek istiyor, kendini değiştirmek istemiyor”.

Türkiye’de zorluğun medya ortamındaki sarı gazeteciliğe yönelik çalışmalardan kaynaklanabileceğini belirten **Katılımcı 5**, esas zorluğun ise akademisyenlerden kaynaklı olduğuna dikkat çekmiştir:

“İletişim fakültesinde veri gazeteciliği dersini verebilmek için ister istemez bazı donanımlara sahip olmak gerekir. Mesela R programını kullanabilmek için temel olarak algoritma mantığını bilmek ya da kodlama bilmek gerekir. Dolayısı ile iletişim fakültesinde bu dersi veren hocanın hem matematik hem bilgisayar hem kodlama hem de web tasarımını az çok bilmesi lazım. Bu çok kolay değil, bunun için hazırlık süreci gerekebilir ve bir alt yapıya ihtiyaç vardır. Haliyle bu dersi verebilecek akademisyenlerin sıklıkla karşılaştığımız havuzdan çıkması zor olacaktır. Bunun için bu havuzda olabilecek insanların daha erken zamanlarda kendini geliştirmesi gerekir”.

Katılımcı 9 mevcut durumda üniversitelerdeki hoca sayısını çok yeterli görmediğini ifade etmiştir: *“Veri gazeteciliği daha spesifik bir alan olduğu için, ilgi gerektiriyor. Hocalar da hem ders veriyor hem akademik çalışma yapıyor derken haliyle yeni bir şeye vakit ayırmakta zorlanıyor. Ama yavaş yavaş bu durum da kırılıyor. Bence veri, veri analizi gazetecilik alanının dışında iletişim fakültelerinin müfredatının bir parçası olmalıdır”.*

Benzer görüşe sahip **Katılım 8** de veri gazeteciliği alanının daha yeni bir alan olduğunu, genel olarak üniversitelerde veri gazeteciliği dersini verebilecek hocaların olmamasının sıkıntı yarattığını ve eğitim noktasındaki gelişmelerin kendi içerisindeki dinamiklerden kaynaklı iyi bir gelişme göstermediğini söylemiştir:

“Gazetecilik eğitiminin alt alanı olarak veri gazeteciliği eğitimi veriliyor. Klasik habercilik eğitimi veren akademisyenlerin veri gazeteciliği eğitimine çok yanaştığını görmüyorum. Bunun nedenin de veri gazeteciliği için teknoloji bilgisi gerektiğinden kaynaklandığını düşünüyorum. Dijital teknolojik okuryazarlık dediğimiz içerisinde teknolojik araçları kullandığımız, verileri analiz ettiğimiz durumda iletişim eğitiminin multidisipliner olmasından kaynaklanan durumun dışarı vurulması gerekiyor. Çeşitli disiplinlere ait eğitimcilerin bizimle ortak çalışma yapması lazım ya da kendi formasyonumuzu ona göre dönüştürmemiz gerekiyor. Dolayısı ile şu anda Türkiye’de veri gazeteciliği eğitiminin çok yeterli olduğunu düşünüyorum”.

Zorluk Olarak Sosyal Bilimler Öğrencilerinin Sayısal Yetersizliği:

Katılımcılar iletişim fakülteleri ya da gazetecilik bölümlerine sözel yeterlilikle öğrenci alınması ve veri ile haber yapabilmek için temel düzeyde de olsa istatistik ve kodlama

bilgisine ihtiyaç duyulmasını, veri gazeteciliği dersini müfredata taşımada karşılaşılan bir başka zorluk olarak ifade etmektedir.

Katılımcı 1 yaşanan zorluğu şu şekilde anlatmıştır:

“YÖK de buna olumlu yaklaşmıyor. Birinci aşamada üniversite sınavından sonra aldığımız öğrencinin niteliğinin değişmesi gerekiyor. Yani gazetecilik bölümlerinin artık tamamen Türkçe-Sosyal puanı ile alınan bir şeyin ötesine geçmesi gerekiyor. Matematik giderek önemli hale geliyor. Sonrasında temel derslerin değişmesi gerekiyor. Biz hala öğrencilere temel bilgi teknolojileri diye bir ders veriyoruz, artık oradan geçip kodlama eğitimine temelden başlamak gerekir. 3. sınıfa kadar en az dört tane kodlama dersinin bitmesi lazım. Ardından istatistik, veri yorumlama, özellikle 3. sınıftan itibaren veri görselleştirme meselelerinin işin içine girmesi gerekiyor. Öğrencilerde şöyle bir şey var, yeni medya alanına eğilimliler ama istatistik ve matematik gördüklerinde arkalarına bakmadan kaçıyorlar. Bunu seven bir öğrenci kitlesine ihtiyacımız var dolayısıyla aldığımız öğrencinin niteliğinin değişmesi lazım”.

Katılımcı 10 da veri gazeteciliği açısından zorluğun temel kaynaklarından birisinin öğrencinin yeterliliği noktasında yaşandığını söylemiştir:

“Acaba eşit ağırlıktan öğrenci alsak sorusu bile gündeme geldi bu noktada. Bunu sadece veri gazeteciliği için söylemiyorum, gazetecilerin bu dijital araçları kullanabilmesi için teknik yöne dair birtakım alt yapılarının olması gerekiyor. Öğrenciler sayılara karşı önyargılı ancak bakınca yapabildiklerini görüyorlar aslında, yani ben bu sayılardan anlam çıkarabiliyorum, bu sayılardan nasıl haber çıkarabileceğimi anlıyorum diyorlar işin sonunda. Devasa sayılardan anlam çıkarmak için istatistik kullanmak şart”.

İlk önce öğrencinin kalitesine vurgu yapan **Katılımcı 8** ise öğrencinin kapasitesinin yetersiz olabileceğine dikkat çekmiştir: *“Biz sözel puanla öğrenci alıyoruz ama veri gazeteciliği daha karmaşık bilgiler (istatistik bilgileri okuma ve bilgisayar programları ile analiz etme gibi) içeriyor ve öğrenci bunu karşılayamıyor”.*

Katılımcı 6 sosyal bilimlerde veri üzerine eğitim vermenin çok kolay olmadığını belirtmektedir:

“Eğer siz bunu eğitimi iletişim değil de bilgisayar eğitimi veren mühendislik fakültelerinden biri aracılığı ile verirseniz ya da çalışırsanız bu öğrenciye ağır gelir, öğrenci bundan uzaklaşıyor. Mesela ben yurt dışında bir eğitim programına gitmiştim orada bütün öğrenciler iletişim fakültesinde R ya da Python gibi programları kullanıyorlardı. Bunu görünce şunu anladım demek ki sosyal bilimci de ya da iletişimci de olsan bunu öğrenmek ya da kullanmak gerekiyor”.

Zorluk Olarak Teknik Yetersizlik: Katılımcıların vurguladığı bir diğer zorluk ise üniversitelerde veri gazeteciliği eğitimi verebilecek teknik bir alt yapının olmamasıdır. Özellikle bu noktada katılımcılar, mevcut durumda müfredattaki derslerin çoğunlukla seçmeli olduğuna, bu aşamada bile dersin öğrenci ile birebir temas ile öğretilmesi gerektiği için bunu karşılayacak sayıda ve ilgili programların yüklenebileceği kapasitede bilgisayarın olmadığına dikkat çekmiştir.

Katılımcı 3 veri gazeteciliği dersinin seçmeli bir ders olarak müfredatta yer aldığını ifade etmiştir:

“Zaten laboratuvar sayısı az, dolayısıyla ilgisi olanın ilgilendiği bir ders haline geliyor. Ben dersin zorunlu hale gelmesi taraftarıyım, seçmeli olması bu işi zorlaştırıyor. Ne yazık ki iletişim fakülteleri kurumsal planlama yaparken var olan yetenekleri geliştirmeyi düşünmüyorlar. Bu yetenekleri, insan kaynaklarını nereye yönlendireceklerini düşünmüyorlar. Bana kalırsa öğrenci bölüme geldiğinde ilk iki yıl daha çok istatistik, sosyoloji, antropoloji gibi dersler alıp, daha sonra mesleki derslere yönelmelidir. Bolonya sürecinden sonra daha seçmeli derse dönüldü. Bir yandan da öğrenci haber yazmayı öğrenmeden veri gazeteciliğine de geçemez elbette. Dolayısıyla müfredatta da sıkışıklık var, zaten var olan ders planlaması da geleneksel medya üzerine örgütlenmiş durumda. Bu açıdan bakıldığında kodlama da geç öğretiliyor fakültelerde, bu da yaşanan zorluklardan birisi”.

Katılımcı 7 fakülte için teknik altyapı olması gerektiğini ve mevcut üniversitelerde de bu imkânların olmadığını söylemiş ve Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimi noktasında akademinin geride kaldığına dikkat çekmiştir:

“Ülkemizde Pınar Dağ çok fazla bu işe yönelmiş durumda. Ancak ülkemizdeki çalışmalar çok yetersiz, çok az. Akademiden de biraz destek lazım. Ancak akademi biraz geri duruyor veri gazeteciliğine karşı. Bunun bir sebebi de aslında veri gazeteciliği dersini verebilmek için uygun programları verebilecek, kullanabilecek beceriye sahip öğrenci kitlesine de sahip olmak önemli. Ve bu konuda uygun bir bilgisayar laboratuvarı ortamı da gerekli. Çünkü veri gazeteciliği birçok şeyi içeriyor. Bir kere veri bulmak ayrı bir ders, analiz etmek ayrı, görselleştirmek ayrı ve bunu haberleştirmek apayrı bir şey. Çok yönlü bir süreç olduğu için belki de çekiniliyor. Şu an için alt yapı yoksa çok yorucu olabilir”.

Benzer görüşte olan **Katılımcı 8** de fakültelerdeki fiziki ortam yetersizliğine dikkat çekmiştir: *“Bir kere siz veri gazeteciliği yapabilmek için daha iyi bir teknolojik alt yapıya, laboratuvarlara ve araç gereçlere ihtiyaç duyarsınız. Üniversitelerin çoğu bu alt yapıyı sağlayamamaktadır”.*

Katılımcı 9 ise karşılaşılan bu tarz durumların eğitimin aksamasına sebebiyet verdiğini belirtmiştir:

“Bu konuda okullarda teknik alt yapının ve laboratuvarların olması gerekiyor. Mesela internet bağlantısı iyi değilse bunu kullanamaz. Fakültenin sunduğu imkanlar ve olanaklar bu noktada çok belirleyicidir. Veri gazeteciliği dersi bir yandan öğrencinin ilgisini çekiyor aslında ama diğer yandan ise mesela öğrenciye bir bilgisayar sağlayamazsanız, sadece okulda çalışma ile de yetmez. Evde kendisi de oturup ödevini hazırlayacak gerekli ekipmana sahip olmalıdır. Bilgisayarlar aynı zamanda yüklenecek programları kaldırabilecek nitelikte olmalıdır. Öğrenci mesela görselleştirme programı da kullanmak durumda veri gazeteciliği yapabilmek için, bunları yapabilecek bir bilgisayara da sahip olmalıdır. Ben zorluğun daha çok teknik yapıdan kaynaklı olduğunu düşünüyorum, bu teknik sıkıntılar aşılabılırsa veri gazeteciliği eğitimi daha rahat şekilde ülkemizde ilerler diye tahmin ediyorum”.

Görüldüğü gibi katılımcıların görüşlerine göre veri gazeteciliği eğitiminde üniversitelerin teknik alt yapıya sahip olmaması veri gazeteciliğini müfredata taşımada karşılaşılan bir zorluk ve veri gazeteciliği eğitimini aksatan bir durumdur.

Zorluk Olarak Yeniliğe Direnç: Gazetecilik bölümünün temelleri çok eskilere dayanmaktadır. Bu durumdan kaynaklı gazetecilik eğitimi de temelleşmiş bir kalıp üzerinden verilmektedir. Ancak her bölümde olduğu gibi gazetecilik eğitiminde de yeniliklere açık olmak ve bunları öğrencilere kazandırmak öğretim elemanlarının esas görevlerindedir. Bu sebeple katılımcılara yöneltilen veri gazeteciliği eğitiminde direnç söz konusu mudur sorusuna ilişkin alınan görüşler bu başlık altında toplanmıştır. Katılımcıların çoğu veri gazeteciliği eğitiminde direnç ile karşılaşıldığını ifade etmiştir.

Katılımcı 2 veri gazeteciliği eğitiminde direncin söz konusu olduğuna dikkat çekmiştir:

“Direnç var, teknolojiye karşı direnç sosyal bilimcilerde hep vardı. Önceden de vardı. Yani bir Excel dediğinizde korkuyor sosyal bilimciler, istatistik dediğinizde de aynı şekilde. Ben 2001 yılında öğretim görevlisi olarak iletişim fakültesine geldiğimde istatistik dersi programdan çıkarılmıştı. Bunun sebebi de fakültede dersi verecek istatistik hocasının olmaması, Fen Fakültesi'nden istatistik hocasının gelmesi ve öğrencinin bu dersten çok fazla şikâyet etmesiydi. Çok öğrencinin kalmasından dolayı istatistik dersi müfredattan çıkarılmış mesela. Matematiğe ve teknolojiye karşı sosyal bilimlerde bir direnç var. Gençlerde teknolojiye karşı direnç azalıyor biraz ama o da yani Word, Excel'i bilen öğrencide değil yani, teknoloji kullanıcısı olan öğrencilerin sayısı artıyor. Ben

yirmi yıl önce html kodu anlatırken ve o sene 2001-2002 yılında siz şimdi bunları öğreniyorsunuz ama arkadan gelen öğrenciler belki de bunları bilerek gelecek, o yüzden siz mezun olana kadar kendinizi geliştirmeniz gerekiyor diyordum. Ama geçen sene neredeyse hala Word'ü bilerek gelen öğrenci sayısı bile yok denecek kadar az. O anlamda direnç var. Sosyal Bilimler de matematik, istatistik, teknoloji ve bilgisayar yazılımlarına karşı hem bir korku var hem de direnç var. Nedeni de sosyal bilimler öğrencilerinin bu alanlarda zorlanmaları, yapabiliyor olsalar insan yapabildiği şeyi sever yani”.

Katılımcı 5 de benzer şekilde yeni ortaya çıkan durumlara karşı direncin olabileceğini savunmuştur:

“Var olan durumun dışındaki her bir yenilik insanoğlu tarafından direnç ile karşılaşır, bu kaçınılmazdır, çünkü konfor alanını zorlayıcı bir süreçtir. Akademi alanında söylüyorum konfor alanında yıllardır verdiğiniz bir ders vardır, zorlanmadan verirsiniz. Fakat yeni bir ders olduğunda o alanın dışına çıkmak gerekir. Belki ileride yapay zekâ, robot gazetecilik, haber uygulamaları gibi dersler literatüre girecek ama bunların hiçbiri 2-3 yıl önce konuşulmuyordu. Bunların hepsi bizim için birer zorlayıcı yenilik. Konfor alanını zorlayıcı şeyler, insanların buna direnç göstermesi de anlaşılır, kabul edilebilir değil. Ne yazık ki bunları kırmak önemli, bireylerin çabaları ile bunlar akademide kırılabilir. Bu durumun da en iyi göstergelerinden biri giderek daha fazla üniversitede veri gazeteciliği dersinin açıldığını görmek. Bundan 5 sene önce veri gazeteciliği dersini üniversitelerde aratsaydık bir iki örneğe rastlayacaktık. En azından akademide bir şekilde bu direncin kırılmasının daha kolay olduğunu görebiliyoruz, en nihayetinde buradaki insanlar da bilimle uğraşan insanlar. Sektördeki karşılığı akademideki kadar olmayacaktır”.

Katılımcı 3 ise gazetecilik bölümlerindeki direncin büyük hocaların dijital dönüşümü çok fazla içselleştirememesinden kaynaklı olabileceğine dikkat çekmiştir:

“Bunun nedeni hocaların kariyerlerini daha geleneksel medya üzerine kurmaları ve haliyle oradan beslenmeleridir. Bu hocalar da genellikle yönetici konumunda olan hocalar olduğu için bakış açılarından kaynaklı kısıtlamalar oluyor. Bir yandan da piyasa sizden böyle bir nitelik istemiyor. Buna yönelik iletişim fakültelerinde de gerek duymadığı oluyor. Bilinçli bir direnç diyemeyeceğim ama kendini yenilemeye karşı bir duruş var. Bu durumunda zaman içerisinde değişeceğini düşünüyorum. Bu durumun en kritik yanı şu ki orada insan yetiştirilmesi lazım veri gazeteciliği alanının yeşerebilmesi için. Bu işin esasını insan yetiştirmek”.

Katılımcı 1 zorluğun dirençten değil, ellerinde bunu yapacak cesaretli akademik kadroların olmamasından kaynaklı olduğunu savunmaktadır:

“Hoca niteliğinin değişmesi gerekiyor. Hem geleneksel kafadan çıkmak hem de güvenli alanı terk edip, çaba sarfedip öğrenmek gerekiyor. Bir dirayet lazım, ben bunu öğreneceğim kendimi geliştireceğim demek lazım. Ama iyi yanı genç kuşak istiyor. Ayrıca yakın zamana kadar geleneksel gazeteciliğin bitmeyeceğine

inanın geniş bir potansiyel hoca kitlesi vardı ve bu yavaş yavaş kırılıyor. O kitle pes etmeye başladı, en büyük fırsat bu. Ama hala veri gazeteciliğinin ne olduğunu ne işe yaradığını tam olarak idrak edebilmiş değiller. Dolayısı ile yaşça büyük bu kesimin genellikle yönetici olmaları nedeniyle ikna edilmeleri zaman alıyor. En büyük sıkıntı bu, bunu aşarsak fırsatlar var”.

Konunun veri gazeteciliği ile ilgili olmadığını düşünen **Katılımcı 10** ise durumu şu şekilde anlatmıştır:

“Ortada bir yenilik varsa özellikle bu yenilik bireylere yeni sorumluluklar, yeni öğrenmeler yükliyorsa her zaman direnç olacaktır. Sadece veri gazeteciliği ile ilgili değil ama veri gazeteciliği ile ilgili olan kısmında ben eğitim sisteminin önceki yanlış telkinlerinden kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Bunun da temel noktası ‘biz sözelciyiz’ mantığı. Tamam sözelci olabilirsin ama sözelci olmak sayılarla işlem yapmayacağın, sayılarla düşünmeyeceğin anlamına gelmez. Öyle de değil zaten, biz hayatımızın her noktasında sayılarla düşünmek zorundayız. Ben tepkinin ve direncin biraz bundan kaynaklı olduğunu düşünüyorum”.

Öğrenciler açısından bir direnç söz konusu olmadığını söyleyen **Katılımcı 4** de direncin benzer şekilde akademik ortamdan kaynaklanabileceğini ifade etmiştir:

“Profesör unvanına ulaşmış hocalardan kaynaklı olabilir. Benim gözlemlediğim kadarıyla evet bir direnç var, sadece gazetecilikte olduğunu da düşünmüyorum, genelde var. Bilgisayar biraz da ilgi duyulan bir araç ama cep telefonlarına bile yeni yeni alışan bir kesim var. Ama tabii ki genç kuşak kadar teknoloji ile aramız iyi değil. Teknoloji geliştikçe işte farklı isimlerde gazetecilik alanları ortaya çıktı ama hepsinin özünde bilgisayar var. Ya da bilgisayar değil sadece yabancı dili olmayan hocalarımız da var. Burada da şimdi teknoloji ile alakalı birtakım dersler açılacaksa ki veri gazeteciliğinin içerisinde istatistik ve grafik de var, bunlar özel bir alan. Dolayısıyla bu tür konular eski hocalarımıza ağır geliyor ya da çok fazla buraya yoğunlaşmak istemiyor olabilirler. Vakıf üniversiteleri buna çok fazla dayanamıyorlar, çok daha yenilikçiler. Vakıf üniversitelerinin yöneticileri genelde genç kuşaklardan oluşuyor. Haliyle onlar gençlerin dilinden daha iyi anlayabiliyor ve bu noktada yönlendirici oluyorlar. Yeni akademisyenler çok fazla öncüler bu alanda. Eski hocalardan tabii ki alacağımız çok fazla bilgi birikimi var. Doğuda ise bambaşka bir durum var. Orada yeni gelişmeleri çok fazla takip edemezsin”.

Katılımcı 8 hocanın bildiği bir şeyi anlatması gerektiğini ve bu noktada da veri gazeteciliğinin, her zaman tek bir ders olarak verilmediğini belirtmiştir:

“Doğrudan veri gazeteciliği ismi ile değil de dijitalleşme ile ortaya çıkan ve farklı olarak adlandırılan pek çok ders anlatılıyor ama veri gazeteciliği çok spesifik bir alan olduğu için doğrudan belki aynı isimle verilen dersler yok ama mesela diyelim ki yeni medya dersinde veri gazeteciliği anlatılıyor. Dar ve spesifik bir alan olduğu için ve 14 haftalık ders içeriği doldurmanın zor olabileceği düşünülendiğinden daha farklı dersler içerisinde bahsediliyor”.

Dirençten kastın aslında ortada tamamlanmamış bir yapı olmasından kaynaklandığını söyleyen **Katılımcı 6**, yeterli eğiticinin olmamasından dolayı zorluk yaşandığını ifade etmiştir:

“Türkiye’de kalıplaşmış bir iletişim fakültesi müfredatı var. Buna veri gazeteciliğini eklemek ciddi anlamda zor olabiliyor. Veri gazeteciliğini veren hocalar daha genç akademisyenler oluyor. Doktoralarını daha erken bitirmiş akademisyenler oluyor ama idareciler biraz daha uzun dönemde doktoralarını bitirdikleri için veri gazeteciliği dersine çok sıcak bakmıyorlar. Onun dışında sıcak baksalar ya da isteseler de donanımlı akademisyen bulmakta zorlanıyorlar. Ya da en temelde bu dersi anlatabilecek kişileri bulmak zorunda oluyorlar. Öncelikle yönetici kısmında dersi müfredata entegre edelim ama seçmeli olsun deniliyor. Ya da dersi hiç açmayalım diye düşünüyorlar. Ama genel olarak herkes müfredata eklemeye çalışıyor, en azından müfredat değişiminde ileriye dönük olan bir yapı olduğunu düşündüğü için. İdarecilerin belki biraz uzak durması zorluk olarak düşünülebilir ya da yeterli ve donanım sahibi bir eğitici bulmada sıkıntı yaşanabilir. Ayrıca Türkiye’de bu ders hangi hocalar veriyor diye baktığımda çok farklı şeyler ile karşılaştım. Teorik ağırlıklı işleyen hocalar var, pratik de var, hatta ciddi anlamda kodlama üzerine eğitim veren hocalar da oluyor. Bu büyük ihtimalle şundan kaynaklanıyor, müfredata koyduğumuzda hangi hoca verecek, temel bir sorun, verirse hangi düzeyde verecek bu ayrı bir sorun, verdiği düzey öğrenciyi tatmin edecek mi ya da öğrenci bu düzeyle yeterli olacak mı soruları tam cevaplanmadığı için bence veri gazeteciliği dersi konmuyor. Çünkü veri gazeteciliğini derse eklerken ben hocalara anlatmaya gönüllü olduğumu söylemişim, o zaman dersi müfredata eklemeye karar verdiler, ondan önce ders yoktu. 2018’den itibaren bizde o ders işlenmeye başladı”.

Katılımcı 7 gazetecilik eğitimindeki direncin kuşak farkından dolayı olduğunu söyleyerek, devamlı müfredat değiştirmenin de istedikleri bir şey olmadığını dile getirmiştir:

“Bunun etkisinin de dijital göçmenler kuşağındaki hocalardan kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Daha yaşı büyük olan, dijital teknolojiye daha uzak hocalar bunlar, tabii ki bazı hocalar buna kendini çok daha hızlı adapte ediyor. Ama buna çok sıcak bakmayan hocalar müfredatta değişiklik yapmak istemiyor. Kendi fakültem açısından söyleyeyim sürekli müfredat değiştirmek de iyi bir şey değildir. Ama aynı zamanda sürekli bir şekilde müfredatın değişmesi gazetecilik açısından değişimin de çok hızlı olduğunu gösterir. Bizim alandaki dijital değişim de çok hızlı şekilde yaşanıyor. Yakın zamanda biz yine müfredat değiştirdik, daha dijitalde uygun dersler eklendi bu da çok çok iyi bir şey. Bence özellikle covid-19 ile birlikte dijitalleşmenin hayatımızın merkezine oturduğunu gördüğümüzden itibaren herkes aslında o direncin yanlış olduğunu fark etti ve bir şekilde yaşadığımız bu yüzyıla uyum sağlama çabasına girdi. Bir direnç vardı ama bu direncin kırıldığını söyleyebilirim. Çünkü mecburuz, habercilik artık çok farklı bir yöne gidiyor”.

Katılımcı 9 ise gazetecilikte yaşananın değişime dirençten ziyade veri gazeteciliği eğitiminin öneminin çok da anlaşılmasından ya da içeriğinin bilenememesinden kaynaklı olduğunu vurgulamıştır:

“Ben veri gazeteciliğinin yavaş yavaş belki de daha da hızlanarak müfredata gireceğini düşünüyorum. Çünkü dijitalleşmenin bir parçası artık bu da. Veri gazeteciliği belki çoğu yerde müfredata girmedi ama seminer şeklinde de veriliyor. Dirençten çok alanla ilgili çok bilgi olunmamasından kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Belki hoca yoktur çalışacak, bu durumda sıkıntı oluşturabiliyor. Hocaların da veri gazeteciliğine ilgisi artıkça alanda derslerin çoğalacağını düşünüyorum”.

Katılımcıların çoğu veri gazeteciliği eğitiminde direncin yaşanan bir zorluk olarak karşımıza çıktığını belirtmiştir. Ayrıca direnç noktasında katılımcıların çoğu ilgili bölümdeki hoca yapısından kaynaklı sıkıntı yaşandığını ifade etmiştir. Bir kısım görüş sahibi ise dijital gelişmelerle yeni ortaya çıkan alanlarda bu tarz zorlukların yaşanabileceğini söylemiştir. Görüldüğü gibi veri gazeteciliği eğitiminin müfredata taşımada ortaya çıkan zorluklara ilişkin tema ve alt kodlar birlikte değerlendirildiğinde, eğitim noktasında yaşanan zorluklar olsa da katılımcılar veri gazeteciliğinin önemine vurgu yapmıştır. Özellikle katılımcıların neredeyse tamamı direnç noktasında daha fazla zorlukla karşılaştığını belirtmiştir. Aşağıdaki Şekil 13’te akademisyenlerin veri gazeteciliği eğitiminde ortaya çıkan zorluklara yönelik görüşlerini belirtirken kullandıkları kelimeler yer almaktadır. Grafikte en çok kullanılan kelimenin “direnç” olduğu izlenmektedir. Grafik de veri gazeteciliği eğitimini müfredata taşımada karşılaşılan zorluğun yeniliğe dirençten kaynaklı olduğunu doğrulamaktadır.

olunabilir, diğeri ise toplumun bilgilenme aşamasında özellikle veri ile konuşarak insanların doğru bilgiye erişmesine yardımcı olunabilir. Ancak veri gazeteciliği her ne kadar büyük bir potansiyele sahip olsa da ne yazık ki elindeki sihirli değneğin gücü insanların bu nesnel bilgiyi alma isteği ile doğru orantılıdır”.

Katılımcı 10 konuyu öğrenci açısından değerlendirerek veri gazeteciliği eğitimi alan öğrencinin sektörde yer edinme ve aynı zamanda konumunu yükseltme imkanına sahip olacağını vurgulamıştır:

“Ortada dijital var ve hayatımızın her aşamasında kullanıyoruz dolayısıyla haber üretirken, sunarken, dağıtırken, etkileşim alırken de dijital olmak zorunda. Veri gazeteciliği de bu noktaya doğrudan hitap eden bir alan, her şeyi ile bir fırsat aslında. Tabii ki her şeyi veri gazeteciliği yapıyormuş gibi göstermek de hatalı olacaktır. Onun yanında diğer dijitalle birlikte gazetecilikte ortaya çıkan pratikler de bu fırsatı oluşturuyor. Lisans öğreniminde öğrenci ne kadar bu araçlarla vakit geçirirse sektörde o kadar iş bulabilme, yer edinme ve nitelikli haber üretebilme şansını da elinde barındırır”.

Benzer şekilde konuyu değerlendiren **Katılımcı 8** de veri gazeteciliği dersinin öğrencilerin çeşitli iş alanlarına uyum sağlayacak pozisyona gelmesi için bir fırsat oluştuğunu dile getirmiştir: *“Bir istihdam alanı açılabilir, sektörde artan eğilimlere ayak uydurabilirler, bu açıdan fırsat olabilir. Biz üniversite olarak öğrencilerimizi istihdam alanlarına çekiyoruz. Dolayısı ile eğitim kurumlarında dönüştüreceğimiz müfredatlarla öğrenciyi istihdam alanlarına yönlendirebiliriz”.*

Katılımcı 6 veri gazeteciliğinin müfredat ve öğrenci açısından gelecekte ciddi anlamda faydalı olacağını düşündüğünü şöyle anlatmıştır:

“Ama temel sorun şu tabii ki bu kadar verimli, iyi bir ders yapabilmek için o dersi anlatabilecek potansiyelde eğitmenlere ihtiyaç var. Bu sayının az olmasından kaynaklı da ciddi anlamda hem müfredatta hem de akademide hocaya ihtiyaç var. Belki ilerleyen dönemlerde özellikle Türkiye’de öncü olan üniversitelerde açılan bu programlarla birlikte veri gazeteciliği dersini de verebilecek hocaların gelmesiyle hem müfredatta hem de eğitimde değişim gerçekleşeceğini ve bunun her açıdan fırsat oluşturacağını düşünüyorum”.

Katılımcı 1 veri gazeteciliği dersini fırsat olarak gördüğünü şu sözlerle aktarmıştır: *“Genç bir kadronuz varsa bunu fırsata çeviriyorsunuz. Yeni gelen öğrencilerde de bu talep yoğun olarak var, çocukların talebi en büyük fırsatı yaratıyor. Genellikle yöneticilerde popülist politikaları izlemek çok fazla, aslında bu da bir fırsat. Veri gazeteciliği dersi almak, veriyi sunmayı öğrenmek aslında pek çok şirkette*

öğrencinin işine yarar”. **Katılımcı 7**'ye göre de veri gazeteciliği eğitimi, üniversitelerin müfredatını rahatlatacak bir fırsattır: “Yani veri gazeteciliği eğitimi zorunlu müfredat içerisinde olmasa bile eğer isterse hoca veri gazeteciliği dersi açabilir. Bunun herhangi bir engeli yok. Buradaki fırsat, yeni yetişen neslin bu alana yönlendirilmesi ile alakalıdır. Biraz akademideki yönlendirmelerle alakalı, biraz akademisyenin güncel trendleri takip etmesi ile alakalı”.

Yeni ortaya çıkan bir pratiğin ders olarak önerilmesini bir fırsat olarak değerlendiren **Katılımcı 2**, dersin önemini kavranılması ve ileride veri gazeteciliği dersini seçmeliden zorunluya çekme ile daha büyük fırsatlar yakalanabileceğini belirtmiştir. **Katılımcı 3**, veri gazeteciliği eğitiminin bir fırsat olmadığını ama uyum sağlanmadığı takdirde gazetecilik ile ilgili önemli bir dönüşümün kaçırılmış olacağını ifade etmiştir. **Katılımcı 4** ise veri gazeteciliğinin ortaya çıktığı andan günümüze gelene kadar nasıl gelişim gösterdiğini ve bu durumun nasıl fırsata dönüştüğünü şu şekilde açıklamıştır:

“Çok yeni bir alan veri gazeteciliği. Aslında müfredat oluştururken arz-talep meselesine bakarız. Veri gazeteciliği de müfredata taşınırken dijital teknolojiler ile ihtiyaç haline gelmiştir. İlk çıktığında bu kavramın kitabının hazır olması üniversitelerin de veri gazeteciliğini müfredata eklemesi ya da ders içeriğini oluşturması noktasında destekledi. Herhangi bir gazetecilik türünde ortaya çıksa başlangıçta bu kadar çok kaynak sağlayamazdı kendine belki de. Şimdi bakıyorum kaynaklara ciddi artış göstermiş. Ama tabii ki biz bu dersi ilk açtığımız zamanında bununla ilgili bir tez çalışması henüz yoktu. Değil Türkiye’de dünyada da yoktu. Zaten eksik yönü bilindiği için insanlar bir araya gelip kitabını oluşturdular. Yetmedi istatistik, haber doğrulama ve görselleştirme gibi temellerine yönelik eğitimler sunuldu. Bunlar gazeteciler için çok güzel avantajlar sağladı veri gazeteciliğini hızlıca müfredata taşıma noktasında. Veri gazeteciliği dersinde mesela grafik yorumlamak gerekiyor. Ama bu grafiği yorumlayacak öğrenci de sosyal bilimler öğrencisi. Veri gazeteciliği eğitimi sosyal bilimlere dayalı çalışmaların da önünü açmış oluyor”.

Katılımcı 9 veri gazeteciliği dersini alan öğrencinin uluslararası alanda kendine yer bulabilme imkanının artacağına dikkat çekmiştir:

“Geleneksel gazeteciliği kesinlikle arka plana atmıyoruz, o bu işin mutfağı. Orada öğrenci haberin oluşumunu ve haberin dilini öğreniyor. Bu durumda günümüze uyum sağlamayı destekliyor. Bireyin sadece ulusal ile sınırlı kalmasını ortadan kaldırıyor. Artık zaten dijital platformlar üzerinden yayıncılık ilerliyor, çoğu gazete geleneksel basımı durdurdu. Böylelikle sen bunlara haber de sağlayabiliyorsun, bunu bir fırsata dönüştürmüş oluyorsun. Eskiden her kanalın her yerde muhabiri olması iyi bir şeydi, haberi ilk kendisi yakalamaya çalışırdı. Ama teknolojik gelişmelerle birlikte herkes görüntüyü de aktarmaya başladı, dolayısıyla her yerde temsilci buldurmaya gerek kalmadı. Bu durum da aslında

3.4.3.4. Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitiminin Verimliliğine İlişkin Görüşler

Katılımcıların veri gazeteciliği dersini alan öğrenciler üzerindeki verimliliğini değerlendirmeleri istenmiş ve konuyu farklı açılardan yorumladıkları görüşleri bu başlık altında ele alınmıştır. Bir grup katılımcı verimliliği olumlu olarak belirtirken, bir kısmı da ilgili öğrenci sayısının azlığına, öğrenciyi derse yönlendirmenin ihtiyacına ve öğrencilerin sayılara karşı önyargısına dikkat çekmiştir.

Katılımcı 8 öğrencinin veri gazeteciliği örneklerini görünce derse olan ilgisinin arttığını aktarmıştır: *“Mesela bir infografik haber ya da algoritmik haber görünce hoşlarına gidiyor. Çünkü genç bir nesil ve bu nesil sürekli daha çok sosyal medya kullanıyor, yeni medya üzerinden haberleri takip ediyor. Geleneksel habercilikten ziyade bu teknoloji ile harmanlanmış, işin içerisinde daha görsel unsurların olduğu veri gazetecilik türlerini merak ediyor”*. **Katılımcı 3** genellikle 20 kişilik bir ders grubunun olduğunu ve öğrencilere görüşme platformları üzerinden ulaştırabildiği kadar kaynak ulaştırmaya çalıştığını belirtmiştir: *“Genellikle 4-5 öğrenci gerçekten ilgili oluyor derse. Hatta derste onlar da bildikleri birkaç programlardan bahsediyorlar. Bence 20 kişilik bir sınıfta 4 ya da 5 kişinin derse ilgili olması iyi bir skor. Ben dersimde 3-4 hafta veriyi anlatmaya çalışıyorum daha sonra uygulamalardan bahsediyorum, daha temel becerileri anlatıyorum, ilgileri daha da artıyor”*.

Katılımcı 1 şimdiye kadar dersi verdiği öğrencilerden hiç kötü geri dönüş almadığını açıklamıştır: *“Çok mutlulardı. Çok severek, çok iyi çalışmalar çıkardılar. Ben derste vizede bir araştırma yaptırıyorum, verinin toplanması, yorumlanması ile alakalı, finalde de aynı içeriği görselleştirip anlatmalarını istiyorum. Hepsi bir blog açıp ya da web sayfası kurup orada yayınlıyorlar, ortaya çok başarılı işler çıkıyor”*.

Katılımcı 10 ise veri gazeteciliği dersinin uygulama aşamalarının öğrenci üstünde daha çok ilgi uyandırdığını ifade etmiştir:

“Öğrenci bu aşamaya gelene kadar veri gazeteciliği kavramı ile tanışmış oluyor zaten. Tabii ki veri gazeteciliğini hiç duymamış olarak gelen öğrenciler de oluyor derse. Uygulama kısmını gördüklerinde özellikle öğrencilerin hoşlarına gidiyor, derse ilk geldiklerinde genellikle önyargılı oluyorlar. Ama veri gazeteciliği örneklerini görünce, dersin sonuna doğru tepkiler olumluya dönüyor. Olumlu bir tutum oluşuyor hem veri gazeteciliğine hem de dijitalin gazetecilikte kullanımına dair. Tabii ki değiştiremediğimiz öğrenciler var fakat bu veri gazeteciliği ile

alakalı değil, genel eğitim sistemi ile alakalı bir sorun. Birey bir işe yararlılık göremiyorsa kullanmak istemeyecektir, öğrenmek istemeyecektir. Ama tepki eskisi kadar, ilk dönemlerdeki kadar olumsuz değil”.

Dersinin yakın zamana kadar zorunlu olduğunu fakat seçmeliye döndüğünü söyleyen **Katılımcı 7** de benzer şekilde öğrenci üzerindeki tepkilerin olumlu olduğunu söylemiştir: *“Veri gazeteciliğinden bahsettiğimde aslında çok ilgilerini çekiyor, hoşlarına gidiyor, hatta bunu yapmak isteyenler de çıkıyor. Veri analizi ile ilgili ya da açık verilere nereden ulaşabiliriz gibi sorular da alıyorum”.*

Sosyal bilimler öğrencilerinin sayıları karşı bir ön yargısı olduğu bilinmektedir. **Katılımcı 5** de dersin ilk başlangıcında bir direnç ile karşılaştığını ama bunun birkaç ders sonra kırıldığını şu sözlerle anlatmıştır:

“Ben hemen bazı istatistiki tablolar açıyorum öğrenciye ve korkmayın diyorum. İlk başta o korkuları yenmeye çalışıyoruz. Sayılara ve kodlamaya olan korku azaldıkça derse olan ilgi de artıyor. Çünkü ders sizin dağınık parçaları lego toplar gibi bir araya getirip anlaşılır şekilde bağlam oluşturarak sunduğunuz bir süreçten oluşuyor. Ve sıfırdan üretebildikleri bir süreç olduğu için veri gazeteciliği dersini alan öğrenci mutlu oluyor. Tabii geçtiğimiz iki yıl uzaktan eğitim olduğu için öğrenciye çok net bir etkisini gözlemleyemedik ama sayılara karşı olan ön yargıyı kırdığımıza inanıyorum”.

Katılımcı 9 ise dersi seçen öğrenci sayısı fazla olsa da ilgililerin sınırlı sayıda olduğuna dikkat çekmiştir:

“Aslında veri gazeteciliği öğrencilerin hoşuna gidiyor. Ders daha uygulamaya dönük olduğu için öğrenciler de seviyor. Tabii sınıfta herkes ilgili ama 3-4 kişi daha da öne çıkıyor. Bir öğrencimiz Avrupa Birliği Veri Koruma Programı'na kabul edildi. Kendilerine yeni bir alan da açmış oluyorlar aslında. Dersi alan 30 kişiden hepsinin bununla ilgili çalışmasını beklemiyoruz zaten ama 3-4 kişinin bile bu alanda öne çıktığını görmek mutlu ediyor”.

Veri gazeteciliği dersi sayılar ile ilgili olduğu için öğrenciyi derse çekmenin öneminden bahseden **Katılımcı 4**, bu durumu aşmak için öğrencinin yönlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır:

“Dersi sunumlar üzerinden yürütüyorum ve örnekler gösteriyorum, kaynaklar veriyorum öğrenciye. Burada amaç öğrenciyi bu işi yapmaya teşvik etmek olduğu için önemli olan onları araç gereç kullanmaya da yönlendirmek. Dersi seçen öğrenci sayısı yıldan yıla artıyor, başlangıçta dersi seçen öğrenci sayısı düşüktü. Onun nedeni de aslında dersin zorunlu olmaması. Öğrenci dersi isteği doğrultusunda seçiyor, benim için zaten öğrencinin istekli olarak gelmesi çok

daha önemli. Umarım öğrencilerim arasından da ileride veri gazeteciliği yapan çıkar. Önemli olan bu dersi verirken meraklı bir grubu çekmek”.

Katılımcı 2 de verimlilik noktasında sayının az olduğunu vurgulamış ve durumu şu şekilde değerlendirmiştir:

“80-100 kişilik sınıfın içerisinde ders açılırsa eğer 20-25 kişi dersi seçiyor. Bu kişilerin içerisinde de üç beş kişi konuyla daha yakından ilgileniyor, bir şeyler yapmaya çalışıyor. Çok verimli olduğunu söyleyemem. Çok tek tük öğrenci çıkıyor, bu dersi aldıktan sonra veri gazeteciliği ile alakalı faaliyetler yapmaya çalışan veya sektöre çıktığında bununla ilgili çalışmalar yapan çok az öğrenci var. O yüzden verimli olduğunu söylemek zor. Belki zamanla verimliliği artacaktır, yani ilgi artıkça, bu konuya verilen önem artıkça öğrenciler daha fazla önem verecektir. Mevcut öğrencilerimiz de ben kendi üniversitem için söyleyeyim, kendi bölümüm için söyleyeyim, veri gazeteciliği dersinin çok ilgi göreceğini düşünmüştüm ben açıkçası pek öyle olmadı. Öğrenciler pek yaşamıyorlar çünkü korkuyorlar, yapamayacaklarını düşündükleri için dersi seçmediklerini söylüyorlar. Dersi alanların içerisinde de dersin hakkını verecek şekilde uygulamaları, yazılımları kullanabilen öğrenci de çok az alıyor maalesef. Çünkü biraz sosyal bilimler öğrencileri yazılım bilgisine, kod bilgisine uzaklar. Çok haşır neşir olmak istemiyorlar. O yüzden de gelişimi biraz yavaş gidiyor. Aslında ben dersi veren birisi olarak sınıfta birinci sınıflara söylüyorum, gelecekteki gazeteciliğin bu konularla çok haşır neşir olunması gerektiğini söylüyorum ama yine de ders seçiminde öğrencilerin birincil kaygıları hangi dersten kolay geçebileceklerine bakıyorlar. Bir de günlerini boşaltmaya bakıyorlar. Dersin içeriğinden çok geçilebilir dersleri, kolay olan dersleri seçmeye daha eğilimli olduklarını görüyorum”.

Katılımcı 6 ise veri gazeteciliğinde belirli bir grubun ancak merak ve ilgi doğrultusunda verimlilik sağlayabileceğini ifade etmiştir:

“Bizim dersimiz zorunlu ve öğrenci sayımız 60-70 arasında oluyor, grup halinde yapıyoruz biz dersi. Gruplar içerisinde şöyle bir dinamik ortaya çıkıyor öncelikle zorunlu ders olmasından dolayı öğrencilerin ilk düşündükleri şey ne öğreneceğinden çok dersi geçip geçemeyeceği oluyor. Ama uygulama yapmaya başladığımızda şu ortaya çıkıyor aslında öğrencinin bilgisayar kullanım becerisi ya da okuryazarlığı çok yüksek değil. Hani her ne kadar bilgisayarla haşır neşir olsalar da dijital okuryazarlık ciddi anlamda sorun yaşıyor. Diğer yandan dersi alan yüzde on-on beşlik kısım ciddi anlamda öğreniyor. Bunu daha sonra da yüksek lisans ya da doktora tezlerine taşıyorlar. Mesela şu an veri gazeteciliği dersinden öğrendiklerini bitirme tezinde kullanan öğrenciler var. Dersi anlattığım öğrencilerden Twitterdan veri çekebilir miyiz diye sorular alıyorum”.

Katılımcıların veri gazeteciliği eğitimi alan öğrencilerin verimliliğinin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri incelendiğinde şunları söylemek mümkündür:

1. Veri gazeteciliği dersi ile tanışan ve uygulama kısmını inceleyen öğrencilerin derse olan merakı artmaktadır.
2. Dersler çoğunlukla seçmeli olsa da dersi seçen öğrenciler arasından az bir kısmı derste daha başarılı olmaktadır.
3. Veri gazeteciliği dersi basit kodlama ve istatistik bilgisi içerdiği için sosyal bilimler alanında eğitim gören öğrenciler sayılara karşı önyargılıdır ve sadece belli bir kısmın bu ön yargıyı aşabildiği ve derse olan ilgisinin arttığı söylenebilir.
4. Veri gazeteciliği dersini seçen öğrenciyi teşvik etmek önemlidir.

3.4.3.5. Veri Gazeteciliğinde Eğitimciye İlişkin Özellikler

Veri gazeteciliği eğitiminde eğitimcinin nasıl bir yetkinliğe sahip olması gerektiği ile bu dersi veren ya da verecek eğitimcinin uzmanlaşması ve konuyla alakalı pratik deneyim sahibi olması faydalı mıdır sorusundan yola çıkarak katılımcıların konuya ilişkin görüşleri ele alınmıştır.

Eğitimcinin Taşınması Gereken Özellikler

Veri gazeteciliği eğitiminde Türkiye'deki durumu ortaya koyabilmek için bu dersi veren eğitimcinin üzerinde bulundurması gereken niteliklerin tespit edilmesi, eğitimin konumlandırılması noktasında önemli bir yere sahiptir. Katılımcıların çoğu veri gazeteciliği eğitimcisinin merakına, yeniliğe açık olmasına vurgu yapmıştır. Bu dersi veren eğitimcinin öncelikle teknik bilgi ve beceriye sahip olması ve öğrencinin de bu işin üretimine dair bir pratik kazanması gerektiğine değinen **Katılımcı 10**, aksi takdirde işin teoride kalacağını eklemiştir:

“Eğitimcilerde hangi özellik olması gerekirse veri gazeteciliği eğitimcisi de o özelliklere sahip olmalıdır. Gazetecilik formasyonu kesinlikle olmalıdır. Çünkü bu iş teknik bir iş gibi görülmemeli sadece. Çünkü yaptığımız şey sonuçta bir gazetecilik. Aynı zamanda araçları da iyi kullanabilmesi gerekir. Bu özelliklere sahip olursa daha nitelikli bir eğitim verebilir ama olmasa bile en azından öğrenciyi doğru yönlendirerek yol gösterebilir”.

Eğitimcinin açık olmasının çok önemli olduğuna ve ifade özgürlüğüne karşı hem açık hem de eleştirel düşünmesinin gerekliliğine vurgu yapan **Katılımcı 3**, eğitimcinin

belirli bir ölçüde sorgulayıcı olması, bir yandan da analitik ve sistemli bir zihne sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. **Katılımcı 8** ise iki ayaklı bir oluşumun var olduğunu söylemiştir: “Eğitimcinin haberciliği bilmesi gerek, iyi bir habercilik yapabilmeli, diğer yandan işin doğası gereği teknoloji bilgisine sahip olmalı. Veri gazeteciliğini pratiğe dökebilmesi için teknolojik bilgiye de ihtiyaç var”.

Katılımcı 2 de benzer şekilde gazetecilik formasyonunun yanında temel düzey istatistik bilgisi olması ve aynı zamanda da eğitimcinin teknolojiye vakıf olması gerektiğini dile getirmiştir: “Mümkünse yazılım bilen, web arayüzlerini kullanabilen ve daha da ilerisi bunu yapabiliyorsa eğer R gibi Python gibi programlama dilleri konusunda bilgiye sahip olursa daha iyi olur. Ama hani programcılık bilgisi, kod bilgisi olmadan da veri gazeteciliği eğitimi verilebilir. Web arayüzleri üzerinden bu yapılabilir. Ama olursa tabii çok daha iyi olur”.

Eğitimcinin en başta meraklı olması ve o merakını da öğrenciye yansıtabilmesi gerektiğini açıklayan **Katılımcı 4**, ders anlatırken konuyu ele alış biçiminin öğrencide heyecan uyandırması ve öğrenciyi teşvik edici olması gerektiğini de belirtmiştir. **Katılımcı 6** ise veri gazeteciliği eğitimcisinin taşıması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

“Bence bütün eğitimcilerin sahip olması gereken en önemli özellik eğitimcinin kendi kendine öğrenebiliyor olmasıdır. İkincisi gerçekten gazeteciliğin temel unsurlarını biliyor olması lazım, merak duygusu olması lazım. Üçüncüsü de muhakkak bu eğitimcinin sorun çözdükten sonra mutlu olması gerekiyor. Bir problemle karşılaştığında bunu çözebilme yeteneğine veya bunu çözdüğünde mutluluğa ulaşıyorsa veri gazeteciliğini ciddi anlamda öğrenebilecektir”.

Katılımcı 7 eğitimcinin yabancı dil bilgisinin iyi düzeyde olması gerektiğini ifade etmiştir:

“Uluslararası haberleri takip etmeli, verileri nereden elde edeceğini bilmeli, açık veri kaynaklarını bilmeli, veri analiz programlarını bilmeli ve bunu öğretirken de öğrencinin anlayacağı, yapabileceği seviyede daha kolay bir programa yönelmeli. Yine mesela görselleştirme açısından hem tasarım becerisine sahip olmalı hem de uygulamayı bilmelidir. En önemlisi de iyi bir haberci olmalıdır. Çünkü çok sayıda veri analiz ediyorsun, farklı veriler arasında ilişki kuruyorsun, bunu da görselleştirdin ama bunu haberin bağlamını veri hikayesini bir haberci gözüyle kurmak gerekiyor. Doğru, derli toplu, ilgi çekici ve kolay anlaşılır şekilde iletilmesi gerekir. Çok yönlü bir şey birçok şey sayılabilir. Mesela en önemli özelliklerden bir tanesi de ortak iş birliğine yatkın olması gerekir”.

Katılımcı 9 eğitimcinin özelliklerinin biraz da uygulama ve pratik ile geliştirilen şeyler olduğunu, araç ve gereç öğreniminde işin temelini bilmenin yeterli olacağını aktarmıştır: *“Biraz basitten karmaşığa doğru gitmek gerekiyor. Çok fazla program ve arayüz var, hepsini kullanmak mümkün değil. Daha ziyade gerekli olanları öğretebilmek ve öğrenciyi bilgiye boğmamak gerekiyor”*.

Günümüz dünyasında sabırlı olmanın ve eldeki hamurun niteliğini bilmenin önemine dikkat çeken **Katılımcı 1**, eğitimcinin küçük adımlarla yürüdüğünde hayal kırıklığına uğramadan küçük başarılarla mutlu olmayı bilmesi gerektiğini açıklamıştır. **Katılımcı 5** ise gazeteci gibi yaklaşmanın önemli olduğunu ve eğitimcinin bu bakış açısını benimsenmesi gerektiğini vurgulamıştır:

“Gazetecilik hissiyatı olmazsa olmazdır. Çünkü gazeteci olarak yaklaşmak gerekmektedir. Yani bir derdinin olması lazım. Temel amaç burada bir veri var ben onu ortaya çıkarayım değil, temel amaç bir gazetecilik faaliyeti. Dolayısı ile eğitimci gazetecilik ruhu ile hareket etmesi lazım. Meraklı ve araştırmacı olması şarttır. Daha sonra da bunları kullanabilecek sabra ve analitik düşünceye ihtiyacı vardır. Sürekli araştırmalı, okumalı ve o konfor alanını rahatsız edecek yeniliklere açık olmalıdır. Yeni uygulamaları, yeni programları ve yeni yazılımları takip edebilmelidir”.

Katılımcıların neredeyse tamamını veri gazeteciliği eğitimcinin nitelikleri ile alakalı benzer bir görüşe sahiptir. Özellikle çoğu katılımcının vurguladığı esas nokta ise gazetecilik formasyonunun olmazsa olmazlığıdır. En nihayetinde eğitimci ne kadar teknolojik araç ile gereçlere, yazılım ve kod bilgisine sahip olsa da işin esası gazetecilik bilgisidir ve eğitimcinin de bu alanda donanım sahibi olması gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır.

Eğitimcinin Uzmanlaşması ve Deneyim Sahibi Olması

Veri gazeteciliği diğer gazetecilik pratiklerinden farklı olarak daha kapsamlı bir çalışma alanına sahiptir. Gazetecilik formasyonuna tek başına sahip olmanın veri gazetecisi olmaya yetmeyeceği gibi çok iyi istatistik, kodlama ya da program bilgisine sahip olma ile de veri gazeteciliği yapılamayabilir. Bu durumdan yola çıkılarak diğer pratiklere kıyasla daha spesifik bir alan olan veri gazeteciliği eğitimcisinin,

uzmanlaşma ve deneyim noktasında gerekliliğe ihtiyacı var mıdır konusunda katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur.

Bir şeyin eğitimcisi olmak için uzmanlaşmanın gerekli olduğunu vurgulayan ve bunun sadece veri gazeteciliği ile alakalı olmadığını belirten **Katılımcı 3**, uzmanlaşmanın önemli bir kıstas arasında yer aldığını ve eğitimcinin deneyim sahibi olmasının gerekli olduğunu söylemiştir. **Katılımcı 1** veri gazeteciliği yapabilmek için bir uzmanlığın elbette gerekli olduğunu fakat bu uzmanlığın herkes de olan bir nitelik olması gerektiğini düşünmediğini ifade etmiştir: *“Evet uzmanlaşmaya ihtiyaç var ama herkesin bir uzmanlaşma bilinci kendisine edinmesi lazım, o yok. Bu noktada veri gazeteciliği eğitimcisinin deneyiminin olması faydalıdır ama gerekli midir, hevesi olsa yeter diye düşünüyorum şu aşamada. Çünkü yeterince hoca yok. Heves ve niyeti olsa bize yeter şu anda”*.

Eğitimcinin uzmanlaşmasının gerekli olduğunu savunan bir diğer **Katılımcı 9** ise şunları anlatmıştır: *“Tabii ki bu alanla ilgili birkaç temel dersleri almak gerekli, onları aldıktan sonra çok rahat yapabilirsiniz. Deneyim noktasında da eğitimci kendini geliştirebilir ama illaki sektörde çalışmış olması da gerekmez. Zaten zamanla eğitimci dersi vere vere de kendini pekiştirecektir”*. **Katılımcı 10** doğrudan üretimi ders sürecinde yapmak mümkün olmasa da öğrenciye iyi örnekleri göstermenin, bu örneklerin yapılmasında kullanılan araç gereçleri tanıtmının, yapılamıyorsa da bunu yapan sitelere öğrencileri yönlendirmenin ve öğrenmelerini sağlamanın önemine dikkat çekmiştir.

Klasik bir gazetecilik öğretim üyesinin veri gazeteciliği eğitimini vermesi için mutlaka bu konu ile ilgili bir eğitim alması gerektiğini savunan **Katılımcı 2**, eğitimcinin bu konulara önceden ilgili olması gerektiğini de dile getirmiştir:

“Yazılım bilgisi, programcılık bilgisi ve kod bilgisine meraklı olması lazım yoksa bu dersleri anlatması mümkün değil. Mutlaka o alana ilgili olan veya uzmanlaşan hocalara ihtiyaç var veri gazeteciliği eğitimlerinde. Deneyimi de olsa çok iyi olacağını düşünüyorum, kesinlikle faydalıdır. Ama şu anda Türkiye’de eğitimcinin pratik olarak bunu bir yerden alıp sonra eğitim olarak kendi üniversitesinde bunu vermesi mümkün değil. Zaten sektörün bilgisi yok bu konu ile ilgili, akademi bu konuda daha iyi. Kendisini yetiştiriyor ve öğrencilerini yetiştirmeye başladı. Dolayısıyla sahadan içeriye doğru bir geçiş biraz zor ama olsa çok iyi olur tabii ki”.

Katılımcı 6 uzmanlaşmadan kastın bir iletişimcinin ya da sosyal bilimcinin bir fen bilimci kadar, bilgisayar mühendisliği öğrencisi kadar kodlama ya da yazılım bilmesi demek olmadığını söylemiştir:

“Zaten bu mantıklı değil fakat sosyal bilimci olarak muhakkak temelde veri nedir, nasıl çekilir, nasıl analiz edilir, nasıl temizlenir, temizlenen veride hangi teoriye göre ilişkiler kurulup analiz edilebilir, bu analizler sonucunda nasıl grafikler oluşturulur ve bu grafikler nasıl okunur gibi dijital okuryazarlıkla ilgili temel becerileri öğrenmesi gerekiyor. Eğitimci bunu kendi başına da öğrenebilir ya da bunu çeşitli açık kurslardan tutun da yazılım eğitimi veren sitelerden de öğrenebilir. Biraz herhalde bu eğitimcinin kendi kendine öğrenebilen bir birey olmasına da bağlı. Hatta Türkiye’de R-Ladies diye bir oluşum var, sadece kadınlara R kodlama eğitimini veren ya da çeşitli STK’lar var onlardan da destek alınabilir. Ama eğitimcinin sadece eğitim alarak bu işi yapması biraz zor olacaktır. Çünkü veri gazeteciliği ile alakalı gerekli olan yapıları anlatan bir lisans eğitim düzeyi yok, genelde yüksek lisans ve doktora da çeşitli ders düzeylerinde var. Ama kesinlikle bir eğitim alması gerekiyor. Bu konuda eğitimcinin deneyimi olması da kesinlikle gereklidir”.

Herkesin temel düzeyde eğitim verebileceğini belirten **Katılımcı 4**, daha gelişmiş, ileri seviyede eğitim vermek için ise uzmanlaşmanın gerekli olduğunu açıklamıştır:

“Özellikle istatistik anlamında düşünecek olursak uzmanlık gerektirebilir. Veri gazeteciliği biraz daha ortak çalışmayı gerektiren bir alan olduğu için eğitimcinin birden fazla alanda uzmanlık yapması gerekebilir, çünkü içerisinde haber dili, istatistik ve görselleştirme var. Eğitimci deneyim sahibi olduğu sürece uzak bir noktaya taşır öğrenciyi. Bu konuda bir atölye çalışması yapılması gerekir. Ki ülkemizde Avrupa Birliği’nin desteklediği çalışmalar bu şekilde yürütülür. Ama üniversitede biz bu işin daha teori ayağındayız. Uygulamaya kesinlikle daha çok vakit ayrılmalı, bu konuda eksiklikler var. Bu tür alanlarda pratik üzerine çalışmak oldukça önemli. Öğrenciye uygulama ortamı yaratmak gerekir”.

Katılımcı 8 ise eğitimcinin hem gazetecilik/haber bilgisine hem de teknoloji bilgisine ihtiyacı olduğunu, özellikle uygulama kısmında kesinlikle uzmanlaşmak gerektiğini ve deneyim açısından da veriyi anlamlı hala getirebilmek için eğitimcinin ilgili programları bilmesi ve onun içerisinde olması gerektiğini savunmuştur.

Veri bilimi araç olarak kullanılsa da veri gazeteciliğinin temelinde gazeteciliğin olduğunu vurgulayan diğer bir **Katılımcı 5** de uzmanlaşmanın önemine dikkat çekmiştir:

“En nihayetinde yapılan şey bireylerin hikayelerini değil, bir veri yığını alıp, onu bağlamsallaştırıp, uygun görselleştirmelerle insanlara sunmak. Ama bu da bir gazetecilik faaliyeti, dolayısı ile gazeteciler tarafından gerçekleştirilmesi gerekiyor. Gazeteciler tarafından gerçekleştirilmeyen bir gazetecilik faaliyeti sadece veri yığınlarının sunulduğu ya da infografilerden oluşan bir çalışma olur. Ama sadece geleneksel gazetecilik faaliyetleri ile yapılan, veriyi kullanmayan haberler de veri gazeteciliği olmayacaktır. Bu sebeple alt yapıya mutlaka ihtiyaç var. Eğer siz uygulamacı olarak pratik beceriniz yoksa oradaki hatayı düzeltme imkânınız olmuyor. Siz kendiniz uygulayamadığınız bir şeyi öğrenciye uygulamak ciddi anlamda zor. O yüzden eğitiminin muhakkak uygulama tecrübesine ihtiyaç var. Ancak bundan sonra öğrencinin karşılaşılabileceği sorunları çözmesi mümkün. Onun dışında çok daha teorik bir ders olarak işlemek zorunda kalabilir”.

Katılımcı 7 ise deneyim açısından eğer veri gazeteciliği eğitimcisinden gereklilik beklenilirse Türkiye’de hiç veri gazeteciliği eğitiminin olmayacağını ifade etmiştir: *“Veri gazeteciliği var ama haber odası yok. O yüzden böyle bir gereklilik bekleyemeyiz. Bu soru uluslararası alanda sorulsa kesinlikle olmalı ama Türkiye’de böyle bir şey beklersek öncelikle haber odaları veri gazeteciliğine yönelmeli, eleman yetişmeli en son akademiye sıra gelecek şekilde bir süreç işlenmeli”.*

Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri incelendiğinde neredeyse tamamı veri gazeteciliği eğitimcisinin uzmanlaşması gerektiğini belirtmiştir. Sadece bir katılımcı ise bu konuda açıkça gereklilik vurgusu yapmamıştır. Buradaki uzmanlaşmaktan kasıt gazetecilik formasyonu noktasındadır fakat katılımcıların yine çoğu eğitimcinin veri ile çalışma yapabilecek program ve kod bilgisine de temel düzeyde hâkim olması gerektiği görüşünü savunmuştur. Katılımcıların 6’sı veri gazeteciliği eğitiminde eğitimcinin deneyim sahibi olmasını faydalı ama gerekli değil şeklinde yorumlamıştır. 4 katılımcı ise deneyim noktasında gereklilik olduğunu ifade etmiştir.

Aşağıda verilen Şekil 15’de katılımcıların eğitimcinin uzmanlaşması noktasındaki gerekliliğini “kesinlikle” kelimesi ile vurguladıkları gösterilmektedir.

çok fazla kültürün karıştığı, çok fazla çeşitliliğin olduğu bir ülke, sosyal bilimler açısından özel bir ülke. Ama lisansüstü eğitimde veri gazeteciliği çalışacak öğrenciler de yetiştirilmeli diğer yandan da var olan profesyoneller de bu konuda eğitilmelidir. Yine temel soruna geliyoruz Türkiye’de böyle bir vizyon yok maalesef. Dünyaya bakacak olursak orada neredeyse tüm ajanslarda veri gazetecisi bulunuyor, birtakım olarak bulunuyorlar. Aslında veri gazeteciliği sayısal olan ile geleneksel olanı birleştirecek özel bir meslek alanıdır. Ama kurumsal olarak üniversiteler bu durumun pek farkında değil”.

Katılımcı 5 ise uluslararası eğitimle kıyaslandığı zaman ülkemizin biraz geriden gittiğini ancak üniversitelerdeki durumun daha parlak olduğunu belirtmiştir:

“Ama günümüzde giderek artan sayıdaki üniversite de uzmanlaşmış hocalar veri gazeteciliği eğitimine yoğunlaştı. Biraz geriden takip etsek de 6-7 yıl önce ile kıyasladığımızda daha kapsamlı ve çok daha fazla kişi tarafından verilen veri gazeteciliği eğitiminden bahsedebiliriz. Kaçınılmaz olarak daha geriden başladığımız için adım atacak çok yolumuz var, ama akademi açısından gidişat şu an iyi”.

Katılımcı 1 Türkiye’de kodlamanın çok fazla bilinmediği için hazır şablonlarla veriyi görselleştirmeye ve hikâyeye çevirmeye çalışıldığını söylemiştir: *“Burada dünyadan örnekler çok fazla. Veri görselleştirme kataloğunu açsalar mesela onun altındaki şablonları açıp oradaki grafik modellerini görseler ve bunları nasıl kullanacaklarını bilseler, biz sadece öğrencilerle bunları tanıştırebiliyoruz. Bunun ötesine geçemiyoruz ama bunları dünyada üreten insanlar bunları aktif olarak da kullanıyorlar”.*

Katılımcı 10 ise Türkiye’deki veri gazeteciliği eğitimini şu sözlerle değerlendirmiştir:

“Bazı internet siteleri veri gazeteciliği eğitimi noktasında iyi işler yapıyorlar. Bizim üniversitede de veri gazeteciliği eğitiminde araç kullanımı noktasında iyi işler yapmaya çalışıyoruz fakat diğer fakülteleri bilmediğim için onları değerlendirmem pek mümkün değil. Kendi fakültemizde verdiğimiz eğitim ile öğrencilere veri gazeteciliğine dönük programlama noktasında en azından bir farkındalık sağladığımızı ve buna dönük pratiklerin bilgi ve beceri anlamında edindirilmeye çalışıldığını görüyorum”.

Dünyadaki veri gazeteciliği eğitimlerinde verilen bilgileri kendi dersleriyle kıyaslayarak anlatan **Katılımcı 2**, kendi dersinde de benzer şeylerden bahsettiğini ifade etmiştir:

“Yani günceli takip ediyoruz, zaten çok yeni bir alan olduğu için eski ya da yeni diye bir şey yok çok fazla. Burada temelde veriyi kazıma yöntemleri, temizleme yöntemleri için çok popüler, çok bilinen veri gazeteciliği alanında kullanılan yazılımlar var bizde o yazılımları gösteriyoruz derslerimizde. Dolayısıyla kıyaslama anlamında bizim hiç geriliğimiz yok. Diğer üniversitelerdeki derslerin içeriklerini bilmiyorum açıkçası, Türkiye’deki diğer üniversitelerde bu konuyla ilgili verilen dersleri kim veriyor, içeriklerinde ne anlatıyorlar onları bilmiyorum. Ben kendi verdiğim ders ile alakalı söyleyebilirim. Ben sürekli takip etmeye çalışıyorum, yenilikleri takip etmeye çalışıyorum. Bu alanla ilgili çıkmış bir yazılım çünkü çok çalışan var artık, bu veri madenciliği konusu bütün disiplinlerde kullanıldığı için yani psikolojisinden, tıpından, mühendisliğinden ziraatine falan her alanda kullanılıyor. Bu yüzden veriyi webden kazımak için sadece gazetecilik alanı değil bütün alanlar için de gerekli olduğu için pek çok firma ve yazılımcı bu konu üzerine çalışıyor. Biz de ihtiyacımız olan kısmı oradan alıyoruz”.

Katılımcı 8 medyada New York Times ve Washington Post gibi köklü gazetelerin veri gazeteciliği ya da veri görselleştirme tekniklerini kullandıklarını belirterek şunları eklemiştir:

“Bizde de veri gazeteciliğinin daha ilkel halini kullanıyorduk ama bugün gelinen noktada daha karmaşık verileri okuyabilen daha anlamlı hale getirebilen bir güce ihtiyacımız var. Türkiye’deki eğitimi düşünecek olursak müfredatların değişmesi gerekiyor. Hala daha iletişim fakülteleri ya da gazetecilik bölümlerinde klasik habercilik eğitimi veriliyor. Ya da yüzde seksen, seksen beş klasik gazetecilik eğitimi veriliyorsa yüzde on ya da on beş veri gazeteciliği eğitimi verebiliyoruz. Dolayısı ile eğitim olarak iyi bir yerde olduğumuzu düşünmüyorum. Zaten bunun eğitimini verebilmek için de veri gazeteciliğinin gerektirdiği teknoloji bilgisine sahip eğitimcilerin, laboratuvarların da olması gerekiyor. Ama şöyle bir durum var, teknolojiden kaçmak diye bir durum yok, zamana ayak uydurmamız gerekir. Bunun için de farklı farklı seçmeli dersler ve yeni bölümler de açılıyor, giderek dijitalle doğru da müfredatlarda bir evrilme olacağını öngörüyorum. Yetişen yeni akademisyenlerin de kendini veri gazeteciliği konusunda yetiştireceğini ancak alandaki durumun hala yetersiz olduğunu düşünüyorum”.

Katılımcı 6 ise konuyu iki boyutta ele alarak hem öğrenci hem de eğitim düzeyinde farklılık olduğuna dikkat çekmiştir:

“Eğiticiler düzeyinde şöyle bir sıkıntı var Türkiye’de akademisyenler olarak biz veri gazeteciliğine çok uzağız. Veri gazeteciliğinin gereksinimleri olan kodlama ciddi anlamda akademisyenleri zorluyor. Dünyada şöyle bir farklılık var, özellikle eğitimci kısmında özellikle ABD’de bu konuda eğitmenlik yapan hocalar var. Genelde bu hocalar iletişim kökenli olmuyor, sosyal bilimlerden ya da fen bilimlerinden geldikleri için veri analizlerine çok hâkim oluyorlar. Öğrenci boyutunda ise yurtdışındaki öğrenciler veri gazeteciliğine daha hevesli. Çünkü veri gazeteciliği dersini hem kendi fakültelerinde hem de değişik fakültelerde alabilecekleri bir havuz sistemi var. Orada kendi seviyelerine uygun dersleri alabiliyorlar. Ve bunun ne kadar gerekli olduğunun farkındalar ve bunu bilinçli

tercih ediyorlar. Türkiye’de genelde iletişim fakültelerinde hem matematik dersi hem de matematiğe bağlı dersler ciddi anlamda öğrencinin gözünü korkutuyor, işte istatistik dersinden tutun da sosyal bilimlerde araştırma yöntemlerine kadar. Doğal olarak kodlama deyince, veri gazeteciliği deyince öğrenci direkt dersten uzaklaşma ya da dersi seçmeme eğilimine giriyor. Öğrenci bu yetiyi geliştiremeyince de sektörde kendine yer edinemiyor. Sektörde yer edinemeyince de iletişim fakültelerinde bu beceriye sahip kişilerce farklı fakülte mezunları tarafından dolduruluyor”.

Veri gazeteciliği dersinin içeriğini oluştururken dünyadaki müfredattan faydalandığını anlatan **Katılımcı 9**, Türkiye’de temel olarak aynı eğitimi verdiğimizizi dile getirmiştir: *“Türkiye’de de artık daha küçükten kodlama eğitimi alınmaya başlandı. Şu dönemde zorlanılan dersler ileride çok daha kolay gelecektir öğrenciye. Çünkü yabancı dil öğrenmek nasıl gereklilikse artık kod bilmek de gerekli hale geldi. Türkiye dünya ile aynı kavramsal çerçevede gidiyor, ancak sadece kullanılan programlar noktasında farklılıklar yaşanıyor”.*

Katılımcı 7 ise eğitim noktasında çok büyük farklılıkların söz konusu olduğunu şöyle anlatmıştır:

“Dünyadaki veri eğitimi doğrudan veri gazeteciliği ile alakalı değil, parça parça ilerliyor. Ben dünyadaki müfredatı incelediğimde özellikle veri görselleştirme dersinin yoğun şekilde verildiğini gördüm. Veri gazeteciliğinden daha çok veri görselleştirme var. Onun dışında oradaki eğitim biraz daha parçalı ve spesifik. Veri gazeteciliği doğrudan tek bir ders değil, veri analizi, veri görselleştirme ve veriyle çalışmak gibi daha spesifik. Dolayısıyla daha derli toplu ve derinlemesine bir öğrenme yönteminin olduğunu düşünüyorum. Ama bizde benim de yaptığım gibi veri gazeteciliğine internet gazeteciliği dersi içerisinde belki de işte iki hafta yer veriyorum. Genel olarak da verinin ne olduğunu anlatıyorum. Türkiye’de çok daha yeni ve dediğim gibi mutlaka gelişecek”.

Görüldüğü gibi katılımcıların bazıları konu hakkında geride kaldığımızı, bazı katılımcılar günceli takip ederek bunlardan faydalandığını ve derslerine eklediğini, bazıları da dünyada verilen veri gazeteciliği eğitiminden çok uzak olduğumuzu ifade etmiştir.

Genel olarak Türkiye ve dünyadaki veri gazeteciliği eğitimindeki farklar değerlendirildiğinde katılımcılar veri gazeteciliği eğitiminde Türkiye’nin dünyaya kıyasla biraz geriden geldiğini ancak yakın zamanda bu konuya ilginin arttığını ve üniversitelerde veri gazeteciliği dersinin giderek daha çok yer bulduğunu belirtmiştir. Veri gazeteciliği eğitiminin nasıl olması gerektiği noktasında ise önce verinin

kavranması gerektiğini ve gazetecilik formasyonu ile birlikte veri analiz programlarını kullanma becerilerinin de öğrenciye aktarılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu teori ve uygulamanın dengesi söz konusu olduğunda uygulamanın daha ön planda olmasının önemine vurgu yapmıştır.

3.4.3.7. Veri Gazeteciliği Eğitiminin Lisansüstü Boyutu ve Alana İlişkin Akademik Çalışmalar

Gazetecilik alanında yeni bir pratik olarak değerlendirilen veri gazeteciliği, ülkemizde hala önemi tam olarak anlaşılammış ve gelişmekte olan bir alandır. Özellikle dünyada veri gazeteciliğine yönelik haber odaları kurulup, bu alana ilişkin muhabir ayırılırken, Türkiye’deki medya sektöründe haber odaları noktasında henüz bu tarz bir yönelimin olmadığı bilinmektedir. Ancak buralarda son dönemde kıpırdanma yaşandığı gibi akademik çalışmalarda da aynı hareketliliği görmek mümkündür. Bu tarz hareketliliğin eğitim alanını da hem kaynak olarak destekleyeceği hem de üniversitelerdeki veri gazeteciliği ders sayısını artıracacağı düşüncesi ile katılımcılardan bu alanda yapılan akademik çalışmaları değerlendirmeleri istenmiştir.

Katılımcıların veri gazeteciliği ile alakalı akademik çalışmalara ilişkin görüşleri şöyledir:

Katılımcı 8 dijitalleşme olgusu ile birlikte medya çalışmaları kısmında çok geniş araştırmaların olduğunu şöyle anlatmıştır:

“90 sonrası özellikle internetin bu kadar güçlenmesi ile yeni medya, dijital kültür, teknoloji çalışmaları içerisinde de veri gazeteciliği çalışmaları artıyor. Ama bu bir süreç, yeni medyanın bir anda değil de yavaş yavaş gelişeceğini düşünüyorum. Bu noktada birike birike, öğrenile öğrenile ve ilgi arta arta gelişeceğini düşünüyorum, çünkü bundan kaçışımız yok. Dijitalleşme bu kadar hızlı arttıkça veri gazeteciliği de akademik bir çalışma alanı olarak giderek güçlenecektir”.

Benzer şekilde **Katılımcı 7** de özellikle birkaç yıl içerisinde bazı yayınların sayısının artacağını düşündüğünü ve alanda da belli başlı isimlerin ön plana çıktığını vurgulamıştır. **Katılımcı 3**, veri gazeteciliğinin daha yeni ilgi alanlarından biri olduğunu, bu konuda daha çok yeni tartışmalar var olduğunu ve zamanla akademik çalışmaların gelişeceğini savunmuştur.

Katılımcı 1 ise akademisyenlerin veri gazeteciliği üzerinden çalışma yapma eğilimine çok sıcak bakmadığına dikkat çekmiştir: *“Sosyal ağ analizi kısmına çok takıldı herkes, oradan bir şey üretmeye çalışıyoruz. Ama normal veriyi de kullanıyoruz. Biraz korkuyorlar, biraz çekiniyorlar. Yeni kuşakta kaynak bulamıyoruz sıkıntısı çok fazla, Türkçe çok yok ama İngilizce çok fazla var. Yeni yeni bir hareketlenme var ama koşar adım gitmiyor”*.

Özellikle pandeminin son dönemlerinde veri gazeteciliği çalışmalarının popüler olduğunu ve bu çalışmaların sayısının arttığını belirten **Katılımcı 4**, alanda bu konuda üretim yapan belirli isimlerin olduğunu söylemiştir. Ayrıca yeni tartışma alanlarının ortaya çıktıkça çalışma sayısının da artış göstereceğini eklemiştir. **Katılımcı 2** ise sektörde şu an gazetelerde ve medya kuruluşlarında ilginin olmadığını ama bu ilginin akademide çok fazla olduğunu söylemiştir: *“Makalelerde, bildirimlerde, tezlerde artık yeni medya ile ilgili veri gazeteciliği ile ilgili tezlerin sayılarının arttığını görüyorum. Bu son iki üç yıldır ilginin biraz daha fazlalaştığını ben gözlemliyorum. Katlanarak da artacaktır diye düşünüyorum”*.

Katılımcı 10 özellikle ulusal literatürde hızlı bir kıpırdanma olduğunu ifade etmiştir:

“Artık veri gazeteciliği anahtar kelimesi ile bir arama yaptığınızda veri tabanlarında veri gazeteciliği ile alakalı daha fazla akademik çalışmanın, üretimin yapıldığını görüyoruz. Bu tabii ki uluslararası anlamda çok daha fazla. Özellikle akademik anlamda bu işin çıkış noktasını taşıyan üniversitelerde ve ülkelerde tabii ki daha fazla. Türkiye olarak bazı bilgileri, teorileri, kuramları biz uluslararası literatürden alıyoruz, daha sonra üzerinde çalışıyoruz. Ben kötü görmüyorum gidişatı, artık disiplinlerarasında iş birliğini daha iyi sağlayabiliyoruz, özellikle veri gazeteciliği de yazılımla alakalı disiplinlerde biraz daha iş birliği gerektiriyor. Ama durum kötü değil, zamanla yüksek lisans ve doktora düzeyinde de çalışıldıkça, (ki artık çalışıyor öğrenciler) daha da hızlandırılacak”.

Akademik çalışmalarda veri araştırmalarının giderek arttığına dikkat çeken **Katılımcı 6** ise özellikle Twitter ile alakalı ciddi makaleler olduğunu dile getirmiştir:

“Twitter’den veri çekmek için kullanılan programlar var, insanlar bunlara yöneliyor. Sürekli yeni yazılımlara bakıyorlar ve ciddi anlamda bir eğilim var. Aslında bu mecburen geçilmesi gereken, hayatın doğal akışının bir yansıması. Çünkü veri çok yaygınlaştı ve veriyi analiz etme ve ona bağlı olarak makale yazma ciddi bir şekilde arttı. Ben özellikle daha uluslararası bir boyuttan bakıyorum. Mesela New York Times’ın ciddi anlamda bir veri takımı var, BBC’nin de öyle. Bunlar ciddi anlamda veri ile ilgili yayın yapıyorlar. Özellikle

New York Times'in veri haberleri neredeyse ayrı bir segmentte oluşturuluyor. Yani dünya, siyaset işte Avrupa ve veri ile alakalı bir segment var. Oraya girdiğinizde covid-19'dan tutun da dünyadaki petrol kuruluşlarından, borç alınmasına ve kredi dağıtımına kadar birçok şeyi ciddi anlamda görselleştirerek ve bunu interaktif hale getiriyorlar. Türkiye'deki sektörde ise ciddi anlamda bu tarz çalışmalar yok gördüğüm kadarıyla. Ama bu büyük ihtimalle beş ya da on yıl içerisinde artacak ve hem okuyucular hem de yayıncılar açısından önemli bir gelir kapısı olacağını düşünüyorum”.

Konuya diğer katılımcılar gibi olumlu açıdan bakmayan **Katılımcı 5**, veri gazeteciliği çalışmalarının gerek uluslararası gerekse ulusal anlamda devasa bir araştırma alanı oluşturmadığını belirtmiştir: *“Tabii ki çalışmalar var ama her gün yeni konunun üretildiği çok devasa bir yayın alanı oluşturmuyor. Türkiye’de de çok fazla değil, belki yavaş yavaş artacaktır. Ne kadar fazla kişi veri gazeteciliği ile ilgilenirse o kadar bu konuya yönelineceğini düşünüyorum”*. Benzer şekilde **Katılımcı 9** ise alan ile ilgili uygulamaya yönelik çok makaleye rastlanmadığını, konunun çok üzerine gidilmediğini, sektörde kullanılsa da akademik anlamda çok da bir çalışma olmadığını ve sektörün de daha tercih edilebilir diye bu alana yöneldiğini söylemiştir.

Katılımcıların bir kısmı akademik çalışmalara yönelik yapılan veri gazeteciliği çalışmalarının son zamanlarda yeni ve çok popüler olduğunu ve giderek de bu ilginin artacağını desteklemiştir. Bu gelişmeleri yavaş olarak değerlendiren ama zamanla iyi gelişmelerin olacağını düşünenlerin yanı sıra bazı katılımcılar da veri gazeteciliğinin büyük bir çalışma alanı yaratmadığını ve akademik anlamda fazla bir kaynak olmadığını ifade etmiştir.

3.4.3.8. Veri Gazeteciliği Eğitimine İlişkin Öneriler

Veri gazeteciliği dersi veren ya da ilgili derslerde veri gazeteciliğine değinen akademisyenleri kapsayan araştırma kapsamında 10 kişi ile çevrimiçi platformlardan yapılan görüşmelerde, katılımcıların veri gazeteciliği eğitimine ilişkin görüşleri noktasında iki alt başlık belirlenmiştir. Buna göre:

- Veri gazeteciliğinde eğitim nasıl olmalı?
- Veri gazeteciliği eğitiminde teorik ve araç kullanım dengesi nasıl olmalı?

Katılımcılar eğitim noktasında gazetecilik formasyonunun olmazsa olmaz olduğunu ancak yanında veri ile habercinin çalışabileceği noktada araç kullanımının

da gerekli olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların çoğu veri gazeteciliği eğitiminde öğrencinin sayılarla çalışmaktan çekindiğini vurgulamıştır. Ayrıca yine çoğunluk öğrencilerin, mühendislik bölümü öğrencileri kadar olmasa da en azından sayılardan anlam çıkarıp bunu habere dönüştürecek kadar basit ve temel istatistik bilgisinin öğrenciye verilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Konuya ilişkin katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Katılımcı 1 veri gazeteciliği eğitimi verebilmek için en az dört ders açmak gerektiğini ifade etmiştir:

“Birincisi çocuklara istatistik eğitimi verilmesi gerekiyor, bu yok maalesef. Oysa şimdi teknoloji daha ileride, programlar ve yazılımlar var oysa çok daha kolay ve hızlı şekilde öğrenilebilir. Ama bu aşamaya gelemeyi için, veriyi okuyamadığı için bundan sonraki aşamalarda eksik kalıyor. Arkasından veri okuyamazlığı dersinin okutulması gerekiyor. Ardından veri görselleştirmenin anlatılması gerekiyor, arkasından da dijital olarak bunun nasıl anlatılacağına gösterilmesi gerekiyor. Dolayısıyla 4 kademeli bir yapıya ihtiyaç var. Veri okumak için veri analizi kısmında da çeşitli yöntemlerin nasıl kullanılacağına, verinin nasıl elde edileceğinin, Youtube ya da Twitter’da bilginin nasıl araştırılacağına ve nasıl derleneceğinin öğrenilmesi gerekiyor”.

Benzer şekilde **Katılımcı 2** de veri gazeteciliği eğitiminin 3 temel ayağının olduğunu ve veri gazeteciliğinde gazetecilik formasyonuna neden ihtiyaç duyulduğunu şu şekilde açıklamıştır:

“Bir gazetecilik formasyonu, diğeri istatistik bilgisi, üçüncüsü de yazılım bilgisi. Genel olarak yani yazılımın içerisinde kod da var biraz. Dolayısıyla burada bir kere öğrencinin zaten gazetecilikle ilgili, gazeteciliğin nasıl yapıldığına ilişkin genel kültürü işte uluslararası bilgisi, yani dünyada ne olup bittiğine dair bilgisinin olması lazım. Yoksa tek başına teknik bilgi ile yapılacak bir iş değil aslında. Bir yerde bir savaş oluyor, (çok klasik bir örnektir veri gazeteciliğinde) Körfez savaşında hayatını kaybeden insanlarla ilgili bir harita vardır, bazı yerlerde yığılmalar vardır, işte mesela ‘niye böyle oluyor’u gazeteci yorumlayabilir. Diğer istatistikçi ya da yazılımcı ancak şunu söyleyebilir: ‘Şuralarda bir yığılma olduğunu görüyoruz’. Ama bunun ardalan bilgisini gazeteci daha iyi bilir. O yüzden gazetecinin multidisipliner alan olan tarih, iletişim gibi konularda da bilgi sahibi olması lazım, bir kere o kısmı halletmek gerekiyor. O kısım veri gazeteciliği dersinde anlatılacak bir şey değil. Veri gazeteciliği o dört aşama olan, dördüncü aşamaya karışmıyor çok fazla, sadece infografik kısmına müdahale ediyoruz veri gazeteciliği eğitimcisi olarak. Orada da teknik olarak, yani infografik nasıl hazırlanır onu anlatıyoruz. Yoksa haber nasıl yorumlanır biz buna girmiyoruz, ben girmiyorum yani bu eğitimi veren kişi olarak. Veriyi anlatmak gerekiyor tabii ki, veri nedir, açık veri nedir, bunları anlatmak gerekiyor. Ondan sonra da webden veri kazıma nasıl yapılır, hangi yazılımlar kullanılabilir, kod bilgisi bence çok gerekli değil. Sosyal bilimlerde koda girdiğiniz zaman çok zor oluyor içinden çıkmak. Yani öğrencileri çok koda boğmadan direkt bir arayüz üzerinden veri ile haşır neşir olma işi, veriyi nasıl

bulabilirsin, nasıl kazıyabilirsin, nasıl filtreleyebilirsin bunların anlatılması gerekiyor. Ben de bunları anlatıyorum dersimde. Sonra onların grafikleştirilme aşaması var, orada da birçok yazılım var. Yani öğrenciye biraz istatistik bilgisi vermek gerekir, o da derinlemesine değil, daha temel düzey istatistik bilgisi yeterli. Ben biraz da web arayüzü kullanımı üzerine daha çok yoğunlaşıyorum, bir de infografik hazırlanması üzerine bir şeyler anlatmaya çalışıyorum”.

Katılımcı 9 ise ders anlatırken öncelikle veri gazeteciliği ile alakalı teorik bir bilgi vermeyi tercih ettiğini söylemiştir:

“Şimdilerde veri gazeteciliği büyük veri üzerinden yapılıyor ama geçmişte de geleneksel yayıncılıkta veri kullanılan örneklere rastlamak mümkün. Bu sebeple derslerde ilk önce tarihsel gelişiminden ve öneminden söz ediyorum, dünyada nasıl kullanılıyor örneklerle bunlara değiniyorum. Daha sonra da yavaş yavaş uygulama kısmına geçmeye başlıyoruz. Dönem dönem değişiyor aslında içerik, sınıftaki dersi seçen öğrenci potansiyeli ya da bilgisayar okuryazarlığına göre”.

Veri gazeteciliğini daha çok teknik bir gazetecilik pratiği gibi değerlendiren

Katılımcı 4 şunları da eklemiştir:

“Daha evvel sayfa tasarımı, internet gazeteciliği ya da web tasarımı gibi dersleri verdik. Bu tür konulara eğer öğrenci özel ilgi duymazsa o iş derste kalıyor sadece. Veri gazeteciliğinin içerisinde de grafik tasarımı gibi kısımlar var. Merak ve ilgi çok önemli, biz ne kadar derste anlatsak da öğrenci dersten çıkınca veri gazeteciliği ile ilgilenmezse öğrenci üstüne bir şey koyamaz. Ben dersimde öğrenciye kod ve veri tabanı dilini kaparsan bu alanda ilerleyebilirsin diyorum. Öğrencinin veri gazeteciliği yapabilmesi için bu alanlarda da kendini geliştirmesi gerekir”.

Katılımcı 8 veri gazeteciliği dersinin karmaşık bir yapıya sahip olmasından kaynaklı dersi alacak öğrencinin zorlanabileceğine dikkat çekmiştir:

“Bir defa öğrencinin o kapasiteye sahip olması lazım, veri gazeteciliği sanki kavşakta yer alan bir alan gibi. Bir tarafta hem klasik habercilikten bahsediyoruz diğer yanda ise veri dediğimiz bir olgu var. Veri ile şu an kütüphanelere, arşivlere, devletin çeşitli kurumlarına birçok yığın bilgiye teknoloji üzerinden erişiyoruz. Dolayısı ile buradaki temel problem veri kısmının oldukça karmaşık olması. Bize gelen öğrenciler sözel puanla geliyor ancak diğer yandan veri gazeteciliği için dijitale de hâkim olunması gerekiyor, öğrencinin buna uyum sağlaması çok zaman alıyor. Bizim derslerde yaşadığımız problemlerden birisi öğrencinin veriyi işlemesi, anlamlı hale getirmesi ve görselleştirmesi noktasındadır. Daha disiplinlerarası bir alan olduğu için uygulaması çok kolay olmamaktadır”.

Katılımcı 3 veri gazeteciliği dersinin zorunlu olmasına ve bu alanda eğitim veren hocaların yan yana gelerek veri gazeteciliğine kafa yormasına gerek duyulduğunu belirtmiştir:

“Bu dersler kesinlikle zorunlu olmalı, programları kullanabilecek, temel matematiksel istatistik bilgileri öğrencilere öğretmemiz gerekir. Bence bir dönem temel bir matematiksel bir ders verilmelidir. Bence bu işi çalışan insanlar bir araya gelerek daha sistematik bir eğitim için neler yapılması lazım onu tartışmak gerekir. Tabii ki biz bu programları mühendisler kadar hızlı takip edemiyoruz ama bizim asıl maharetimiz hikâyeyi anlatma noktasında ön plana çıkıyor. Daha sistematik bir eğitim için bir buluşma gerçekleştirilebilir, katılıma açık bir şekilde ilerlemesi güzel olacaktır”.

Verinin öneminin kavranmasına vurgu yapan **Katılımcı 10** ise veri gazeteciliği eğitimine ilişkin esas noktaları anlatmıştır:

“Veri ile çalışabilmek için önce verinin ne olduğunu iyi anlamak gerekiyor. Bir diğer kısım da dijitalde verinin nasıl durduğunu iyi kavramak lazım. Bunlar çok teknik noktalar ama işin özünü iyi kavramak adına önemli noktalar. Veri gazeteciliği eğitiminde önemli bir diğer nokta veriyi elde edebilecekleri yerleri, ortamları, kaynakları öğrencinin tanıması gerekiyor. Öğrencinin veriyi işleyebilmesi için hem program bilgisine, araç bilgisine artı bir de istatistik bilgisine ihtiyacı olması gerekiyor. Çünkü elinizdeki veri çoğu zaman sayısal veriler, bu verinin de üstünde işlem yapılabilecek bir hale dönüştürülmesi lazım. Veri gazeteciliği eğitimindeki bir diğer nokta evet veriyi işlediniz, ortaya birtakım değerler çıktı ama bunu anlaşılır şekle dönüştürmek için ya kelimeleri kullanmak gerekir ya da görsel öğeleri kullanırsınız. Ve tabii ki son olarak da verinin hangi aşamada hangi şekilde sunulacağı da çok önemli, bu gazetecilik formasyonunun olması gereken temel öğeleridir”.

Katılımcı 5 sosyal bilimlerde veri gazeteciliği dersini neden ilerleyen sınıflarda vermek gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Veri gazeteciliğinin kendisi bir uzmanlık alanıdır. Veri gazeteciliğinin temel bileşenleri iletişim pratiklerinden biraz farklıdır. Ama mesela gazetecilik dersi ile alakalı bir uzmanlığı birinci, ikinci sınıfta verebilirsiniz öğrenciye. Fakat veri gazeteciliği temel uzmanlık olarak bizim iletişim bilimizden biraz farklılaşmaktadır. Çünkü temelde veri bilimi, matematik ya da istatistik gibi alanlardan bahsediyor. Dolayısı ile bunları kullanabilmek için farklı bir uzmanlık alanı gerekiyor. En nihayetinde biz sayfalar dolusu kod yazmayacağız ama kodu anlama yeteneğine sahip olmalıyız. Bu da bizi farklı bir noktaya götürüyor, birinci sınıfta biz veri gazeteciliğini hemen verirsek, işin sadece teorik kısmını anlatabiliriz. Kaçınılmaz olarak dersi ileri sınıflarda vermek gerekir. Bu noktada da veri gazeteciliği ile alakalı kodlama ya da istatistik gibi eğitimler verilirken bunun seviyesi sosyal bilimlere uygun olmalıdır. Bizler için ayrı bir istatistik ya da web tasarımı bilgisi olmalıdır, böylelikle veri gazeteciliği çok daha anlamlı hale gelir. En nihayetinde veri gazeteciliği ile bir ürün ortaya çıkartılıyor. Verinin elde edilmesinden, işlenmesinden, görselleştirilmesinden, hikayeleştirilip, sunulmasına kadar üçüncül bir yaklaşımdan bahsediyoruz. Bu aşamaların hepsi dersin içinde bütüncül şekilde sunulmak durumundadır. Ama bunu sunarken sadece teorik olarak sunulması hiçbir anlam ifade etmez. Bunların uygulamalarını yapabiliyor ve öğrenciye gösterebiliyor olmak oldukça önemli. Hem zihinlerde yer edinebilmesi açısından hem de öğrencilerin çok daha hızlı bir şekilde anlayabilmesi açısından önemli”.

Dördüncü sınıfın birinci yarıyılında veri gazeteciliği dersini verdiğini söyleyen **Katılımcı 6**, bunun veri gazeteciliği dersi için çok geç bir dönem olduğunu ancak öğrencinin açığını kapatmak adına en temel ve basit haliyle dersi anlattığını dile getirmiştir:

“Temelde R programlama dilini öğretmeye çalışıyorum mümkün olduğunca. İnternet sitelerindeki verileri çekip görselleştirme ya da basit temel grafikler oluşturma becerisini kazandırmaya çalışıyorum. Bir dönemde ancak bunu yapabiliyoruz. Yeterli olmayabilir ama en azından bir iki siteden veriyi kazınmayı, görselleştirmeyi ve bilgiyi anlamlı hala getirmeyi öğrenebiliyorlar. Bu beceriyi kazanıyorlar ancak benim düşünceme göre bu ders yıllık olmalı ve ondan önce de öğrencilerin bilgisayar eğitimine ek olarak bu kodlama dillerinden birkaç tanesini temelde almalarının faydalı olacağını düşünüyorum. Ama müfredat şu an ona uygun değil”.

Diğer katılımcılardan farklı olarak veri gazeteciliği dersinin ülkemizde kısıtlı şekilde verildiğini belirten **Katılımcı 7**, öğrencinin ilgisinin de gerekli olduğuna vurgu yapmıştır:

“Öğrenci profili çok önemli. Mesela internet haberciliği dersinde internet haberi yazdırıyorum ama onu bile yaparken o kadar isteksizler ki, bir de veri gazeteciliği uygulaması istesem ne yaparlar. Akademisyenler de elinden geleni yapsa bile öğrencilerde de bu anlamda bir bilinç oluşmalıdır. Bu aslında sana gelecek vadediyor, senin geleceğin olabilir. Belki sen bu alandaki ilk isim olacaksın, bunların bilincine varmak gerekiyor. Yani bu eğitimler sadece akademi ile alakalı değil, hem öğrencinin zihninde bir açılma olması gerekiyor, önemli bir trend olduğunu görmesi gerekiyor. Ayrıca birçok haber de İngilizce olduğu için öğrenci buna bakmak da istemiyor. Hem İngilizce hem bir sürü görsel var, yoğun bir haber, bu yorucu da geliyor bir yandan, okumak bile istemiyorlar. Biraz öğrencinin bilinçli olması gerekiyor biraz Türkçe kaynakların sayısının artması gerekiyor, eğitimcilerin biraz daha spesifik olarak bu derslere yönelmesi gerekiyor”.

Katılımcılar özetle veri gazeteciliği eğitiminin temel ayaklardan oluştuğunu, dersin iletişim fakültelerinde zorunluya çevrilmesi gerektiğini, sosyal bilimler öğrencisine istatistik bilgisinin en temel ve basit düzeyde verilmesi gerektiğini, veri gazeteciliği dersini alan öğrencinin potansiyeli ve ilgisinin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcılardan biri ise Türkiye’deki üniversitelerde dersin kısıtlı şekilde verildiğini belirtmiş ve bunun nedenini de öğrenci tarafından dersin öneminin tam kavranamamasına bağlamıştır.

Akademisyenler ideal bir veri gazeteciliği eğitiminde teorik ve araç kullanım dengesinin önemine de dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar veri gazeteciliği eğitiminde uygulamaya göre daha az da olsa teorik bilginin gerekliliğinden bahsetmiştir. Burada

daha çok veri gazeteciliği tanımı, tarihçesi gibi temel konulara değinildiği ifade edilmiştir. Katılımcıların yine çoğu veri gazeteciliği eğitiminde uygulamanın önemini vurgulamıştır.

Katılımcı 5 teori olmadan uygulamanın olmayacağını, uygulama olmadan da teorinin olmayacağını belirtmiştir:

“Öncelikle neyi, niçin yaptığımızın biliniyor olması gerekir. İlk önce veri gazeteciliğinin ne olduğunu, aşamalarının ne olduğunu, ne amaçla yapıldığını, çıkan sonucun ne olduğunu öğrenciye detaylı bir şekilde anlatmak gerekiyor. Dolayısı ile teorik kısmın ilk haftada öğrencide net bir şekilde oluşması lazım. Dersin sonunda öğrencinin neyi, ne amaçla ve hangi programla yapacağını biliyor olması gerekir. Öğrenciye ilk önce teorik kısmın anlatılması, ondan sonra da uygulama kısmına geçilmesi gerekir. Bunu da teoriyi anlatırsınız sonra veri işleme aşamasında hangi uygulamalar kullanılır, verinin görselleştirilmesi aşamasında hangi programlar kullanılır, hikayeledikten sonra web sitesine kodlar nasıl aktarılır, bunları göstermek önemli. Dolayısı ile ne teori olmadan uygulama ne de uygulama olmadan teori olamayacak derslerden biridir”.

Veri gazeteciliği dersinde önemli olanın farklı uygulamalar ile farklı örnekleri görmek olduğuna değinen **Katılımcı 9**, böylelikle öğrencinin birinci sınıftan başlayarak habercilikte öğrendikleri bilgileri bir konu üzerinden veri toplayıp, analiz edip habere dönüştürerek kullanmış olduğunu ifade etmiştir. **Katılımcı 1** veri gazeteciliğini tek bir dersin içerisine sıkıştırdığımız için teori ile uygulamanın bir arada götürülmeye çalışıldığına dikkat çekmiştir: *“Bunun için bilgisayar laboratuvarlarını kullanmak gerekiyor. Burada da çoğu zaman ücretsiz yazılımlar kullanılıyor. Öğrencilerin kolay kullanabilecekleri, gazetecilik yaparken de kullanabilecekleri veriler göstermeye çalışıyoruz ancak böyle yürüyor şu anda. Biraz sıkıştırılmış”.*

Veri gazeteciliği çalışmalarını çoğunlukla atölye çalışmaları şeklinde gerçekleştirdiklerini söyleyen **Katılımcı 4** ise bunun Avrupa Birliği projelerinde de atölye çalışmaları ile ilerlendiğini vurgulamıştır:

“Burada amaç veriyi verip öğrencinin üretmesini beklemektir. Tabii ki istatistik ve görsellik kısmı da anlatılmalıdır. Temelin oturulmasından sonra ise uygulama istenebilir ancak. Örneğin ben internet üzerinden eriştikleri bir veriyi habere dönüştürmelerini istemiştim dersimde. Çünkü sadece veri gazeteciliğinde değil diğer tüm gazetecilik faaliyetlerinde öğrencinin uygulama yapması çok önemlidir”.

Katılımcı 6 ilk derste kısaca veri gazeteciliği nedir, veri nedir, veriden nasıl haber üretilir bundan bahsettiğini daha sonra direkt R programlama dilinin

kurulumunu, arayüzünü ve devamında da veri kazıma tekniğini anlattığını dile getirmiştir.

Gazeteciliğe dönük öğrencinin veri gazeteciliği çalışana kadar birçok beceriyi öğrenmiş olduğunu belirten **Katılımcı 10**, öğrencilerin şu becerileri etkili şekilde kullanması gerektiğini de eklemiştir: *“Veri gazeteciliğinde ise daha çok araçların nasıl kullanılabileceği, verinin nasıl temizleneceği, nasıl kazanacağı, nasıl düzenleneceği, nasıl özetleneceği, nasıl görselleştirileceğine yönelik pratikleri öğrencinin daha çok edinmesi lazım. Çünkü sektöre gittiklerinde onlardan veriden haber üretmeleri istenecek, yani ortada bir ürün olması lazım”*.

Katılımcı 2 dersinde teorik bilgi konusunda çok fazla bir şey anlatmadığını daha fazla teknik uygulama ve araçlardan bahsettiğini açıklamıştır:

“Seçtiğim, kullanımı kolay ve etkili çalışan, iyi çalışan yazılımları dersimde örnek olarak kullanıyorum. Öğrencilere de söylüyorum ben bunları anlatıyorum ama şu yazılımlar da var (veriyi kazıyan, filtreleyen gibi). Bir dönemde hepsini anlatmak mümkün değil dolayısıyla ben seçtiklerimi anlatıyorum araç olarak. Teorik olarak ben infografikte bir şeyler anlatıyorum. Çünkü infografikte veri ile karşıdakini manipüle edebiliyorsun. Onun dışında veri gazeteciliğinin giriş derslerinde, bir iki derste teorik olarak veri gazeteciliği nedir, hangi alanlarda kullanılır şeklinde bir şeyler anlatıyoruz. Ben dersimde teknik, araç ve gereç ile yazılım üzerine yoğunlaşıyorum, böyle de olması gerektiğini düşünüyorum”.

Katılımcı 7 yüzdelik olarak en çok uygulamaya ağırlık verilmesi gerektiğini savunmuştur:

“Çünkü sonuçta bu bir meslek ve öğrenen kişi bunu icra edecek. Ama o kadar yeni bir alan ki, mesela biz lisansta veri gazeteciliği diye bir şey duymadık. Ya da iletişim fakültelerinde veri ile veya veri analizi ile ilgili bir ders yok. Ekonomi dersi var ama çok temel düzeyde veriliyor. Baktığımızda bunlar iletişim fakültelerine yabancı konular aslında. O yüzden teknik anlamda yetersiziz, bu sebeple de akademisyenler kendilerini uygulama alanında geliştirmek zorundalar. Daha çok yüzde yetmiş ya da yüzde seksen uygulama üzerine olması gerekiyor. Teorik olarak da zaten süreç içerisinde uygulama ile öğrenilecektir. Ama önemli olan (iki bakış açısı var burada) ben bu işi öğrenciye yapmayı mı öğretiyorum, yoksa veri gazeteciliği pratiğinin ifade ettiği anlamını mı (neleri etiklediği) öğretmek istiyorum, yani bundan farkındalık mı yaratmak istiyorum, buna karar vermek gerek. Dersin amacı da önemli bu noktada. Ben veri gazeteciliğini icra edecek kişiler yetiştirmek istiyorsam çok yüksek oranda uygulama eğitimi vermeliyim. Ama farkındalık yaratmayı amaçlıyorsam yüksek oranda teorik ders vermeliyim”.

Katılımcı 3 ise bütüncül mantığı algılamaları için öğrencilere veri gazeteciliğinin çok daha iyi anlatılması gerektiğine dikkat çekmiştir:

- Veri gazeteciliği eğitiminde gazetecilik formasyonu kesinlikle gereklidir.
- Eğitimcinin dersi verebilmek için istatistik ve kodlama becerisine ihtiyaı vardır.
- Veri gazeteciliği dersinde teoriden daha çok uygulama önemlidir.
- Veri gazeteciliği teknikleri birkaç yıla yayılarak öğrenciye öğretilmelidir.

SONUÇ

Enformasyonun dağıtımı ve kamuoyunun bilgilenmesi misyonunu üstlenen gazetecilik alanının dijital dönüşümlerden etkilenmemesi imkansızdır. Verinin hacminin giderek büyümesi ile verilerin bireyleri etkileme ve yönlendirme açısından kullanılabilmesi de kolaylaşmıştır. Bu sayede gazetecilik alanında da veriler daha değerli hale gelmiş ve veri gazeteciliği pratiği ortaya çıkmıştır.

Gazetecilik eğitimini sadece gazetecilik, siyaset, politika ya da medya ile sınırlandırmak yanlış olacaktır. Gazetecilik eğitimi verilirken gazetecinin sosyolojiden, felsefeden, tarihten, coğrafyadan kısacası toplumdan uzak kalması düşünülemez. Gazetecilik bu alanlarla bütüncül şekilde hareket etmektedir ve bu alanlarla iç içe olarak birbirlerini beslemektedir. Bununla birlikte gazetecilik alanında veri gazeteciliği gibi yeni oluşan pratikleri üniversitelerin müfredatına taşımamanın önemi de giderek artmaktadır.

Gazetecilik eğitiminin en temel amaçlarından biri, öğrencilerin iyi düzeyde teorik ve pratik eğitim alarak, sektörün ihtiyaçlarını karşılayabilecek donanıma sahip şekilde mezun olmasını sağlamaktır. Özellikle bu doğrultuda gazetecilik programlarının teknolojik gelişmeler ışığında kendini revize etmesi, gazetecilik alanının geleceğini de yönlendiren adımlardandır.

Veri gazeteciliğinin küresel olarak uygulanması ve yayın kuruluşlarının haber odalarında zamanla kendine yer bulması, veri gazeteciliğine bilimsel yönelimi de artırmaktadır. Bununla birlikte dünyada ve Türkiye’de iletişim fakültelerinin müfredatlarında veri gazeteciliği derslerine de yer verilmeye başlandığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı veri gazeteciliği eğitimi konusunda Türkiye’deki mevcut durumu saptamak ve veri gazeteciliği derslerini yürütmekte olan akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda veri gazeteciliği eğitiminde yaşanan zorlukları ve fırsatları ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında; Türkiye’de iletişim alanında lisans düzeyinde eğitim veren fakültelerin kaçında veri gazeteciliği dersi müfredata alınmıştır? Veri gazeteciliği dersini yürütmekte olan akademisyenlerin Türkiye’de veri

gazeteciliği eğitiminin durumuna ilişkin görüşleri nelerdir? Türkiye’de veri gazeteciliğini müfredata taşımada ortaya çıkan zorluklar nelerdir? Türkiye’de veri gazeteciliğini müfredata taşımada ortaya çıkan fırsatlar nelerdir? Akademisyenler veri gazeteciliği dersinin dersi alan öğrenciler üzerindeki verimliliğini nasıl değerlendirmektedir? Akademisyenlerin veri gazeteciliği ve eğitiminin geleceğine ilişkin öngörülerini nelerdir? sorularına yanıt aranmıştır.

Türkiye’de aktif 62 iletişim fakültesi ve 42 gazetecilik bölümü olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda da Türkiye’de 18 üniversitede veri gazeteciliği dersi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu 18 üniversiteden 15’inde veri gazeteciliği dersi açıktır. Bu durumda göstermektedir ki veri gazeteciliği dersi üniversiteler müfredatında kısıtlı şekilde yer bulmaktadır. Özellikle 62 iletişim fakültesinin aktif olarak eğitim verdiği ancak bu fakültelerin büyük kısmının henüz veri gazeteciliği dersini müfredatlarına taşımadığı görülmektedir.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda tezin araştırma bölümünde Türkiye’de gazetecilik ve ilgili bölümlerde veri gazeteciliği dersini veren 10 akademisyen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece konuya ilişkin derinlemesine bilgi sahibi olan kişilerle görüşülerek veri gazeteciliği eğitimine ilişkin sorunların ve önerilerin tespiti amaçlanmıştır. Elde edilen veriler “NVIVO 10” yazılım programı ile kodlanarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu sayede alanda çalışan akademisyenlerin perspektifinden veri gazeteciliği eğitiminin durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Veri gazeteciliğinin gazeteciliğe etkileri noktasında akademisyenlerin çoğu olumlu görüşe sahip olmakla birlikte dijital dönüşümle yeni uygulama yöntemlerinin ortaya çıktığı ve veri gazeteciliğinin de bu pratiklerden biri olduğu vurgulanmıştır. Bazı akademisyenler veri gazeteciliğinin dünyada hızla ilerlemesine karşın Türkiye’de kendine dünyadaki kadar yer edinemediğine dikkat çekmiştir. Akademisyenler sektörün kendi iç dinamikleri nedeniyle veri gazeteciliği yapılamadığını ve böyle bir yapılanmaya yönelim de olmadığını belirtmiştir. Bazı akademisyenler ise Türkiye’de bu alanda yavaş da olsa kıpırdanmaların olduğunu ancak bunun daha çok akademik boyutta ilerlediğini ifade etmiştir.

Veri gazeteciliğinin geleceğine ilişkin öngörüler ele alındığında ise gelecekte veri gazeteciliğinin daha önemli hale geleceği ve zamanla yaygınlaşacağı görüşü ortaya çıkmaktadır.

Tezin odağı ve en önemli bölümü akademisyenlerin “Veri Gazeteciliğinin Eğitimine İlişkin Görüşleri” başlığıdır. Bu ana tema altındaki görüşler 8 alt kategoride sistematik olarak sunulmuştur. Bu doğrultuda akademisyenlerin görüşleri; Veri Gazeteciliği Eğitiminin Alandaki Yeri ve Önemi, Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Zorluklar, Veri Gazeteciliği Eğitiminde Ortaya Çıkan Fırsatlar, Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitiminin Verimliliğine İlişkin Görüşler, Veri Gazeteciliğinde Eğitimciye İlişkin Özellikler, Türkiye ve Dünyadaki Veri Gazeteciliği Eğitimindeki Farklar, Veri Gazeteciliği Eğitiminin Lisansüstü Boyutu ve Alana İlişkin Akademik Çalışmalar ve Veri Gazeteciliği Eğitimine İlişkin Öneriler başlıkları altında sunulmuştur.

Veri gazeteciliği eğitiminin alandaki yeri ve önemi ele alındığında akademisyenler, teknolojik gelişmelerle yeni bir pratik olarak veri gazeteciliğinin alanda önemli hale geldiğini, özellikle verilerin hacminin giderek arttığı bir çağda gazetecilik alanında da verilerden haber yapabilme becerisinin gazetecilik programlarındaki öğrencilere kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye’deki gelişimi noktasında ise akademisyenler gazetecilik eğitiminin bu alana doğru kaydığını, veri gazeteciliği eğitimi alarak mezun olan öğrencilerin bir adım önde olacağını ve üniversiteler bağlamında veri gazeteciliği eğitiminin giderek yaygınlaştığını dile getirmiştir.

Veri gazeteciliği eğitiminde ortaya çıkan zorluklar akademisyenler tarafından dört başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıklardan ilki deneyim eksikliğidir. Veri gazeteciliği dersi nispeten daha yeni ve teknolojik beceri gerektiren bir alan olduğu için akademisyenler, dersi veren öğretim elemanlarının donanım eksikliğini karşılaşılan zorluk olarak değerlendirmektedir. Ayrıca bu dersi açabilecek öğretim elemanı sayısının oldukça az olduğu da vurgulanmıştır. Karşılaşılan bir diğer zorluk ise sosyal bilimler öğrencisinin sayısal yetersizliğidir. Veri gazeteciliği yapabilmek için temel düzeyde kodlama ve istatistik bilgisine ihtiyaç duyulduğunu ifade eden görüşmeciler, gazetecilik programlarındaki öğrencilerin sayılardan korktuklarına ve zorluğun öğrencinin yeterliliği noktasından kaynaklandığına dikkat çekmiştir. Zorluk

olarak fakültelerin teknik yetersizliğine de vurgu yapan akademisyenler, gazetecilik programlarında laboratuvar ve teknik alt yapı gibi fiziki ortamdan kaynaklı zorluk yaşandığını söylemiştir. Neredeyse akademisyenlerin tamamı veri gazeteciliği eğitiminde yeniliğe direnç noktasında zorluk yaşandığını ifade etmiştir. Bu direncin sebebi de teknolojiye, yeniliklere, kökleşmiş gazetecilik eğitime, akademik kadroya, kuşak farkına ve veri gazeteciliğinin öneminin tam anlaşılmasına bağlanmaktadır.

Veri gazeteciliği eğitiminde ortaya çıkan fırsatlar başlığında varılan sonuca göre, öğrenci ve gazetecilik eğitimi açısından veri gazeteciliği bir fırsat oluşturmaktadır. Öğrenci açısından ele alındığında öğrenciye istihdam imkânı sağlayabileceği görüşü hakimdir. Akademisyenler ayrıca dersin kendisinin bir fırsat olabileceğini ve dersin gazetecilik eğitiminde bir yenilenme gerçekleştirebileceğini de ifade etmiştir.

Akademisyenler dersin verimliliği noktasında ise öğrencilerin ders ile tanıştıktan sonra derse olan ilgisinin arttığını, dersi seçenlerin daha az kesiminin ise daha başarılı olduğunu, uygulama kısmının öğrencinin dikkatini çektiğini, az sayıda öğrencinin sayılara olan önyargısını kırdığını ve dersi seçmek için öğrencinin derse yönlendirilerek, teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Veri gazeteciliği eğitimi akademisyenler üzerinden değerlendirildiğinde eğitimciye ilişkin görüşlerde teknik bilgi ve becerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Akademisyenler eğitimcinin yabancı dil bilgisine, merakına, araç ve gereçlere hakimiyetine, sabrına, gazetecilik hissiyatına ve gazetecilik formasyonunun gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Uzmanlaşmanın veri gazeteciliği eğitiminde olmazsa olmaz olduğunu belirten katılımcılar, eğitimcinin deneyim sahibi olması noktasında ise farklı görüşlere sahiptir. Bazı akademisyenler deneyim sahibi olmanın faydalı ancak gerekli olmadığını savunurken, bazı akademisyenler ise deneyimin gerekli olduğunu dile getirmiştir.

Türkiye ve dünyadaki veri gazeteciliği eğitimini karşılaştıran akademisyenler, farklılıklar konusunda veri gazeteciliği eğitiminin Türkiye’de biraz geriden gelmesine dikkat çekmiştir. Ayrıca akademisyenler, öğretme yöntemi ve akademisyenlerin istatistik ya da kodlama becerisi bakımından Türkiye ile diğer ülkeler arasında farklılıklar olduğunu ifade etmiştir.

Veri gazeteciliği eğitiminin lisansüstü boyutu ve alana ilişkin akademik çalışmalar başlığında akademisyenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Akademisyenler,

veri gazeteciliği alanındaki akademik çalışmalarda artış yaşandığı görüşündedir. Bir grup akademisyen ise veri gazeteciliği çalışmalarında uygulamaya dönük araştırmalara rastlanmamasına dikkat çekmiştir.

Akademisyenlerin veri gazeteciliği eğitimine ilişkin önerileri başlığında ise, veri gazeteciliği eğitiminde gazetecilik formasyonunun gerekliliği ortaya çıkmış ve aynı zamanda basit ve temel düzeyde istatistik bilgisinin öğrenciye kazandırılması gerektiği de vurgulanmıştır.

Bu çalışma sonunda akademisyenlerin görüşleri neticesinde ortaya çıkan sonuçları şu şekildedir özetlemek mümkündür:

1- Veri gazeteciliği dersi gazetecilik bölümleri müfredatında sınırlı düzeyde de olsa yer almaktadır.

2- Veri gazeteciliği mevcut durumda dijitalleşme ile gazetecilik alanının içinden doğmuştur, gelecekte öneminin ve yönelimin artacağı bir pratiktir.

3- Veri gazeteciliği eğitimini müfredata taşımada karşılaşılan en büyük zorluk alanda yeniliğe karşı olan dirençtir.

4- Veri gazeteciliği eğitimi alarak mezun olan öğrencinin sektörde iş bulma imkânı artacaktır.

5- Türkiye’de veri gazeteciliği eğitiminde gerek öğrencinin gerekse eğitimcinin temel düzeyde istatistik ya da kodlama bilmesi gerekir.

Araştırmanın sonuçları, dünyada yapılan benzer çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. Terry Hynes ABD’de gerçekleştirdiği “US Journalism and Journalism Education at the Beginning of the Twenty-First Century” adlı çalışmasında, sosyal bilimlerin ortaya çıkan yeni olanakları üniversitelerin müfredatına taşıma noktasında sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde bu tez çalışmasında da veri gazeteciliğini müfredata taşımada zorluklar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Davies ve Cullen (2016) tarafından gerçekleştirilen “Data Journalism Classes in Australian Universities: Educators Describe Progress to Date” adlı çalışmada ise Avustralya’daki üniversitelerde veri gazeteciliği derslerinin nasıl öğretildiğine ve bu öğretimin önündeki engellere odaklanılmıştır. Çalışmaya göre öğrenciler sayılara karşı ön yargılıdır ve veri gazeteciliği eğitimi noktasında teknik yetersizlikle

karşılaşılmaktadır. Bu tez çalışmasında da Avustralya’da yapılan saha araştırması ile benzer sonuçlara ulaşılmış ve Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimini müfredata taşımada benzer zorlukların yaşandığı tespit edilmiştir. Gang Han ise Çin’de gerçekleştirdiği “Journalism Education in China: Serving Two Masters” başlıklı çalışmasında, gazetecilik bölümlerinin yeni teknolojilere hızla adapte olduğunu, müfredata ve uygulama ortamlarına da yatırım yaptığını ifade etmiştir. Bu tez çalışmasında ise Han’ın çalışmasından farklı olarak, Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimini müfredata taşımada teknik alt yapı yetersizliği, veri gazeteciliği eğitiminin önündeki engellerden biri olarak saptanmıştır. Bu doğrultuda veri gazeteciliği eğitimine ilişkin yaklaşımların ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğini ve mevcut ülkelerdeki gazetecilik pratiklerinin yaygınlığına paralel bir seyir izlediğini söylemek mümkündür.

Türkiye’de doğrudan veri gazeteciliği eğitime ilişkin bir saha araştırması bulunmamaktadır. Bununla birlikte Çınar ve İli (2021), “Dijital Çağda Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitimi” adlı makalelerinde, Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimini üniversiteler bünyesinde tartışmaya açmıştır. Yazarlar Türkiye’de veri gazeteciliği eğitiminin kısıtlı sayıdaki üniversitede hayata geçtiğini vurgulamaktadır. Bu tez çalışmasında da paralel bir sonuca ulaşılmış ve pek çok üniversitede veri gazeteciliği derslerinin henüz müfredata alınmadığı kayda geçmiştir.

Dijital teknolojinin hayatlarımızın neredeyse her alanına işlediği bugünlerde sektörel olarak gazetecilik de değişen yeni dünyaya ayak uydurmak durumundadır. Bu yeni dönemde gazetecilik eğitiminin yeni araçlar doğrultusunda kendini dönüştürmesi ve müfredatını güncellemesi elzem hale gelmiştir. Dijital dönemde gazetecilik eğitiminin kendini içerisinde bulunduğu toplum ve gelişmelerle bütünleşmesi, yetiştirilen öğrencilerin niteliklerini de derinden etkileyecektir. Bu araştırmanın da ortaya koyduğu gibi Türkiye’de gazetecilik eğitiminde, müfredatta gerekli görülen değişim ve revizyon hala tam anlamıyla gerçekleşmemekle birlikte, az sayıdaki üniversitenin bu değişime ayak uydurmadaki çabası da ortadadır. Veri gazeteciliği alanındaki ders sayısı hala yetersiz olsa da ortaya çıkış tarihi kısmen yakın olan veri gazeteciliğinin, bazı fakültelerin müfredatlarında yer bulduğu görülmektedir. Özellikle bu noktada eğitim kurumlarında öğrencileri bu alana yönlendirecek ve onlara veri gazeteciliği eğitimi verecek donanımlı öğretim elemanlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Geleneksel gazeteciliğin bir uzantısı olarak karşımıza çıkan, dijital gazeteciliğin özel bir türü olan veri gazeteciliği üzerine daha çok çalışma yapılması hem sektörde veri gazeteciliğinin gelişimine hem istihdam oluşabilecek bir alana yönelik donanımlı öğrenci yetiştirilmesine hem de üniversitelerin duyduğu gereksinimlerin belirlenmesine imkân tanıyacaktır.

Bundan sonraki çalışmalarda veri gazeteciliği eğitimi almış öğrencilerle görüşülerek, veri gazeteciliği eğitiminin verimliliği ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Abanoz, E. (2018). Yöndeşmenin Haber Eendüstrilerine Etkisi: Haber Ajansı Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), 287-303.

ACEJMC. (2013). Accrediting Standards. Erişim adresi: <http://www2.ku.edu/~acejmc/PROGRAM/STANDARDS.SHTML#std2>.

Ackoff, R. L. (1989). From Data to Wisdom. *Journal of Applied Systems Analysis*, 16(1), 3-9.

Aitamurto, T. (2018). Normative paradoxes in 360° journalism: Contested accuracy and objectivity. *New Media & Society*, 1-17, DOI: 10.1177/1461444818785153

Akgül, B. ve Ayer, Z. (2018). Sanayi 4.0 Sürecinde Medyada Sektörel Dönüşüm. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9 (16), 2310-2327. DOI: 10.26466/opus.472798

Akgül, H., Akgül, B. ve Ayer, Z. (2018). Sanayi 4.0 Sürecinde Gazetecilik Eğitim Programı Oluşturmada Yeni Yaklaşımlar. *Avrupa Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 190- 197.

Akıncı, A. N. (2019). Büyük Veri Uygulamalarında Kişisel Veri Mahremiyeti. *Başkanlığı Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü*, Ankara.

Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2001). Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim Sosyal Bilimler-II. *TÜBA*, 1-10.

Alver, F. (2011). *Gazetecilik Bilimi ve Kuramları*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Ahsan, U., ve Bais, A. (2018). Distributed smart home architecture for data handling in smart grid. *Canadian Journal of Electrical and Computer Engineering*, 41(1), 17-27.

Ali, S. M., Gupta, N., Nayak, G. K. & Lenka, R. K. (2016). Big Data Visualization: Tools and Challenges. 2016 2nd International Conference on Contemporary Computing and Informatics (IC3I). *Presented at the 2016 2nd International Conference on Contemporary Computing and Informatics (IC3I)*, 656–660.

Alikılıç, İ. ve Bilgili, A. S. (2018). Sosyal Büyük Veri: Bir R Studio Örneği. *Türkbilim*, 23, 53–86.

Altunışık, R. (2015). Büyük Veri: Fırsatlar Kaynağı mı Yoksa Yeni Sorunlar Yumağı mı?. *Yıldız Social Science Review*, 1(1), 45-76.

Anadolu Ajansı. (2020). AA ve TİKA iş birliğinde 'Online Veri Gazeteciliği Eğitim Programı' başladı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/aa-ve-tika-is-birliginde-online-veri-gazeteciligi-egitim-programi-basladi/1972870>

Antonopoulos, N. ve Karyotakis, M. A. (2020). Data Journalism. *The SAGE International Encyclopedia of Mass Media and Society*, 439-441.

Appelgren, E. ve Nygren. G. (2014). Data Journalism in Sweden. *Digital Journalism*, 2:3, 394-405.

Arık, B. M. ve Bayram, F. (2011). İletişim Eğitimi ve İletişim Akademisyenleri: Veriler Işığında Genel Bir Değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15), 81-98.

Arık, E. (2013). Yurttaş Gazeteciliğinin Günümüzdeki Görünümü: Twitter Gazeteciliği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (36) 274-287.

Arık, E. (2018). *Dijital Mahremiyet: Yeni Medya ve Gözetim Toplumu*. Konya: LiteraTürk Academia.

Arsan, E. (2009). *Haber elden gidiyor mu?: Yurttaş gazeteci büyük medyaya karşı*. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Aslan, A., Bayrakçı, S. ve Küçükvardar, M. (2016). Bilişim Çağında Geleneksel Gazeteciliğin Dönüşümü: Veri Gazeteciliği. *Marmara İletişim Dergisi*, (26), 55-70.

Arslan, K. ve Kırbaş, İ. (2016). Nesnelerin İnterneti Uygulamaları İçin Algılayıcı/Eyleyici Kablosuz Düğüm İlkörneği Geliştirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı 1 (2016), 35-43.

Associated Press. (2013, 16 Nisan). White Smoke: The new era for video news. <https://www.ap.org/press-releases/2013/first-indepth-study-into-video-news-consumption-reveals-high-levels-ofconsumer-demand> adresinden erişildi.

Aydoğan, D. (2013). Türkiye’de Dijital Gazetecilik: Habertürk ve Hürriyet Gazeteleri Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, July 2013 Volume 3 Issue 3.

Banda, F., Beukes-Amiss, Catherine M., Bosch, T., Mano, W., McLean, P. & Steenveld, L. (2007). Contextualising journalism education and training in Southern Africa. *ECQUID NOVI*, 28:1-2, 156-175.

Barrera, C. (2012). Transatlantic Views on Journalism Education Before and After World War II. *Journalism Studies*, 13:4, 534-549.

Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

Bayraktar, G. (2018). *Türkiye’de Veri Gazeteciliği: Medya ve Profesyonellerin Veri Gazeteciliği Algısı Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

Bell, E. (2012). Journalism by Numbers. *Columbia Journalism Review*, http://www.cjr.org/cover_story/journalism_by_numbers.php?page=all adresinden erişildi.

Berret, C., & Phillips, C. (2016). *Teaching Data and Computational Journalism*. New York: Columbia Journalism School.

Bock, M. A. (2011). You Really, Truly, Have to “Be There”: Video Journalism as a Social and Material Construction. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 88(4), 705–718.

Botha, N. ve De Beer, A. (2007). South African journalism education: Working towards the future by looking back, *Ecquid Novi. African Journalism Studies*, 28:1-2, 198-206.

Bowers, D., Rogers, S. & Schwabish, J. (2017). Data Journalism in 2017: The Current State and Challenges Facing the Field Today. *Google News Lab*. <https://newslab.withgoogle.com/assets/docs/data-journalism-in-2017.pdf> adresinden erişildi.

Bradshaw, P. (2011). The Inverted Pyramid of Data Journalism. *Online Journalism Blog*. <https://onlinejournalismblog.com/2011/07/07/the-inverted-pyramid-of-data-journalism/> adresinden erişildi.

Bulunmaz, B. (2012). Yeni Medya Eski Medyaya Karşı: Savaş Kim Kazandı Ya Da Kim Kazanacak?. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 23-29.

Cochrane, T., Sissons, H. ve Mulrennan, D. (2012). Journalism 2.0: Exploring The Impact of Mobile and Social Media on Journalism Education. *IADIS International Conference Mobile Learning*, 165- 172.

Culver, K. (2014). Special series: Teaching data journalism. *MediaShift*. <http://www.pbs.org/mediashift/2014/07/special-series-teaching-data-journalism> adresinden erişildi.

Chadha, K. ve Steiner, L. (2015). The potential and limitations of citizen journalism initiatives: Chhattisgarh’s CGNet Swara. *Journalism Studies*, 16(5), 706-718.

Chen, CH, Härdle, WK ve Unwin, A. (Eds). (2007). *Data visualization handbook*. Springer Science & Business Media.

Childs, H., Geveci, B., Schroeder, W., Meredith, J., Moreland, K., Sewell, C., Kuhlen, T. & Bethel, W. E. (2013). Research challenges for visualization software. *Computer*, 1 (5), 34-42.

Chai, C. P. (2020). The Importance of Data Cleaning: Three Visualization Examples. *Chance*, 33:1, 4-9.

Clair S. J. (2015). Doing it for Real: Designing Experiential Journalism Curricula that Prepare Students for the New and Uncertain World of Journalism Work. *Coolabah*, file:///Users/rabiaserttas/Downloads/15429-Article%20Text-30282-1-10-20160317.pdf adresinden erişildi.

Çalışkan, B. (2016). Kitlesele Gözetime Karşı Kolektif Bir Üretim Biçimi Olarak Sızıntı Gazeteciliği. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (25), 127-154.

Çelik, T. (2018). Changing Journalism Understanding: Data Journalism. *Public Relations Cultural ve Media Studies*, 169.

Çetin, B. (2018). Geleceğin Teknolojileri ve Gazetecilik Mesleği Üzerine Etkileri: Büyük Veri, Veri Gazeteciliği, Yeni Yaklaşımlar. Uçak, O. (ed), *Dijital Medya ve Gazetecilik içinde* (32-61). Konya: Eğitim Yayınevi.

Çetin, S. N. (2019). *Gazeteciliğin Dönüşümü ve Yeni Kavramlar*. I. Uluslararası İletişim ve Yönetim Bilimleri Kongresi Bildiri Tam Metin Kitabı.

Çevikel, T. (2010). *Web 2.0, Bloglar ve Gazetecilik: Türkçe Politik Blogların Profesyonel Medya ve Gazetecilikle İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı, İstanbul.

Çimen, Ü. (2020). Yöndeşen Medyayı Doğru Algılama Bağlamında Medya Okuryazarlığı Eğitimi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 117-137.

Dağ, P. (2014a, 30 Ekim). Dünyada ve Türkiye’de: Veri Gazeteciliği. 10 Aralık 2020 tarihinde <https://medium.com/@pinardag/dunyada-ve-turkiyede-veri-gazetecili-i-4e2a4703d074> adresinden erişildi.

Dağ, P. (2014b, 5 Aralık). Kasım ayında en az 134 işçi hayatını kaybetti. 10 Aralık 2020 tarihinde <http://platform24.org/veri-gazeteciligi/598/kasim-ayinda-en-az-134-isci-hayatini-kaybetti> adresinden erişildi.

Dağ, P. ve Demirel, S. (2016). Son 10 Yılda Din Eksenli Eğitimin Değişimini Mercek Altına Alan @Dagmedyanet #İmamHatipLiseleri Projesini Tamamladı. 17 Aralık 2020 tarihinde <http://www.verigazeteciligi.com/son-10-yilda-din-eksenli-egitimin-degisimini-mercek-altina-alan-dagmedyanet-imamhatipliseleri-projesini-tamamladi/> adresinden erişildi.

Dağ, P. (2017). Veri Temizleme Etiği. 01 Ocak 2021 tarihinde <http://www.verigazeteciligi.com/veri-temizleme-etigi/> adresinden erişildi.

Dağ, P., ve Geleceği, G. (2019). Veri Gazeteciliği. *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Hak Temelli Gazetecilik Kılavuzu*, 127-154.

Dağ, P. (2020). Sigma Veri Gazeteciliği Ödülleri 2020 Kısa Listesi Açıklandı. 19 Ocak 2021 tarihinde <http://www.verigazeteciligi.com/sigma-veri-gazeteciligi-odulleri-2020-kisa-listesi-aciklandi/> adresinden erişildi.

DataTeam. (2020). Veri Görselleştirme ile Verilerin Hikâyesini Dinleyin. 23 Şubat 2021 tarihinde <https://www.datateam.com.tr/veri-gorsellestirme-ile-verilerin-hikayesini-dinleyin/> adresinden erişildi.

Davies, K. & Cullen, T. (2016). Data Journalism Classes in Australian Universities: Educators Describe Progress to Date. *Asia Pacific Media Educator*, 26(2), 1-16.

Değirmencioğlu, G. (2016). Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği ve İnovasyon Haberciliği. *TRT Akademi*, 1(2), 590-606.

Demchenko, Y., de Laat, C. & Membrey, P. (2014). Defining architecture components of the Big Data Ecosystem. *2014 International Conference on Collaboration Technologies and Systems (CTS)*, 104-112.

Demirel, S. (2019). Veri haberciliği süreçleri için geliştirilen Workbench nedir? Nasıl kullanılır?. *NewsLabTurkey.org*. 23 Şubat 2021 tarihinde

<https://www.newslabturkey.org/veri-haberciligi-surecleri-icin-gelistirilen-workbench-nedir-nasil-kullanilir/> adresinden erişildi.

Demirel, S. (2020). Gazeteciler için geliştirilmiş görselleştirme aracı: Flourish. *Newslabturkey.org*. 23 Şubat 2021 tarihinde <https://www.newslabturkey.org/gazeteciler-icin-gelistirilmis-gorsellestirme-araci-flourish/> adresinden erişildi.

Deniz, Ş. ve Özel, E. K. (2018). Bana Okurunu Söyle, Sana Manşetini Söyleyeyim: Gazetecilerin, İçerik Hiyerarşisini ve Gündemi Belirlemede Okurun Değişen Rolüne Bakışı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3).

Dhawan, V. & N. Zanini (2014). Big Data and Social Media Analytics. *Research Matters*, 14 (18), 36-41.

Dijk, V. J. (2018). *Ağ Toplumu*. İstanbul: Kafka Yayınları.

Dirik, Ç. ve Çambay, S. (2019). Yeni Nesil Gazetecilik Eğitiminin Gazetecilik Bölümü Öğrencilerinin İş Bulma Avantajı Bağlamında Değerlendirilmesi. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14 (1), 227-243.

Dogrulukpayi. (2014). Hakkımızda. 24 Ocak 2021 tarihinde <https://www.dogrulukpayi.com/> adresinden erişildi.

Du, Y. R. ve Thornburg, R. (2011). The Gap between Online Journalism Education and Practice: The Twin Surveys. *Journalism & Mass Communication Educator*, 66(3), 217–230.

Durgeç Aydoğan, P. (2017). Alternatif Bir Medya Alanı Olarak Yurttaş Gazeteciliği. *Journal of International Social Research*, 10(50).

Ergeç, N. E. (2014). Uluslararası Yüksek Öğretim Trendleri Bağlamında İletişim Eğitimini Yeniden Düşünmek. *Selçuk İletişim Dergisi*, 8 (2), 5-31.

Erol, S. (2018). *Türkiye’de Veri Haberciliğini Etkileyen Unsurların Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

Ezber, B. ve Sayar T. E. (2016). Türkiye'de Akademi Dışı Medya ve İletişim Eğitimi. *Marmara İletişim Dergisi*, 26, 71-83.

Eroğlu, Ş. (2017). *Türkiye'de Kamu Verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Fındık, H. K. (2016) Robot Gazetecilik: Gazetecilik İçin Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?. 29 Mart 2021 tarihinde <https://digitalage.com.tr/robot-gazetecilik-gazetecilik-icintehtit-mi-yoksa-firsatmi/34> adresinden erişildi.

Fitzgibbon, W. (2019). Lux Leaks Confession: Jean-Claude Juncker Admits He Made 'Major Mistake'. 02 Şubat 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/luxembourg-leaks/lux-leaks-confession-jean-claude-juncker-admits-he-made-major-mistake/> adresinden erişildi.

Fitzgibbon, W. (2020). After Luanda Leaks, a billionaire's empire falls, but her enablers carry on. 02 Şubat 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/luanda-leaks/after-luanda-leaks-a-billionaires-empire-falls-but-her-enablers-carry-on/> adresinden erişildi.

Fitzgibbon, W. & Hallman, B. (2020). What is a tax haven? Offshore finance, explained. 03 Şubat 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/what-is-a-tax-haven-offshore-finance-explained/> adresinden erişildi.

Fitzgibbon, W. (2021). Niger 'scandal of the century' exposed in FinCEN Files sparks lawsuit demanding action. 17 Şubat 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/fincen-files/niger-scandal-of-the-century-exposed-in-fincen-files-sparks-lawsuit-demanding-action/> adresinden erişildi.

Foote, J. (2008). World Journalism Education Congress. *Journalism Studies*, 9(1), 132-138.

Galizia., C. M., Cabra, M., Williams, M., Struck, D. E., Reuter, D. & Gallego, S. C. (2014). Explore the Documents: Luxembourg Leaks Database. 27 Mart 2021

tarihinde <https://www.icij.org/investigations/luxembourg-leaks/explore-documents-luxembourg-leaks-database/> adresinden erişildi.

Gezgin, S. (2002). *Geleneksel Basın ve İnternet Gazeteciliği. İnternet Çağında Gazetecilik*. İstanbul: Metis Yayınları.

GIJN. (2012). About us. 02 Mart 2021 tarihinde <https://gijn.org/about/about-us/> adresinden erişildi.

Grable, J. E. ve Lyons, A. C. (2018). An Introduction to Big Data. *Journal of financial service professionals*, 72(5).

Gray, J., Chambers, L., & Bounegru, L. (2012). *The data journalism handbook (how journalists can use data to improve the news)*. Sebastopol, CA: O'Reilly Media.

Greenfield, P. (2018). The Cambridge Analytica files: the story so far. 13 Mart 2021 tarihinde <https://www.theguardian.com/news/2018/mar/26/the-cambridge-analytica-files-the-story-so-far> adresinden erişildi.

Gulyas, A. (2013). The Influence of Professional Variables on Journalists' Uses and Views of Social Media. *Digital Journalism*, 1 (2), 270-285, DOI: 10.1080/21670811.2012.744559

Gülçay, H. (2020). *Türkiye'de Gazetecilik Eğitiminin Basın Yayın Yüksekokulları ve İletişim Fakülteleri Üzerinden Değerlendirilmesi: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.

Güneydaş, M. (2018). *Açık Veri Ekosisteminde Mekansal Veri Altyapıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Bilişim Uygulamaları Anabilim Dalı Coğrafi Bilgi Teknolojileri Programı, İstanbul.

Gürler, A., Yılmaz, S. A. ve Tekerek, M. (2018). Veri Görselleştirme ve İnfografikler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 21 (2), 131-148.

Güz, N. ve Yeğen, C. (2018). Bir Dijital Gazetecilik Biçimi: Robot Gazetecilik. Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu. 23 Mart 2021 tarihinde https://www.academia.edu/39737194/Bir_Dijital_Gazetecilik_Bi%C3%A7imi_Robot_Gazetecilik adresinden erişildi.

Hallman, B., Gurney, K., Alecci, S. & Haldevang, M. (2020). Western advisers helped an autocrat's daughter amass and shield a fortune. 23 Ocak 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/luanda-leaks/western-advisers-helped-an-autocrats-daughter-amass-and-shield-a-fortune/> adresinden erişildi.

Harvard. (2011). Carnegie-Knight Initiative on the Future of Journalism Education.

Han, G. (2017). Journalism education in China: Serving two masters. *Global journalism education in the 21st century: Challenges & innovations*, 65-90.

Hendler, J. (2009). Web 3.0 Emerging. *Computer*, 42(1), 111-113.

Heravi, B. (2017). Teaching Data Journalism. J. Mair, R. L. Keeble, M. Lucero, M. Moore. (ed.), In *Data Journalism: Past, Present and Future* içinde. Suffolk: Abramis Academic Publishing.

Heravi, B. R. (2019). 3WS of Data Journalism Education: What, where and who?. *Journalim Practice*, 1-18.

Holton, E. A., Lawson, S. & Love, C. (2015). Unmanned Aerial Vehicles. *Journalism Practice*, 9:5, 634-650, DOI: 10.1080/17512786.2014.980596

Howard, A. B. (2014). *The Art and Science Of Data-Driven Journalism*. New York: Tow Center for Digital Journalism, Columbia University.

Heynes, T. (2001). US Journalism and Journalism Education at the Beginning of the Twenty-First Century Journalism Education. *Journalism Studies*, 2:2, 281-299.

Işınbark, A. B. (1989). *Türkiye'de Basın Yayın Yüksek Okulları'nda Eğitim*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çınar, N. S. ve İli, B. (2021). Dijital Çağda Türkiye’de Veri Gazeteciliği Eğitimi. Çiftçi, H. (ed.), İletişim Çalışmaları ve Yeni Medya içinde (51-84). Ankara: İksad Yayınları.

İrvan, S. (2017). Veri Gazeteciliği. 09 Mart 2021 tarihinde <https://suleymanirvan.blogspot.com/2017/08/veri-gazeteciligi.html> adresinden erişildi.

IBM. (2014). Corporation Transforming Energy and Utilities through Big Data & Analytics Anders Quitzau, Innovation Executive. 18 Kasım 2020 tarihinde <https://www.slideshare.net/AndersQuitzauIbm/big-data-analyticsin-energy-utilities> adresinden erişildi.

ICIJ. (2019). How global collaboration can be a shield against litigation. 18 Ocak 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/swiss-leaks/how-global-collaboration-can-be-a-shield-against-litigation/> adresinden erişildi.

ICIJ. (2020). Explore the FinCEN Files data: Explore the confidential data at the heart of the FinCEN Files. 19 Ocak 2021 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/fincen-files/explore-the-fincen-files-data/> adresinden erişildi.

Kadir Has Üniversitesi. (2013). Veri Gazeteciliği Atölyesi. 08 Ağustos 2021 tarihinde <https://comm.khas.edu.tr/tr/bolumler/yeni-medya/bolum-hakkinda/atolyeler-etkinlikler/veri-gazeteciligi-atolyesi> adresinden erişildi.

Kalsın, B. (2016). Geçmişten geleceğe internet gazeteciliği: Türkiye örneği. *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (42), 75-94.

Karaca, A. (2019). Flourish ve GeoJson.io ile etkileşimli haritada veri görselleştirme. 29 Kasım 2020 tarihinde <https://journo.com.tr/flourish-geojsonio-haritada-veri-gorsellestirme?web=1&wdLOR=c6491AFDF-9423-AE47-95C1-223D6AEBC6DA> adresinden erişildi.

Karaarslan, İ. A. (2019). Gazetecilik Eğitimin Dijitalleşmesi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerinde Yapılan Karşılaştırmalı Analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1, 105-124.

Karan, K. (2001). Journalism Education in India. *Journalism Education. Journalism Studies*, 2 (2), 281-299.

Karasar, Ş. (2004). Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri: İnternet ve Sanal Yüksek Eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 3 (4), 117-125.

Kavaklı, N. (2018). Drone'ların Gazetecilikte Kullanımı: Drone Haberciliğinin Olanakları, Zorlukları ve Sınırları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (3), 160-172. DOI: 10.17680/erciyesakademia.345792.

Kaya Benshir, T. (2017). Türkiye’de Büyük Açık Veri: Politik, Stratejik ve Yasal Çerçeve. Sağıroğlu, Ş. ve Koç, O. (ed.), *Büyük veri ve açık veri analitiği: Yöntemler ve uygulamalar içinde* (193-216). Ankara: Gazi Üniversitesi Big Data Center.

Kibar, N. P. ve Akkoyunlu, B. (2015). *Eğitimde Bilgi Görselleştirme: Kavram Haritalarından İnfografiklere, Eğitim Teknolojileri Okumaları*. Ankara: The Turkish Online Journal of Educational Technology.

Kitchin, R. (2014). Conceptualising Data. *In The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences*, 1–26.

Kılınç, H. (2020). *İnternet Gazeteciliği ve Etik*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

Kleinnijenhuis, J. (2014). Is Your Head Spinning? 5 Tips to Understand the ‘Lux Leaks’ Files. 14 Mart 2012 tarihinde <https://www.icij.org/investigations/luxembourg-leaks/your-head-spinning-5-tips-understand-lux-leaks-files/> adresinden erişildi.

Koç, M. (2019). *Türkiye’de Veri Gazeteciliği ve İnfografik Uygulamaları: Anadolu Ajansı’nın Veri Gazeteciliği Kullanımı Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Kocaeli.

Kopper G. G., Kolthoff, A. & Czepek, A. (2000). Research Review: Online Journalism-a Report on Current and Continuing Research and Major Question in the International Discussion. *Journalism Studies*, 1 (3), 499-512.

Korkmaz, A. (2012). Gazetecilik Eğitimi Alan Öğrencilerin Gazetecilik Eğitimi ve Gazetecilik Mesleğine Bakışı. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (16), 9-27.

Kömürcü, C. M. (2018). Cambridge Analytica nedir? Cambridge Analytica ve Facebook veri skandalı nedir?. 29 Mart 2021 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/cambridge-analytica-nedir--cambridge-analytica-ve-facebook-veri-skandalı-nedir--molatik-7467/> adresinden erişildi.

Küpelioğlu, G. (2016). Pınar Dağ: Veri sizi daha iyi bir gazeteci yapar. 17 Kasım 2020 tarihinde <https://journo.com.tr/pinar-dag-veri-sizi-daha-iyi-bir-gazeteci-yapar> adresinden erişildi.

Laçiner, M. S. (2015). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Güncel Durum, Sorun Alanları ve Çözüm Önerileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 17 (2), 87-104.

Lokke, E. (2018). *Mahremiyet: Dijital Toplumda Özel Hayat*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Lee, B., Riche, H. N., Isenberg, P. & Carpendale, S. (2015). More than Telling a Story: Transforming Data into Visually Shared Stories. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 35 (5), 84–90.

Megwa, R. E. (2001). Debate Journalism Education. *Journalism Studies*, 2 (2), 281-299.

Mensing, D. (2010). Rethinking [Again] the Future of Journalism Education. *Journalism Studies*, 11 (4), 511–523.

Meyer, P. (1998). *Bilimsel Gazetecilik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi.

Muhabir Habercinin Temel Kitabı. (2018). İstanbul: Anadolu Ajansı Yayınları.

Narin, F. B. (2016). İnternet Gazeteciliğinde Hipermetin Üretimi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43, 118-149.

Narin, F. B. (2017). Uzman Görüşleri Bağlamında Haber Üretiminde Otomatikleşme: Robot Gazetecilik. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 27, 79-108.

Narin, B., Ayaz, B., Fırat, F. ve Fırat, D. (2017). Büyük Veri ve Gazetecilik İlişkisi Bağlamında Veri Gazeteciliği. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 30 (8), 216-235.

Narin, B. (2018). “Dünyada Akademik Sıralaması Yüksek Gazetecilik Lisans Bölümlerinin Ders Programlarının Analizi”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (47).

National Audit Office. (1998). *Veri Toplanmasz, Analizi ve Sunumu. Cumhuriyetin 75'inci Yıldönümü Dizisi: 13*. Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü.

Niles, R. (2006). The programmer as journalist: A Q&A with Adrian Holovaty. *Online Journalism Review*, 5.

NTV. (2016). Panama Belgeleri Nedir? Kirli Parayı Anlama Rehberi. 18 Aralık 2020 tarihinde http://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/panama-belgeleri-nedir-kirli-parayi-anlama-rehberi,N8tfyV_t7kOip5j93JuG3g/MSI1xxIZ-Ei0eL_HNpK94w adresinden erişildi.

Obama, B. (2009). Transparency and open government. Memorandum for the Heads of Executive Departments and Agencies. 03 Ekim 2020 tarihinde

http://www.hugoneighborhood.org/JSPSS_2009_TransparencyOpenGov_WhiteHouse.pdf adresinden erişildi.

Open Data Handbook. What Is Open Data?. 01 Ocak 2021 tarihinde <http://opendatahandbook.org/en/what-is-open-data/> adresinden erişildi.

Open Data Manual. (2015). How to open up data?. 04 Ocak 2021 tarihinde <https://opendatamanual.readthedocs.io/en/latest/how-to-open-up-data/index.html> adresinden erişildi.

Open Government Data. (2013). “What is open government data”. 04 Ocak 2021 tarihinde <https://opengovernmentdata.org/> adresinden erişildi.

Oracle. (2020). Sayfa içi Veri Görselleştirme Konuları. 07 Ocak 2021 tarihinde <https://www.oracle.com/tr/business-analytics/what-is-data-visualization/> adresinden erişildi.

Ojo, A. & Heravi, B. (2018). Patterns in Award Winning Data Storytelling. *Digital Journalism*, 6 (6), 693-718.

Özbayoğlu, M. (2017). Derin Öğrenme ile Büyük Veri ve Açık Veri Analizi. Sağıroğlu, Ş. ve Koç, O. (ed.), *Büyük veri ve açık veri analitiği: Yöntemler ve uygulamalar içinde* (115-130). Ankara: Gazi Üniversitesi Big Data Center.

Özel, E. K. ve Deniz, Ş. (2019). ‘Tık’ ve ‘Etik’ Arasında Sıkışan Gazetecilik: İnternet Gazeteciliğinin Ortaya Çıkardığı Yeni Etik Sorunlar ve Gazetecilerin Konuya Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6 (1), 443-466.

Özer, Ö. (2006). Türkiye’de İletişim Eğitimi: Ankara’da Ulusal Medyada Görev Yapan Muhabirlerin Düşünceleri ve Araştırmayla Gelen Öneriler. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (8), 58-82.

Pavlik, V. J. (2013). *Yeni Medya ve Gazetecilik*. Ankara: Phoenix Yayınları.

Pavlik, J. V. (2013). Innovation and The Future of Journalism. *Digital Journalism*, 1 (2), 181-193, DOI: 10.1080/21670811.2012.756666.

Pavlik, J. V. (2013). A Vision for Transformative Leadership: Rethinking Journalism and Mass Communication Education for the Twenty-First Century. *Journalism & Mass Communication Educator*, 68 (3), 211-221.

Pavlik, J. V. & Bridges, F. (2013). The Emergence of Augmented Reality (AR) as a Storytelling Medium in Journalism. *Journalism & Communication Monographs*, 15 (1), 4-59.

Picard, G. R. (2020). Deficient Tutelage: Challenges of Contemporary Journalism Education. Allen, G., Craft, S., Waddell, C. ve Young, L. M. (ed.), *Towards 2020 New Directions in Journalism Education içinde* (4-10). Toronto: Ryerson Journalism Research Centre.

Pulitzer Ödülü. (1997). History of The Pulitzer Prizes. 17 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.pulitzer.org/page/history-pulitzer-prizes> adresinden erişildi.

Press, J. (2020). A Campus-Wide J-School: News Literacy as an Avenue for Journalism Schools to Connect with New Students and a New Generation. Allen, G., Craft, S., Waddell, C. ve Young, L. M. (ed.), *Towards 2020 New Directions in Journalism Education içinde* (111-120). Toronto: Ryerson Journalism Research Centre.

R Project. (2017). What is R?. 18 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.r-project.org/about.html> adresinden erişildi.

Reilly, J. E. (2018). Reporting Without Knowledge: the Absence of Human Rights in US Journalism Education. *Hum Rights Rev*, 19, 249-271.

Rice, M. R. (2018). NSA'nın Veri Toplamasına Medya Aktivizmi ve Kamusal Aşağıdan Gözetim İle Karşı Koymak. Çoban, B. ve Ataman, B. (der.), *Panoptikon 2.0: Alternatif Medya ve Karşı Gözetim içinde* (). İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Rijmenam, V. M. (2013). A Short History Of Big Data. 19 Mayıs 2021 tarihinde <https://datafloq.com/read/big-data-history/239> adresinden erişildi.

Rosenberg, D. (2013). Data before the Fact. 29 Haziran 2021 tarihinde https://projects.iq.harvard.edu/files/eswg/files/rosenborg_-_rawdata.pdf adresinden erişildi.

Ruder, B. H., Wayne, L., Carr, K., Hudson, M., Guevara, W. M. & Fitzgibbon, W. (2014). Lux Leaks causes ‘tax storm’ of government, media response. 21 Mart 2021 tarihinde <https://www.icij.org/inside-icij/2014/11/lux-leaks-causes-tax-storm-government-media-response/> adresinden erişildi.

Sabancı, A. A. (2015). WikiLeaks-Assange ya da Snowden: Sızıntı Gazeteciliğinde Yöntem Üzerine. 22 Nisan 2021 tarihinde <https://ahmetasabanci.com/assange-ya-da-snowden-sizinti-gazeteciliginde-yontem-uzerine/> adresinden erişildi.

Sarıkaya, U., Doğan, B. ve Aktaş, A. (2017). R ile Sosyal Ağ Madenciliği. *Marmara Fen Bilimleri Dergisi*, 29 (3), 94-101. DOI: 10.7240/marufbd.330585

Sehgal, M. & Bhargava, D. (2018). Knowledge mining: An approach using comparison of data cleansing tools. *Journal of Information and Optimization Sciences*, 39 (1), 337-343, DOI: 10.1080/02522667.2017.1374743

Slaney, M. (2012). Tell Me a Story. *IEEE Computer*, 4–6. 13 Ekim 2020 tarihinde <https://www.slaney.org/malcolm/yahoo/VisionAndViews/Winter2012-TellMeAStory.pdf> adresinden erişildi.

Schönberger, V. M. & Cukier, K. (2013). *Büyük Veri-Yaşama, Çalışma ve Düşünme Şeklimizi Dönüştürecek Bir Devrim*. İstanbul: Paloma Yayınları.

Stamatel, J. P. (2015). How data visualization can improve analytical thinking in cross-national crime research. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 39 (1), 31-46.

Stray, J. (2011). A Computational Journalism Reading List. 07 Şubat 2021 tarihinde <http://jonathanstray.com/a-computational-journalism-reading-list> adresinden erişildi.

Song Y. & Lin A. (2012). A Genre-Aware Approach to Online Journalism Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 51, 400-404.

Soukup, T. & Davidson, I. (2002). *Visual Data Mining: Techniques and Tools for Data Visualization and Mining*. New York: John Wiley & Sons.

Splendore, S., Di Salvo, P., Eberwein, T., Groenhart, H., Kus, M. ve Porlezza, C. (2016). Educational strategies in data journalism: A comparative study of six European countries. *Journalism*, 17(1), 138-152.

Şiddetsizlik Eylem Raporu. (2016). Hakkımızda. 27 Nisan 2021 tarihinde <http://www.siddetsizeylem.org> adresinden erişildi.

Tanner, S., O'Donnell M., Cullen T. & Green K. (2013). Graduate Qualities and Journalism Curriculum Renewal: Balancing Tertiary Expectations and Industry Needs in a Changing Environment. 12 Haziran 2021 tarihinde <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.tr/&httpsredir=1&article=2990&context=lhapapers> adresinden erişildi.

Tokgöz, O. (2003). Türkiye'de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi. 17 Aralık 2020 tarihinde www.turkoloji.cu.tr/GENEL/tokgoz_iletisim.pdf adresinden erişildi.

Tokgöz, O. (2015). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Yayınevi.

Treadwell, G., Ross, T., Lee, A. & Lowenstein, J. K. (2016). A Numbers Game: Two Case Studies in Teaching Data Journalism. *Journalism & Mass Communication Educator*, 71 (3), 297–308.

Tufte, E. R. (2006). *Beautiful evidence*. Cheshire, CT: Graphics Press.

Turgut, A. (2011). WikiLeaks belgelerinde Türkiye ve yakın çevresi, uşak raporları. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*, 11 (3), 7-48.

Turner, G. (2000). 'Media Wars': Journalism, Cultural and Media Studies in Australia. *Journalism*, 1 (3), 353–365.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (2016). Etkinlikler. 30 Mayıs 2021 tarihinde <http://www.tgc.org.tr> adresinden erişildi.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Eğitim Dairesi Başkanlığı. (2020). *Yayıncılık ve Medya Sözlüğü*. Ankara: Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları-3.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24 (24), 543-559.

Ubaldi, B. (2013). *Open government data: Towards empirical analysis of open government data initiatives*. Paris: OECD.

UNESCO. (2007). Model curricula for journalism education for developing countries & emerging democracies. Paris: UNESCO.

Ureta, A. L. & Fernández, S. P. (2018). Keeping pace with journalism training in the age of social media and convergence: How worthwhile is it to teach online skills?. *Journalism*, 19 (6), 877-891.

Uzun, R. (2006). "Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurtaş Gazeteciliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 633-656.

Uzun, R. (2011). Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Değişimler ve Eğilimler. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15), 119-132.

Vázquez Schaich, M. J. & Klein, J. S. (2013). Entrepreneurial Journalism Education: Where are We Now?. *Observatorio (OBS*)*, 7 (4), 185-211.

VOYD. (2018). Hakkımızda. 11 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.voyd.org.tr/tr/blog/143/ucretsiz-veri-gorsellestirme-araclari-> adresinden erişildi.

Yaşın, C. (2015). Türkiye’de Gazetecilik Eğitiminin Bilginin Gelişimi Temelinde Çözülmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 39-63.

Yıldırım, B. (2009). *Gazetecilik Eğitimi: Değişim İhtiyacı ve Dönüşümler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.

Yıldırım, B. (2010). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam ve Yöndeşik Gazetecilik. *Selçuk İletişim*, 6 (2), 230-253.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, U. A. ve Topal, S. (2015). Büyük Veri Kahramanı Veri Bilimci. *Bilim ve Teknik*, 48, 76-79.

Yüksel, H. (2014). İnternet Gazeteciliğinde Bilgi Kirliliği Sorunu. *Atatürk İletişim Dergisi*, (6), 125-138.

Zhang, C., Shang, W., Lin, W., Li, Y. & Tan, R. (2017). Opportunities and Challenges of TV Media in the Big Data Era. *IEEE Computer Society*, 16th International Conference on Computer and Information Science (ICIS). Wuhan: 551-553.

Zinderen, A. (2019). *Veri Gazeteciliği ve İnfografik Haber Tasarımına Yönelik Uygulamalı Bir Analiz*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Erzurum.

Wallace, S. (2009). Watchdog or witness? The emerging forms and practices of videojournalism. *Journalism*, 10 (5), 684–701.

Wasserman, H. (2005). Journalism education as transformative praxis. *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, 26 (2), 159-174.

Werazzi. (2016). Türkiye’de ve dünyada drone’larla İlgili son hukuksal gelişmeler. 27 Şubat 2021 tarihinde <https://webrazzi.com/2015/08/19/turkiyede-ve-dunyada-dronelarla-iligili-son-hukuksal-gelismeler/> adresinden erişildi.

WJEC. (2007). World Journalism Education Council- Principles. 01 Mayıs 2021 tarihinde www.wjec.ou.edu/ adresinden erişildi.

WJEC. (2019). Edition: Teaching Journalism During a Disruptive Age. 26 Haziran tarihinde <https://www.wjec.paris/2019-edition-teaching-journalisme-during-our-disruptive-age/> adresinden erişildi.

Wong, C. J. (2019). The Cambridge Analytica scandal changed the world – but it didn't change Facebook. 22 Aralık 2020 tarihinde <https://www.theguardian.com/technology/2019/mar/17/the-cambridge-analytica-scandal-changed-the-world-but-it-didnt-change-facebook> adresinden erişildi.

İnternet Kaynağı

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://www.merriam-webster.com>

<https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/big-data>

<http://opendatahandbook.org/guide/en/what-is-open-data/>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nternet>

<https://sigmaawards.org/>

<https://www.pulitzer.org/page/history-pulitzer-prizes>

<https://gijn.org/about/about-us/>

<https://teyit.org/nedir>

<https://www.newslabturkey.org/veri-gazeteciligi-dersleri/> = veri gazeteciliği eğitimi

<https://www.malumatfurus.org/newlabturkey-gazetecilik-akademisi-programina-katilim-sagladik/>

https://ifig.uskudar.edu.tr/uploads/content/files/Ozetler_021020.pdf

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17512786.2019.1588147>

<http://www.revistalatinacs.org/074paper/1402/85en.html>

NewLabTurkey, <https://www.newslabturkey.org/hakkimizda/>

P24 (2013). <https://p24akademi.org/hakkimizda/>

“DJCamp2013 İstanbul.” MADE, uclanmade.blogspot.com/p/djcamp2013-istanbul.html.

<https://istatistik.yok.gov.tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/>